

#1 BEST-SELLER

DUNCAN BANNATYNE

ĐẶNG THÙY LINH dịch

TIỀN "ĐỂ RA" TIỀN

ĐẦU TƯ TÀI CHÍNH THÔNG MINH

BÍ QUYẾT THÀNH CÔNG CỦA TRIỆU PHÚ ANH
HOW TO BE SMART WITH YOUR MONEY

f /GROUPS/YEUKINDLEVIETNAM

BIZBOOKS
SÁCH DẪN CHO DOANH NHÂN

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

#1 BEST-SELLER

DUNCAN BANNATYNE

ĐẶNG THUY LINH dịch

TÌN "ĐỂ RA" TÌN

ĐẦU TƯ TÀI CHÍNH THÔNG MINH

BÍ QUYẾT THÀNH CÔNG CỦA TRIỆU PHÚ ANH
HOW TO BE SMART WITH YOUR MONEY

f /GROUPS/YEUKINDLEVIETNAM

BIZBOOKS
SÁCH DẪN CHO DOANH NHÂN

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

THÔNG TIN EBOOK

Tiên Đẻ Ra Tiên

Duncan Bannatyne

Đặng Thùy Linh *dịch*

NXB Hồng Đức

Cappuccino Team

★ [Lib#1 Ebook At](#)

tinyurl.com/downloadebookyeukindle

★ [Lib#2 Magazine and eBook](#)

tinyurl.com/magncappuccino

► [Đăng ký kho sách tự động](#) ◀

[m. me/shibaloveskindle](https://m.me/shibaloveskindle)

MỤC LỤC

[GIỚI THIỆU](#)

[PHẦN 01](#)

[LÝ THUYẾT TIỀN TỆ](#)

[01 Tiền là công cụ – bạn phải học cách sử dụng](#)

[02 Đừng lo lắng, ngưng mơ mộng – hãy bắt đầu nghĩ](#)

[03 Lập ngân sách là hữu ích](#)

[04 Đồng tiền này giá trị hơn đồng tiền kia](#)

[05 Họ nhận được gì từ đó?](#)

[06 Hãy có tổ chức](#)

[07 Việc nắm bắt và cập nhật thông tin thực sự đáng giá](#)

[08 Biết về những chu kỳ](#)

[Action](#)

[PHẦN 02](#)

[KIẾM TIỀN NHIỀU HƠN](#)

[01 Tối đa hóa lương của bạn](#)

[02 Gia tăng thu nhập](#)

[03 Thu nhập trọn đời](#)

[04 Trở nên giàu có](#)

Action

PHẦN 03

CHI TIÊU

01 Giá trị thực sự của tài sản

02 Bạn có thật sự cần nó không?

03 Món đồ này thực sự đánh giá bao nhiêu?

04 Kiểm soát chi tiêu

05 Chi tiêu trọn đời

06 Cách tốt nhất để mua một chiếc xe

07 Cách thanh toán

Action

PHẦN 04

VAY MƯỢN

01 Nợ tốt, nợ xấu

02 Một số khoản nợ tốt hơn những món nợ khác

03 Xử lý nợ

Action

PHẦN 05

TIẾT KIỆM VÀ ĐẦU TƯ

01 Ba lí do bạn nên tiết kiệm

[02 Tiết kiệm bằng cách nào](#)

[03 Phát triển chiến lược đầu tư của riêng mình](#)

[04 Sở hữu nhà riêng \(nếu có thể\)](#)

[05 Xem tài sản nhà đất như một khoản đầu tư](#)

[06 Cách đầu tư vào chứng khoán và cổ phiếu](#)

[07 Lương hưu có phải điều gì đáng mong đợi không?](#)

[Action](#)

[PHẦN 06](#)

[KẾ HOẠCH](#)

[01 Kế hoạch tài chính cá nhân](#)

[02 Kế hoạch](#)

[Action](#)

[Bảng thuật ngữ](#)

GIỚI THIỆU

Đôi ba người dường như thông minh trong chuyện tiền nong, trong khi số khác lại để tiền tuột khỏi ngay khi vừa kiếm được. Tôi tin rằng có những chiến lược và chiến thuật không chỉ giúp chúng ta sử

dụng tiền thông minh hơn mà còn cho phép ta xây dựng một tương lai đảm bảo hơn cho chính mình. Những chiến lược và chiến thuật ấy phát huy tác dụng trong mọi hoàn cảnh và trong suốt cuộc đời, chúng có thể mang đến lợi ích thực cho bất kì ai cố gắng thấu hiểu chúng.

Để trở nên thông minh trong chuyện tiền nong không khó, bạn chỉ

cần xem xét kĩ lưỡng những vấn đề tài chính của mình và đưa ra những quyết định có trách nhiệm. Thông minh ở đây không có nghĩa là có thật nhiều tiền – nó chỉ đơn giản là việc bạn tối ưu hóa những gì bạn kiếm được. Dù thu nhập của bạn đến từ phúc lợi nhà nước hay một quỹ tín thác, tôi tin tưởng chắc chắn rằng vấn đề không phải là bạn có bao nhiêu tiền mà là bạn có thể làm gì để số tiền ấy tạo nên khác biệt.

Ở Anh, chúng tôi nói về tiền theo một cách kì cục. Chúng tôi ba hoa về việc chi nhiều chi ít ra sao để mua một chiếc xe nhưng chẳng bao giờ nói về việc mình kiếm được bao nhiêu. Cứ như thể chuyện đó là một chủ đề cấm kỵ – thậm chí một số cặp vợ chồng còn không bàn bạc về chuyện lương lậu và thói quen chi tiêu (có lẽ đây là lí do vì sao những vấn đề về tiền bạc được ghi nhận là nguyên nhân lớn

thứ hai dẫn đến ly hôn sau ngoại tình). Những chuyên gia lên truyền hình dạy cách tiết kiệm 30 bảng tiền gas hay phí bảo hiểm nhà cửa nhưng không chỉ ta cách tiết kiệm cho tương lai. Như một câu châm ngôn xưa đã nói, chúng ta biết giá cả của mọi thứ nhưng lại chẳng biết giá trị của thứ gì.

Lảng tránh chuyện tiền bạc chẳng đem lại lợi ích gì. Tôi nhớ đã từng nhận tiền công hàng tuần – bằng tiền mặt – trong một chiếc phong bì nhỏ màu nâu, trên đó ghi chi tiết những khoản khấu trừ. Tôi có thể chạm vào nó, cảm nhận nó và đếm nó, nhưng giờ đây thu nhập bỏ qua chúng ta mà chạy thẳng vào tài khoản ngân hàng.

Chúng ta không chi tiêu bằng tiền mặt nữa nên chẳng còn nhìn thấy túi tiền lương hao dần đi, thế nên việc đếm xem mình còn lại bao nhiêu trở nên khó khăn hơn.

Tôi tin rằng có một số kỹ năng cơ bản mà ai trong chúng ta cũng có thể học được để có mối quan hệ tốt hơn với tiền bạc. Giỏi trong chuyện tiền bạc không quá khó, dù cho đó là một phần trong cuộc sống mà chúng ta thường chừa lại cho “các chuyên gia” bởi chúng có vẻ quá phức tạp. Ngày nay, trẻ em được dạy dỗ một chút về tiền nong ở trường học, nhưng hầu hết chúng ta chưa từng được giáo

dục về cách quan tâm đến tiền bạc. Thế nên, chẳng có gì lạ khi rất nhiều người có thói quen xấu khi sử dụng tiền hoặc vướng vào vòng xoáy nợ nần. Và ở đây, tôi không chỉ nói đến những người nghèo rớt mồng tơi – một trong những bài học lớn nhất rút ra được từ cuộc khủng hoảng tín dụng đó là ngay đến những người làm việc trong các tổ chức tài chính cũng không hiểu những quy tắc cơ bản về việc quản lý tiền một cách thông minh. Nếu có GCSE (General

Certificates of Secondary Education) trong tiền, có lẽ tất cả chúng ta đã làm việc này tốt hơn.

Tôi muốn giải thích cách đồng tiền hoạt động: khi biết đồng tiền bị

chi phối bởi điều gì, bạn có thể đưa ra những quyết định thông minh hơn về việc làm gì với nó. Khi cuộc khủng hoảng tài chính năm 2007

tiếp tục ảnh hưởng lên toàn bộ đời sống của ta, tôi nghĩ rằng nếu chúng ta không hiểu tiền, thì tiền sẽ kiểm soát ta chứ không phải ngược lại.

BÙNG NỔ VÀ SUY THOÁI Khi tôi bắt tay vào viết cuốn sách này, mọi người nói với tôi rằng việc này quả là một cơn ác mộng bởi tôi hẳn phải thay đổi lời khuyên của mình tùy theo dòng tiêu đề có tính thảm họa mới nhất. Nếu tôi viết cuốn sách kiểu này vào giữa những năm 90 khi người ta dễ dàng tìm được việc làm hơn, chứng khoán gần như luôn tăng và giá trị tài sản tăng vọt thì đã đơn giản hơn nhiều, nhưng viết cuốn sách này trong thời điểm hỗn loạn giúp tôi tập trung vào những gì thực sự

quan trọng trong việc quản lý tiền bạc. Trong những giai đoạn hỗn loạn, ta không thể nói “lấy ra một khoản lương hưu”, “tìm công việc lương cao hơn” hay “hãy mua bất động sản để cho thuê” bởi rõ ràng là những hoạt động tài chính mang tính ổn định trong hai thập kỉ

trước không còn ổn định nữa.

Thế nên, điều tôi cố gắng thực hiện trong cuốn sách này là quay lại với những thành tố cơ bản của tiền, trình bày những nguyên tắc cốt lõi chi phối những biến động của tiền, từ đó bạn có thể đưa ra

những quyết định tốt nhất về tình trạng tài chính của mình. Tôi sẽ

không bảo bạn nên hay không nên rút ra một khoản lương hưu hay sử dụng hết hạn mức tài khoản tiết kiệm cá nhân, tôi sẽ cung cấp thông tin để từ đó bạn có thể quyết định xem việc đó có tốt cho bạn hay không. Bằng cách đó, cuốn sách này hẳn sẽ trường tồn với thời gian – chúng là những quy luật phổ quát và lời khuyên trong đây luôn đúng dù bạn đang trong cơn suy thoái hay thời kì thịnh vượng. Tôi chẳng có động cơ riêng nào, chẳng có sản phẩm hay triết lí gì để

quảng bá. Tôi không phiền chuyện bạn có làm theo lời khuyên của tôi hay không, tôi chỉ quan tâm xem bạn đã có đủ thông tin để biết những lời khuyên nào là hợp với mình, những lời khuyên nào thì không.

Nếu cuộc khủng hoảng tài chính gần đây đã dạy chúng ta điều gì đó thì hẳn đó là việc chúng ta không thể sống quá khả năng tài chính của mình lâu dài. Sai lầm của các ngân hàng và các cá nhân đi vay nhiều hơn mức họ biết mình có thể chi trả đã cho thấy tất cả chúng ta cần có trách nhiệm. Trong cuộc sống ở thế kỉ XXI này, tiền quá quan trọng, quá thiết yếu đến mức không thể cứ mặc các chuyên gia giải quyết. Chúng ta cần có trách nhiệm với những lựa chọn tài chính của mình và tôi hy vọng cuốn sách sẽ tiếp thêm cho bạn sự tự tin để kiểm soát những vấn đề tài chính của mình.

BẮT ĐẦU CÀNG SỚM CÀNG TỐT

Từ khi tôi viết cuốn sách này, có một điều ngày càng sáng tỏ: bạn càng sớm giành quyền kiểm soát tài chính của mình càng tốt, và

thẳng thắn mà nói, hãy làm điều đó khi bạn càng trẻ càng tốt. Nếu bạn có dư dả thời gian để vượt qua vài cơn bão tài chính, khoản lời

dài hạn từ lương hưu, tiền tiết kiệm, sản nghiệp và khoản đầu tư vào thị trường chứng khoán sẽ lớn hơn. Nếu bạn có thể tránh được nợ

nần trong những năm tháng tuổi hai mươi và sớm bắt đầu việc sở

hữu căn nhà của riêng mình, tương lai tài chính dài hạn của bạn sẽ

tươi sáng. Nhưng, tôi đón tuổi ba mươi khi gần như không một xu dính túi nên tôi biết rằng mình có thể bù đắp lại khoảng thời gian đã mất. Tôi biết có những người phải đến năm bốn mươi tuổi mới tìm được sự an toàn về tài chính. Thậm chí nếu bạn sắp nghỉ hưu, vẫn có những công cụ và gợi ý mang lại hiệu quả ngay lập tức cho các vấn đề tài chính của bạn nếu bạn thực hiện chúng.

Tôi hoàn toàn hiểu được vì sao rất nhiều người trong chúng ta cứ

sống mà không có tiền bạc trong tay, những tin tức trên truyền hình tràn ngập các thống kê tùy ý, lãi suất, tỷ giá hối đoái, tỷ lệ lạm phát, giá cổ phiếu và biệt ngữ đã lừa dối ta – những thứ này thực sự ảnh hưởng đến chúng ta như thế nào? Chưa có ai từng nói về chúng cả!

Và khi chúng ta nói với những người đáng nhẽ ra phải biết về tiền bạc – những nhà quản lý ngân hàng và các nhà tư vấn tài chính –

chúng ta cũng không nhận được lời khuyên, cái tên nhận được chỉ là một bài thuyết trình bán hàng cho một “sản phẩm” hoặc “phương tiện” tài chính mới. Thỉnh thoảng, có vẻ những dịch vụ tài chính được phức tạp hóa đến mức ta không thể hiểu nổi và vì vậy mà không thể

ngó nghiêng xung quanh để tìm kiếm một thỏa thuận tốt hơn! Chúng ta thấy việc kiểm soát tài chính là bất khả thi bởi ta không được cung cấp những kỹ năng hay thông tin cần thiết.

Lo lắng về tiền bạc làm tàn lụi cuộc sống con người. Chúng ta sẽ

có đủ tiền để trả đồng hóa đơn này chứ? Chúng ta có bao giờ kiểm đủ để trả hết nợ không? Điều gì sẽ xảy ra nếu ta không thể trả nợ

trước hạn cuối hoặc chi trả cho chuyển đi chơi của trường? Ta bỏ buộc bản thân mình trong những nút thắt tiền bạc và cuối cùng nó trở

nên quá phức tạp và quá đáng buồn – tới mức cách duy nhất để xử lý là cứ lờ nó đi. Và khi điều đó xảy ra, mọi thứ chỉ tồi tệ thêm mà thôi.

Và nếu chúng ta không lo lắng về tiền bạc, thì chúng ta mơ về

tiền, về những chiếc xe, những ngôi nhà mà ta muốn mua. Tôi thấy vấn đề là ở chỗ giữa việc lo lắng về tiền và mơ về tiền, rất nhiều người trong số chúng ta quên mất việc phải nghĩ về nó. Rất nhiều lời khuyên trong cuốn sách này khuyến khích bạn bắt đầu nghĩ về tiền một cách thực tế, tránh xa hoang loạn vô ích và mơ ước vô dụng.

Cuộc đời đã dạy tôi về tầm quan trọng của đồng tiền. Tôi biết rằng cuộc sống sẽ ra sao nếu không có tiền và tôi biết rằng sẽ ra sao nếu trở nên giàu có – quan trọng là tôi biết việc kiếm tiền khó khăn đến thế nào. Tôi được sinh ra trong một gia đình nghèo cùng cực, gần như chẳng có lấy một chút tiền. Lần duy nhất tôi có tiền khi còn nhỏ là hồi tôi đi đưa báo để tiết kiệm tiền mua một chiếc xe đạp.

Mười lăm năm sau khi rời trường học, tôi cứ trôi dạt từ công việc bẽ tắc này tới công việc bẽ tắc khác, đôi khi tiết kiệm đủ để mua một chiếc xe, đôi khi phải bán xe bởi hết sạch tiền. Mãi đến những năm ba mươi tuổi tôi mới bắt đầu kinh doanh và dần trở nên giàu có.

Hành trình ấy đã dạy tôi biết coi trọng tiền hơn là đếm nó.

Cuốn sách này không nói về chuyện làm giàu, nó bàn đến việc kiểm soát tiền bạc. Đến cuối sách, bạn sẽ có sự tự tin để đưa ra những quyết định đúng đắn cho bản thân mình và những kỹ năng để

khiến đồng tiền của mình đi xa hơn, có hiệu quả hơn dù nền kinh tế

có ra sao đi chẳng nữa.

CUỐN SÁCH NÀY CÓ GÌ?

Đây không phải cuốn sách viết về việc cắt bỏ những lãi suất trái phiếu hay cách tốt nhất để giảm hóa đơn sinh hoạt, có rất nhiều cuốn sách đã được xuất bản nói về việc sống tiết kiệm và những website nơi bạn có thể so sánh giá cả. Cuốn sách này cũng không nói về

những khía cạnh của cuộc sống tài chính nơi bạn tiết kiệm một đồng chỗ này hay thêm 5% chỗ kia – nó bàn tới những khía cạnh, thành tố

cốt yếu của tài chính và mối quan hệ cốt lõi của bạn với đồng tiền.

Cuốn sách này cũng không bàn đến kinh tế học toàn cầu hay cho bạn lời khuyên cụ thể về những sản phẩm tài chính sẽ lỗi thời ngay khi được phát hành. Tôi không thể đưa ra cho bạn câu trả lời về

những mối quan ngại hay vấn đề cụ thể, nhưng tôi có thể cung cấp cho bạn thông tin để từ đó bạn tự tìm ra câu trả lời. Cuốn sách này nói tới việc thấu hiểu những nguyên tắc cơ bản, dài hạn và cách hành xử giúp bạn chịu trách nhiệm về những lựa chọn tài chính của mình. Tôi sẽ giới thiệu cho bạn một số học thuyết cơ bản về tiền tệ và chỉ ra việc cân bằng năm yếu tố – thu nhập, chi tiêu, vay mượn, tiết kiệm, đầu tư – là chìa khóa đảm bảo tài chính ra sao.

Qua nhiều năm, tôi đã phát triển một chuỗi những khái niệm thực sự giúp bản thân hiểu về tiền bạc và cho phép tôi tận dụng tối đa những gì mình có. Đối với tôi, giỏi trong chuyện tiền bạc nghĩa là khiến những ảnh hưởng tồi tệ nhất của thế giới tài chính bên ngoài

không thể tác động đến mình, đồng thời tận dụng những cơ hội kinh tế phát sinh. Cuốn sách này sẽ cho bạn biết phải làm thế nào.

Cuốn sách gồm ba phần, khá giống việc học lái xe, đầu tiên là phần lý thuyết nơi tôi chia sẻ một số quan sát của mình về việc tiền là gì

và làm thế nào để kiểm soát nó. Phần tiếp theo bao gồm những mục về thực tế nơi tôi trao đổi những chiến lược và lựa chọn đối với những yếu tố chính ảnh hưởng tới đời sống tài chính của chúng ta.

Và sau đó, cuối cùng, thay cho một bài sát hạch lái xe, tôi sẽ đưa bạn tới phần chuẩn bị kế hoạch tài chính cá nhân cho chính bạn.

Bạn sẽ không phải đọc cuốn sách này theo đúng trình tự của nó.

Ví dụ, nếu bạn muốn bắt đầu với phần tiết kiệm thì cứ đọc nó trước.

Thậm chí có thể một số lý thuyết trong Phần Một sẽ ngấm sâu hơn một chút khi bạn đọc những ví dụ thực tế ở Phần Hai. Tôi hy vọng rằng dù bạn đọc cuốn sách này theo thứ tự nào, khi bạn xem xét nó một cách tổng thể, nó sẽ tạo thành một cẩm nang hoàn thiện để giúp bạn hiểu về tiền, hỗ trợ bạn chịu trách nhiệm về những lựa chọn tài chính của bản thân và cuối cùng là khiến bạn giàu có hơn.

CUỐN SÁCH NÀY DÀNH CHO AI?

Bạn không cần biết bất cứ thuật ngữ nào để hiểu gần như toàn bộ cuốn sách này (tôi đã cố gắng để càng ít dùng chúng càng tốt, đồng thời bổ sung một phần giải thích thuật ngữ tài chính ở cuối sách cho những ai cần). Bạn không cần phải có tiền tiết kiệm hay có xếp hạng tín dụng tốt. Bạn thậm chí còn không cần phải biết “xếp hạng tín dụng” là gì hoặc vì sao nó quan trọng. Dù bạn có tiền gửi ngân hàng

hay không, bạn mười tám hay tám mươi tuổi, làm chủ, thất nghiệp hay làm giờ hành chính, những nguyên tắc để thông minh trong chuyện tiền bạc cũng vẫn được giữ nguyên. Thế nên nếu bạn muốn tối ưu hóa những gì bạn kiếm được thì đây chính là cuốn sách dành cho bạn.

HÀNH TRÌNH ĐỒNG HÀNH VỚI TIỀN CỦA TÔI 1949–1964

Tôi là một trong bảy đứa trẻ lớn lên trong một căn nhà trợ cấp của chính phủ ở Clydebank. Cha tôi làm việc trong một nhà máy địa

phương, số tiền ông kiếm được vô cùng ít ỏi. Khi chiếc xe tải bán kem chạy qua, ông bảo tôi không thể có một cây kem vì “chúng ta nghèo”. Lần duy nhất tôi có tiền là khi tôi làm công việc giao báo, nhờ

vậy mà tôi tiết kiệm được một khoản để mua một chiếc xe đạp. Tham vọng của tôi là “không nghèo”.

1964–1968

Tôi làm chum lò ở Hải quân Quốc gia và kiếm được ít tiền tới mức chẳng cần đến tài khoản ngân hàng. Khi bị đuổi một cách chẳng vể vang gì (tôi quảng lão sĩ quan chỉ huy xuống biển!), tôi mới mười chín tuổi, không bằng cấp hay có triển vọng gì.

1969–1978

Tôi dành những năm tháng tuổi hai mươi để làm một loạt những công việc bẽ tắc – lái taxi, làm việc trong quán bar, làm trong các gara, bán kem trên bờ biển – và tiêu tất cả những đồng tôi kiếm được. Khi gần ba mươi tuổi, tôi nhận ra mình không thể sống buông

thả mãi bởi tôi muốn ổn định và lập gia đình. Tôi quyết định thay đổi cuộc đời, tự hứa với mình và vợ tương lai rằng tôi sẽ trở thành một tỉ phú.

1979–1985

Cuối cùng thì tôi đã có một tài khoản ngân hàng vào năm ba mươi tuổi để có thể trữ lượng tiền mặt tôi đang tiết kiệm cho mục tiêu đặt cọc một căn nhà, khi đó tôi đang làm theo ca trong một tiệm bánh.

Tôi kiếm thêm tiền bằng cách sửa lại những chiếc xe mua ở buổi đấu giá. Khi một chiếc xe tải bán kem được đưa ra đấu giá, tôi mua nó với giá 450 bảng và bắt đầu công việc bán kem của mình. Trong vòng vài năm, tôi đã có một đội gồm sáu xe tải, nhượng quyền sinh lợi ở

các công viên địa phương và có doanh số 300.000 bảng mỗi năm. Tôi sử dụng một phần tiền để mua những sản nghiệp rẻ, cho những người hưởng an sinh xã hội thuê.

1986–1997

Tôi bán doanh nghiệp kem, xe và thậm chí bán cả nhà để bắt đầu việc kinh doanh mới – Quality Care Homes (Nhà dưỡng lão chất lượng cao). Chúng tôi cung cấp dịch vụ chăm sóc người cao tuổi chất lượng cao trong những ngôi nhà ở chuyên biệt và khi tôi hết tiền để xây ngôi nhà đầu tiên, tôi đã vay 30.000 bảng trong thẻ tín dụng để

hoàn thành dự án. Tôi mở rộng số lượng lên chín ngôi nhà và đưa công ty lên sàn chứng khoán với giá 18 triệu bảng. Tôi tiếp tục mở

rộng và bán cổ phần kinh doanh của mình vào năm 1997 với giá 40

triệu bảng. Trong suốt thời gian này, tôi cũng bắt đầu những mối đầu tư khác, bao gồm các cơ sở trông trẻ ban ngày và các câu lạc bộ sức khỏe.

1997 – nay

Bannatyne's giờ là chuỗi câu lạc bộ sức khỏe thuộc sở hữu tư

nhân lớn nhất cả nước với 180.000 thành viên với 60 câu lạc bộ. Năm 2004, tài sản cá nhân của tôi được ước tính là 100 triệu bảng trong danh sách người giàu của Sunday Times. Năm 2008, họ tính toán tài sản ròng của tôi vào khoảng 310 triệu bảng.

PHẦN 01

LÝ THUYẾT TIỀN TỆ

01

TIỀN LÀ CÔNG CỤ – BẠN PHẢI HỌC

CÁCH SỬ DỤNG

Bạn đã bao giờ dừng lại để nghĩ xem tiền thực sự là gì chưa?

Nếu thấy câu hỏi này có vẻ kì cục, hãy nhìn vào một tờ tiền. Tờ tiền mệnh giá 5 bảng không thực sự là 5 bảng: nếu bạn nhìn kĩ bạn sẽ

thấy câu “Tôi hứa sẽ trả cho người giữ nó tổng cộng 5 bảng theo yêu cầu”. Điều đó có nghĩa là tờ tiền 5 bảng của bạn chỉ là một lời hứa về 5 bảng.

Khi tôi còn là một đứa trẻ, tôi nghĩ điều đó có nghĩa là tôi có thể

gõ cửa ngân hàng Scotland và đổi tờ tiền của mình lấy 5 bảng thực sự, cái mà tôi giả định là làm bằng vàng. Tôi không biết điều gì sẽ xảy ra nếu bạn thực sự thử làm điều đó, nhưng tôi sẵn lòng cá với bạn rằng bạn sẽ nhận được những cái nhìn kì lạ và bị đuổi đi! Và nếu tất cả chúng ta đều đến và đòi đổi những tờ tiền thành những “bảng”, tôi không nghĩ rằng sẽ có đủ vàng để đáp ứng.

Nếu tiền không phải là một thứ có thực, nếu nó chẳng là gì ngoài một lời hứa về thứ gì đó mà bạn không thể cầm nắm, vậy tiền là gì?

Sau nhiều năm, tôi nghe được nhiều lời giải thích rằng tiền là “một đơn vị trao đổi” – một thứ có thể được trao đổi để lấy thứ gì đó có giá trị tương đương – hay thậm chí là một “minh họa” bởi tiền chỉ có nghĩa khi chúng ta tin rằng tờ 5 bảng đáng giá với bất cứ thứ gì bạn

dùng nó để mua. Tôi không hiểu nổi những lời diễn giải này nhưng tôi hiểu mấu chốt là ở chỗ bản thân tiền không quá giá trị, nó chỉ có giá trị khi ta dùng nó vào việc gì đó mà nó tạo ra giá trị.

Cá nhân tôi nhìn nhận tiền như một công cụ. Giống như cái búa, nó chỉ thực sự có giá trị gì đó nếu bạn dùng nó. Hẳn là có một chiếc búa trong nhà kho phòng khi cần đến cũng tuyệt đấy, nhưng nó chỉ

thực sự có giá trị khi bạn đóng một chiếc đinh lên tường hay đóng cọc xuống đất. Cái búa là một công cụ giúp bạn đạt được một mục

đích cụ thể nào đó, tiền cũng vậy.

Bạn có thể nghĩ, ờ thì mình có thể đóng cọc xuống đất bằng tay trần thôi cũng được, nhưng cái búa khiến việc đó dễ dàng hơn nhiều.

Và dĩ nhiên, nếu bạn có thể sắm cái búa lớn hơn thì việc này thậm chí còn dễ hơn nữa. Nhưng đừng hiểu sai – mọi thứ trở nên dễ dàng hơn khi bạn có tiền, nhưng cái cốt lõi ở đây là bạn vẫn là người dùng búa, là lực từ cơ bắp, là não của bạn đang điều khiển việc sử dụng búa. Nếu không có bạn và kiến thức của bạn, chiếc búa khá là vô dụng. Vậy thì chìa khóa của việc trở nên thông minh trong chuyện tiền nong không phải là kiếm nhiều tiền hơn, mà phải là sử dụng những gì bạn kiếm được một cách khôn ngoan hơn.

Bạn có thể nghĩ là bản thân 1 bảng thôi chẳng làm được gì nhiều (trừ khi bạn dùng nó để mua xổ số và thắng lớn, dĩ nhiên, nhưng nếu bạn không phung phí những khoản tiền nhỏ mà tiết kiệm chúng, bạn sẽ tích được một khoản lớn. Bạn càng có nhiều tiền, bạn càng trở

nên mạnh mẽ và bạn càng có thể làm được nhiều thứ với nó. Nếu bạn không có một cái để dành thì cũng đừng lo lắng, phần sau của cuốn sách này mang đến cho bạn nhiều gợi ý để kiếm thêm tiền.

Nếu bạn có thể tạo ra nguồn lực tài chính bằng việc gom góp mấy đồng bạc lẻ thành một món lớn, hãy thử tưởng tượng xem bạn có bao nhiêu sức mạnh nếu gom những món lớn đó lại. Ví dụ tốt nhất mà tôi nghĩ ra được là về việc quyên góp từ thiện. Nếu mỗi chúng ta đều góp 5 bảng nhưng cho những việc khác nhau thì không đem lại nhiều hiệu quả lắm, nhưng nếu chúng ta gộp lại những khoản đóng góp của mình rồi chuyển cho một tổ chức như Sport Relief chẳng hạn, bỗng dưng khoản tiền tổng lớn ấy có sức mạnh đủ để tạo ra một thay đổi thực sự. Tôi đã từng đi cùng Sport Relief đến Ethiopia và từng thấy những đồng tiền lẻ có thể tạo ra sức mạnh lớn thế nào

—

và nó cũng có thể mang đến một số thay đổi đáng kinh ngạc trong cuộc sống của bạn.

Sức mạnh tương tự của những đồng tiền lẻ được tạo ra khi ta gửi tiết kiệm vào ngân hàng. Sau đó ngân hàng có thể cho các cá nhân và công ty vay tất cả những khoản tiền nhỏ bé của ta, từ đó người vay kiếm được thêm tiền, một phần tiền sẽ trở lại với ta dưới dạng trả lãi. Một ví dụ khác là việc khởi nghiệp: bạn có thể không đủ

tiền để tự mình mở công ty nhưng khi cùng một vài người bạn hùn vốn, bạn có thể thành lập một doanh nghiệp đầu tư mới. Thị trường chứng khoán khiến việc này dễ dàng hơn nữa: bạn có lẽ chẳng đủ

tiền để mua cả một công ty nhưng bạn có thể mua một vài cổ phiếu có hy vọng tăng giá trị khi công ty đó sử dụng sức mạnh của tổng tất cả cổ phiếu. Vậy nên thậm chí nếu bạn không có nhiều tiền, bạn có thể góp số tiền nhỏ của mình với những người khác để tạo ra một công cụ thật sự giá trị.

Ồ

Ả

Ủ

Ề

LUỒNG CHẢY CỦA TIỀN

Thực tế là tất cả chúng ta được kết nối với nhau bởi tiền. Một minh họa hết sức cơ bản cho điều này chính là tờ tiền 5 bảng mà tôi được thối lại ở một cửa hàng này được tiêu ở cửa hàng kia, rồi cuối cùng ở trong túi bạn. Tiền luân chuyển giữa chúng ta, điều đó có nghĩa là việc người này làm ảnh hưởng đến người kia. Điều này lí giải vì sao khi các ngân hàng ở Mỹ bắt đầu liều lĩnh cho những người không bao giờ được kì vọng sẽ trả lại được tiền vay nhà, cụm từ “cho vay thế chấp dưới chuẩn” trở thành tin tức nổi bật trên toàn thế giới, bởi cuộc sống tài chính của chúng ta rất liên kết với nhau.

Thực tế thời gian qua đã chỉ ra rõ ràng rằng lựa chọn tài chính của một người ảnh hưởng tới số dư trong ngân hàng của một người khác. Khi các ngân hàng bắt đầu thất bại ở Mỹ vào tháng 9 năm 2008, các nhà đầu tư cũng mất tự tin vào các ngân hàng ở Anh, họ bán cổ

phiếu khiến giá cổ phiếu giảm. Cổ phiếu của HBOS (Tập đoàn Ngân hàng Halifax của Scotland) giảm 90% giá trị. Điều này có nghĩa là bất cứ ai nắm giữ cổ phần trong HBOS đã mất rất nhiều tiền và những người gửi tiền tiết kiệm tại Halifax trở nên rất lo lắng. Tuy nhiên, trong khi vận may mất đi, vẫn còn khá nhiều người kiếm được tiền và đó là vì họ hiểu được điều cốt yếu về bản chất của tiền...

Giống như những đặc tính vật lí của nước, dòng chảy của tiền giữa chúng ta tạo ra lực. Lực của luồng nước có thể được khai thác để chạy cối xay nước, tương tự, khi hiểu về dòng chảy của tiền, bạn có thể khai thác sức mạnh của nó. Đây là lí do vì sao tôi nói rằng không quan trọng là bạn có bao nhiêu tiền: nếu bạn tiếp cận đủ gần

với dòng chảy, bạn có thể thu lợi, và nhiều phần trong cuốn sách này sẽ giúp bạn xác định dòng chảy của tiền.

Chìa khóa đầu tiên để trở nên thông minh trong chuyện tiền bạc là đừng xem xét nó như một thứ hữu hạn, thay vào đó hãy nghĩ về

nó như một thiết bị có thể làm tăng lợi thế của chính bạn. Bản thân tiền không phải là một điểm kết thúc nhưng nó mang đến cho bạn những phương tiện để đến được đích cuối.

GHI NHỚ

- Tiền là một công cụ có thể giúp bạn tạo ra thay đổi.
- Bạn càng có nhiều tiền, bạn càng có nhiều sức mạnh để tạo ra thay đổi.
- Chìa khóa để trở nên thông minh trong chuyện tiền nong không phải là kiếm nhiều tiền hơn mà là sử dụng chúng như thế nào.

DỪNG LO LẮNG, NGỪNG MƠ MỘNG

– HÃY BẮT ĐẦU NGHĨ

Đến cả những người vô cùng thông minh cũng không phải lúc nào cũng thông minh trong chuyện tiền bạc. Vì lí do nào đó, rất nhiều người không thể xử lý được chuyện tiền nong và chỉ cần tự nhủ với bản thân “chỉ là mình không giỏi về tiền bạc lắm thôi” là họ có thể

thoát khỏi việc phải quản lý tài chính. Khi ai đó nói đến tiền, có một tỷ

lệ lớn những người cứ thế bịt tai lại và chọn cách không nghe. Tôi nhận ra họ cho rằng chuyện tiền nong phức tạp hơn nhiều so với thực tế về nó, và bởi họ sẽ không bao giờ hiểu nó, họ có thể cũng lại mắc kẹt nó.

Điều này thật vớ vẩn. Những quy tắc chi phối tiền tệ khá rõ ràng, tất cả những gì bạn phải làm là quan tâm tới chủ thể này một chút, và rồi mọi thứ từng có vẻ kì quái sẽ bắt đầu trở nên dễ hiểu. Thế nên quy luật duy nhất tôi đưa ra để thông minh trong chuyện tiền bạc là NGHĨ về nó.

Khi bạn có những hóa đơn phải trả, những đứa trẻ cần được nuôi dạy, những khoản nợ phải đáo hạn, bạn không có cơ hội để

nghĩ về tiền vì mỗi đồng tiền đều được tiêu trước khi bạn kịp động vào. Tiền trôi tuột qua kẽ tay trong vài giây nên bạn không bao giờ có cơ hội để nghĩ xem mình muốn làm gì với nó. Thật dễ dàng để sống

mà lo lắng về tiền thay vì thực sự nghĩ về nó, nhưng nếu bạn chuyển từ lo lắng sang suy nghĩ, bạn sẽ đi đúng đường.

Thực tế việc bạn chọn cuốn sách này và đọc đến đây cho tôi thấy rằng bạn muốn sử dụng tiền bạc theo cách tốt hơn, và nếu bạn thấy

mình có đủ thời gian để đọc những trang đầu này, thì bạn có thể tạo ra đủ thời gian trong đời để nghĩ về tiền. Nếu thứ duy nhất bạn lĩnh hội được từ cuốn sách này là vài giờ dành ra để nghĩ về cuộc sống tài chính thay vì phớt lờ nó, thì đây chính là cuốn sách giá trị nhất mà bạn từng đọc.

Khi tôi nói “nghĩ” về tiền, hãy tuyệt đối chắc chắn rằng tôi không có ý nói chuyện nằm mơ giữa ban ngày! Tôi không yêu cầu bạn nghĩ

về những gì bạn sẽ mua nếu trúng xổ số, tôi chỉ đang bảo bạn nghĩ về một vài thứ khá cơ bản:

- Bạn có bao nhiêu tiền?
- Bạn cần bao nhiêu tiền?
- Bạn có thể kiếm thêm chút tiền từ đâu?
- Bạn có thể quản lý những gì mình kiếm được tốt hơn bằng cách nào?

Giờ ta hãy bắt đầu với một câu hỏi thực sự đơn giản: bạn có bao nhiêu tiền trong ngân hàng? Đây là một câu hỏi đủ trực diện nhưng thật bất ngờ làm sao khi nhiều người không thể trả lời nó. Nếu bạn không biết câu trả lời, làm sao bạn biết được liệu rằng mình có đủ

tiền để trả cho vai bia cuối cùng trong quán rượu hay món gì đó bạn tự hứa tặng bản thân mình? Bạn có thể lấy tiền mặt ra để thanh toán cho mấy thứ đó nhưng trả tiền cho chúng và có khả năng chi trả

chúng là hai khái niệm khác xa nhau.

Đây là một câu hỏi đơn giản khác: bạn cần bao nhiêu tiền để

sống mỗi tháng? Nếu bạn không thể trả lời câu hỏi này thì sao bạn có thể biết được liệu bạn có kiếm đủ tiền để trang trải cho bản thân không? Và nếu bạn nghi ngờ rằng mình sẽ ngập trong nợ nần, nếu

bạn quản lý tiền khôn khéo thì bạn sẽ đang tự hỏi mình câu hỏi tiếp theo rồi: tôi có thể kiếm thêm chút tiền từ đâu?

Nếu bạn chưa từng hỏi mình những câu hỏi này và bạn chỉ trả

hóa đơn khi đến hạn mà chẳng nghĩ gì về chúng miễn là ngân hàng còn cho phép, thì tôi cho rằng bạn thuộc một trong hai phe hoàn toàn khác nhau: một là bạn thực sự giàu có, hai là bạn nhẵn túi hơn bạn tưởng.

Nếu bạn từ lâu đã cảm thấy cuộc sống tài chính của mình là một mớ hỗn độn, tôi hoàn toàn hiểu được vì sao bạn không tự hỏi bản thân mình những câu hỏi cơ bản này – đó là vì bạn sợ những câu trả

lời. Tôi hy vọng, đến khi bạn đọc hết cuốn sách này, chúng sẽ không còn khiến bạn sợ hãi nữa: nếu bạn đang nợ nần và tá hỏa lên, bạn cần biết bước đầu tiên để xử lý tài chính của bạn là tính toán vị thế

tài chính hiện tại của bản thân. Chương tiếp theo được dành toàn bộ cho việc đó.

Khi bạn đã nắm bắt được tình hình tài chính cơ bản của mình, bạn cần tiếp tục nghĩ về tiền:

- Mình đang kiếm đủ tiêu không?
- Mình đang vay với lãi suất thấp nhất rồi chứ?
- Trong tuần/tháng/năm tới mình sẽ ưu tiên cho cái gì?
- Khoản nào có thể phát sinh trong tương lai gần?

Chúng ta sẽ nói chi tiết về những thứ này sau, ngay bây giờ tôi chỉ muốn bạn bắt đầu suy nghĩ một cách tài chính. Ví dụ, với câu hỏi

thứ nhất trong danh sách, bạn có thể nghĩ đây là một câu hỏi tếu –

câu trả lời lúc nào cũng là “không”, đúng không? – nhưng nó thực sự vô cùng quan trọng. Kiếm được tiền chẳng phải chuyện dễ dàng, và nếu bạn đang lãng phí sự nghiệp của mình vào một công việc với mức thù lao không thỏa đáng thì hãy tìm một công việc khác. Nếu bạn đã làm cho một công ty trong nhiều năm liền, khả năng cao là việc tăng lương của bạn không bắt kịp với những mức lương mà các ứng viên mới đang đòi hỏi tại các buổi phỏng vấn. Bạn cần bắt đầu nhìn nhận mọi khía cạnh về cuộc sống tài chính của mình và nghĩ về việc liệu bạn đang kiếm đủ hay phải chi trả quá nhiều.

Học cách ưu tiên là một công cụ tài chính thiết yếu. Nếu bạn dành tiền vào thứ không cần thiết, bạn có thể không còn đủ tiền cho những thứ mình thực sự cần. Nếu bạn tiêu sạch số tiền kiếm được mỗi tháng, bạn sẽ không bao giờ có thể tiết kiệm hay đầu tư cho tương lai. Việc nhìn xa hơn mốc cuối tháng là rất khó nhưng tôi muốn bạn có thể nhìn tới tận tương lai, sao cho bạn có thể lập được các kế

hoạch. Không phải tất cả tiền ta có đều phù hợp với chu kỳ lương hàng tháng hay tiền kiếm được hàng tuần: có thể là một kì nghỉ, một khoản tiêu hoang ở trung tâm bán cây trồng vào đầu mùa hè, hay thời gian sử dụng hệ thống sưởi trung tâm ngày một tăng vào mùa đông, khoản chi tiêu của chúng ta có sự lên xuống. Nếu bạn có thể

tính toán khi nào cần đến những chi tiêu bổ sung này, bạn có thể dành ngân sách cho chúng.

Tương tự với những quyết định hằng ngày, hàng tháng, tôi muốn bạn nghĩ về một loạt những câu hỏi thực sự quan trọng:

- Năm này năm sau bạn muốn bản thân ở vị trí nào?
- Cuộc sống của bạn sẽ thế nào trong năm năm nữa?
- Bạn khao khát được sống theo phong cách nào?

- Bạn thích kiểu nghĩ hươ nào?

Nếu bạn đã tự hỏi mình về những vấn đề ngắn hạn rồi, thì đây là những câu hỏi lớn liên quan đến chuyện thành công về lâu về dài.

Tôi sẽ bật mí cho bạn về nền tảng của việc tôi trở nên giàu có. Nó đơn giản kinh khủng: tôi quyết định trở nên giàu có. Tôi cũng khởi nghiệp với hàng loạt cơ sở kinh doanh và làm việc vô cùng vất vả, nhưng đó là việc tôi làm sau khi quyết định làm chủ cuộc sống của mình.

Tôi lúc ấy mới gần ba mươi tuổi và muốn lấy vợ, có con. Tôi biết rằng tôi muốn con mình có những thứ mà bố mẹ tôi từng không thể

mua cho tôi. Tôi biết rằng tôi muốn chúng lớn lên trong một căn nhà đẹp và tôi cũng biết rằng tôi không thể nào sống theo lối đó. Tôi quyết định trở nên giàu có. Tôi bắt đầu làm tất cả các ca có thể ở một tiệm bánh địa phương để tiết kiệm tiền mua nhà. Sau đó tôi sửa sang lại căn nhà ấy để bán đi và kiếm lời. Tôi kiếm thêm tiền bằng cách sửa những chiếc xe cũ – bất cứ thứ gì để biến tôi từ kẻ nghèo kiệt xác thành một người có tài chính đảm bảo. Tôi có tầm nhìn về cuộc sống mà tôi muốn sống, và tầm nhìn đó dẫn dắt những lựa chọn tôi đưa ra trong những năm tôi ba mươi tuổi. Khi tôi thấy cơ hội khởi nghiệp, tôi bắt đầu nhìn thấy tương lai hoàn toàn khác cho mình và gia đình mới của tôi.

Rất nhiều sách đã viết về việc trực quan hóa điều gì đó có thể

góp phần khiến nó xảy ra như thế nào (nếu bạn từng đọc một cuốn sách viết về kỹ thuật bán hàng, họ sẽ bảo bạn tưởng tượng ra việc bán được hàng trước khi bạn nói chuyện với khách hàng tiềm năng, bởi việc nhìn thấy được một cuộc chào hàng thành công ra sao

chính là chìa khóa để biến nó trở thành sự thật) và mặc dù chuyện đó nghe hơi xa vời, tôi nghĩ nó hoàn toàn đúng. Tưởng tượng ra cuộc sống mà bạn muốn là bước đầu tiên để đạt được nó. Nếu bạn biết mình muốn gì, thì bạn sẽ lập được kế hoạch, nhắm tới và dành ngân

sách cho nó. Việc biết rằng bản thân muốn gì trong cuộc sống giúp bạn dễ dàng ưu tiên những thứ mà bạn đầu tư. Và có được những thứ mình muốn trong cuộc sống thực sự là tất cả những gì mà khái niệm “thông minh trong chuyện tiền bạc” hướng đến.

Nếu bạn không suy nghĩ theo một cách có chiến lược về tiền bạc, bạn sẽ không thể làm bất cứ thứ gì có tính chiến lược với tiền bạc –

thứ cứ thế trôi tuột ra khỏi tài khoản ngân hàng và ví của bạn. Tôi biết nghe nó có vẻ hơi điên rồ, nhưng nghĩ về tiền thực sự là nền tảng để

tận dụng tối đa nó.

GHI NHỚ

- Lo lắng hay mơ mộng về tiền bạc không giống việc nghĩ về nó.
- Nghĩ về điều bạn muốn làm với tiền trước khi bạn có tiền, bằng cách đó bạn sẽ không lãng phí nó.
- Lập kế hoạch tài chính cho tương lai là bước đầu tiên cần làm.

03

LẬP NGÂN SÁCH LÀ HỮU ÍCH

Nếu có một cách cơ bản, cốt yếu, bất biến để trở nên thông minh trong chuyện tiền bạc thì đó chính là: bạn phải kiếm được nhiều hơn số

tiền bạn chi ra. Và để đảm bảo rằng điều này sẽ xảy ra, hãy học cách chuẩn bị và kiểm soát ngân sách cá nhân của bạn.

Bạn không cần phải là một thần đồng với một cái bảng tính trên tay, bạn không cần phải ra ngoài và mua một cuốn sổ cái từ những người bán sách, bạn thậm chí còn chẳng cần giải toán (miễn là bạn biết

dùng máy tính): bạn chỉ phải có một chút cảm quan phổ thông và một cây bút cùng một tờ giấy.

Hầu hết mọi người có thu nhập hàng tháng và chi trả cho những thứ như tiền thuê nhà và hóa đơn theo tháng, nên với bài tập này tôi sẽ nói về

tổng ngân sách theo tháng. Tuy nhiên, bạn có thể không có thu nhập cố

định, bạn có thể được trả khoán qua năm, hoặc trả tiền thuê hay hóa đơn theo tuần hay trả ngẫu nhiên khi cần. Nếu việc tính toán tổng ngân sách theo tháng không phù hợp với bạn, hãy thực hiện bài tập này theo cách y hệt nhưng theo tuần, hoặc năm. Quan trọng là bạn phải thống nhất sử

dụng một cách đo và không trộn lẫn thu nhập theo tháng với những khoản chi theo tuần.

Lập ngân sách là việc khá dễ dàng – bạn chỉ cần biết thu nhập và các khoản chi của bạn là gì thôi.

THU NHẬP

	Số tiền
Lương ròng	
Tín dụng thuế	
Lợi nhuận	
Lãi tiền gửi tiết kiệm	
Công việc phụ	
Khác	
Tổng	

Hãy viết ra thu nhập ròng hàng tháng của bạn, cụ thể là những gì bạn kiếm được sau khi trừ thuế và tiền bảo hiểm bắt buộc. Giờ hãy nghĩ về tất cả những nguồn thu nhập khác của bạn – tín dụng thuế, khoản phụ cấp nuôi con, lợi nhuận, hoặc lãi suất tiết kiệm, bất cứ khoản nào và tất cả

những thứ bạn có thể nghĩ ra được. Bạn có thể phải trả thuế cho một số

nguồn thu nhập trên, nên hãy để riêng khoản thuế phải trả ra để tính được con số ròng. Điều mà bạn muốn ra ở đây là bạn có bao nhiêu tiền để chi tiêu mỗi tháng.

CHI TIÊU

Giờ hãy liệt kê tất cả các khoản mà bạn phải chi trả mỗi tháng từ tiền trả thế chấp, những khoản phí ngân hàng tới tờ báo bạn mua trên đường ra ga tàu điện ngầm. Nhớ được tất cả các khoản bạn phải chi trả thực sự

rất khó, nên tốt nhất có lẽ là bạn hãy tìm ba bảng kê khai ngân hàng gần đây để có thể nắm được tất cả các khoản trích nợ trực tiếp, các lệnh thường trực, trả góp và chuyển khoản thường xuyên của bản thân. Thay vì ghi lại xem mình bỏ ra mấy đồng để mua báo, bạn có thể tổng hợp lại tất cả các khoản tiền mặt đã tiêu. Hãy tính số liệu trung bình của ba bảng kê khai để đưa ra một con số hàng tháng chính xác hợp lí.

	Số tiền.
Thuê nhà/ thế chấp	
Điện	
Gas	
Điện thoại	
Thuế nhà nước	
Điện thoại di động	
Băng thông rộng	
Ăn uống	
Du lịch	
Xe	
Thuê bao truyền hình	
Thẻ tập gym	
Đi chơi	
Trả góp nợ	
Các khoản khác	
Tổng	

É

Á

À

NHỮNG PHÉP TOÁN ĐƠN GIẢN

Khá rõ rồi, việc bạn cần làm bây giờ chỉ là xem liệu thu nhập của bạn có lớn hơn tổng chi tiêu không. Mục đích của việc lập ngân sách là đảm bảo rằng bạn có đủ tiền để chi trả cho những thứ bạn cần mỗi tháng. Nếu tính toán của bạn chỉ ra rằng hai khoản này bằng nhau, đó là một điều tuyệt vời. Nếu bạn nhận thấy mình dư ra chút tiền vào cuối tháng, vậy là bạn biết mình đủ khả năng tiết kiệm hoặc đầu tư thêm một chút. Còn nếu bạn âm tiền mỗi tháng, việc lập ngân sách có thể giúp bạn quyết định nên cắt giảm chi tiêu ở đâu.

Nếu bạn luôn biết khá rõ về thu nhập và chi tiêu của mình thì bạn có thể xác định xem bản thân có khả năng chi trả cho những thứ bạn đang cân nhắc một cách dễ dàng – đó là lí do vì sao việc cân bằng ngân sách là một trong những kỹ năng cơ bản để quản lý tốt đồng tiền.

ĐIỀU CHỈNH NGÂN SÁCH

Cho tôi hỏi câu này: bạn cảm thấy thế nào về ngân sách của mình? Có thoải mái không? Hay ngạc nhiên? Quan ngại? Tôi muốn bạn có một ngân sách mà bạn cảm thấy vui với nó, và điều này nghĩa là bạn tiếp tục phát triển và tạo nên những thay đổi với mấy con số. Khi đọc tiếp cuốn sách này, bạn sẽ thấy rất nhiều gợi ý để tăng thu nhập và giảm chi tiêu, vậy nên ngân sách này là thứ bạn cần quay lại và chỉnh sửa.

Đồng thời, nếu bạn vừa nhận ra mình bị thâm hụt một khoản nào đó mỗi tháng, việc đầu tiên bạn cần làm là cắt giảm chi tiêu của mình. Có bất cứ thứ gì trong danh sách mà bạn có thể từ bỏ hoặc cắt giảm được không? Hãy bắt đầu bằng cách liệt kê những thứ thiết yếu cơ

bản cho cuộc sống hiện đại: một mái nhà để sống, đủ thức ăn trong tủ, hóa đơn,

phương tiện đi lại. Sau đó thêm vào những khoản chi tiêu khác theo thứ tự

ưu tiên cho đến khi chạm tới mức thu nhập của bạn. Đây là ngân sách hàng tháng của bạn trong thời điểm này, cho đến khi nào bạn tìm ra được cách tăng thu nhập.

Khi bạn nhìn vào danh sách những khoản chi, có khoản nào có vẻ thái quá với bạn không? Bạn chi bao nhiêu cho những thứ như cappuccino vào buổi sáng, Socola vào giờ trưa và đồ uống sau khi tan làm? Và nếu bạn hút thuốc, bạn dành bao nhiêu tiền cho việc nghiện ngập này? Nếu bạn hút 20 điếu thuốc một ngày, bạn đã tiêu hơn 5 bảng mỗi ngày cho thú mà về

cơ bản bạn chỉ nhả ra khói. Vậy là 35 bảng một tuần, 1.820 bảng một năm.

Để tôi viết bằng chữ nhé – hơn một ngàn tám trăm bảng một năm. Bạn điên hả? Ví và phổi của bạn sẽ khỏe mạnh hơn nhiều nếu bạn từ bỏ thuốc lá.

Có khoản chi vượt mức nào mà nếu bạn có thể cắt giảm, bạn sẽ giải phóng được chút tiền mặt và để dành nó cho những thứ có thể có ý nghĩa hơn về lâu về dài? Một trong những lợi ích của việc viết ra ngân sách là nó phơi bày việc chi tiêu thông thường có khả năng dễ bị mất kiểm soát. Nếu bạn định đưa ngân sách của mình cho ai đó xem, có khoản nào có thể

khiến họ có bị sốc hay khiến bạn cảm thấy có chút xấu hổ không, hoặc có thứ gì mà bạn thực sự không thể biện không? Nếu câu trả lời là có thì hãy bỏ những thứ đó đi và cắt giảm ngân sách của mình.

Nghiên cứu ngân sách kĩ hơn chút nữa và xem bạn không thể sống thiếu thứ gì hoặc bạn cần kiếm được bao nhiêu để có mức thu và chi hòa nhau. Tôi mong bạn bắt đầu cảm thấy thoải mái với những con số và sự

thực phía sau chúng. Đây là ngân sách của bạn và bạn cần cảm thấy mình làm chủ nó.

ĐÌNH VÀ ĐÁY

Lên ngân sách hàng tháng hay thậm chí là bảng kê hàng năm không phải kỹ năng lập ngân sách duy nhất mà bạn cần. Thu nhập và chi tiêu của bạn ở các thời điểm trong một năm là khác nhau. Thu nhập của bạn có thể

tăng mạnh nhờ một khoản tiền thưởng Giáng sinh, hoặc mức chi của bạn có thể tăng vọt khi chiếc nồi hơi bị hỏng, vậy nên cân đối ngân sách của riêng từng tháng thôi là chưa đủ.

Hãy suy nghĩ một chút xem trong năm có những khoản tiêu nào mà có lẽ bạn chưa tính đến. Một ít đồ nội thất, chuyến đi thực nghiệm của bọn trẻ, kì nghỉ, đăng kiểm xe. Rõ ràng là có những tháng bạn không thể không chi nhiều hơn số tiền kiếm được, vậy nên mấu chốt của việc lập ngân sách là biết bạn có thể phát sinh chi tiêu ở những tháng nào. Trong những tháng tiêu ít bạn có để dành được đủ tiền để trang trải cho những tháng tốn kém không? Nếu câu trả lời là không thì bạn sẽ dẫn rơi vào cảnh nợ

nần.

Trong kinh doanh, nhiều công ty giữ các tài khoản theo quý, nghĩa là họ đưa ra mục tiêu và ngân sách theo chu kỳ ba tháng. Tôi nghĩ đây thực sự là một nguyên tắc hay để áp dụng cho tài chính cá nhân và bạn nên luôn luôn cố gắng sao cho vào cuối quý mình vẫn còn dư dả.

CÁI NHÌN DÀI HẠN

Thu nhập và chi tiêu cứ tăng giảm, lên xuống suốt cả đời nên tôi khuyến khích bạn lưu ý về một ngân sách khác – ngân sách dài hạn. Tôi muốn sử dụng ví dụ về một doanh nghiệp khởi nghiệp: thông thường doanh nghiệp đi vào hoạt động cùng với những khoản vay chồng chất; sau vài năm đầu, công việc kinh doanh bắt đầu tạo ra lợi nhuận khiêm tốn và khoản nợ được trả dần, nhưng sau đó doanh nghiệp thực sự tìm được bước tiến của mình, lợi nhuận tăng và khoản vay được trả hết.

Cũng giống như các doanh nghiệp, có những lúc ta phải mượn số tiền gần bằng hạn mức, có những lúc ta bắt đầu có được mức lương tốt hơn và có cơ hội dành dụm một ít. Nợ là một phần trong cuộc sống tài chính của mỗi người, miễn là bạn có khả năng trả dần cho đến khi hết nợ, bạn không cần phải lo lắng vì bạn sẽ cân đối ngân sách dài hạn của mình.

Bạn phải phân biệt được nợ tổng thể và những khoản trả góp. Nếu bạn có một món nợ hay khoản thế chấp lớn, các khoản nợ của bạn (tổng nợ) có thể ít hơn tài sản của bạn (tổng tài sản) – điều này không sao cả.

Nhưng nếu bạn không thể trả góp dần để hoàn toàn hết nợ thì không ổn chút nào. Học hỏi những kỹ năng dự thảo ngân sách không chỉ giúp bạn hiểu rõ mình có thể hay không thể chi trả cho khoản nào, nhờ đó loại bỏ

được rất nhiều nỗi sợ và hoang loạn mà rất nhiều người trong số chúng ta gặp phải khi đối mặt với tiền.

GHI NHỚ

- Chuẩn bị một ngân sách là cách tốt nhất để biết mình không chi quá tay.
- Ngân sách không cố định – bạn có thể thay đổi chúng để xem bạn có thể thay đổi cuộc sống tài chính của mình ra sao.

- Nếu bạn không thể cân bằng ngân sách từng tháng, bạn phải tìm cách cân đối ngân sách dài hạn.

04

ĐỒNG TIỀN NÀY GIÁ TRỊ HƠN ĐỒNG

TIỀN KIA

Nói ra thì có vẻ kì quặc nhưng nếu bạn hiểu được rằng có những đồng tiền giá trị hơn những đồng tiền khác, bạn có thể bắt đầu đưa ra những quyết định khôn ngoan hơn về việc mình sẽ làm gì với tiền và thời gian của bản thân.

Điểm bạn cần nhận ra là những đồng tiền đó không chỉ có giá trị tiền tệ...

Bạn hẳn đã nghe thấy cụm từ “thời gian là vàng bạc” và điều này là chính xác hoàn toàn. Để tôi đưa ra một ví dụ về việc một nhà báo tự do phải lựa chọn giữa hai công việc. Việc A trả 500 bảng và việc B

trả 1.000 bảng. Trước hết bản năng sẽ thôi thúc anh ta nhận việc nào được trả nhiều tiền hơn, nhưng việc B tốn những năm ngày để hoàn thành trong khi đó anh ta có thể làm việc A trong một ngày. Nếu tính theo ngày, việc A rõ ràng là trả cho anh ta nhiều gấp 2,5 lần việc B.

Vậy anh ta nên nhận việc nào đây?

Nếu anh ta được nhiều bên mời nhận việc thì có lẽ chọn việc A là hợp lí vì anh ta có thể rảnh rang nhận các việc khác trong tuần. Tuy nhiên, nếu anh ta không nhận được nhiều việc lắm, anh ta có thể

kiếm 1.000 bảng bởi dù sao thì cả tuần anh ta cũng chẳng làm được

việc gì năng suất hơn. Hoàn cảnh cá nhân của bạn sẽ luôn xác định một đồng đáng giá bao nhiêu thời gian của bạn.

Dù nhiều người biết “thời gian là vàng bạc”, nhưng mọi người lại chưa từng nói với bạn về giá trị cảm xúc của tiền. Để tôi cho bạn một ví dụ khác. Do con thứ hai của anh ta mới sinh, một kế toán muốn giảm thời gian làm việc và dành nhiều thời gian ở nhà hơn. Anh ta hiện đang kiếm được 50.000 bảng một năm, làm việc năm ngày một tuần nhưng có cơ hội kiếm được 35.000 bảng một năm nếu làm cho một công ty khác bốn ngày một tuần. Dù tiền công theo ngày giảm đi đáng kể nếu anh ta nhận công việc bán thời gian này, nhưng anh ta sẽ có cơ hội đạt được điều mình khao khát, anh ta sẽ không bỏ lỡ những khoảnh khắc được thấy gia đình nhỏ của mình lớn dần lên.

Giả định rằng anh ta đã vạch ra ngân sách khi lương giảm, thì rõ ràng là công việc được trả lương thấp hơn kia đáng giá hơn công việc hiện tại của anh. Chạy theo công việc được trả lương cao không phải lúc nào cũng là lựa chọn thông minh nhất và nhận ra được giá trị cảm xúc của tiền cho phép bạn có được thứ mình muốn từ những lựa chọn tài chính của bạn.

Tiền còn mang giá trị danh tiếng. Ta hãy quay lại ví dụ về anh chàng nhà báo tự do một chút. Giả sử việc A vẫn trả 500 bảng và việc B trả 1.000 bảng nhưng cả hai công việc này đều tốn một tuần để

hoàn thành. Có điên mới nhận việc A, đúng không? Không hẳn. Ví dụ

việc B là viết một bài báo khá nhàm chán đăng trên tờ tạp chí chẳng mấy tiếng tăm nhưng việc A là viết một bài viết thú vị đăng trên một tờ báo quốc gia mà anh ta chưa từng công tác. Danh tiếng của việc viết bài cho một tờ báo quốc gia, việc tên anh ta được ghi trên một ấn phẩm có uy tín và việc gây được ấn tượng cho đối tượng độc giả

mới và một vị chủ biên mới về tài năng của mình cũng đáng giá hơn cả 500 bảng nếu anh ta nhận việc B. Nhận một công việc được trả

thù lao thấp hơn có thể tốt hơn cho hồ sơ của anh ta, dần dà tạo ấn tượng cho những người có sức ảnh hưởng trong lĩnh vực của anh ta và mang đến cho anh ta công việc thú vị hơn.

Tiền cũng có giá trị tương lai. Bạn có thường xuyên thấy những tấm poster trong ngân hàng mà bạn đã trung thành nhiều năm giới thiệu những mức lãi suất ban đầu thực sự hấp dẫn dành cho khách hàng mới không? Hoặc bạn có thường xuyên chịu cảnh kẹt đường và phải đứng phía sau một chiếc xe bus có dán phần quảng cáo to đùng từ công ty viễn thông giới thiệu về một gói di động TV/ băng thông rộng rẻ hơn nhiều so với hạn mức bạn đang trả không – thậm chí nó là một quảng cáo của chính bên cung cấp băng thông rộng cho bạn. Chuyện này xảy ra như cơm bữa, phải không? Nhưng họ có lí do hợp lí để dành những thương vụ tốt nhất cho khách hàng mới.

Bằng cách thu hút khách hàng mới với những mức chiết khấu trong một thời gian nhất định, các công ty hy vọng giữ mãi kết thúc và họ tự động chuyển sang mức giá tiêu chuẩn. Chiết khấu trong khoảng thời gian ngắn có thể tạo nên ý nghĩa dài hạn.

Ta hãy xem ví dụ về một thợ sửa ống nước. Người này có hai lựa chọn, một là làm việc độc lập với mức lương 30 bảng một giờ, hai là làm việc cho một nhà phát triển bất động sản với mức lương 25 bảng một giờ. Nhà phát triển có rất nhiều mối làm ăn và bằng cách làm việc cho người này với mức thù lao ít hơn, thợ sửa ống nước được đảm bảo khá chắc chắn về lượng công việc trong tương lai.

Cuối cùng, tiền còn có giá trị tiện dụng. Lại nói về thợ sửa ống nước. Giả dụ máy đun nước của bạn bị hỏng hai ngày trước Giáng

sinh và bạn gọi cho một vài thợ sửa ống nước mà số điện thoại của họ được liệt kê trong cuốn danh bạ tổng hợp các doanh nghiệp và người cung cấp dịch vụ. Một thợ sửa ống nước nói cô ấy có thể đến vào năm mới và phí sửa chữa là 30 bảng. Một tay thợ khác nói anh ta có thể đến trong vòng một giờ nhưng phí sửa chữa là 80 bảng. Tôi không biết bạn nghĩ sao, nhưng 80 bảng nghe giống như một món hời trong tình huống này.

Việc hiểu được rằng tiền không chỉ mang giá trị tiền tệ giúp bạn đưa ra những lựa chọn thông minh hơn trong chuyện tiền bạc. Như

tôi đã nói lúc trước, thông minh trong chuyện tiền bạc không chỉ là việc có số dư tài khoản ngân hàng mà nó là việc có được thứ bạn muốn trong đời và sử dụng số tiền mà bạn có để đạt được mục đích của mình. Nếu bạn có thể ngừng coi tiền là một vật hữu hạn và bắt đầu nhìn nhận nó theo hướng nó có thể làm gì giúp bạn thì bạn đang đi đúng đường rồi đấy.

GHI NHỚ

- Việc học cách tính toán giá trị của một thứ gì đó, ngược lại với giá của nó, có thể giúp bạn ưu tiên cho khoản chi cần thiết.
- Tiền không chỉ có giá trị trực tiếp, nó còn có giá trị cảm xúc, giá trị danh tiếng, giá trị tương lai và giá trị tiện dụng.
- Cân đối những yếu tố khác nhau cho phép bạn tìm ra thứ gì đó thực sự đáng giá bao nhiêu với mình.

05

HỌ NHẬN ĐƯỢC GÌ TỪ ĐÓ?

Cuộc sống tài chính của chúng ta được cấu thành từ hàng loạt những lựa chọn và thương lượng. Khi ta mua một chiếc sofa hay

“bán” bản thân mình trong một cuộc phỏng vấn xin việc, những quyết định ta đưa ra trong hầu hết mọi tình huống ảnh hưởng đến tình hình tài chính của ta. Chúng ta làm sao chắc chắn được liệu thỏa thuận đang được đưa ra có tốt đến mức khó tin? Làm sao ta có thể biết được giá trị thực sự của những món đồ ta mua? Bằng cách nào ta có thể biết được giá điện được báo là đúng hay sai?

Thông minh trong chuyện tiền bạc nghĩa là luôn luôn trả một mức giá hợp lý cho bất cứ thứ gì ta mua và luôn luôn tính giá hợp lý cho bất cứ thứ gì ta bán. Vậy làm sao bạn tìm được giá hợp lý? Rốt cuộc, chúng ta không phải là những chuyên gia trong ngành ngân hàng và biết được liệu khoản thế chấp đang được đề nghị có phải là mức tốt nhất

ta có được hay không. Chúng ta không thể biết mọi thứ về xe cô, lương hưu hay bất kì lĩnh vực nào khác mà ta quan tâm. Khi nghĩ

về nó, ta thường ở vị trí của một thường dân đang đàm phán với một chuyên gia: trong bất kì giao dịch nào, 9 trên 10 lần người mà chúng ta đang thương thảo đều có nhiều thông tin và kiến thức về sản phẩm, ngành, hoặc tình huống hơn ta. Vậy làm sao ta có thể đàm

phán để có được những giao dịch tốt và trả – hoặc lấy – một mức giá hợp lí?

Tôi nhận ra rằng việc hỏi một câu hỏi đơn giản trong mọi giao dịch sẽ giúp sân chơi trở nên công bằng và cho phép tôi tìm ra được lượng tiền nên trao tay. Bạn chỉ cần hỏi mình một câu: họ đang nhận được gì từ việc đó. Nếu bạn tham gia vào những giao dịch mà chỉ

nghĩ về việc bạn có được gì từ đó thì bạn đã bỏ lỡ một mẹo hay. Đặt bản thân mình vào vị trí của người khác có thể khiến giao dịch rõ ràng hơn và cho phép bạn nhìn nhận rõ ràng hơn, chính xác hơn về

những gì đang diễn ra. Và khi biết điều gì đang diễn ra rồi, bạn có thể

đưa ra những quyết định tài chính khôn khéo hơn.

Giả sử bạn đang nói chuyện với một nhà tư vấn tài chính về việc rút tiền lương hưu. Cô ấy giới thiệu một gói lương hưu từ công ty A mặc dù nó đưa ra mức lợi nhuận bằng với công ty B. Có thể đó là vì cô ấy đã giao dịch với công ty A khá nhiều và biết rằng họ xử lý tài khoản mới nhanh, hoặc họ là công ty có tiếng tăm. Nhưng nếu bạn hỏi cô ấy rằng cô ấy được lợi gì từ việc giới thiệu công ty đó, bạn có thể phát hiện ra một số thông tin thú vị. Có thể là khoản hoa hồng công ty A trả cho cô ấy cao hơn phía công ty B. Bạn có thể vẫn chắc chắn rằng gói lương hưu của công ty A là sản phẩm phù hợp với bạn chứ? Nếu họ đang trả cho cô ấy mức hoa hồng hậu hĩnh đến thế, làm sao họ có thể đủ khả năng đưa ra những mức lãi suất cạnh tranh? Nếu bạn xem những phần chữ in nhỏ trong thỏa thuận, bạn có thể thấy

phí quản lý ở công ty A cao hơn, hoặc mức phạt cho những kì nghỉ có trả lương ở công ty B không hề bị tính. Về dài hạn, chọn công ty B thì hơn nhưng về ngắn hạn, cô ấy được lợi hơn nếu có thể

thuyết phục bạn đặt tiền vào công ty A.

Giờ giả sử bạn đang tìm mua một chiếc xe mới và chiếc xe bạn muốn có giá niêm yết là 10.000 bảng. Bạn nói chuyện với gã bán hàng và anh ta thêm vào vài tính năng bổ sung đặc biệt để khiến giao dịch hấp dẫn hơn và giảm giá cho bạn 500 bảng. Bạn có thể bị cám dỗ và ký mua ngay lập tức, nhưng bạn không nên làm bất cứ điều gì cho đến khi bạn biết được anh ta thu được lợi gì từ giao dịch đó. Anh ta gần như chắc chắn có một khoản hoa hồng, nên anh ta sẽ được nhận thêm chút ít vì đã bán được xe cho bạn. Dù anh ta bán xe với mức giá 9.500 bảng hay 9000 bảng thì có lẽ cũng không ảnh hưởng gì nhiều đến khoản hoa hồng anh ta nhận được, và bạn có thể cược rằng anh ta thà bán với giá 9.000 bảng còn hơn là không nhận được chút hoa hồng nào. Thế nên bạn phải cố gắng tìm ra đâu là giá thấp nhất anh ta có thể đưa ra, nếu bạn có thể tìm ra điểm mà ở đó anh ta vẫn thu được lợi nhuận, bạn sẽ biết được mình nên trả bao nhiêu tiền cho chiếc xe.

Vậy bạn làm việc đó bằng cách nào? Ừ thì, bạn có thể cố hỏi! Bạn hẳn sẽ ngạc nhiên với việc mọi người thường cho bạn biết về

chuyện đó thế nào. Bạn có thể nhận ra rằng nếu bạn mua xe bằng lựa chọn tài chính của người nọ, anh ta sẽ có được một khoản hoa hồng khác, điều này có nghĩa là anh ta sẽ sẵn sàng giảm giá thêm chút nữa. Hoặc có lẽ nếu bạn trả thẳng giá, anh ta có thể đạt mức tiêu chuẩn và đủ điều kiện để nhận được một khoản tiền thưởng.

Thứ bạn cần xác lập là một thương lượng mà cả hai cùng có lợi: anh ta có hoa hồng và bạn có chiếc xe với mức giá thấp nhất có thể. Hãy hỏi anh ta doanh số gần đây thế nào – nếu anh ta bảo rằng mọi thứ

đang tăng chậm, bạn biết bạn có thể mặc cả nhiều hơn. Vì vậy đừng chỉ đi quanh showroom và nghĩ về những tính năng thêm vào mà

bạn muốn có, hãy nghĩ vì sao đại lí lại thêm những phần đó vào. Nếu số lượng những câu hỏi bạn dành cho người bán hàng nhiều bằng những thắc mắc của bạn về chiếc xe, bạn sẽ biết anh ta được lợi gì từ giao dịch đó và phát hiện ra giá trị thật của chiếc xe đối với anh ta.

Với tôi, chìa khóa cho những thương lượng kiểu này không phải là nhìn nhận người bán hàng như một chiến binh bạn phải đánh bại mà là coi anh ta như một đối tác bạn có thể hợp tác cùng. Hãy xem điều gì xảy ra khi bạn có được báo giá từ một người làm vườn. Giả dụ, ông ta tính 20 bảng một giờ với tối thiểu hai giờ mỗi hai tuần. Bạn đã có sẵn vài báo giá và bạn biết 20 bảng một giờ là một khoản phải trả hợp lí, vậy bằng cách nào bạn có thể khiến ông ta làm việc cho mình với mức tiền công thấp hơn? Bạn bắt đầu bằng việc tự hỏi mình rằng ông ta thu được gì khi làm việc cho bạn. Nói cách khác, bạn có thể làm gì cho ông ta? Nếu ông ta mới bắt đầu vào nghề, bạn có thể

gợi ý rằng sẽ giới thiệu để ông ta có được công việc khác (và với cách này bạn có thể chắc chắn rằng ông ta sẽ cố gắng làm tốt việc của mình). Hoặc có lẽ bạn khá linh hoạt về giờ giấc và ngày làm công đối với ông ta, sự linh hoạt có thể rất giá trị với những người làm kinh doanh nhỏ. Việc tìm ra cái gì có giá trị với người bạn đang đàm phán giúp bạn biết được thứ gì đó thực sự đáng giá bao nhiêu với mình.

Nếu bạn đang bán thứ gì đó thì kĩ thuật này có thể cũng hiệu quả.

Hãy tưởng tượng bạn là một gã bán xe: Cách tốt nhất để tìm ra ngân sách thực tế của một khách hàng tiềm năng là gì? Hãy đặt cho họ

những câu hỏi. Họ có vội không? Liệu họ có sẵn sàng trả theo giá niêm yết và lái xe đi thay vì chờ mức giá rẻ hơn? Họ có đang tìm kiếm thứ gì đó độc đáo? Nếu vậy, có thể họ sẽ trả thêm cho một lần

phun lại sơn được đặt trước. Bạn chỉ phải tiếp tục hỏi đến khi nào biết chắc chắn người kia thực sự muốn gì từ vụ thương lượng.

Kĩ thuật này thực sự mang đến hiệu quả trong mọi trường hợp.

Nó không chỉ khiến bạn ngừng việc tiêu tốn tiền bạc và thời gian mà còn giúp bạn hiểu người mình đang thương thảo cùng và cho phép bạn tạo dựng mối quan hệ với những người đó. Những mối quan hệ

tốt khi tất cả các bên đều có lợi là rất giá trị đối với bất kì ai hoạt động trong lĩnh vực kinh doanh, đến mức bạn có thể chắc chắn rằng mình sẽ bắt đầu vụ thương lượng tiếp theo với họ ở một vị thế tốt hơn nhiều.

GHI NHỚ

- Tìm ra việc người khác có lợi từ giao dịch của bạn như thế nào là cách chắc chắn để đảm bảo rằng bạn có lợi ích tối đa.
- Cách tốt nhất để làm điều đó là nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu tốt nhất là đặt ra những câu hỏi.
- Những mối quan hệ tốt là nền tảng cho những giao dịch tốt.

06

HÃY CÓ TỔ CHỨC

Một trong những cách đơn giản nhất để bắt đầu thu được nhiều lợi ích hơn từ tiền của bạn là quản lý những gì bạn có một cách hiệu quả hơn. Bớt chút thời giờ sắp xếp tài sản của bạn trong thời gian ngắn sẽ tiết kiệm rất nhiều thời gian cho bạn về lâu dài.

Tôi nói chuyện với rất nhiều doanh nhân trẻ – những người hỏi xin lời khuyên của tôi về khởi nghiệp. Qua nhiều năm, tôi đã gặp hàng ngàn người nói với tôi rằng họ ghét phải ngồi xuống để tính toán mấy bản sao kê, họ không biết làm thế nào để quản lý tài khoản hoặc họ vui vẻ trả tiền thuê người khác quản lý hộ. Tôi phải nói với họ rằng trừ khi họ hoàn toàn kiểm soát được tài sản của mình, nếu không họ sẽ không kiếm được nhiều từ việc kinh doanh. Điều này cũng đúng đối

với các cá nhân: nếu tiền là một công cụ thì bạn cần bảo trì nó, làm sạch nó và đặt nó trong trạng thái sẵn sàng được sử

dụng, và việc quản lý tiền hiệu quả cho phép bạn làm điều đó.

NHỮNG ĐIỀU CƠ BẢN

Điều đầu tiên bạn cần làm là theo dõi thu nhập và chi tiêu của mình. Thay vì nhét đầy hóa đơn vào ví, hãy cất chúng ở nơi cụ thể

nào đó. Hãy sử dụng một cái hộp hoặc cái khay mà bạn có thể giữ

những tờ hóa đơn từ máy rút tiền và những hóa đơn thẻ ghi nợ trong đó.

Mỗi tuần một lần, hãy xem xét kỹ tất cả những mẫu giấy này và cộng lại xem bạn đã chi bao nhiêu và xem mức độ hợp lý của số tiền này với ngân sách bạn đã vạch ra trong Chương 3. Việc này không tốn của bạn quá 15 phút mỗi tuần. Bạn có thể lập một bảng tính hoặc viết bằng giấy và bút.

Bạn có thể thấy liệu mình có chi quá tay hay không, liệu bạn có cần cắt bớt chi tiêu trong thời gian còn lại của tháng, hoặc nếu bạn chưa vượt ngân sách, bạn sẽ biết bạn có thể tự thưởng cho mình.

Sau đó bạn nên giữ những hóa đơn đến khi chúng xuất hiện trong bản sao kê ngân hàng hoặc hóa đơn sao kê tín dụng được gửi đến –

bằng không làm sao bạn có thể chắc chắn hóa đơn đó là chính xác?

Nếu những hóa đơn này ghi lại những khoản chi cho thứ gì đó giá trị, hãy giữ lại – chúng có thể giúp bạn được hoàn tiền trong tương lai nếu một món hàng nào đó bị lỗi, hoặc nó có thể giúp ích khi bạn cần một khoản bồi thường bảo hiểm.

Thứ tiếp theo cần theo dõi là những khoản trích nợ trực tiếp và lệnh thường trực, và cách dễ nhất để làm việc này là thực hiện thông qua một tài khoản vãng lai mà bạn quản lý trực tuyến. Nếu bạn không có

tài khoản nào như vậy, tôi thực sự khuyên bạn hãy mở lấy một cái bởi bạn có thể kiểm tra sao kê bất cứ khi nào bạn muốn trong tháng.

Hãy xem xét bản sao kê gần đây nhất của bạn và xem bạn trả tiền cho những ai vào mỗi tháng. Việc đầu tiên cần làm là kiểm tra xem

bạn có thực hiện tất cả những thanh toán đó không, công ty bảo hiểm cũ hay nhà mạng điện thoại cũ còn tiếp tục thu tiền mỗi tháng từ

tài khoản của bạn nữa không. Việc này không phải là lạ, vậy nên hãy kiểm tra xem bạn có đang sử dụng dịch vụ mà bạn bị tính phí hay không.

Tôi nghĩ việc sắp xếp để tất cả những khoản trích nợ trực tiếp và lệnh thường trực được thực hiện từ tài khoản của bạn vào cùng một ngày là một ý hay. Nếu bạn có thu nhập cố định và tiền luôn được chuyển tới tài khoản của bạn vào cuối tháng thì hãy sắp xếp sao cho những khoản thanh toán của bạn được thực hiện vài ngày sau đó –

vào đầu tháng tiếp theo. Bằng cách đó, cả tháng liền bạn sẽ không nghĩ rằng mình kiếm được nhiều tiền hơn mức mình có.

Hãy ghi lại ngày nhận lương của bạn và luôn luôn kiểm tra tài khoản ngân hàng để xem tiền đã được chuyển vào chưa. Việc này đặc biệt quan trọng nếu bạn tự làm chủ và được trả lương không theo quy luật nào. Khi bạn đồng ý nhận một công việc nào đó, hãy kiểm tra xem bao giờ bạn được trả tiền cho việc đó và ghi lại vào nhật ký để kiểm tra xem tiền đã được chuyển hay séc đã tới chưa.

Hãy giữ một danh sách về tất cả hợp đồng mà bạn có, và tích hoàn thành vào đó khi bạn nhận được tiền thanh toán – bằng cách đó bạn sẽ không quên bất kì hóa đơn chưa thanh toán nào.

NGÂN HÀNG

Một khi đã có cho mình một tài khoản vắng lai mà bạn có thể

quản lý trực tuyến, hãy sắp xếp mọi khoản phải thanh toán vào tài khoản đó. Nếu bạn cũng sử dụng tài khoản đó để chi trả cho tất cả

những nhu cầu hằng ngày, bạn sẽ có một hồ sơ lưu lại tất cả các khoản thu nhập và chi tiêu của bạn ở cùng một chỗ. Sắp xếp một khoản thấu chi với ngân hàng là một ý hay, đề phòng trường hợp thanh toán đột xuất hoặc bạn được trả tiền muộn. Tuy nhiên, thấu chi có thể tốn kém, vì vậy hãy đảm bảo rằng bạn đã sắp xếp một khoản mà bạn chỉ chi trả khi dùng đến nó. Lời khuyên của tôi là có một khoản thấu chi phù hợp với giá trị bằng một nửa thu nhập hàng tháng của bạn. Nếu thu nhập ròng của bạn là 1.200 bảng một tháng, đừng yêu cầu thấu chi quá 600 bảng. Bằng cách này, bất kì khoản nợ phát sinh nào cũng sẽ tương ứng với thu nhập của bạn. Và khi bạn nói chuyện với ngân hàng, hãy xem họ trả lãi suất loại nào với tài khoản vãng lai của bạn. Bạn có thể nhận ra mình chỉ nhận được mức lãi suất cao nếu có mức tín dụng cao, nhưng khi đó bạn cũng sẽ phải trả

mức lãi cao hơn cho khoản thấu chi nếu bạn nợ nần. Hãy yêu cầu ngân hàng tính toán xem bạn sẽ có lợi hơn khi có một mức tín dụng cao hơn hay một mức thấu chi thấp hơn.

Tương tự như tài khoản vãng lai chính, bạn cũng có thể cần một vài loại tài khoản khác. Nếu bạn đang tiết kiệm cho thứ gì đó, bạn nên mở một tài khoản tiết kiệm riêng biệt. Những loại tài khoản khác nhau được đánh giá trong phần tiết kiệm. Nếu bạn làm việc tự do và phải đóng thuế và thuế thu nhập, mở một tài khoản khác để trả

những khoản này khi bạn được thanh toán lương là một nguyên tắc hay, bằng cách đó bạn không phải lo lắng về việc bạn sẽ trả hóa đơn thuế như thế nào. Điều tương tự cũng đúng nếu bạn đăng ký VAT –

giữ tiền mà bạn kiếm được ở Inland Revenue trong một tài khoản riêng.

Bạn cũng có thể thấy hữu ích khi có một tài khoản để chi tiêu cá nhân và một tài khoản khác dành cho các khoản chi tiêu của gia đình, đặc biệt nếu bạn thanh toán chung những khoản này với người khác.

Chỉ đơn giản là trả đủ tiền thuê nhà hoặc thể chấp và các loại hóa đơn, sau đó bạn được tự do chi tiêu phần tiền còn lại trong tài khoản cá nhân.

GHI CHÉP VÀ XEM LẠI Dù bạn quản lý tiền của mình như thế nào, luôn ghi chép về tình hình tài chính của bản thân là một việc quan trọng. Thay vì vứt những tờ sao kê ngân hàng vào thùng rác, hãy xem xét chúng, đảm bảo rằng chúng khớp với các hóa đơn và lưu chúng lại. Bằng cách này bạn có thể thấy những thay đổi trong chi tiêu của bản thân qua các tháng và qua các năm.

Bạn cũng nên thường xuyên xem lại tình hình tài chính của mình.

Kiểm tra xem những khoản tiết kiệm có đang nhận được mức lãi suất tốt, rằng bạn không phụ thuộc vào thấu chi quá nhiều và rằng những khoản trích nợ trực tiếp là chính xác. Điểm tuyệt vời về ngân hàng trực tuyến và việc chuyển tiền điện tử từ tài khoản của bạn sang tài khoản người khác là bạn có thể thực hiện chúng dễ dàng, nhưng khi không thực sự nhìn thấy tiền, bạn cũng dễ chi quá tay trước khi kịp nhận ra. Để kiểm soát tình hình tài chính của mình, bạn phải chú tâm tới nó.

GHI NHỚ

- Mở một tài khoản vắng lai mà bạn có thể quản lý trực tuyến.
- Giữ ghi chép về chi tiêu của mình.
- Lưu hóa đơn và sao kê ngân hàng của bạn ở nơi hợp lí.
- Luôn luôn khớp hóa đơn với ngân hàng và sao kê thẻ tín dụng.

- Xem xét tài chính thường xuyên. Việc đó không tốn của bạn quá 15 phút mỗi tuần.

07

VIỆC NẮM BẮT VÀ CẬP NHẬT THÔNG

TIN THỰC SỰ ĐÁNG GIÁ

Nếu bạn muốn thành công trên mọi bước đường đời, bạn cần nắm trong tay càng nhiều thông tin càng tốt. Thông tin là đạn dược, càng có nhiều, bạn càng có thể đưa ra được những quyết định thông minh hơn. Trong chuyện tiền bạc, thông tin tốt hơn thường nghĩa là lợi nhuận lớn hơn.

Nắm bắt thông tin tài chính không hề khó khăn và việc đó cũng chẳng tốn của bạn đồng nào, chẳng qua rất nhiều người đơn giản là không bận tâm tới tin tức tài chính thế giới, có lẽ bởi chúng nhàm chán và họ không thấy được sự khác biệt mà chúng tạo ra. Tuy nhiên trong thời gian vừa qua, hàng ngàn người đã nhận được lợi ích khổng lồ nhờ việc để mắt tới thông tin tài chính. Năm 2007, một vài người khôn ngoan đã đọc được tin tức về việc thị trường bất động sản có khả năng bị ảnh hưởng bởi khủng hoảng tín dụng, họ đã bán tài sản nhà đất của mình đi và chuyển vào sống trong những khu nhà cho thuê khi giá nhà đất giảm. Những người không chú ý đến tin tức đó đã không thể bán đất của mình vào năm 2008, phải trông ngóng và chờ đợi trong khi nhà đất của họ mất giá. Cũng trong năm này,

nhiều người đã đọc tin về sự bất ổn kinh tế ở Iceland và nghĩ rằng việc rút tiền tiết kiệm của mình ra khỏi những ngân hàng dễ bị ảnh hưởng là một ý hay trước khi các ngân hàng Icesave, Kaupthing và Heritable tuyên bố vỡ nợ. Thậm chí trong những giai đoạn ít biến động hơn, việc để tâm tới thế giới tài chính sẽ cho phép bạn tận dụng tối đa các khoản giảm thuế, sản phẩm mới và khoản đầu tư bị định giá thấp. Tin tôi đi, việc luôn cập nhật thông tin thực sự đáng giá.

Quan trọng là bạn không được chỉ phụ thuộc vào một nguồn thông tin, dù là từ bạn nhậu hay một tờ báo cụ thể nào. Để có được thông tin đáng tin cậy, bạn cần thu thập từ càng nhiều nguồn càng tốt.

XEM THỜI SỰ

Riêng việc xem thời sự vào buổi tối thôi cũng có thể cho bạn biết thế giới tài chính đang diễn biến ra sao. Dù là tình hình thất nghiệp hay sự tăng trưởng của thị trường chứng khoán, những tin tức tiền tệ lớn luôn là được đưa lên tiêu đề chính. Vấn đề là chúng ta thường không hiểu những gì mình đang nghe. Những tin tức tài chính thường sử dụng nhiều biệt ngữ và những thống kê riêng biệt khiến ta khó có thể hiểu được tầm quan trọng của một câu chuyện hay nhận ra tin tức ấy ảnh hưởng đến ta như thế nào. Khi những phóng viên nói về “tỷ lệ lạm phát ngầm” hay “chỉ số FTSE giảm 100 điểm hôm nay”, thật dễ hiểu vì sao nhiều người coi bản tin tài chính là cái cớ để

chuyển kênh. (Tiện thể, nếu có bất kì biệt ngữ nào bạn không hiểu, vui lòng xem phần giải thích thuật ngữ ở cuối sách).

Vấn đề là tôi không biết vì sao mọi người lại kì vọng bản thân có thể hiểu hết những thông tin ấy. Nếu bạn đến một lớp bổ túc buổi tối để học cách sửa ô tô, bạn không kì vọng mình có thể biết cách thực hiện toàn bộ các công đoạn sau một buổi học đầu tiên phải không?

Ta cần thời gian để tiếp thu và hiểu những thông tin phức tạp, bí quyết không chỉ nằm ở việc xem thời sự một hay hai lần mà ở chỗ

xem nó hàng tuần – thậm chí có thể là mọi buổi tối – để sau vài tháng (có thể là vài năm) bạn bắt đầu hiểu được nhiều hơn trước đó và dần nhận ra những mô hình trong hành vi tài chính.

Chìa khóa để hiểu được tin tức tiền tệ là tự hỏi mình một câu hỏi quan trọng: điều đó ảnh hưởng tới mình như thế nào? Nếu bạn cá nhân hóa tin tức, chúng sẽ trở nên thiết thực hơn và từ đó dễ hiểu hơn. Ví dụ, sắp tới Ngân hàng Anh thay đổi mức lãi suất, hãy nghĩ về

ảnh hưởng của việc đó tới bạn. Khoản phải trả hàng tháng cho món nợ của bạn có thay đổi không? Chi phí mà chủ lao động của bạn phải bỏ ra sẽ tăng hay giảm? Tín dụng sẽ trở nên dễ dàng hay khó khăn hơn? Nó có thúc đẩy hay làm thị trường nhà đất ảm đạm? Dù tiêu đề

chính là gì – một nhà máy đóng cửa, tỉ giá giữa đô la và bảng Anh thay đổi, hay cắt giảm thuế – hãy tìm ra ý nghĩa của việc đó đối với bạn, sau đó tự hỏi liệu bạn có nên đưa ra những thay đổi. Nếu bạn không thể nghĩ ra ý nghĩa của một câu chuyện tài chính đối với mình, hãy nghĩ xem nó ảnh hưởng đến ai. Qua thời gian, bạn sẽ

nhận thức về tài chính rõ ràng hơn và bạn sẽ có một tư duy tài chính sắc sảo. Và dĩ nhiên, nếu vẫn có những thứ bạn không hiểu, bạn còn nhiều nơi khác để tìm kiếm thông tin.

Á

Í

BÁO CHÍ

Cũng giống như việc xem thời sự, tôi nghĩ việc cầm lên một tờ

báo hay cũng có ích. Cũng như những câu chuyện được phát trên thời sự, báo chí đưa tin hằng ngày về những vấn đề liên quan đến các công ty và thành phố. Tôi khá ngạc nhiên khi thấy mọi người khi đi tàu thường xuyên lật nhanh qua những trang tin kinh doanh và đọc ngay phần lịch phát sóng truyền hình hay những trang tin về thể thao.

Tôi muốn hét vào mặt họ rằng: “Lật lại vài trang thôi – bạn có thể học được những thứ quan trọng!”

Ban đầu, những tin tức tài chính được đăng trên báo in có thể

cũng gây bối rối như bất cứ thứ gì bạn xem trên TV, nhưng bạn càng đọc bạn càng bắt đầu hiểu được nhiều hơn. Thường thì, báo sẽ đưa tin về phản ứng của những người đi đầu trong giới kinh doanh và

ngân hàng về những xu hướng và sự kiện kinh tế được ghi lại trên các kênh tin chính; họ sẽ cho bạn biết về tầm quan trọng của những tiến bộ này và giải thích chúng ảnh hưởng tới bạn như thế nào.

Hầu hết tất cả những ấn phẩm cuối tuần của tờ báo trung ương hoặc các tờ báo địa phương lớn thường có phần phụ lục về tiền tệ.

Các báo thường đưa tin theo dòng những câu chuyện tiền tệ lớn của tuần và có xu hướng tập trung vào lĩnh vực tiêu dùng. Vì vậy nếu tỷ

lệ lạm phát thay đổi, bạn có thể khá chắc chắn rằng phần phụ lục cuối tuần sẽ có bài viết về những điều bạn cần làm với tiền của mình trong bối cảnh này.

Nhiều tờ báo có thể phát hành những bảng “Lựa chọn hoàn hảo”

nhằm cho bạn biết ngân hàng nào đang đưa ra mức tiết kiệm, cho

vay và lãi suất thế chấp tốt nhất, qua đó bạn có thể dễ dàng thấy những sản phẩm tài chính của mình trên cơ sở so sánh với các sản phẩm khác trên thị trường. Nếu bạn không làm gì khác để trau dồi kiến thức tài chính của mình, hãy đọc những phần phụ lục của ấn phẩm cuối tuần này. Chúng được viết ra để dành cho bạn, không phải cho chính quyền thành phố hay những độc giả thuộc giới ngân hàng, và những ấn phẩm này có vô vàn lời khuyên thiết thực cùng những giải thích đơn giản cho những vấn đề phức tạp.

CÁC PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG KHÁC

Thậm chí những tạp chí tiền tệ chuyên biệt, ví dụ như Money Week, Investors Chronicle, The Economist,... cũng mang đến cho bạn nhiều thông tin và lời khuyên. Nếu bạn thực sự muốn tăng tốc, hãy đăng ký mua thường xuyên một trong số những tạp chí này. Một số là ấn phẩm chuyên biệt về đầu tư chứng khoán, một số khác về

kinh doanh và các công ty – bạn có thể phải đọc qua vài số để quyết định xem tạp chí nào trong số chúng hợp với bạn. Nếu bạn đang nghĩ

tới việc mua cổ phiếu, đặc biệt nếu bạn định làm vậy mà không cần đến cò chứng khoán (xem thêm phần Tiết kiệm và Đầu tư), thì chi một chút cho một tạp chí chuyên biệt có thể là khoản tiền tốt nhất bạn từng tiêu đi, dĩ nhiên là sau cuốn sách này.

Những tạp chí tài chính có thể không phải loại tạp chí chuyên môn duy nhất bạn có thể tận dụng. Nếu bạn làm việc trong một lĩnh vực cụ thể nào đó, việc đọc những ấn phẩm thương mại liên quan sẽ

thực sự giúp bạn hiểu biết thêm về những doanh nghiệp hàng đầu và các vấn đề trong ngành. Thông tin này có thể giúp bạn tìm được một công việc tốt hơn, xác định các xu hướng và củng cố sức kiếm tiền của bạn.

Truyền hình vệ tinh có hàng loạt các kênh tin tức 24/24, tất cả đều đưa tin về tài chính. Hầu hết các kênh đều có chuyên mục Điểm tin hàng tuần tập trung vào các vấn đề kinh tế, trong khi đó một số kênh như Bloomberg và CNBC được dành riêng để đưa tin về những biến động của tình hình tài chính. Và đừng quên đài phát thanh, họ có những chuyên mục tư vấn qua điện thoại có thể mang đến cho bạn lời khuyên về những lo ngại tài chính của bản thân.

INTERNET

Nguồn thông tin về tài chính lớn nhất và dễ tiếp cận nhất dĩ nhiên là Internet. Dù bạn muốn tra định nghĩa về “lạm phát liên chỉ số” hay xem tình hình chỉ số Dow Jones, bạn cũng chỉ mất vài cái click chuột.

Vấn đề của Internet là nó có thể thiếu tin cậy ngang với mức hữu dụng của nó! Có rất nhiều thông tin không chính xác và thiên lệch trên Internet, vì vậy trung thành với những nguồn thông tin đáng tin cậy như BBC – một tờ báo uy tín, hay những tạp chí điện tử danh tiếng như Motley Fool (www.fool.co.uk) là việc làm đúng đắn. Đừng chỉ phụ thuộc vào một nguồn tin, hãy luôn có cái nhìn đa chiều về các tin tức và xu hướng tài chính từ các trang web và dịch vụ khác.

TƯ VẤN TÀI CHÍNH

Một mẹo khác – có lẽ là mẹo tốt nhất của tôi – về việc cập nhật thông tin là đến và gặp nhà tư vấn tài chính thường xuyên.

Bạn thường có thể có một buổi gặp ban đầu miễn phí với một IFA (chuyên viên tư vấn tài chính độc lập) và đây là cơ hội tuyệt vời để

đưa ra các câu hỏi của bản thân. “Vậy, ông nghĩ sao về những khoản lương hưu trong bối cảnh hiện nay?” “Có lợi thế thuế nào mà tôi có thể hưởng lợi không?” “Bên nào đang cung cấp tài khoản tiết kiệm cá nhân (ISA) tốt nhất năm nay?”

Rõ ràng là, không phải lúc nào bạn cũng nhận được phản hồi ngay lập tức (“Tôi cần xem xét kỹ lưỡng tình hình tài chính của anh trước khi giới thiệu cho anh một sản phẩm ISA...”) nhưng có lẽ bạn sẽ nghe được điều gì đó mà sẽ chỉ dẫn suy nghĩ của bản thân. Có lẽ

bạn sẽ nhận ra rằng thị trường ISA đang trở nên vô cùng cạnh tranh hoặc liệu bạn có nên đợi đến cuối năm để có được một giao dịch tốt hơn. Bạn không cần phải trở thành khách hàng của họ để được định hướng theo đúng hướng.

Bạn có thể tìm kiếm chuyên viên tư vấn tài chính độc lập ở gần bạn nhất trên trang www.unbiased.co.uk, và tôi nghĩ rằng nếu bạn đến và gặp một loạt các chuyên viên này, mượn cơ hội về đầu tư/

hưu trí/ tư vấn thuế, bạn sẽ bắt đầu hình thành được một kho thông tin mà chỉ những chuyên gia tài chính mới biết. Không quan trọng việc bạn nghiên cứu thể giới tài chính nhiều bao nhiêu, bạn khó có khả năng nghiên cứu toàn thời gian – việc dĩ nhiên là của các chuyên viên tư vấn tài chính độc lập. Nếu bạn may mắn, bạn có thể

vô tình gặp được những chuyên viên thực sự am hiểu và tinh nhanh, khi đó bạn có thể yêu cầu họ xem giúp những quyết định tài chính của mình. Tuy nhiên, khi đọc hết quyển sách này, bạn hẳn sẽ cảm

thấy tự tin để đưa ra những lựa chọn tiền tệ mà không cần sự giúp đỡ từ bên ngoài.

GHI NHỚ

- Càng có nhiều thông tin, bạn càng có thể đưa ra những quyết định tốt hơn.
- Đừng phụ thuộc vào một nguồn thông tin.
- Sắp xếp những buổi gặp mặt sơ bộ với tư vấn tài chính độc lập và đặt nhiều câu hỏi.

08

BIẾT VỀ NHỮNG CHU KỲ

Khái niệm cuối cùng cần được hiểu trước khi chúng ta chuyển sang những vấn đề thực tế xoay quanh năm cơ chế tài chính cơ bản

– kiếm tiền, tiêu tiền, vay tiền, tiết kiệm tiền và đầu tư – là hai chu kỳ

đây sức mạnh ảnh hưởng tới tiền.

CHU KỲ KINH TẾ

Khi nhắc đến một nền kinh tế, mọi người sẽ nói về “bùng nổ và suy thoái” và dù bất kì chính trị gia nào nói cho bạn biết, bất kì luật định nào được thông qua, nền kinh tế vẫn luôn có những thăng trầm.

Việc biết rằng nền kinh tế đang diễn biến ra sao là chìa khóa tuyệt đối để đưa ra những quyết định tài chính thông minh hơn và suy cho cùng là để tận dụng tiền tốt hơn.

Tôi nghĩ chúng ta chẳng bao giờ thoát khỏi chu kỳ của bùng nổ

và suy thoái bởi nó đã ngấm vào bản chất tự nhiên của con người.

Khi Peter thấy Paul kiếm được tiền từ việc câu cá ở một cái hồ, anh ta cũng sẽ câu cá ở hồ. Dần dần tất cả bắt đầu câu cá ở hồ, mọi người đều kiếm được tiền, giá đất quanh hồ tăng vọt và chủ các nhà hàng gần bến thuyền cũng kiếm chác tốt. Dần dà, cá trong hồ ít đi, lợi nhuận giảm xuống, mọi người bán thuyền đi và chuyển sang cách làm giàu khác, các nhà hàng đóng cửa kinh doanh và lũ cá được để yên cho sinh sôi. Và khi số lượng cá lại đạt đến một mức độ nào đó, những đứa cháu của Peter và Paul sẽ mua thuyền và lại đi vào chu kỳ y hệt.

Nếu chính phủ các nước cố gắng dùng sự bùng nổ và suy thoái này thông qua luật định, mọi người sẽ chỉ rời đi và tìm một cái hồ

khác. Khó mà có thể đứng đó nhìn người khác, một công ty đối thủ

hay một quốc gia khác, thu lợi nhuận từ một hoàn cảnh nào đó và không muốn bản thân được phép thu lợi từ đó. Bất kì chính phủ nào cố gắng hạn chế điều đó đều biết rằng những công dân thông minh nhất, giỏi giang nhất của họ – vẫn là những người thực sự tăng giá trị cho bất kì nền kinh tế nào – sẽ dùng tài năng của mình ở nơi họ

được phép kiếm tiền.

Để đơn giản hóa hết mức vấn đề này, mấu chốt để biết được nền kinh tế đang đi theo hướng nào đó là biết trong hồ còn lại bao nhiêu cá. Liệu lĩnh vực bạn đang làm việc có đang phát triển hay sắp bị cản trở? Ngành của bạn còn tăng trưởng bao nhiêu nữa? Nếu nhu cầu và giá cả đang tăng lên, thì việc kinh doanh của bạn đang bùng nổ. Nếu nhu cầu đang dao động, mọi người không đủ khả năng mua thứ bạn đang bán thì bạn đang ở bên bờ vực suy thoái.

Nghe có vẻ kì lạ nhưng những đợt suy thoái mang đến cơ hội để

bạn trở nên thông minh trong chuyện tiền bạc, dù đó là việc mua nhà đất khi giá cả thấp, mua lại cổ phiếu của một công ty đã phá sản

trong buổi đầu giá, nắm lấy cổ phiếu dưới giá mua hay một chiếc xe tốt với giá thấp hơn giá niêm yết chẳng hạn. Những đợt suy thoái dần dần quét sạch những công ty yếu có cách quản lý kém, điều này dần mang đến cho những công ty được vận hành tốt hơn cơ hội để

thâu tóm khách hàng của đối thủ một cách đơn giản và ít tốn kém.

Tương tự, một đồng bảng mạnh mang đến cho những nhà nhập khẩu cơ hội tối đa hóa lợi ích, trong khi đồng bảng yếu là mối lợi cho những nhà xuất khẩu và ngành du lịch nội địa. Người ta vẫn nói, nơi nào có thất bại nơi đó có thành công (nếu bạn biết phải tìm nơi đó ở đâu).

Việc biết rằng mình đang ở đâu trong chu kỳ kinh tế có thể giúp bạn đánh giá những rủi ro gặp phải khi đưa ra những quyết định tài chính. Nếu mọi thứ đang tăng trưởng, khả năng gặp rủi ro của bạn được giảm thiểu vì kiếm tiền trong thời kì bùng nổ dễ dàng hơn. Nếu mọi thứ đang tụt tệ thì bạn đang gặp rủi ro nếu cam kết tiền hoặc thời gian vào một công ty hoặc việc đầu tư mới. Nếu bạn hiểu được các chu kỳ, bạn có thể đưa ra quyết định khôn ngoan về việc khi nào thì nên dùng tiền cũng như việc phải làm gì với nó.

CHU KỲ CÁ NHÂN

Dù nền kinh tế quy mô lớn hơn có diễn biến ra sao, ai trong đời cũng sẽ có những thời điểm hợp lí để đầu cơ và những thời điểm nên tích lũy thì hơn. Việc tìm ra bạn muốn gì và khi nào bạn sẽ muốn điều đó là nền tảng của những lựa chọn thông minh hơn.

Nói rộng ra thì, bạn càng trẻ, bạn càng có phạm vi lớn hơn để

chấp nhận rủi ro. Bạn càng có ít trách nhiệm, bạn càng tự do để cho thứ gì đó qua đi. Khi bạn càng nhiều tuổi, bạn càng có nhiều cam kết và bạn có ít thời gian hơn để các tác động của lợi nhuận gộp có ảnh

hưởng đến các khoản đầu tư của bạn. Do đó bạn có trách nhiệm hơn với đồng tiền của mình.

Tuổi tác sẽ ảnh hưởng đến việc lập kế hoạch tài chính dài hạn của bạn. Bất kì chuyên viên tư vấn tài chính độc lập nào cũng sẽ nói rằng bạn càng trẻ thì những khoản đóng góp hàng tháng mà bạn cần để đạt được khoản lương hưu khá khẩm là càng ít. Đó là bởi 50 bảng bạn tiết kiệm mỗi tháng trong những năm hai mươi tuổi tích thành lợi nhuận gộp của 10 năm – khoản mà bạn không thể có được với 50

bảng tiết kiệm mỗi tháng vào tuổi ba mươi. Tương tự, mua một mảnh đất khi bạn còn trẻ – kể cả nếu nó chỉ như một khoảng không rộng –

nghĩa là thời gian bạn được lợi từ sự tăng trưởng của giá nhà đất sẽ

dài hơn. Bạn có thể lo giá nhà đất giảm, nhưng với lợi thế tuổi trẻ, bạn có thể vượt qua bất kì cuộc suy thoái ngắn hạn nào. Hãy đọc những chương về Bất động sản để có lời khuyên chi tiết hơn cho việc này.

Thu nhập của bạn cũng tuân theo chu kỳ. Nếu bạn tính thời gian làm việc của mình là từ năm hai mươi đến năm sáu mươi tuổi, có lẽ

bạn hy vọng kiếm được nhiều tiền hơn vào những năm ba mươi so với những năm 20 bởi bạn sẽ có vài lần thăng tiến và tăng lương. Đối với nhiều người, những năm bốn mươi là thời điểm họ thực sự kiếm được nhiều tiền bởi họ đã lên đến chức quản lý cấp cao, và thường thì theo sau thời kì này là sự sụt giảm về thu nhập trong những năm năm mươi tuổi khi kỹ năng của họ đã bị thế hệ trẻ lấn át.

May thay mô hình thô này nhìn chung phản ánh nhu cầu tăng lên về tiền của ta: trong những năm ba mươi và bốn mươi tuổi ta có xu hướng lập gia đình và phát sinh tất cả những khoản chi mà việc này đòi hỏi: một ngôi nhà lớn hơn, một chiếc xe lớn hơn, hóa đơn đồ ăn

dài hơn. Tuy nhiên, trong những năm năm mươi tuổi, khoản thế chấp của ta có xu hướng giảm đi hoặc không tồn tại nữa bởi ta đã chuyển sang sống ở ngôi nhà nhỏ hơn khi lũ trẻ ra ở riêng. Vấn đề là, có những giai đoạn trong đời, ta có lợi thế để tận dụng mọi cơ hội mà nền kinh tế mang tới và có những khoảng thời gian ta nên cẩn trọng.

Việc hiểu được những chu kỳ này sẽ ngăn chúng ta phạm lỗi và cho phép chúng ta tận dụng cơ hội.

GHI NHỚ

- Hiểu được ảnh hưởng của chu kỳ kinh tế và chu kỳ cá nhân về tiền cho phép bạn nắm bắt những cơ hội phù hợp.
- Thậm chí những đợt suy thoái trong nền kinh tế cũng tạo ra cơ hội để kiếm và tiết kiệm tiền.
- Thông minh trong chuyện tiền bạc không chỉ thể hiện ở chỗ bạn làm gì với tiền mà còn ở việc bạn dùng tiền vào thời điểm nào.

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Theo bạn tiền có tác dụng gì?
2. Chìa khóa thông minh trong chuyện tiền nong là gì?
3. Bạn có thể kiếm thêm tiền bằng cách nào?
4. Bạn có thể quản lý những gì mình kiếm được tốt hơn bằng cách nào?
5. Tiền có những giá trị gì trong cuộc sống?
6. Các yếu tố cho một giao dịch thành công là gì?

PHẦN 02

KIỂM TIỀN NHIỀU HƠN

01

TỐI ĐA HÓA LƯƠNG CỦA BẠN

Để tôi bắt đầu với một thực tế vô cùng rõ ràng: bạn càng kiểm soát được nhiều tiền, bạn càng cho mình nhiều cơ hội để làm điều gì đó thực sự khôn ngoan với nó. Phần này của cuốn sách nói về việc tích lũy càng nhiều tiền càng tốt, nhưng trước khi đi sâu hơn, tôi thực sự muốn nói vài điều về chuyện cân bằng giữa công việc và cuộc sống. Tôi không muốn bạn nghĩ rằng thứ duy nhất quan trọng khi nói về một công việc là số tiền mà bạn được trả từ công việc ấy.

Sự nghiệp trọn vẹn với công việc mà bạn tự hào, môi trường công ty vui vẻ với những người đồng nghiệp mà bạn yêu quý, và có đủ thời gian cho những thứ quan trọng khác trong cuộc sống là tất cả những yếu tố quan trọng cần được cân bằng với chế độ lương thưởng. Tôi sẽ nói rất nhiều về việc tối đa hóa thu nhập, nhưng làm ơn đừng nghĩ điều đó có nghĩa là tôi tin rằng việc kiếm được triệu đô quan trọng hơn việc được hạnh phúc với nghề nghiệp của mình. Mặc dù tôi nghĩ trong rất nhiều hoàn cảnh, kiếm nhiều tiền dù bạn không thích công việc lắm là một lựa chọn thông minh – ta sẽ đề cập ở cuối mục này sau – tôi muốn làm rõ rằng bạn nên đọc những lời khuyên trong các trang tiếp theo và xem xét chúng trong bối cảnh công việc khiến bạn hài lòng đến mức nào và phù hợp với phần còn lại của đời bạn ra sao.

Như ta đã biết, làm một công việc được trả lương là cách hầu hết người Anh kiếm tiền, vì vậy việc đảm bảo bạn a) kiếm đủ tiền để

sống; b) được trả lương xứng đáng với nỗ lực bỏ ra là cực kì quan trọng đối với sức khỏe, tài chính của bạn.

BẠN CÓ KIẾM ĐỦ TIỀN KHÔNG?

Dành nhiều năm sự nghiệp cho một công việc trả lương dưới mức thị trường hay dành vài năm lãng phí sức kiếm tiền cho một công việc thông thường ảnh hưởng mạnh mẽ tới sức khỏe tài chính dài hạn của bạn. Bạn cần chắc chắn rằng công việc mình làm bổ trợ

cho phong cách sống của bạn, và tạo ra những nền tảng để bạn kiếm tiền tốt hơn trong tương lai theo một cách lí tưởng.

Ta hãy bắt đầu với một câu hỏi đơn giản: bạn kiếm được bao nhiêu? Có vẻ đây là một câu hỏi quá thẳng thắn nhưng không phải lúc nào cũng dễ để trả lời. Bạn đã từng để ý thấy hầu hết các quảng cáo tuyển dụng đưa ra mức X bảng cho một giờ hay tổng lương một năm là XX.000 bảng không? Tôi không biết bạn thế nào, nhưng ít khi tôi chi tiêu theo giờ hoặc theo năm, vậy nên chẳng có ích gì khi ai đó nói sẽ trả cho tôi bao nhiêu tiền một năm – làm sao tôi biết được liệu ngân ấy có đủ để chi trả cho mọi thứ tôi cần không?

Cứ cho là hầu hết các khoản chi – chắc chắn những khoản lớn như thanh toán tiền thế chấp và thuê nhà, thuế nhà nước, trả nợ –

của chúng ta đều thanh toán theo tháng, nên tính toán thu nhập theo tháng là cách hữu ích để biết xem mình có kiếm đủ sống hay không.

Vậy là nếu bạn đang suy nghĩ đến chuyện nhận làm một công việc với mức thù lao 20 bảng một giờ cho 40 giờ một tuần, bạn sẽ kiếm được khoảng 3.400 bảng mỗi tháng. Đúng không nhỉ?

Bạn cần tính toán thuế và các khoản bảo hiểm bắt buộc để trừ số

tiền đó đi khỏi tổng thu nhập. TUC có một website cực kì hữu dụng, bạn có thể truy cập vào trang [www.worksmart.org.uk/tools/tax-](http://www.worksmart.org.uk/tools/tax-calc.php)

calc.php và sử dụng bảng tính thuế được cung cấp, vậy nên nếu bạn muốn bỏ qua vài đoạn văn tiếp theo (liên quan đến toán học) thì nhớ

ngó đến bảng tính thuế đó bởi vì nó là một công cụ rất hữu dụng.

Đồng thời, đây là chỉ dẫn tương đối của tôi để bạn tính được số tiền mình thực sự được trả.

Hãy bắt đầu với việc tính lương hàng năm của bạn bằng cách nhân thu nhập hàng tháng với 12, trong trường hợp tôi nói ở trên thì lương của bạn là 41.280 bảng một năm. Tiếp theo hãy lấy khoản lương tổng đó trừ đi khoản giảm trừ thuế. Số tiền được giảm trừ thay đổi phụ thuộc vào mã số thuế của bạn, bạn có thể tìm thấy trên các tờ phiếu trả lương và mẫu P60, nhưng theo tiêu chuẩn thì là 6.035

bảng mỗi năm.

Bởi bạn không phải trả thuế cho xấp xỉ 6.000 bảng đầu tiên, thu nhập chịu thuế của bạn giảm xuống còn 35.245 bảng. Theo số liệu của tháng 9 năm 2008, bạn trả 20% thuế cho 34.800 bảng thu nhập chịu thuế đầu tiên, rơi vào 6.960 bảng. (Bạn phải trả 40% thuế cho bất kì khoản thu nhập nào quá 40.835 bảng, ví dụ khoản miễn thuế là 6.035 bảng cộng với 34.800 bảng, trong trường hợp này bạn phải đóng 40% của phần 445 bảng, tương đương 178 bảng. Vậy tổng thuế

của bạn là 6.960 cộng với 178 bằng 7.138 bảng).

Những khoản bảo hiểm bắt buộc cũng tốn công tính một chút và những khoản này cũng thay đổi phụ thuộc vào việc bạn làm thuê hay

tự làm chủ và việc những khoản này có được tính thẳng vào lương hưu của bạn không. Hầu hết người lao động phải trả khoản bảo hiểm là 11% thu nhập, khoảng 105 đến 770 bảng mỗi tuần, và 1% cho phần thu nhập cao hơn mức đó. Theo bảng tính của worksmart.org.uk, một người làm thuê trả 3.816 bảng tiền bảo hiểm bắt buộc cho số tiền lương 41.280 bảng. Điều đó có nghĩa là với thu nhập hàng năm là 41.280 bảng, tổng các khoản phải trừ đi là 7.138 bảng thuế và 3.816

bảng bảo hiểm bắt buộc, vậy là bạn còn lại 30.326 bảng. Để tính được thu nhập ròng hàng tháng, bạn chỉ cần chia số đó cho 12. Vậy

là giờ bạn đã biết được là với 20 bảng một giờ, bạn có thu nhập hàng tháng là 2.527 bảng. Bởi bạn đã vạch ra ngân sách hàng tháng ở

chương Lập ngân sách rồi, bạn có thể quyết định xem mức lương này có đủ cho bạn trang trải cuộc sống hay không.

Thu nhập gộp 41.280 bảng

Thu nhập chịu thuế (trợ cấp ít hơn) 35.245 bảng 20% thuế cho 34.800 bảng đầu tiên 6.960 bảng

40% thuế cho thu nhập trên 40.835 178 bảng

Bảo hiểm bắt buộc 3.816 bảng

Thu nhập ròng 30.326 bảng

Tôi xin lỗi nếu chúng giống học toán quá. Nhưng ý chính tôi muốn truyền đạt là bạn chỉ có thể biết liệu mình có kiếm đủ không nếu bạn biết mình thực sự bỏ túi được bao nhiêu tiền mỗi tháng. Ta thấy rõ rằng thật dễ nhầm lẫn rằng mình kiếm đủ tiền, chỉ sau khi tính toán chi tiết bạn nhận ra rằng mình đang từ từ chìm sâu vào nợ nần. Bởi vậy trước khi đọc tiếp, bạn hãy kiểm tra lại các phép cộng của mình.

Ó

Ế

Ủ

Ô

BẠN CÓ KIẾM ĐỦ KHÔNG?

Vẫn là câu hỏi đó, nhưng lần này tôi tìm kiếm câu trả lời hoàn toàn khác biệt. Bằng cách nào bạn có thể chắc chắn là mức lương bạn được trả là xứng đáng? Làm sao bạn có thể chắc chắn rằng bạn đang không bị trả lương quá thấp? Đây là một câu hỏi thực sự quan trọng

bởi nếu bạn dành vài năm liền làm một công việc mà số tiền lương nhận được lại không đúng với tiềm năng của mình, điều đó có thể thực sự là mối nguy hại đối với tương lai tài chính của bạn.

Nếu bạn không kiếm được số tiền xứng đáng với khả năng của bản thân, việc đó có thể gây ra ảnh hưởng theo suốt cả đời bạn. Nếu bạn nghĩ rằng nói thế là hơi quá, hãy nghĩ thêm một chút. Nếu bạn được trả lương không xứng đáng, khoản vay thế chấp mà bạn có thể

được vay sẽ bị ảnh hưởng, từ đó ảnh hưởng đến ngôi nhà bạn có thể mua, điều này khiến nhà đất trở thành khoản đầu tư dài hạn tồi tệ

đối với bạn. Nếu chủ lao động đóng góp 1% tiền lương của bạn vào quỹ lương hưu, khi bạn được trả lương thấp, số tiền công ty phải đóng cho bạn cũng thấp hơn. Mức thu nhập không xứng đáng với khả năng ảnh hưởng đến số tiền bạn có thể tiết kiệm và thứ bạn có thể mua với đồng lương khó nhọc mới kiếm được của mình. Việc chắc chắn mình được trả lương xứng đáng là thực sự quan trọng.

Để kiểm tra xem mức lương trong ngành của bạn hiện là bao nhiêu, việc đầu tiên bạn cần làm là gõ cụm từ "kiểm tra lương" vào Google. Bạn sẽ thấy hiện ra hàng loạt các công cụ và bạn nên thử

xem vài cái. Thêm vào các từ khóa về nghề nghiệp, tuổi tác và những chi tiết khác, công cụ kiểm tra lương sẽ ngay lập tức cho bạn biết bạn

nên được trả bao nhiêu. Dĩ nhiên, kết quả chỉ mang tính tham khảo.

Một phần mềm nhỏ trên một website không thể tính toán giá trị phẩm chất và kiến thức của bạn cũng như gói bảo hiểm y tế của công ty bạn hay xét chính xác công việc của bạn đòi hỏi những gì, nhưng đó là một cách nhanh chóng để biết một con số thô xấp xỉ. Rất nhiều hãng tuyển dụng lớn đã tiến hành các cuộc khảo sát về tiền lương, vậy nên khi vẫn đang online bạn cũng có thể tìm kiếm các "khảo sát về tiền lương" và xem những số liệu mới nhất trong ngành của bạn.

Điểm tiếp theo cần kiểm tra là bộ phận Nhân sự của công ty bạn.

Nhiều công ty có quy tắc lương nhân viên tính theo bậc lương, không phải lúc nào thông tin này cũng là bí mật, kể cả khi lương của từng người được giữ kín. Có thể lương họ trả cho những nhân sự mới cao hơn lương trả cho những người cũ trong nhóm, vì vậy hãy kiểm tra xem bạn có được trả đúng mức không. Hãy chú ý kiểm tra xem những con số đó có bao gồm các khoản tiền thưởng và lợi ích đi kèm không, và hãy chắc chắn là mình đang so sánh những khoản tương đương. Bạn cũng nên để ý đến những quảng cáo tuyển dụng và xem mức lương được đưa ra cho những công việc tương tự ở những công ty khác.

Cuối cùng, hãy hỏi đồng nghiệp của bạn. Tôi biết đó không phải là chuyện người Anh chúng ta thường làm với nhau nhưng nếu thích hợp, đó là cách tốt nhất để chắc chắn rằng bạn đang không bị trả lương thấp hơn người làm cùng vị trí.

Nếu những điều tra trên khiến bạn tin rằng mình đang bị trả

lương thấp, bạn có ba hướng hành động. Thứ nhất, bạn có thể mặc kệ, nhưng vì những lí do tôi đã nói qua ở trên, điều này không có lợi cho địa vị tài chính dài hạn của bạn. Thứ hai, bạn có thể yêu cầu và

thương lượng tăng lương; và thứ ba bạn có thể tìm kiếm một công việc có đãi ngộ tốt hơn.

Để thuyết phục thành công chủ lao động rằng bạn đáng được trả

nhiều hơn mức lương hiện tại, bạn cần đưa ra cho họ một vài bằng chứng. Mong muốn được trả lương cao hơn để đảm nhận trách nhiệm lớn hơn hay làm việc nhiều thời gian hơn là chuyện hợp lí, nên nếu bạn liên quan đến một trong hai trường hợp ấy, bạn có thể yêu cầu tăng lương. Nói thẳng toẹt với chủ lao động rằng mình đang không được trả lương đúng mức sẽ khiến họ phản kháng, mang đến một mở đầu không tốt cho cuộc thương thảo. Nếu nhân viên của tôi

bắt đầu cuộc nói chuyện kiểu đó, tôi sẽ bảo họ rằng tôi định ra các mức lương, anh chị không hài lòng thì cứ nghỉ việc mà đi làm ở chỗ khác đi!

Một lí do thuyết phục để hỏi tăng lương là bạn chưa từng được tăng lương kể từ khi làm việc tại công ty. Hầu hết các chủ sử dụng lao động nhận ra rằng thu nhập cần được tăng xấp xỉ với mức lạm phát khi lợi nhuận cho phép, và nếu lương của bạn chưa từng được tăng trong vài năm, điều này có thể là do họ đã bỏ sót. Hãy yêu cầu được đánh giá chất lượng công việc cùng mức lương thưởng và chuẩn bị cho việc nhận được phản hồi rằng họ chỉ tăng lương cho bạn khi bạn có thành tích. Theo tôi, bạn nên sẵn sàng làm chăm chỉ

hơn để được trả lương cao hơn.

Chọn thời điểm để yêu cầu tăng lương đóng vai trò lớn trong việc bạn có đạt được điều đó hay không. Nếu công ty bạn vừa mất một hợp đồng lớn – dù việc đó có liên quan gì đến chất lượng công việc của cá nhân bạn hay không – hoặc nếu ông chủ của bạn đang cắt giảm nhân viên, bạn có vẻ sẽ không nhận được một phản hồi tích

cực. Sự thực là vậy, trong những cuộc suy thoái kinh tế, rất nhiều công nhân vì tình thế mà phải chấp nhận mức lương bị giảm nhằm giữ được việc trong khi chủ của họ phải vật lộn kinh doanh. Tuy nhiên, nếu công ty đang phát triển đầy mạnh mẽ, những hợp đồng mới được ký mỗi tuần, thì hẳn yêu cầu của bạn sẽ được xem xét một cách đầy thiện chí.

Nếu không thể xin tăng lương, bạn có thể tìm kiếm một công việc có đãi ngộ tốt hơn ở một công ty khác. Nếu bạn thành công trong việc tiếp cận những chủ sử dụng lao động mới và được gọi đến phỏng vấn, lời khuyên của tôi dành cho bạn là đừng bao giờ nói với họ rằng bạn muốn làm việc cho họ bởi họ trả lương hậu hĩnh! Hãy luôn luôn nói về những thử thách ở vị trí mới, những cơ hội mà bạn nghĩ họ sẽ mang đến và bạn sẽ say mê làm việc ra sao cho một công ty tốt đến vậy! Tin tôi đi, chuyển việc là cách thông minh để có được mức

lương bạn xứng đáng, nhưng nói rằng lương là lí do bạn muốn làm việc cho họ thì bạn sẽ không gây được ấn tượng cho ông chủ

tiềm năng đầu.

BẠN CÓ KIẾM ĐỦ KHÔNG?

Không, bạn không đọc nhầm đâu – vẫn là câu hỏi đó thôi, và một lần nữa ta cần một câu trả lời khác. Chúng ta đã nói về việc chắc chắn rằng mình kiếm đủ tiền với công việc hoặc sự nghiệp hiện tại của mình, nhưng nếu bạn đang chọn một nghề nghiệp hoàn toàn sai lầm thì sao?

Cứ cho là phần lớn tiền bạn kiếm được trong đời là từ công việc bạn làm, nghĩ về việc bạn đang làm đúng nghề không là một điều thông minh. Không có quy chuẩn cố định nào về lựa chọn nghề

nh nghiệp có lợi nhất – một số ngành có mức lương khởi điểm rất thấp nhưng khi bạn thăng tiến, thu nhập của bạn có thể tăng vọt – nhưng việc thường xuyên phân tích tiến trình sự nghiệp của mình là một thói quen tốt mà bạn nên có. Tôi biết rất nhiều người không hề để

tâm đến sự nghiệp của họ – họ vui vẻ nhận lương và tận hưởng công việc của mình – rồi nhận ra khi đã quá muộn rằng họ đã bỏ lỡ

những năm tháng mà mình có thể kiếm được nhiều nhất.

Ít nhất một lần mỗi năm, tôi nghĩ bạn nên ngồi xuống và trả lời những câu hỏi này:

- Mình có nên đòi tăng lương không?
- Ông chủ hiện tại mang đến cho mình những cơ hội phát triển nào?
- Sự nghiệp tiếp theo của mình sẽ có khả năng tiến triển ra sao?
- Mức lương được đưa ra cho vị trí cao hơn là bao nhiêu?

- Mình nên cải thiện bộ kỹ năng của bản thân bằng việc học thêm khóa học nào đó không?
- Rào cản cho sự tiến bộ là gì và mình có thể vượt qua chúng bằng cách nào?

Khi bạn tự hỏi mình những câu hỏi này, những câu trả lời sẽ giúp sự nghiệp của bạn không bị trì trệ và thu nhập của bạn không bị thấp hơn mức bạn xứng đáng được trả. Cuốn sách này không phải cẩm nang tư vấn nghề nghiệp, nhưng nếu câu trả lời cho những câu hỏi phía trên khiến bạn ngay lập tức băn khoăn về tương lai nghề

ng nghiệp, thì có thể bạn nên mua một cuốn tư vấn nghề nghiệp.

Dĩ nhiên có một số ngành nghề sẽ không bao giờ có mức đãi ngộ

tốt bằng những ngành khác. Chẳng hạn, y tá và giáo viên thường là những nghề nghiệp ổn định nhưng ngân hàng hay công nghệ mới là những ngành có mức lương mà thu nhập của các ngành khác không thể cao bằng. Nếu ngành nghề bạn đang làm không đem lại tiềm năng thu nhập cho bạn sau này, bạn cần nghĩ về việc liệu có nên đổi nghề. Việc chuyển từ ngành này sang ngành khác không phải dễ

dàng và những người chuyển đổi nghề nghiệp thường phải cạnh tranh với những ứng viên trẻ hơn (và yêu cầu mức lương thấp hơn) cho công việc trong lĩnh vực mới, nhưng việc giảm thu nhập trong thời gian ngắn có thể đem đến những ích lợi dài hạn. Hoặc bạn có thể muốn suy nghĩ về việc khởi nghiệp.

Hãy luôn nghĩ xem nghề nghiệp của mình đang đi đến đâu chứ

đừng chỉ nghĩ về vị trí hiện tại mà bạn đang có. Nếu bạn không để

tâm đến nghề nghiệp của mình, bạn sẽ lỡ mất mức thu nhập đáng ra mình nhận được. Nếu bạn nhìn quanh nội bộ công ty và không thấy bất kì ai kiếm được mức lương xứng đáng, nếu bạn thấy người như

bạn sẽ không được cất nhắc, thì tôi nhất mực khuyên bạn hãy kiểm soát sự nghiệp – cùng sức kiếm tiền của mình – và thay đổi nó trước khi quá muộn.

GHI NHỚ

- Tối đa hóa thu nhập từ lương có thể ảnh hưởng lớn đến sự giàu có lâu dài của bạn.
- Kiểm tra xem bạn có đang được trả mức lương 5 phổ biến trên thị trường không.
- Hãy tự hỏi bản thân mình đã đến lúc để hỏi tăng lương hay thăng tiến chưa.
- Hãy xem xét liệu nghề nghiệp của bạn có mang đến những tiềm năng tài chính đủ tốt hay không.
- Đừng để sự nghiệp của mình cứ thế trôi đi – hãy luôn nghĩ về tiến triển trong nghề nghiệp của mình.

02

GIA TĂNG THU NHẬP

Song song với việc xem xét sự nghiệp của mình như một cách để kiểm thêm thu nhập, bạn có thể tập trung vào một số cách khác để gia tăng lượng tiền kiếm được mỗi tháng.

Một số gợi ý sau đây sẽ không khiến bạn giàu có vô hạn nhưng chúng gần như không yêu cầu bất kỳ nỗ lực nào từ phía bạn, tôi nghĩ

chúng thật sự đáng để xem xét. Khi tạo thành một tổng thể, những lựa chọn này có thể khiến thu nhập của bạn tăng vọt. Đặc biệt, một lựa chọn trong số chúng có thể chuyển đổi tương lai tài chính của bạn.

TÍN DỤNG THUẾ VÀ PHÚC LỢI Nếu bạn đang độc thân, có công việc toàn thời gian và kiếm được ít hơn 12.800 bảng mỗi năm, bạn có thể hưởng lợi từ chính phủ

dưới dạng tín dụng thuế. Nếu bạn có con, thậm chí bạn còn được nhận nhiều tiền hơn: nếu thu nhập hộ gia đình của bạn dưới 58.000

bảng mỗi năm và bạn phải chi trả cho việc chăm sóc con cái, bạn chắc chắn nên truy cập vào trang (www.direct.gov.uk) và tìm hiểu về quyền lợi của mình.

Hệ thống tín dụng thuế tuy phức tạp nhưng có thể giúp giảm số

tiền thuế mà những người có công việc ổn định phải trả mỗi tháng, nhờ đó mà bạn có nhiều tiền trong túi hơn số tiền phải nộp vào kho bạc. Đừng e ngại sự phức tạp của hệ thống tín dụng thuế. Bạn có thể

nhANH chóng tìm hiểu trên mạng xem bạn có được hưởng lợi từ tín dụng thuế hay không và số tiền đó có thể lên đến hàng trăm bảng mỗi tháng.

Bạn cũng được phép nhận lấy một số phúc lợi mà bạn đang không đòi hỏi. Người ta ước tính rằng có hàng tỉ bảng tiền phúc lợi không được đòi bồi thường mỗi năm, có lẽ bởi mọi người không biết mình được phép đòi bồi thường. Nếu bạn có thu nhập thấp, bạn có thể được trợ giúp thuê nhà và giảm trừ thuế hội đồng, và nếu bạn có con, phúc lợi trẻ em có thể tăng số tiền trợ cấp cho gia đình bạn. Hãy tìm hiểu những quyền lợi dành cho bạn tại Cục Tư vấn Công dân tại địa phương hoặc JobCentrePlus.

Tín dụng thuế và phúc lợi sẽ không thay đổi cuộc đời bạn hay khiến bạn giàu có, nhưng chẳng có lí do gì để không đòi hỏi khoản đó. Nó giống như việc đi bộ trên phố ngang qua một người đàn ông đang cầm tờ 5 bảng mà bạn không nói rằng đó là tờ tiền của bạn để

nhận lại nó. Nếu bạn đòi lại, bạn có thể chọn điều bạn muốn làm với số tiền ấy và số tiền ấy có thể đủ nhiều để tạo ra sự khác biệt cho phép bạn tiết kiệm chút đỉnh, sao cho những khoản thu nhập tăng này sẽ tích lũy thành một khoản đáng kể.

PHÚC LỢI LAO ĐỘNG (TRỢ CẤP CÔNG NHÂN

VIÊN CHỨC)

Có điều mới lỡ mất một nguồn tăng thu nhập khác: hãy kiểm tra xem liệu chủ lao động của bạn có cung cấp cho nhân viên những chế

độ phúc lợi bổ sung nào không. Một số công ty cho nhân viên được hưởng những chế độ phúc lợi như bảo hiểm sức khỏe, tử tuất nên chẳng có lí do gì mà bạn phải tự trả những thứ như vậy. Một số công ty cũng có đóng góp lương hưu, nghĩa là bạn có thể giảm số tiền mình phải đóng. Bạn có thể nhận thấy rằng có nhiều thứ như nợ

không lãi suất cho việc đi lại hàng năm (từ đó tiết kiệm cho bạn khoản tiền nhỏ trả cho phí đi lại mỗi tháng), hoặc công ty có những chiết khấu đặc biệt tại những cửa hàng, cửa hiệu và doanh nghiệp địa phương. Gần đây, chính phủ đã ban hành quy định khuyến khích người dân đạp xe đi làm nhiều hơn và nếu doanh nghiệp của bạn cũng đăng ký chương trình này, bạn có thể mua một chiếc xe đạp với giá bằng một nửa. Bạn có thể tham gia vào một số chương trình quy hoạch quyền mua cổ phiếu, nhưng khoản phúc lợi lớn nhất cho người lao động là thưởng năm. Hãy đảm bảo rằng bạn biết mình phải làm gì để đáp ứng đủ yêu cầu nhận thưởng – và sau đó hãy đảm bảo là mình làm những việc cần thiết để chắc chắn khoản tiền thưởng đó được chi trả. Một thứ nữa cần kiểm tra là chính sách làm ngoài giờ bởi có thể bạn được trả thêm tiền cho những giờ làm thêm.

Bỏ lỡ những nguồn thu nhập này là việc mà những nhân viên thông minh không nên làm.

EBAY

Bạn có thể bán gần như bất cứ thứ gì trên eBay và tôi cá là hầu hết mọi người ở Anh có thể dùng nó để kiếm thêm chút tiền. Dù đó là quyển sách bạn không bao giờ đọc lại, một đĩa DVD bạn đã xem xong hay mấy thứ dụng cụ đã phủ bụi trên giá để đồ, (www.ebay.co.uk) là cửa hàng toàn cầu nơi người bán và người mua buôn bán mọi thứ tồn tại trên đời.

Gần đây tôi vừa cải tổ một khách sạn, để tháo dỡ và di dời một nhà kính cũ bên xây dựng đòi hỏi mức giá là 200 bảng. Tôi bảo anh ấy hãy đưa nó lên eBay và chỉ vài tuần sau, không những có người đến và dỡ cái nhà kính đi mà họ còn trả tôi 300 bảng để mua nó!

Chúng tôi cũng có một chiếc piano không dùng đến nữa, người thợ xây của tôi lại báo mất 30 bảng để chuyển nó đi, thế là tôi đăng nó lên eBay và bán được với giá 200 bảng.

Dù bạn bán hàng trên eBay hay ở chợ trời, tôi cược rằng nhà bạn có đầy thứ không cần dùng đến.

VAT

Lựa chọn này không phải ai cũng có nhưng nếu bạn làm việc tự do hoặc điều hành một công ty nhỏ, bạn có thể hưởng lợi từ việc đăng ký VAT (thuế giá trị gia tăng) – khoản thuế được tính trên tất cả hàng hóa và dịch vụ bạn bán. Mức VAT phụ thuộc vào ngành nghề và chính sách hiện hành của chính phủ nhưng mức thuế cho hầu hết hàng hóa và dịch vụ luôn là 17,5% (mặc dù được giảm xuống 15% trong 13 tháng từ tháng 12 năm 2008 trong nỗ lực nhằm thúc đẩy nền kinh tế).

Nếu doanh thu của bạn trên 67.000 bảng số liệu tính đến tháng 9

năm 2008), bạn buộc phải đăng ký VAT, nhưng bạn có thể đăng ký tự

nguyện nếu thu nhập dưới mức này. Mặc dù việc này khá phức tạp và yêu cầu vài thủ tục hành chính, bạn có thể thấy mình được lợi hơn đáng kể khi đòi lại khoản thuế VAT bạn đã trả cho việc mua hàng của mình. Vậy nên nếu bạn có chi tiêu 1.000 bảng có tính 17,5% thuế –

hoặc 175 bảng – bạn có thể đòi lại khoản tiền này từ Cục Thuế vụ Nội địa.

Điều nhiều người không nhận ra là họ có thể hưởng lợi thậm chí nhiều hơn nếu họ đăng ký trả VAT theo một mức cố định, điều này luôn có lợi thế nếu bạn không phát sinh nhiều chi tiêu. Ngành nghề

bạn làm việc sẽ quyết định mức cố định mà bạn phải trả. Trong một số ngành, mức thuế chỉ thấp ở mức 2% và khá nhiều ngành có mức 5% – 6%. Hãy truy cập trang (www.hmrc.gov.uk) và xem liệu bạn có đáp ứng được các tiêu chí cho khung thuế cố định không (ví dụ, thu nhập của bạn phải dưới 150.000 bảng).

Khoản VAT bạn nợ được tính toán hơi khác nếu bạn áp dụng mức thuế cố định. Để tôi cho bạn một ví dụ, giả sử mức thuế cố định trong lĩnh vực của bạn là 9,5%:

Bạn làm một công việc với mức phí 1.000 bảng, bạn ghi hóa đơn cho khách hàng là 1.175 bảng (1.000 bảng cộng VAT). Khi hoàn thuế, bạn sẽ được yêu cầu nộp 9,5% tổng doanh thu thay vì lấy khoản VAT

bạn được trả khi bán hàng trừ đi khoản VAT mà bạn đã trả khi mua hàng. Trong trường hợp này, số tiền tính ra là 111,62 bảng. Trong ví dụ này – giả sử bạn không có bất kì chi tiêu nào – bạn sẽ tăng thu nhập của mình lên 63 bảng, tương đương 6,3% của số tiền 1.000

bảng bạn tính phí ban đầu. Bạn thu được khoản tiền nhiều hơn so

với việc gửi tiền vào ngân hàng hay mức tăng lương của hầu hết các ông chủ. Và nếu mức thuế cố định của lĩnh vực bạn đang làm là 6%, bạn sẽ hưởng lợi 104,50 bảng – chẳng khác nào tự tăng 10,4% lương cho mình vậy!

Nếu bạn mua hàng nhiều, việc đăng ký mức thuế cố định có thể

không hợp lí nhưng tôi nghĩ việc nói chuyện với văn phòng VAT hoặc một kế toán nào đó là việc hoàn toàn nên làm.

LÀM THÊM NGHỀ TAY TRÁI Nếu những gợi ý trên đây mới chỉ yêu cầu nỗ lực nhỏ nhất từ

phía bạn để kiếm được chút tiền khiêm tốn, thì gợi ý này liên quan đến một nỗ lực siêu phàm – nhưng nó sẽ mang đến một mức thu nhập có thể cải thiện sức khỏe tài chính của bạn.

Nếu bạn cảm thấy mình không thể kiếm thêm được từ công việc mình đang làm thì bạn có thể cân nhắc nhận thêm một việc nữa. Làm ca tối trong một quán rượu địa phương chẳng hạn, bạn có thể kiếm thêm được vài trăm mỗi tuần mà vẫn có thể hẹn hò với bạn bè. Thêm nữa, bạn sẽ không có thời gian mà tiêu tiền nên việc này thực sự sẽ

tăng khả năng tiết kiệm tiền của bạn. Nếu bạn làm việc theo ca và không cam kết làm theo khung giờ thông thường, sao không cân nhắc làm thêm việc gì đó như lái taxi chẳng hạn? Tôi đã lái taxi trong phần lớn thời gian những năm hai mươi tuổi và công việc này giúp tôi kiếm thêm bội tiền khi đang kiếm sống bằng nghề cơ khí. Người giàu có và thành công luôn có cách nghĩ và hành động rất khác biệt.

Họ luôn ý thức được rằng để đảm bảo tự do tài chính và mở rộng

khối tài sản của mình một cách nhanh chóng, họ phải tập trung vào việc xây dựng những nguồn thu nhập thụ động. Chìa khóa duy nhất tôi muốn bật mí cho bạn ngay lúc này chính là thử thách “Hành trình kinh doanh trực tuyến 28 ngày”.

Dường như lần nào dùng đèn đỏ tôi đều thấy có mấy tờ thông báo dán trên cột đèn ghi: “Kiếm thêm xxx tại nhà trong thời gian rảnh rỗi”. Mặc dù những vụ kiểu này luôn không có thật, nhưng chắc chắn có nhiều cách để bạn có thể kiếm thêm chút tiền trong lúc rảnh rỗi –

bán hàng trên eBay, lái taxi hay cho thuê nhà (bạn có thể kiếm được tới 4.250 bảng miễn thuế theo chương trình Rent a Room – thuê một căn phòng – của chính phủ).

Tôi nghĩ trong cuộc sống có lúc ta nợ bản thân khi không làm việc chăm chỉ hết mức có thể. Nếu bạn còn trẻ và đẹp, chưa có con cái, tôi không nghĩ được nhiều lí do khiến bạn không muốn tích góp nhiều tiền nhất có thể để chuẩn bị cho tương lai của mình. Nếu bạn đang tiết kiệm cho thứ gì đó cụ thể, sao không dùng ước mong đó để

thúc đẩy bạn làm thêm giờ và kiếm thêm tiền để cho vào tài khoản ngân hàng.

Cứ mãi làm việc nhiều giờ không phải là hoạt động có tính bền vững, nhưng nếu bạn đang ở một thời điểm trong đời lúc đáng nhẽ

có thể làm việc nhưng bạn lại xem TV, thì bạn đang mất đi một nguồn thu nhập đáng kể. Nếu bạn bỏ qua cơ hội kiếm tiền khi có thể, số tiền bạn để trôi tuột đi mất ấy chẳng khác gì tiền bạn đánh rơi trên vỉa hè.

GHI NHỚ

- Có nhiều cách để bạn tăng thu nhập với chút nỗ lực nhỏ.
- Tất cả mọi người đều có thể kiếm chút tiền mặt bằng cách bán đồ trên eBay.
- Làm thêm một công việc giúp bạn có thêm nguồn thu nhập đáng kể.

THU NHẬP TRỌN ĐỜI

Từ đầu tới giờ tôi đã tập trung nhiều vào thu nhập I hàng tháng và việc cân đối ngân sách ngắn hạn. Trong chương này tôi muốn bạn suy nghĩ về

những khoản thu nhập trọn đời và nhìn nhận thu nhập hiện tại của mình như một phần của bức tranh tài chính lớn hơn. Bởi khả năng cao là sự

nghiệp mang lại nguồn thu nhập lớn mà bạn có trong đời, nên việc tối đa hóa sức kiếm tiền bằng cách hiểu những mô hình thu nhập tồn tại trong lĩnh vực của mình là điều tối quan trọng. Điều này quan trọng còn bởi một lí do nữa, đó là khi thu nhập của bạn biến đổi theo thời gian, bạn không chỉ

phải nghĩ về việc cân đối ngân sách mỗi tháng, hay kể cả mỗi năm, mà bạn cần bắt đầu xây dựng một bức tranh về ngân sách trọn đời.

Nhiều thập kỉ sau Chiến tranh thế giới thứ nhất, một mô hình làm việc khá tiêu chuẩn nổi lên, đặc biệt dành cho nam giới. Sau khi tốt nghiệp, bạn bắt đầu một công việc sơ cấp ở một công ty tốt, dần dần leo lên nấc thang quản lý, được tăng lương trong mỗi đợt thăng tiến trước khi nghỉ hưu với một khoản lương hưu từ công ty đủ để sống một cuộc sống kha khá.

Nếu có một biểu đồ thể hiện thu nhập trọn đời, nó sẽ trông giống như

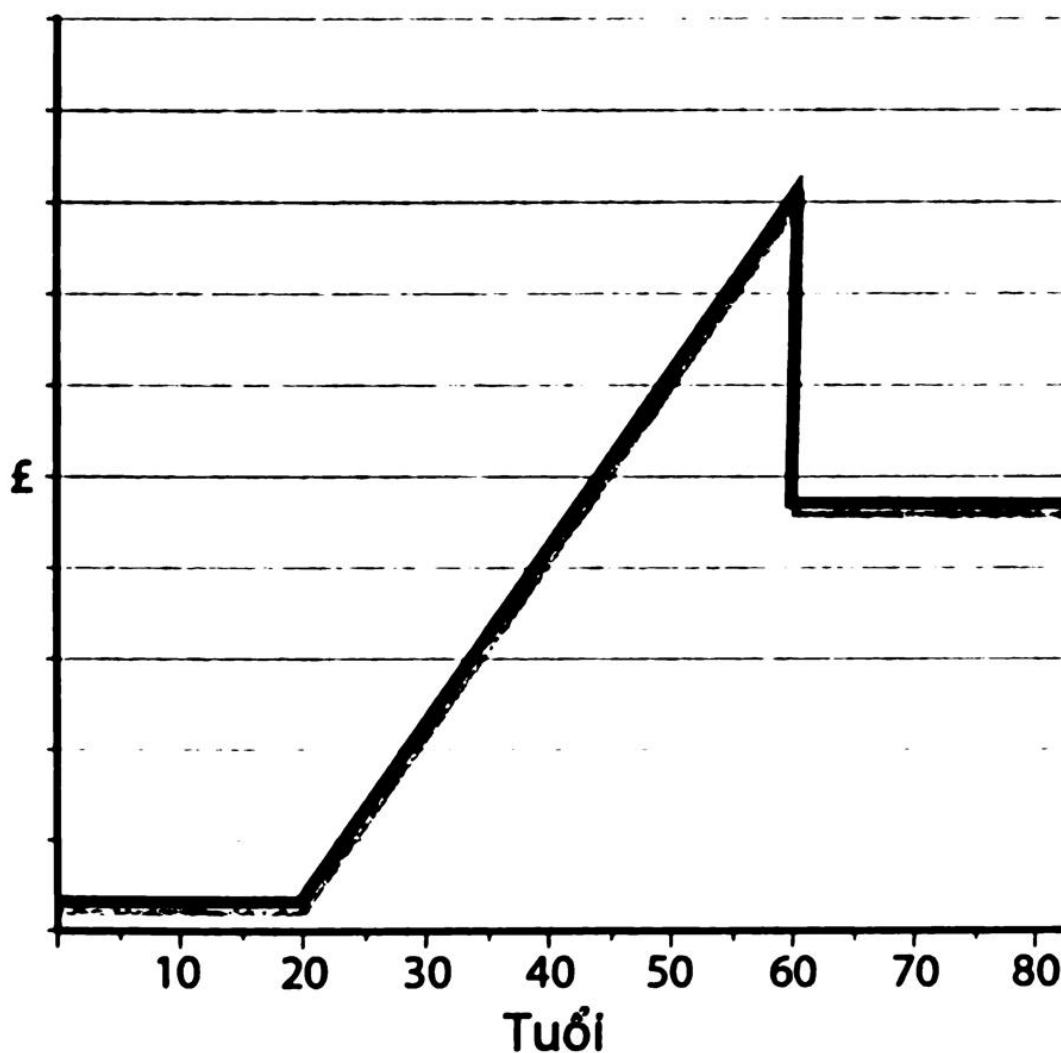
biểu đồ ở đầu trang tiếp theo.

Có một điều chắc chắn là, thậm chí nếu bạn không kiếm được nhiều tiền hơn, bạn sẽ không bao giờ kiếm được ít đi và các công đoàn khiến

toàn bộ các thể hệ nhân viên cảm thấy an toàn với một công việc trọn đời.

Thời thế đã thay đổi và lực lượng lao động của chúng ta giờ đây nhanh nhạy hơn, năng động hơn với những biến động kinh tế. Ngày nay, để có chân trong những ngành nghề hấp dẫn hơn, bạn phải trải qua việc học nghề trả lương thấp trong vòng vài năm trước khi thu nhập tăng lên cho đến lúc dư thừa lao động ảnh hưởng đến bạn vào những năm giữa tuổi bốn mươi, và rồi bạn phải vật lộn từ lúc đó tới khi nghỉ hưu để kiếm sống ở một mức nhất định. Ngày nay, biểu đồ thu nhập của nhiều công nhân trông giống với hình ngược lại hơn.

Thu nhập trọn đời truyền thống

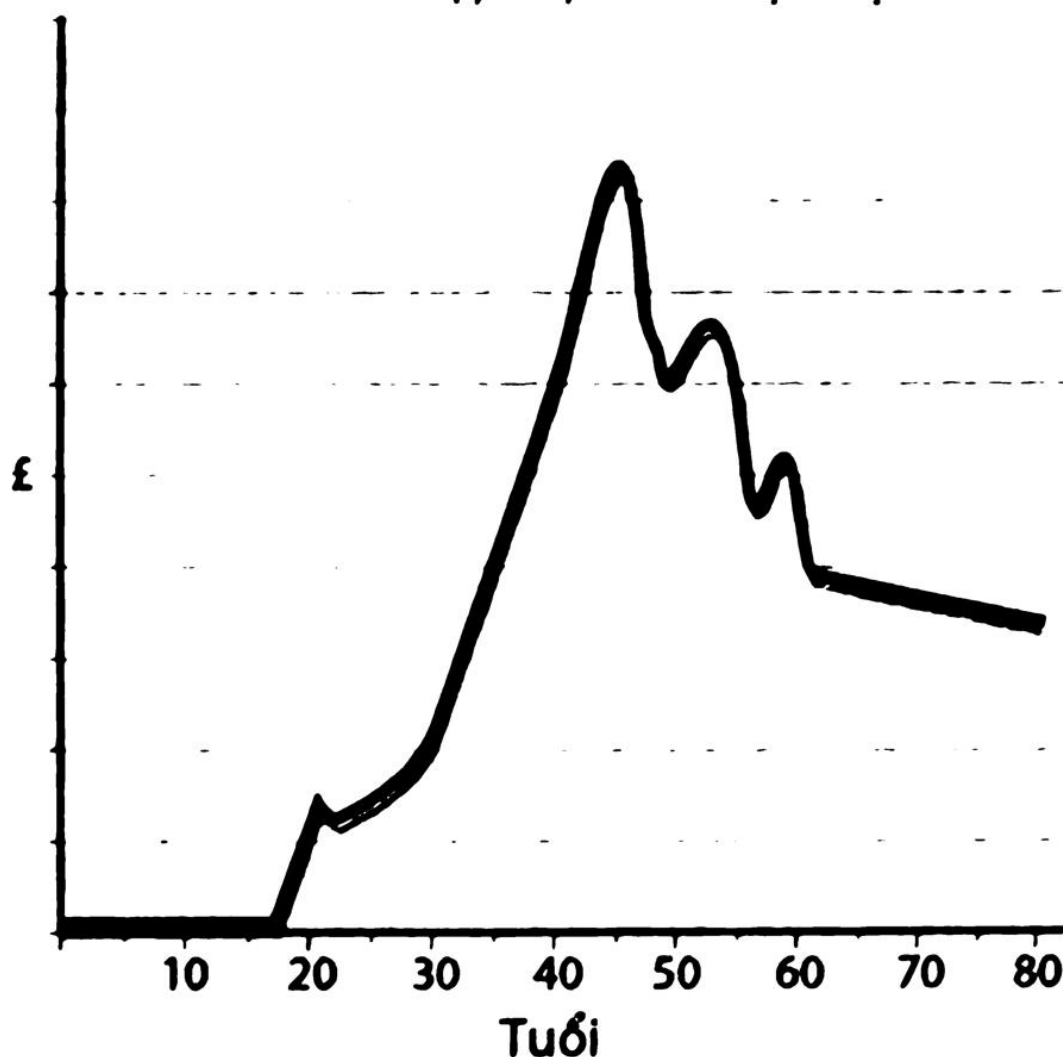
Thống kê của chính phủ Anh trong "Khảo sát thường niên về Giờ Làm Việc và Thu Nhập (2008)" chỉ ra rằng nam giới kiếm tiền tốt nhất trong những năm giữa tuổi bốn mươi và bốn mươi chín, trong khi đó với nữ giới là giữa tuổi ba mươi và ba mươi chín. Những lĩnh vực khác nhau có đường cong thu nhập khác nhau và bí quyết để kiếm được nhiều tiền nhất có thể trong sự nghiệp của mình là xác định đường cong thu nhập khả dĩ

trong lĩnh vực của bạn, từ đó đạt được vị trí có lợi. Trong những trang tiếp theo, tôi muốn bạn nghĩ về những cơ hội kiếm tiền mà lĩnh vực của bạn đem lại.

Có lẽ ví dụ điển hình nhất về người có đường cong thu nhập thay đổi mạnh (trái ngược với đường thẳng) là một cầu thủ bóng đá trẻ của giải Ngoại Hạng. Anh ta có thể đã là một tỉ phú khi hai mươi tuổi nhưng sau khi bị chấn thương ở tuổi hai mươi tư, người này không thể kiếm được nhiều tiền như vậy nữa. Trong thời gian vài năm, anh ta đã kiếm tất cả tiền mà anh ta có thể kiếm được và sẽ sống phần còn lại của đời mình bằng khoản tiết kiệm và đầu tư. Và khi tôi thấy trên những tạp chí người nổi tiếng có ảnh của một diễn viên hoặc một ngôi sao nhạc pop làm đám cưới, tôi hiểu rõ vì sao những người có sự nghiệp ngắn ngủi gắn với danh tiếng lại kiếm tiền bằng cách bán ảnh cưới của mình khi chúng còn là mặt hàng có thể

bán được.

Thu nhập trọn đời hiện đại

Trong khi những người này là ví dụ điển hình thì hiện còn rất nhiều người dù có thu nhập khá khá vẫn kiếm tiền một cách thất thường. Tôi từng gặp những nhà sản xuất truyền hình, những nhà phát triển địa ốc và những thợ sửa ống nước – họ là những người kiếm tiền theo từng thương vụ. Trong đường cong thu nhập ở đô thị thứ hai, thu nhập của họ

tăng vọt và giảm mạnh như đồ thị nhịp tim trên máy điện tâm đồ ở bệnh viện. Họ không phải lên ngân sách như những cầu thủ bóng đá

– người kiểm tiền trong khoảng thời gian vài năm, họ phải lên ngân sách cho những năm đói kém theo sau năm thịnh vượng hoặc năm chuẩn bị trước khi họ bắt tay vào một dự án. Trong số những người tôi biết, cứ có một người lên ngân sách thông minh – tính toán được xem họ cần để dành ra bao nhiêu – lại có một người tiêu sạch tiền ngay khi kiểm được và cháy túi giữa những đợt trả lương.

Khi càng ngày càng có nhiều người trong chúng ta có thu nhập thất thường, chúng ta cần học hỏi những kỹ năng mới để đảm bảo cho tình trạng tài chính dài hạn. Trong khi không một ai trong chúng ta biết rằng mình sẽ kiếm được gì trong tương lai, ta có thể cố gắng hết mình để dự

đoán đường con thu nhập khả dĩ. Ta làm việc đó bằng cách xem xét các cấu trúc nghề nghiệp trong lĩnh vực của mình và xem xem liệu con đường ta đi có khả năng tuân theo mô hình chuẩn như thế nào.

Hãy nhìn một lần nữa vào biểu đồ thứ hai. Đây có thể là mô hình thu nhập của bạn nếu bạn nhìn quanh văn phòng và không thấy quá nhiều mái đầu hoa râm. Bạn sẽ không phải là kẻ ngốc nếu đã dự đoán được rằng đến một độ tuổi nhất định, bạn cũng sẽ có khả năng “biến mất” khỏi lĩnh vực của mình. Mặc dù phải đến đầu những năm ba mươi tuổi bạn mới bắt đầu kiếm được đủ tiền, bạn có thể dự đoán được rằng khoảng thời gian mà bạn kiếm được khoản lương lớn là tương đối ngắn, có lẽ chỉ đầu đó chừng 15 năm. Trong thực tế, điều đó có nghĩa là gì? Đó có thể là việc lập kế hoạch để trả hết khoản vay thế chấp trước tuổi bốn mươi lăm, hoặc

không có nợ khó phải trả trong những năm bốn mươi tuổi, hoặc tìm hiểu xem bạn có thể sử dụng những kỹ năng của mình trong tương lai ra sao ngoài cấu trúc nghề nghiệp hiện tại. Biểu đồ này còn cho bạn biết rằng khi nào bạn có thể đủ khả năng trả các khoản phải trả theo tháng của một khoản vay thế chấp lớn.

Hoặc biểu đồ này có thể trấn an những người ở độ tuổi hai mươi rằng khoản thu nhập tốt đang còn ở phía trước và dù ngay bây giờ họ chưa kiếm được đủ để tiết kiệm hay đầu tư thì thu nhập của họ

vẫn có khả năng tăng lên trong vài năm nữa, việc này sẽ mở ra cho họ những lựa chọn tài chính. Tôi khuyên bạn nên nhìn vào những người bạn biết trong cùng lĩnh vực và phác ra biểu đồ thu nhập khả dĩ của chính bạn, bởi việc tính toán thời gian chính xác để đưa ra một quyết định tài chính là một phần quan trọng trong việc khiến nó trở thành một quyết định tài chính thông minh.

THĂNG TIẾN VÀ NẮC THANG SỰ NGHIỆP

Đường cong thu nhập như vậy cũng có thể cho bạn biết nếu bạn đã ở

cuối những năm hai mươi tuổi mà chưa có cho mình một vị trí mà bạn có thể bắt đầu ổn định nghề nghiệp của mình, thì đó có thể là lúc bạn bắt đầu xem xét công việc của mình một cách nghiêm túc – nếu bạn bỏ lỡ Con Thuyền Lương Cao, nó sẽ tác động mạnh mẽ không chỉ tới thu nhập trọn đời mà cả sự giàu có cả đời của bạn. Mặc dù điều này khá bất công và vô lí nhưng hầu hết chủ sử dụng lao động đều tìm cách sử dụng cùng loại người cho cùng một loại công việc. Ngành này khác ngành kia, nhưng nói chung thì trong những năm cuối tuổi hai mươi và đầu ba mươi bạn sẽ leo lên thang sự nghiệp, nhận vị trí cao hơn với tiền lương cao hơn. Nếu bạn bỏ lỡ giai đoạn thăng tiến này, khả năng cao là bạn sẽ luôn luôn bỏ lỡ

những sự thăng tiến phù hợp với tuổi tác của mình.

Một minh họa hay cho điều này là khi mọi người học việc lại ở những năm ba mươi, bốn mươi tuổi ở một lĩnh vực khác và giới ngang ngửa với một người hai mươi tuổi trong lĩnh vực mới của họ. Các chủ sử dụng lao động sẽ có xu hướng chọn người hai mươi tuổi vì tuổi trẻ của họ đồng nghĩa với việc họ có thể phục vụ công ty lâu dài hơn (và họ có lẽ sẽ làm việc với mức lương thấp hơn) trong khi những người mới được đào tạo lại đã quá già cho những vị trí quản lý tầm trung – những vị trí thường dành cho những người trên dưới ba mươi tuổi. Họ không phù hợp với những kì vọng của nghề nghiệp mới và cảm thấy khó kiếm việc. Chuyện tương tự xảy ra với rất nhiều phụ nữ dành những năm quan trọng trong sự nghiệp của mình cho việc gây

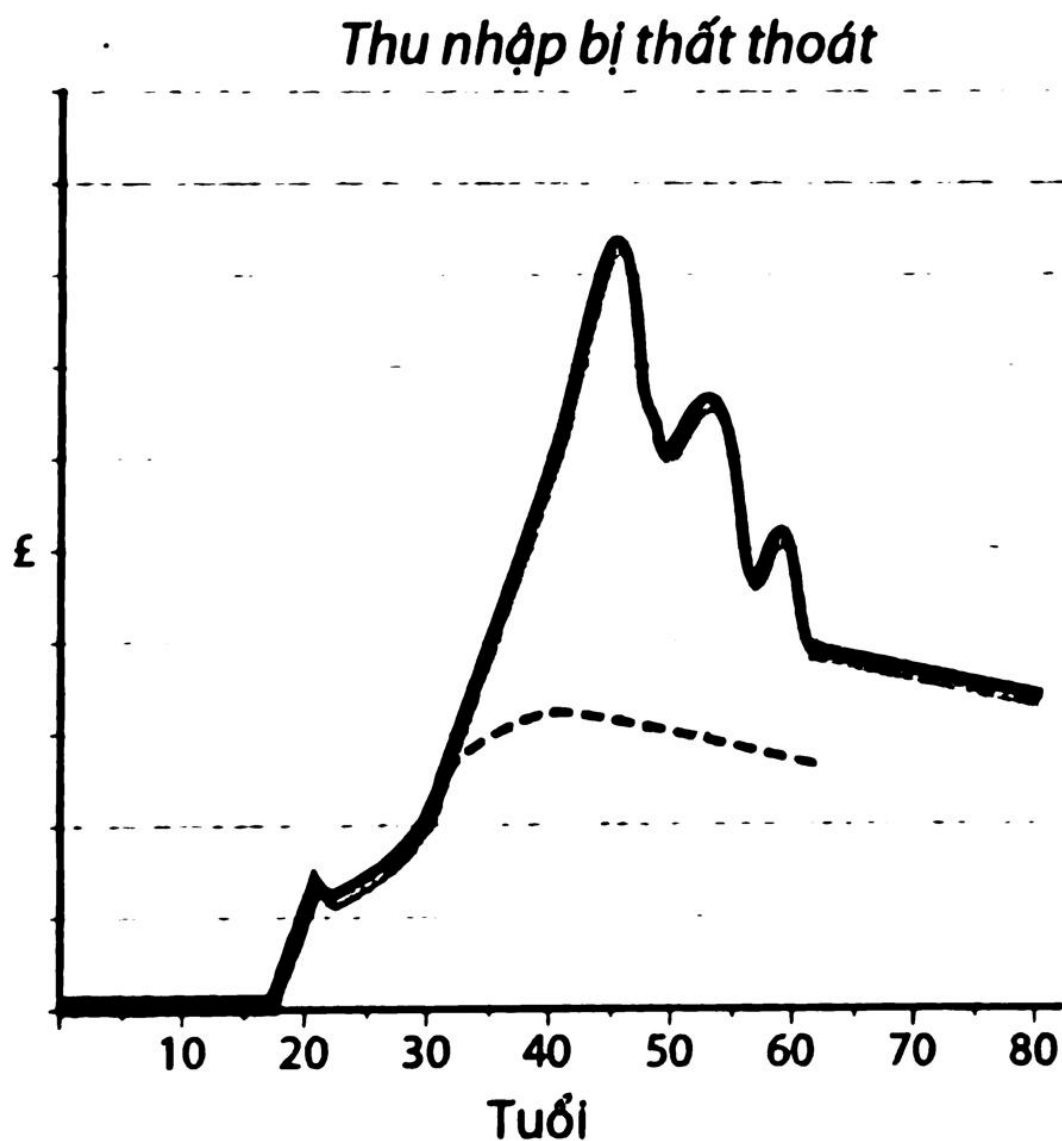
dựng gia đình. Họ thường bỏ lỡ những thăng tiến mà những đồng nghiệp nam cũng đang mong chờ trong những năm cuối tuổi hai mươi đầu tuổi ba mươi. Vì vậy, khi họ nhiều tuổi hơn, ít cơ hội thăng tiến lên mức quản lý cấp cao, đàn ông là người được cân nhắc thăng chức nhiều hơn (điều này giải thích vì sao thu nhập của phụ

nữ đạt đỉnh cao vào những năm ba mươi tuổi còn nam giới là vào những năm bốn mươi tuổi). Buồn thay, thật không may đây là cách mà rất nhiều lĩnh vực đang áp dụng, một trong số những điều thông minh nhất mà bạn có thể làm trong mối quan hệ với tiền bạc là định vị bản thân để kiếm được nhiều nhất có thể vào thời điểm đúng nhất trong cuộc đời. Điều này đồng nghĩa với việc bạn phải xem xét sự nghiệp của mình một cách nghiêm túc, nếu không, đường cong thu nhập có thể trông giống như biểu đồ ở trang trước.

Tất cả chúng ta có thể đã và đang làm việc trong các tổ chức nơi hàng tá người cao tuổi vẫn đang cống hiến sức lao động trong bộ phận sản xuất, nhìn những người trẻ tuổi hơn được cất nhắc trước họ. Họ đã bỏ lỡ

thời điểm để được thăng tiến và họ đang được coi là “quá già” để được thăng chức do không phù hợp với hình ảnh của công ty về những người nên được cất nhắc! Thật bất công, nhưng đó là thực tế. Những công ty

thường không quá linh hoạt, văn hóa công ty khó có thể thay đổi, điều này giải thích vì sao các nhà quản lý thường thăng cấp cho nhân viên được theo hình ảnh của chính bản thân họ. Điều cốt lõi tôi muốn nói ở đây là hãy xác định những thời điểm sự nghiệp quan trọng và chắc chắn rằng bạn không bỏ lỡ chúng.

I

Ô

NGHĨ NUÔI CON

Khi con bạn còn nhỏ, bạn phải dành một khoản lớn để chăm con.

Chính phủ có thể giúp đỡ ít nhiều nhưng chi phí chăm con vẫn tốn kém vô cùng. Gần đây tôi có nói chuyện với một người bạn, cô ấy

kiếm được 60.000 bảng mỗi năm nên không đủ điều kiện để được chính phủ trợ cấp.

Là một người có thu nhập cao, cô ấy cảm thấy mâu thuẫn giữa việc muốn chăm sóc con gái mình và việc trở thành ví dụ minh chứng rằng phụ nữ có thể là người trụ cột trong gia đình, nhưng cuối cùng cô ấy quyết định quay lại làm việc và thuê một vú em. Ở nơi cô ấy thuê vú em, phí thuê đang là 30.000 bảng mỗi năm – mức phí cao đáng ngạc nhiên, cộng thêm khoản phí bắt buộc của chủ lao động mà cô ấy phải trả cho việc này, chưa kể đến phí bảo hiểm tăng lên do nhà của cô ấy trở thành một nơi làm việc. Cô ấy cho rằng mình phải trả chi phí cỡ 35.000 bảng để thuê vú em chăm sóc con mình, nhưng sau khi thuế và khoản chăm sóc con mình được khấu trừ từ

gói thanh toán, tiền lương của cô chỉ còn khoảng 42.000 bảng. Cô ấy quay lại với công việc thực sự để mang về nhà 7.000 bảng một năm.

Tôi kể câu chuyện này vì cô ấy nói với tôi rằng cô đang suy nghĩ

ngghiêm túc về việc bỏ việc. Tôi nói với cô ấy là, về mặt tài chính, đó có thể

là việc làm không đúng đắn bởi bỏ đi ba, bốn năm sự nghiệp vào thời điểm mà người cùng tuổi đang khấn khoản mong được thăng tiến sẽ làm giảm thu nhập cả đời của cô ấy. Nói cách khác, nỗi đau của việc quay lại làm việc với khoản thu nhập ít ỏi sẽ được đền đáp bằng thu nhập trọn đời cao hơn, đây là thứ sẽ khiến chi phí chăm sóc con cái có vẻ phải chăng hơn nhiều khi đặt ra so với chi phí thu nhập bị mất.

NẾU BẠN ĐÃ BỎ LỠ THỜI ĐIỂM CỦA MÌNH THÌ SAO?

Tôi nhận ra rằng vài trang trước có thể khiến việc đọc trở nên buồn bã với bất kỳ ai đang băn khoăn tự hỏi vì sao họ chưa bao giờ tăng quy mô thu nhập. Theo logic thì, hầu hết mọi người sẽ bỏ lỡ thời điểm thăng tiến của mình bởi trong mọi tổ chức, số lượng quản lý luôn ít hơn số nhân viên.

Nếu giờ bạn nhận ra rằng mình đã bỏ lỡ cơ hội thăng tiến do không phù hợp với yêu cầu của công ty hay của lĩnh vực mình đang làm, thì điều đầu tiên bạn nên làm là dừng ngay việc chờ đợi được cất nhắc. Những cơ hội đó sẽ không xảy ra, thế nên loanh quanh chờ đợi được thăng tiến dựa trên thâm niên đồng nghĩa với việc bạn làm việc hàng năm trời để kiếm được thu nhập dưới khả năng của mình.

Chúng ta không phải ai cũng bước lên được nấc thang sự nghiệp, vậy bạn có thể làm gì khác để tăng tiềm năng lương thưởng của mình? Một việc bạn có thể xem xét đó là chuyên môn hóa. Các công ty cần những chuyên gia tương tự như cần những quản lý. Hãy tự hỏi bản thân xem liệu mình có đam mê một mảng công việc nào đó không, có vui vẻ làm việc hoặc học hành chăm chỉ hơn để trở thành chuyên gia trong lĩnh vực đó không. Bạn có thể xác định những xu hướng trong lĩnh vực khiến một kỹ

năng cụ thể nào đó hoặc một mảng công nghệ nào đó trở nên thiết yếu cho thành công trong tương lai không? Nếu bạn có nhiều năm kinh nghiệm trong một lĩnh vực, bạn có khả năng chút ít về việc lĩnh vực đó có giá trị ở

đâu. Các chuyên gia mang lại giá trị lớn cho các công ty và ngành nghề, vì vậy họ được trả lương tương đối cao.

Tuy nhiên, có lẽ bạn cần xem xét các khía cạnh ngoài nghề nghiệp của mình để tăng thu nhập. Đó có thể là các khoản tiết kiệm, đầu tư, bất động sản hay khởi nghiệp, nếu bạn có thể nhìn nhận rằng thu nhập bằng công việc của mình có thể không thể tăng thêm một mức độ nhất định, bạn có thể bắt đầu xem xét các lựa chọn tài chính khác mà tôi sẽ nói ở phần sau của cuốn sách này.

Ờ

Ế

ĐƯỜNG CONG KINH TẾ

Yếu tố còn lại trong thu nhập trọn đời là nền kinh tế mở rộng. Như đã nói, tôi nghĩ những thăng trầm là một phần trong bản chất nhân loại, vậy nên dù đảng phái chính trị nào nắm quyền, nền kinh tế sẽ luôn luôn vận hành theo chu kỳ. Cũng giống như có những thời điểm trong sự nghiệp mà thu nhập thực sự biến động, có những thời điểm trong chu kỳ kinh tế là lúc kiếm tiền khi còn có thể là điều hợp lí. Nếu những năm bạn có thể có thu nhập cao trùng với thời kì bùng nổ kinh tế, bạn có một cơ hội thực sự

để có được an toàn tài chính cho bản thân mình. Mỗi chu kỳ kinh tế đều đem đến cho chúng ta những cơ hội, và nếu bạn bắt đầu tìm kiếm thì cũng không khó để tìm ra chúng.

Có những thời điểm trong sự nghiệp mà ta cần phải nắm bắt cơ hội và có những lúc bạn chỉ cần nhận lấy cơ hội. Mọi thế hệ đều có cơ hội và những người thông minh chắc chắn sẽ không bỏ lỡ. Ví dụ như thời kì bùng nổ máy tính ở Mỹ trong những năm 1960 – 1970. Những người thành lập nên các công ty như Hewlett – Packard, Apple Macintosh và Microsoft hơn kém nhau chỉ vài tuổi. Đó là thời điểm của họ và họ đã nắm lấy nó.

Gần đây hơn, khi bạn xem xét thời kì bùng nổ dotcom cuối những năm 1990, dường như mọi doanh nhân khởi nghiệp đều được ghi nhận bởi báo chí là nằm trong độ tuổi 27–29. Điều này được lí giải là do ở độ tuổi đó họ

đã lĩnh hội đủ kiến thức và kỹ năng để khởi nghiệp nhưng chưa bị những cơ hội thăng tiến, mức lương và trách nhiệm với gia đình khiến họ băn khoăn khi mạo hiểm. Dĩ nhiên, không chỉ những doanh nhân khởi nghiệp được hưởng lợi, những người đi làm cho họ và được công ty lo cho mọi thứ từ cốc cà phê đến dịch vụ kế toán cũng có lợi. Bạn không cần phải là một doanh nhân khởi nghiệp để hưởng lợi từ những thay đổi và xoay vần trong chu kỳ kinh tế, bạn chỉ cần tập trung chú ý và tham gia đúng thời

điểm. Đôi khi những cơ hội kinh tế được tạo ra bởi công nghệ, luật pháp, đôi khi bởi nhân khẩu học. Bạn càng đọc nhiều về ngành và

nền kinh tế, bạn càng dễ bản thân mình tiếp xúc được nhiều với những thông tin xung quanh và bạn càng có khả năng phát hiện, nắm bắt thời điểm của mình.

Mấu chốt của việc khiến bạn nghĩ về thu nhập trọn đời là nhờ đó bạn nhận ra được rằng có những thời điểm mạo hiểm là thông minh hơn và có những thời điểm mà người thông minh sẽ cẩn trọng hơn. Khi ta nói đến chi tiêu, tiết kiệm và đầu tư, bạn sẽ nhận ra rằng việc biết mình đang ở đâu trên biểu đồ thu nhập là điều thiết yếu để đưa ra những quyết định thông minh hơn với tiền bạc của mình.

Ngành nghề nào cũng có những cơ hội, có thể để thăng tiến hoặc chuyên môn hóa khi áp dụng một công nghệ mới, hoặc có thể khi bạn có danh tiếng, công việc sẽ đến với bạn và bạn có thể tính phí mà bạn muốn cho kỹ năng mà mình có. Việc nhận ra những thời điểm này và xây dựng trên động lực đi kèm có thể chuyển đổi thu nhập của bạn. Tôi xin nhắc lại rằng nếu bạn trẻ và không có trách nhiệm chu cấp cho gia đình, thì đây sẽ

là thời gian để làm việc nhiều giờ và dự trữ tiền. Nếu bạn thấy mình đang bắt được làn sóng thăng cấp và thu nhập của bạn đang tăng lên nhanh chóng, tôi muốn khuyên rằng bạn nên làm tốt công việc của mình và kìm hãm mong muốn thay đổi sự nghiệp trong vài năm. Và nếu bạn là một cầu thủ bóng đá hay là vợ hoặc bạn gái của cầu thủ nào đó, bạn nên bán những bức ảnh cưới của mình khi còn có người trả tiền cho chúng!

GHI NHỚ

- Rất ít người làm một việc cả đời.
- Không có gì đảm bảo rằng thu nhập của bạn lúc nào cũng tăng.
- Thu nhập lớn nhất của nam giới đến vào những năm bốn mươi tuổi, với nữ giới là những năm ba mươi tuổi.

- Bỏ lỡ cơ hội thăng tiến sớm có thể ảnh hưởng lớn tới thu nhập trọn đời của bạn.

- Nếu bạn bỏ lỡ việc được thăng tiến, bạn cần tìm những cách khác để

tăng khả năng kiếm tiền của mình.

- Mọi chu kỳ kinh tế đều mang đến những cơ hội để bạn tăng thu nhập.

04

TRỞ NÊN GIÀU CÓ

Dù tôi từng nói cuốn sách này viết về việc tận dụng việc trở

thành người có khối tài sản khổng lồ, nhưng tôi cá là vài người đang ngấm ngấm hy vọng tôi sẽ chia sẻ cách để trở nên thực sự, thực sự giàu có. Được thôi, tôi sẽ nói đây.

Bỏ qua mấy thứ như trúng số, cá độ, hay thừa kế gia sản từ một người họ hàng xa lắc xa lơ, tôi chỉ biết một cách để trở nên giàu có, đó là: bạn phải tạo ra của cải. Cách tốt nhất tôi biết để làm việc này là khởi nghiệp, nhưng đó không phải cách duy nhất.

KHOÀI NGHIỆP

Nếu bạn không khớp với một “ngăn kéo” nghề nghiệp cụ thể nào, nếu bạn không bao giờ có đủ phẩm chất, lỗ dỏ thăng tiến hay chỉ là không phù hợp với cấu trúc phân quyền, tôi tin rằng bắt tay vào kinh doanh là cách tốt nhất để có được sự an toàn tài chính. Tuy nhiên, một doanh nghiệp thành công không tự động mang đến sự giàu có cho bạn.

Nhiều doanh nghiệp nhỏ mang đến cho nhà sáng lập một khoản thu nhập tốt và hy vọng là có một lối sống đẹp, nhưng khi những nhà

sáng lập đó nghỉ hưu, việc kinh doanh dừng lại và doanh nghiệp tồn thất. Để tạo ra của cải, bạn phải xây dựng một doanh nghiệp đủ tốt hoặc tốt hơn cả khi bạn đang điều hành. Bạn có thể làm vậy thông qua việc mở rộng quy mô: nếu một cửa hàng tạo ra 30.000 bảng mỗi năm dưới quyền quản lý của bạn, bạn có thể mở một cửa hàng khác và trả cho một người quản lý 20.000 bảng một năm. Nếu bạn cứ làm thế vài lần, bạn có thể dùng quản lý cửa hàng đầu tiên và thu về

10.000 bảng lợi nhuận từ một loạt các cửa hàng thay vì 30.000 bảng từ một cửa hàng. Giả sử, dần dần bạn có 10 cửa hàng và bạn bán doanh nghiệp của mình đi. Thường thì, các doanh nghiệp được bán với mức lợi nhuận gấp nhiều lần, và trong ngành bán lẻ có thể bán được gấp 6 lần lợi nhuận. Vì bạn có 10 cửa hàng, mỗi cửa hàng tạo ra 10.000 bảng một năm, vậy lợi nhuận là 100.000 bảng, do đó bạn có thể bán doanh nghiệp của mình với giá 600.000 bảng. Chúc mừng

---

bạn đã tạo ra rất nhiều của cải!

Bạn cũng có thể tạo ra của cải bằng cách kết hợp những nguyên liệu thô lại với nhau. Nếu bạn có kỹ năng lấy ra 5 bảng nguyên liệu thô rồi kết hợp nó với 2 bảng giờ lao động để tạo ra sản phẩm giá 10

bảng thì bạn đã tạo được giá trị rồi. Nếu bạn có thể bán 100 sản phẩm, bạn thu được 300 bảng, nhưng nếu bạn bán được một triệu sản phẩm, bạn kiếm được cho mình 3 triệu bảng. Việc tạo ra của cải trong kinh doanh liên quan đến quy mô. Tạo ra một doanh nghiệp có thể bán được nghĩa là tạo ra một doanh nghiệp có thể mở rộng được quy mô, đó là doanh nghiệp mà sự vận hành được tổ chức quá tốt đến nỗi bất cứ ai cũng có thể mua và điều hành nó một cách hiệu quả – thậm chí hiệu quả hơn cả khi bạn điều hành.

Nếu bạn có ý tưởng cho một doanh nghiệp nào đó, hãy triển khai ngay. Dù nó có khiến bạn trở nên giàu có hay không, bạn vẫn sẽ thu

được những kỹ năng cho phép bạn kiếm tiền trong bất kì hoàn cảnh nào của nền kinh tế, đồng thời có thêm kinh nghiệm thương mại –

thứ có giá trị với bất kì chủ lao động nào. Nếu bạn muốn có nhiều lời khuyên hơn về cách triển khai ý tưởng của mình, hãy đọc một cuốn sách khác của tôi có tên Wake Up and Change Your Life (Thức tỉnh và thay đổi cuộc đời), cuốn sách này sẽ hướng dẫn bạn quá trình khởi nghiệp cụ thể qua từng giai đoạn.

THƯỜNG KINH DOANH

Tất cả chúng ta đều từng nghe chuyện về những người môi giới chứng khoán và những nhà quản lý quỹ đầu cơ kiếm được hàng triệu bảng tiền thưởng, và tôi chắc chắn rằng hầu hết mọi người không tin là ai đó có thể làm thứ gì giá trị đến mức họ xứng đáng được trả ngần ấy tiền. Nhưng các tổ chức đã có khả năng tài chính để trả những mức thưởng đó, vậy điều đó là thế nào?

Đó là bởi những nhà giao dịch đã tạo ra của cải. Nếu ai đó nhận được khoản thưởng một triệu bảng, bạn có thể khá chắc chắn rằng hành động của họ mang đến cho công ty tài sản có giá trị lớn hơn 10

triệu bảng. Nếu một nhà quản lý quỹ bắt đầu một năm với 100 triệu bảng trong quỹ để đầu tư và bằng kiến thức, kỹ năng của mình, người đó biến số tiền của quỹ thành 110 triệu bảng, sao ông ta lại không kiếm được 10% thưởng và bỏ túi triệu bảng cơ chứ?

Dù bạn nghĩ việc đó công bằng hay không, mấu chốt ở chỗ, việc các công ty thưởng cho những nhân viên tạo ra của cải là hợp lý về

mặt thương mại – họ trả thưởng theo phần trăm lợi nhuận mà nhân

viên tạo ra. Dĩ nhiên, bạn không phải làm việc cho một ngân hàng hay bên môi giới nào đó để nhận được một khoản thưởng lớn. Một số công ty chọn những nhân sự tốt nhất để thành lập những bộ phận mới, thường là trong những mảng lĩnh vực mới và khuyến khích họ

tạo ra lợi nhuận bằng cách cho họ cổ phần trong bộ phận mới. Nếu bạn biết cách tạo ra của cải trong cấu trúc doanh nghiệp, bạn nợ bản thân mình nếu không khiến công ty trả cho bạn một phần trăm số của cải mà bạn tạo ra. Bất kì một vị quản lý tử tế nào cũng sẽ phản hồi tích cực khi nhân viên khẩn cấp có đề xuất tạo ra của cải, và bất kì nhà quản lý tử tế nào cũng sẽ vui vẻ khuyến khích nhân viên này đưa ra tầm nhìn của họ.

ĐẦU TƯ

Chúng ta sẽ nói chi tiết về đầu tư sau nhưng tôi muốn nhắc tới việc này ở đây bởi những khoản đầu tư có thể giúp bạn tạo ra của cải. Ví dụ như khoản đầu tư mà tôi đã đầu tư ở Dragon's Den, tôi đầu tư tiền vào một công ty nhỏ, cho phép nó mở rộng để đổi lấy cổ phần trong kinh doanh. Khi việc kinh doanh phát triển, giá trị cổ phần của tôi cũng tăng lên, vậy nên tôi bán số cổ phần của mình và thu được lợi nhuận từ khoản đầu tư ban đầu. Dù bạn đầu tư tiền vào kinh doanh mạo hiểm, nhà đất hay quỹ đầu tư, có một nguyên tắc luôn được áp dụng: khoản đầu tư của bạn tạo ra của cải và bạn thu được lợi từ đó.

Vấn đề với các khoản đầu tư là chúng thường không được đảm bảo. Là một nhà đầu tư, bạn chấp nhận rằng có cơ hội kiếm được

tiền đồng nghĩa với việc bạn có khả năng mất tiền. Những cơ hội hứa hẹn mang tới phần thưởng lớn nhất thường là những cơ hội có rủi ro cao nhất. Ấy thế mà, người đàn ông giàu có nhất thế giới Warren Buffett không phải là một doanh nhân khởi nghiệp mà là một nhà đầu tư. Nếu bạn có chiến lược đầu tư đúng đắn, bạn tạo ra được cơ hội để tích lũy rất nhiều của cải.

Với bất kì phương pháp tạo ra của cải nào hấp dẫn bạn, tôi hy vọng bạn hiểu được sự giàu có không xảy ra một cách tự nhiên giàu, bạn phải nỗ lực và chuyên cần. Trừ khi bạn hài lòng với việc trúng xổ

số 14:1, nếu bạn thực sự muốn giàu có bạn phải chấp nhận rằng để

được như vậy bạn phải làm việc. Làm việc chăm chỉ. Rất rất chăm chỉ. Trong khi có vẻ bạn không muốn nghe điều này cho lắm thì tin vui là bạn càng làm việc chăm chỉ bạn càng giảm được những nguy cơ khiến mình thất bại và càng có khả năng tạo ra của cải.

GHI NHỚ

- Nếu bạn muốn giàu có, bạn phải tạo ra của cải
- Cách tốt nhất để làm điều này là khởi nghiệp
- Cách tốt nhất khác là giúp công ty tạo ra của cải
- Nếu bạn tạo ra của cải cho công ty, kì vọng nhận được phần trăm từ số của cải đó dưới dạng tiền thưởng là hoàn toàn hợp lí.

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Bạn có kiếm tiền đủ để tiêu không?
2. Đối với bạn, kiếm được bao nhiêu tiền là đủ?
3. Tại sao bạn không kiếm đủ tiền để tiêu?
4. Thu nhập trọn đời là gì?
5. Bạn đang làm nghề gì? Theo bạn, bạn sẽ có thu nhập lớn nhất khi bạn bao nhiêu tuổi?
6. Trong năm năm nữa bạn sẽ có bao nhiêu tiền?
7. Bạn sẽ làm gì để trở nên giàu có?

PHẦN 03

CHI TIÊU

GIÁ TRỊ THỰC SỰ CỦA TÀI SẢN

Chi tiêu thông minh tác động lên tài chính cá nhân mạnh mẽ

không kém việc kiếm tiền thông minh. Nhìn chung, mọi thứ ta mua thuộc vào hai nhóm chính – tài sản và vật dụng. Nếu bạn biết cái nào thuộc nhóm nào, bạn sẽ có thể đưa ra quyết định mua hàng thông minh hơn.

Tài sản là thứ gì đó có giá trị. Tài sản lớn nhất mà hầu hết mọi người sở hữu là căn nhà, nhưng xe cộ, tác phẩm nghệ thuật, nội thất, đồ sưu tầm – bất cứ thứ gì có thể đổi ra thành tiền – cũng được xem là tài sản. Mọi thứ khác chỉ là vật dụng.

TĂNG GIÁ TRỊ VÀ GIẢM GIÁ TRỊ

Bởi tài sản có giá trị thương mại, lượng tiền tương đương với giá trị của chúng có thể thay đổi. Một số tài sản có khả năng tăng giá trị –

theo truyền thống, nhà đất được xem là khoản cược tốt – và một số tài sản khác – như ô tô chẳng hạn – chúng chắc chắn sẽ mất giá.

Vấn đề là chúng ta hiếm khi có thể chắc chắn hoàn toàn rằng thứ gì đó sẽ tăng giá trị – một số loại xe được sưu tầm có giá trị tăng, trong khi giá cả nhà đất chịu ảnh hưởng khi thị trường xuống giá – thế nên chúng ta chẳng thể nào nói một cách tuyệt đối về tăng giá và mất giá.

Tuy nhiên, cái chúng ta có thể làm là trau dồi khả năng phân tích những khoản mua sắm của mình một cách chiến lược hơn.

Giá trị của tài sản chủ yếu được xác định bởi các nguồn cung, cầu kết hợp với khao khát của mọi người về sản phẩm đó. Nếu thứ

gì đó được khao khát và khan hiếm, nó sẽ tăng giá trị. Nếu thứ gì đó được nhiều người mong muốn nhưng đã có sẵn, giá trị của nó khó có khả năng tăng. Nếu một sản phẩm không được khách hàng ưa

chuộng – như mẫu máy tính năm ngoái chẳng hạn – thì giá trị của nó sẽ giảm xuống kể cả khi khan hiếm. Và một sản phẩm không được ưa thích mà có sẵn trên thị trường thì thật sự không thể coi là một tài sản, nó chỉ là một vật dụng mà thôi.

Tôi sẽ lấy ví dụ về những phiên bản tái bản đầu tiên của Harry Potter. Những nhà sưu tầm sách trả 10.000 bảng cho một bộ tái bản đầu tiên của cuốn Harry Potter gốc bởi chỉ có vài ngàn cuốn được in.

Sự nổi tiếng của Harry Potter đồng nghĩa với việc những cuốn sách tái bản lần đầu hiếm hoi này có khả năng tăng giá trị. Nhưng bạn có thể bước vào một hiệu sách nào đó và mua một cuốn Harry Potter and the Philosopher's Stone (Harry Potter và Hòn đá phù thủy) với chưa đến 10 bảng. Tại sao cùng là một cuốn sách, bản này là một gia tài, bản kia lại chỉ đáng vài đồng? Chính bởi sự kết hợp giữa tính khao khát và cung cầu.

Bạn có thể xem xét ví dụ này và nói: “Thế quái nào tôi có thể tiêu 20.000 bảng cho thứ mà tôi có thể mua với giá 6,99 bảng chứ? Thật vô lí!” Tôi không thể không đồng tình với bạn. Thực tế là thứ có giá trị

với bạn có thể chẳng có ý nghĩa gì với một người khác, bởi tài sản không có giá trị xác định: một tài sản chỉ có giá trị khi ai đó trả tiền

mua nó. Giá trị thực tế của bất cứ thứ gì chỉ được xác định khi một người bán sẵn lòng bán cho một người sẵn lòng mua.

TIÊU DÙNG THÔNG MINH

Chúng ta càng thường xuyên chi tiền cho những tài sản có giá trị

tăng lên, thì chúng ta càng dùng tiền thông minh hơn. Tuy nhiên, phần lớn tiền của ta được tiêu cho các đồ vật. Nếu thử phân tích, có lẽ bạn sẽ thấy mình đã tiêu tiền cho các khoản như thực phẩm, tiện ích, đi lại, hẹn hò, quần áo và báo chí. Chúng ta không thể tránh những khoản này và phải chấp nhận rằng ngay sau khi chi cho hầu

hết những thứ ấy, chúng gần như chẳng còn giá trị gì. Thậm chí những khoản chi tiêu thỉnh thoảng mới phát sinh như tủ lạnh, ghế

sô-pha, cũng chỉ đáng giá một phần số tiền chúng ta trả cho chúng ngay khi chúng được chuyển tới, vậy nên một cách thông minh là hãy mua những món đồ bền hơn để không phải thay thế chúng quá thường xuyên. Nếu bạn mua một chiếc sô pha giá 299 bảng, bạn có thể nghĩ mình đã trả được giá hời, nhưng nếu nó chỉ dùng được trong 18 tháng trước khi mùa xuân tới, bạn sẽ nhận ra nó tổn kém hơn nhiều so với chiếc sô-pha giá 599 bảng dùng được cả thập kỷ.

Tiêu dùng thông minh không có nghĩa là không mua gì mà là mua sắm một cách cẩn thận. Chúng ta sẽ luôn phải tiêu tiền cho những thứ giá trị thấp cần dùng hằng ngày và thỉnh thoảng phải mua những thứ giá trị cao như thiết bị và xe cộ. Việc ta cần cố gắng làm là cân bằng việc chi tiêu đó với việc mua một số tài sản sẽ tăng lên về giá

trị. Nói chung, món đồ bạn mua càng đắt thì bạn càng cần cân nhắc kĩ lưỡng xem giá trị của nó sẽ tăng hay giảm.

Bạn không thể tránh được việc mua một chiếc xe – và rất nhiều tài sản khác – những thứ có giá trị giảm đi (dĩ nhiên là trừ khi bạn mua những chiếc xe cổ điển được sưu tầm) bởi a) ta bớt tin tưởng vào những chiếc xe sau khi đã dùng lâu và những vết lõm, trầy xước khiến chúng không còn được ưa thích, và b) các nhà sản xuất giới thiệu những mẫu xe mới với những tính năng tốt hơn. Những mẫu mới chắc chắn sẽ khiến những mẫu cũ mất giá trị một cách nhanh chóng hơn. Tuy nhiên, trong những trường hợp này bạn vẫn có thể

lựa chọn giữa một mẫu xe có khả năng mất giá trị nhanh chóng và một mẫu xe có khả năng giữ giá trị. Chúng ta cũng có thể bảo toàn giá trị của tài sản mới bằng việc chăm sóc chiếc xe sao cho nó đáng giá hơn một chiếc xe được bảo trì kém.

Điểm then chốt ở đây là một số món hàng là tài sản và xứng đáng được bảo toàn giá trị trong khi một số khác thì không. Mặc dù không phải lúc nào ta cũng có thể mua được những tài sản tăng giá trị,

nhưng chúng ta có thể thường xuyên kiểm soát – và làm chậm – tỷ lệ

mất giá của một tài sản. Việc quản lý tài sản có thể tác động mạnh mẽ, dài hạn tới số dư ngân hàng của bạn.

GHI NHỚ

- Việc chi tiêu của ta có thể chia làm hai nhóm: tài sản và vật dụng.
- Vật dụng gần như không có giá trị một khi chúng đã được mua, tài sản giữ chút giá trị.
- Một số tài sản tăng giá trị trong khi số khác bị mất giá.
- Quản lý tỷ lệ giảm hoặc tăng giá trị của tài sản có ảnh hưởng đến sự giàu có của bạn.

02

BẠN CÓ THẬT SỰ CẦN NÓ KHÔNG?

Nếu tất cả chúng ta đều tự hỏi câu hỏi này trước khi mua bất cứ

thứ gì, nền kinh tế sẽ thực sự kẹt cứng! Trong khi việc chi tiêu phù phẩm có thể giúp nền kinh tế của đất nước phát triển, thì nó cũng có thể hủy hoại tài chính của bạn. Giờ đây hầu hết chúng ta đều có vài thẻ tín dụng và thẻ ghi nợ trong ví, thật quá dễ dàng để mua bất cứ

thứ gì ta thích mà không cần cân nhắc xem ta có thực sự cần nó hay không, và đây là lí do khiến nhiều người rơi vào cảnh nợ nần.

Tôi cho rằng bạn sẽ lập luận là chúng ta thực sự cần rất ít; rốt cuộc thì, trên toàn thế giới có hơn tỉ người sống chỉ với chưa đến 1

đô la mỗi ngày. Tôi không nghĩ có ai sẽ tranh cãi về việc ở thế kỉ XXI người Anh đang có cuộc sống quá tiện nghi so với công dân ở các nước đang phát triển. Họ đang sống sót nhờ một bữa ăn mỗi ngày,

gia đình họ chia nhau một căn phòng với lũ bò và vịt. Tuy nhiên, tôi không nghĩ đó là vô lí khi nói rằng trong xã hội hiện đại của nước Anh, chúng ta có nhiều nhu cầu hơn là việc chỉ tồn tại. Kinh tế thế

giới phát triển đồng nghĩa với việc chúng ta có nhu cầu về một mức lương cơ bản cao hơn nhiều và những khoản chi tiêu nhất định là cần thiết để duy trì tiêu chuẩn sống cơ bản.

Tôi nghĩ những nhu cầu cơ bản cần dưới đây nên là ưu tiên tài chính cho mọi hộ gia đình:

- Một mái nhà để sống;
- Tiện ích: điện, nước, và tôi cho là, cả một chiếc điện thoại;
- Đồ ăn;
- Quần áo;
- Thuốc men,
- Phương tiện đi lại.

Danh sách ưu tiên của bạn có thể khác đi đôi chút nhưng tôi nghĩ nếu chúng ta có khả năng chi trả mọi thứ đã được liệt kê, ta có thể

nói rằng những nhu cầu cơ bản đã được đáp ứng. Tuy nhiên, phong cách sống của chúng ta phụ thuộc nhiều hơn vào những khoản chi tiêu mà ta khó xác định xem khi nào là có mục đích và khi nào trở

nên thiếu thận trọng. Hãy xác định ranh giới giữa có mục đích với hoang phí, từ đó cẩn trọng với tần suất vượt quá ranh giới của bản thân, bạn sẽ bớt gặp rắc rối với vấn đề chi tiêu của mình.

CÀNG CÓ NHIỀU TA LẠI CÀNG MUỐN NHIỀU

HƠN

Bạn đã từng nghe người ta nói rằng những chiếc máy tính ngày càng rẻ hơn là do phần mềm của chúng tốn nhiều tiền hơn chưa?

Hoặc rằng người ta kiếm được nhiều tiền hơn nhờ bán khay mực của máy photocopy hơn là bán chính những chiếc máy photocopy đó? Tôi thấy dường như bất cứ khi nào chúng ta mua một thứ gì đó, ta phải mua một thứ khác để duy trì món hàng được mua lúc đầu.

Chúng ta bị bẫy trong chu kỳ chi tiêu và khó có thể biết mình có cần thứ gì đó nữa không. Giả sử bạn có một công việc mới với mức

lương 4.000 bảng, cao hơn mức lương của công việc hiện tại. Bạn hẳn giả định rằng mình sẽ được lợi hơn, đúng không? Nhưng điều gì sẽ xảy ra nếu công việc đó khiến bạn phải bỏ thêm 1.000 bảng một năm, và bữa trưa mỗi ngày tốn của bạn 20 bảng một tuần, và bởi vì đó là một vị trí cấp cao hơn nên bạn được kì vọng phải mặc những bộ đồ chần chu hơn và dĩ nhiên nếu bạn không mặc những bộ đồ

khác nhau tới văn phòng mỗi ngày thì bạn sẽ gây ấn tượng không tốt. Với tất cả những chi tiêu ấy, bạn vẫn kiếm được nhiều hơn ư? Để

hòa nhập được vào thế giới thương mại bạn cần tuân thủ những nguyên tắc xã hội nhất định – giặt giũ nhiều hơn, sử dụng chất khử

mùi, mua mấy thứ kì cục quanh quầy rượu sau khi tan làm! Tôi nghĩ

bạn có thể lập luận rằng chúng ta thực sự cần nhiều hơn những thứ cơ bản rất nhiều.

Tôi nghĩ đây là một phần lí do vì sao quá nhiều người gặp rắc rối với những chiếc thẻ của các cửa hàng và thẻ tín dụng, ngập ngụa trong nợ nần để trả cho thứ này thứ kia bởi họ chẳng biết chắc được rằng mình có cần chúng hay không. Sau tất cả, nếu bạn cần một đôi giày tốt để đi làm, làm sao bạn có thể phân minh rằng mình không thực sự cân đối thứ hai?

Trong mọi lĩnh vực của cuộc sống, những thứ không cấp thiết cho sự tồn tại vẫn được cho là “phải có”. Một người làm trong lĩnh vực tài chính có thực sự cần trả tiền thuê bao truyền hình vệ tinh để

xem Bloomberg không? Bạn có thể lập luận rằng kể cả anh ấy không cần nó, đó hẳn là một khoản chi tiêu hợp lí bởi cập nhật tin tức tài chính có thể có lợi cho sự nghiệp của anh ta. Tương tự vậy, một người phụ nữ lái xe đi làm có cần bảo hiểm hư hỏng xe không? Có lẽ

không, nhưng có thể có chỉ bởi nhờ nó, cô ấy cảm thấy tự tin hơn khi lái một chiếc xe cũ, tiết kiệm tiền so với đi lại bằng chiếc xe mới hơn.

KHOẢN CHI TIÊU ĐÓ CÓ PHÙ HỢP KHÔNG?

Cứ cho là những cam kết tài chính liên kết chặt chẽ với phong cách sống của chúng ta và thật dễ dàng để biện minh cho những mức chi tiêu cao, làm sao chúng ta có thể chắc chắn rằng mình không lãng phí tiền của để mua những thứ ta không thực sự cần?

Tôi không nghĩ rằng trong thời đại ngày nay, từ chối tất cả mọi thứ là câu trả lời cho câu hỏi trên – chúng ta cần có cách phân biệt giữa chi tiêu hoang phí và chi tiêu có mục đích. Giải pháp của tôi là đặt ra một câu hỏi nữa: chúng có phù hợp không?

Ví dụ đôi giày thứ hai để đi làm chẳng hạn. Đó có phải là một khoản chi phù hợp không? Trong trường hợp một người làm công có thu nhập cho phép nhiều khoản chi tiêu tùy ý, câu trả lời là “có”

nhưng với người có ngân sách eo hẹp hơn, liệu điều đó còn hợp lí không? Nếu đôi giày thứ hai cho phép họ đến nơi làm việc một cách tự tin hơn, nếu tiền tiêu cho nó không thuộc vào các khoản chi cho những món đồ thiết yếu và nếu đôi giày đó là một đôi giày tốt với giá cả hợp lí, tôi sẽ cho rằng mua nó là hợp lí. Nhưng nếu đôi giày không hợp với nơi làm việc, nếu ở chỗ khác có đôi giày tương tự với giá rẻ

hơn, tôi nghĩ bạn có thể cho rằng khoản chi tiêu đó là không hợp lí.

Tôi nghĩ tất cả chúng ta đều biết cách đi sâu phân tích xem một khoản chi tiêu là phù hợp hay không. Chúng ta có khả năng quyết định xem việc trả tiền cho thuê bao truyền hình vệ tinh là hợp lý hay

không trong trường hợp cụ thể của mình. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây, chúng ta đã lừa dối bản thân khi nghĩ rằng cái chúng ta muốn là thứ chúng ta cần.

Trong khi có một vài khoản chi ngày càng trở nên khó tránh được, hay gọi là thiết yếu, tiêu tiền không suy nghĩ cũng trở nên dễ

dàng hơn. Thực tế là hiếm khi ta đếm tiền khi trả cho món đồ gì đó mua ở quầy, hoặc những khoản trích trực tiếp cứ thế rời tài khoản mà ta chẳng hay biết, điều đó có nghĩa là việc trả tiền cho những thứ

ta không thực sự cần là quá dễ dàng. Ví dụ, bạn đặt mua một kì nghỉ, khả năng cao là bạn sẽ được hỏi mua bảo hiểm để tránh bị hủy và thật đơn giản để nói “đồng ý” thay vì ngó nghiêng xung quanh để

kiểm giao dịch tốt hơn, và rất nhiều người trả tiền cho khoản bảo hiểm mà họ không thực sự cần. Tôi không nói là mình ủng hộ việc đi du lịch không có bảo hiểm, nhưng có lẽ khoản bảo hiểm đó đã được bao gồm trong một chính sách khác – có thể là chính sách du lịch thường niên, bảo hiểm từ công ty, bảo hiểm gia đình hoặc khoản miễn phí bạn có được từ nhà cung cấp thẻ ghi nợ.

Tôi mới mua một chiếc máy ảnh ở Curry's và nhân viên bán hàng bảo tôi là thẻ nhớ đi kèm máy chỉ lưu được bốn ảnh, nên tôi buộc phải mua một cái thẻ nhớ thứ hai. Tôi đồng ý. Anh ta cũng gợi ý rằng mua một cái bao đựng tốt cho máy ảnh là một ý hay, tôi đồng ý. Và bởi tôi sẽ dùng nó ở châu Phi, nơi mà việc sạc pin không phải lúc nào cũng dễ dàng, anh ấy khuyên tôi nên mua bộ pin thứ hai, với giá 540

bảng. Tuy nhiên, anh ta bảo tôi là cửa hàng không còn bộ pin nào trong kho: họ có thể giao nó tới cửa hàng với mức phí 8 bảng! Tôi nhìn chăm chăm vào anh ta – anh ta đang nghiêm túc. “Anh thực sự

nghi tính phí của khách hàng để lấy hàng về kho là được à?” Anh ta trả lời đó là chính sách của công ty. Tôi đã quyết định ngay lập tức rằng trong khi mình có thể biện minh cho tất cả các khoản chi khác, chỉ 8 bảng là không chấp nhận nổi nên chúng đều không phù hợp.

Tôi bỏ đi mà không mua bất cứ thứ gì. (Cuối cùng, tôi mua một bộ máy ảnh tương tự sân bay với giá 420 bảng).

Trừ khi bạn hỏi chính mình liệu mỗi và mọi khoản chi là phù hợp hay không, thật dễ dàng để chi tiêu quá nhiều tiền một cách không hợp lí.

KIỂM KÊ

Những thứ chẳng bao giờ đem lại lợi ích cho bạn rõ ràng là những thứ bạn không cần, nên tôi khuyên bạn nên kiểm kê tất cả các khoản chi của mình. Xem xét lại các hóa đơn, bản sao kê của ngân hàng và ngân sách bạn đã chuẩn bị lúc trước xem bạn có chi trả cho bất cứ thứ gì bạn không cần hay không. Những thứ bạn có thể xem xét bao gồm:

- Một gói cước điện thoại trọn gói mà tính ra còn đắt hơn là trả tiền cho những cuộc gọi riêng lẻ.
- Bảo hiểm cho thú mà bạn không có nữa.
- Bảo Chính sách bảo hiểm giờ không còn hiệu lực do lỗi sống của bạn đã thay đổi.
- Bảo hiểm cho thứ gì đó đã được chi trả bởi một chính sách khác.
- Khoản trích trực tiếp cho một dịch vụ bạn không còn dùng nữa.

Hãy nhìn lại hóa đơn trong vài tháng gần đây và tự hỏi về tính hợp lí của những khoản mà bạn đã chi. Bạn có thấy một mô hình nào lặp

lại trong hành vi chi tiêu của mình, rằng bạn đang mua gì đó nhiều hơn bạn nên có? Giờ hãy hỏi bản thân mình điều này đi: Bạn vẫn có khoản tiền đó trong tài khoản thay vì tiêu nó phung phí đúng không?

Nếu câu trả lời là có, bạn đang trên hành trình dùng tiền khôn ngoan hơn đây.

GHI NHỚ

- Xác định rõ bạn cần thứ gì đó hay bạn chỉ muốn nó thôi.
- Xác định xem việc mua hàng là có mục đích hay hoang phí, nếu không thể, tự hỏi mình xem khoản chi có phù hợp không.
- Tiến hành kiểm kê chi tiêu gần đây của bạn để xem bạn đang tiêu tiền bất cần cho những khoản gì.

03

MÓN ĐỒ NÀY THỰC SỰ ĐÁNG GIÁ

BAO NHIÊU?

Sau việc mua những thứ ta không thực sự cần thì lỗi phổ biến tiếp theo mà chúng ta mắc khi mua hàng đó là trả quá nhiều tiền cho chúng. Với tôi, một trong những nền tảng chính để dùng tiền thông minh là không bao giờ trả giá cao hơn bình thường.

Trong chương trước, tôi đã nói về việc phiên bản tái bản lần đầu của truyện Harry Potter được bán với giá cao hơn nhiều so với phiên bản tái bản mới nhất. Khi hai thứ đồ giống hệt nhau có giá trị quá lệch nhau, ta khó có thể làm rõ món đồ ấy thực sự đáng giá bao nhiêu. Tôi chắc chắn là tất cả chúng ta đều quen thuộc với những bài chuyên đề trên các tạp chí thời trang, nơi ảnh của một người nổi tiếng mặc đồ hiệu thiết kế đứng cạnh một người mẫu với bộ trang phục tương tự. Tủ đồ của người nổi tiếng kia có những bộ đồ gắn mác giá hàng ngàn bảng (dù có lẽ nhà thiết kế tặng miễn phí cho

họ), nhưng phiên bản phổ thông chỉ có giá dưới 100 bảng. Làm sao mà hai bộ trang phục giống hệt nhau lại có giá khác nhau đến thế?

Việc có khả năng xác định một thứ thực sự đáng giá bao nhiêu ngăn bạn trả mức giá của người nổi tiếng cho sản phẩm có thể mua ở hàng quần áo thông thường.

Á

Á

SO SÁNH GIÁ

Cách đầu tiên để đánh giá giá trị của một thứ gì đó là so sánh giá của nó với giá của sản phẩm y hệt được bán ở nơi khác trên thị

trường. Internet khiến việc này trở nên vô cùng dễ dàng, dù là bạn muốn mua một cái máy tính cũ, một chiếc xe mới tinh, một chiếc chảo rán hay bản gốc của Banksy, bạn sẽ chẳng mất nhiều thời gian để biết giá cả hiện hành thực sự là bao nhiêu.

Có một vài trang web so sánh giá (như pricerunner.co.uk, kelkoo.co.uk) nơi bạn có thể nhập vào số hiệu mẫu của thứ bạn đang quan tâm và chúng sẽ cho bạn biết giá cả mà một số nhà bán lẻ đang cung cấp. Nếu bạn định mua một chiếc xe, website chuyên biệt (www.parkers.co.uk) cung cấp cho bạn định giá tiêu chuẩn của hầu hết các sản phẩm ô tô phổ biến.

Đối với những sản phẩm ít phổ thông hơn, tôi nhận ra là eBay –

tôi thực sự là fan của của trang web này – có thể nhanh chóng xác định xem thứ gì đó thực sự đáng giá bao nhiêu. Cứ tìm kiếm những sản phẩm tương tự, theo dõi mà đấu giá mà không đưa ra giá thầu để xem những sản phẩm đó sẽ được đấu giá đến mức nào. Bằng cách này, khi bạn đấu giá cho món đồ nào đó, bạn có thể chắc chắn rằng mình không trả quá nhiều.

Nghiên cứu thực sự là cách tốt nhất để tìm ra giá trị thực của một món đồ. Dù bạn đang nhận được báo giá từ thợ sửa ống nước hay dịch vụ cho thuê xe, cách duy nhất để kiểm tra xem mình có bị

tính phí quá cao hay không là khảo giá xung quanh. Tôi không bao giờ chấp nhận khoản báo giá đầu tiên, thường là cái thứ hai hoặc

thứ ba. Và tôi thường chắc chắn tất cả những người báo giá cho tôi biết rằng tôi sẽ nói chuyện với các nhà cung cấp khác để họ có xu hướng cho tôi mức giá cạnh tranh.

Thường thì, những nhân viên bán hàng sẽ cố gắng khiến bạn đưa ra một quyết định nhanh chóng bằng việc nói mấy câu kiểu như:

“Nếu bạn thanh toán ngay bây giờ tôi sẽ chiết khấu cho bạn một chút”. Theo kinh nghiệm của tôi, họ sẽ đưa ra mức chiết khấu đó trong thời gian vài ngày – đừng khiến bản thân mình bị áp lực trong việc mua thứ gì đó mà bạn không chắc chắn về giá trị. Một khi tôi đã có một loạt báo giá, tôi gọi cho công ty mà tôi thích nhất và muốn trao đổi nhất để nói vài câu kiểu: “Giá ông đưa ra cao hơn giá mà tôi nhận được từ đối thủ của ông – Acme Trading. Tôi muốn cho ông cơ hội để thắng báo giá của họ”. Mọi người ghét bị mất khách vào tay đối thủ và việc đưa ra chút phần trăm chiết khấu so với giá ban đầu cũng đáng để chiếm lấy mỗi làm ăn từ người khác. Bạn càng nói chuyện với nhiều người, bạn càng tiếp cận được gần với giá trị thực của món đồ.

TỶ LỆ TIỀN: THỜI GIAN

Một trong những kiểu chi quá mức phổ biến nhất là trả tiền cho người khác làm những việc mà ta có thể tự làm với chi phí thấp hơn.

Trong khi một số công việc luôn cần đến những chuyên gia, có những việc như vẽ vời và trang trí, sửa xe hay kể cả đặt một kì nghỉ

không cần những người như vậy, thế nhưng chúng ta lại thường giao những việc này cho người chuyên nghiệp hoặc các đại lí.

Để biết được rằng dịch vụ họ mang đến có đáng để bạn bỏ tiền hay không, bạn cần biết nếu tự làm thì bạn mất bao nhiêu thời gian.

Giả dụ bạn nhận được báo giá từ một bên trang trí rằng 550 bảng là khoản phí để sơn lại mặt ngoài nhà của bạn, trong đó bao gồm 100

bảng tiền vật liệu và 450 bảng tiền công lao động. Bạn cần tự hỏi mình hai câu hỏi: mất bao lâu thì bạn tự làm xong việc này, và mất bao lâu để bạn kiếm được 450 bảng?

Nếu việc đó tốn của bạn ba ngày, nghĩa là tốn 150 bảng một ngày. Nếu thu nhập ròng của bạn lớn hơn 150 bảng một ngày, thì thuê thợ trang trí có vẻ hợp lí. Nếu bạn kiếm được ít hơn, tội gì mà phải làm việc bốn, năm ngày để trả tiền cho một việc có thể làm trong ba ngày. Và ví dụ này giả định rằng bạn không thể làm việc đó vào ngày nghỉ.

Khi bạn tính chi phí của những dịch vụ mà mình có thể tự làm –

bỏ chặn cống, làm mấy món đồ thủ công đơn giản, may rèm – bạn phải tính thời gian cần để làm việc đó so với thời gian kiếm được số tiền để thuê người làm việc đó.

THƯƠNG LƯỢNG

Cách tốt nhất để biết được mức giá mà bạn nên trả cho bất cứ

thứ gì là thương lượng. Thậm chí những cửa hàng thông thường dường như bán sản phẩm theo giá cố định cũng có thể mặc cả được một cách đáng ngạc nhiên. Tôi hiểu rằng nhiều người khá ngại mặc cả, tôi nghĩ đó là bởi họ cảm thấy mình đang làm tổn thương người mà họ muốn trao đổi cùng khi giảm lợi nhuận của người đó. Sự thật

là có rất ít những thương lượng thắng thua trong cuộc sống và thương lượng luôn chỉ là một quá trình cho phép cả hai bên có được thứ mình muốn trong một hoàn cảnh nào đó. Người quản lý của hàng mà bạn nghĩ sẽ ghét bạn nếu bạn hỏi xin giảm giá có lẽ muốn

bán cho bạn hơn là để bạn bỏ đi mấy lời mời chào mà không mua gì cả.

Thứ đầu tiên cần đúng trong thương lượng là giọng điệu. Nếu bạn muốn giảm giá 20%, thứ bạn cần chắc chắn là bạn sẽ có người khác hỗ trợ. Tôi thấy việc nói mấy câu như: “Bạn có thể giúp tôi được chứ? Nếu bạn giảm giá đôi chút có thể tôi sẽ mua nó” là cách tốt hơn để bắt đầu một cuộc hội thoại.

Tốt nhất là luôn bảo họ đưa ra một mức giá mới bởi nếu bạn chỉ

yêu cầu giảm 20%, bạn sẽ không khám phá được thông tin – và thông tin là cách bạn xác lập giá trị thực của một món đồ. Lí do họ

sẵn sàng chấp nhận giảm giá có thể là bởi điều kiện kinh doanh, có lẽ

họ hy vọng bạn sẽ trở thành khách hàng thường xuyên; hay có thể

đó là sản phẩm sắp không còn sản xuất nữa hoặc lúc bạn mua là cuối kì kế toán. Khi bạn biết được lí do vì sao họ sẵn sàng giảm giá, bạn sẽ hiểu rõ hơn rằng một thứ gì đó đáng giá bao nhiêu.

Trong mọi cuộc thương lượng, bạn cần luôn biết giao dịch đó đáng giá bao nhiêu với mình. Bạn nên xác định mức giá tối đa bạn sẵn sàng trả (hoặc nếu bạn bán hàng thì bạn sẽ không bán dưới giá bao nhiêu). Nếu việc thương lượng của bạn trước giờ không đạt đến mức khiến bạn hài lòng, thì bạn có thể đưa ra mức giá bạn muốn trả

và họ có thể chọn chấp nhận mức đó hay không thì tùy. Để khiến việc này thành chiến lược thành công, bạn phải chuẩn bị tinh thần đi ra khỏi cửa hàng.

Ơ

Ó Á

Á

Ê

VỚI BẠN NÓ ĐÁNG GIÁ BAO NHIÊU?

Giá cả không chỉ là sự cân nhắc duy nhất khi mua một món hàng. Món hàng có giá trị tiền tệ và mức độ dịch vụ khách hàng bạn nhận được, tốc độ bạn có được món hàng cũng thế, chưa kể đến chất lượng của bản thân món hàng đó. Một người thợ sửa ống nước nhanh nhẹn đáng giá hơn một người chậm chạp, một chiếc áo mặc được qua hai mùa đông đáng giá hơn chiếc mà bạn không mặc tới nổi tháng Một và một sự đảm bảo yên tâm đáng để được trả cho khoản phí bảo hiểm trên giá trị của hàng hóa hoặc dịch vụ được mua hoặc trao đổi.

Và với một số người, cuốn Harry Potter tái bản lần đầu đáng giá gấp ngàn lần mức tiền mà những người khác sẽ trả cho cùng một cuốn sách. Đó vì giá trị của các món hàng chịu ảnh hưởng của hàng loạt nguồn lực – sự khao khát muốn có món hàng, việc nó có sẵn hay không, điều kiện của món hàng – tất cả những thứ này khiến cho cuốn sách tái bản lần đầu vô cùng giá trị bởi có một thị trường được xác lập riêng cho những cuốn sách hiếm. Tuy nhiên, đôi khi một sản phẩm được mong muốn, khó có thể có được và không chút khiếm khuyết nhưng không có thị trường để bán lại, điều đó nghĩa là sản phẩm này không giá trị.

Đó là lí do vì sao tìm ra xem thứ gì đó đáng giá bao nhiêu với bạn lại quan trọng không kém việc so sánh khảo sát. Hãy lấy ví dụ về

đồ thiết kế. Rõ ràng là đồ thiết kế được gia công tốt hơn, sử dụng chất liệu tốt hơn, nhưng chỉ thế thôi thì không thể khiến chúng có giá cao. Bản thân nhãn hiệu thời trang có một sự đảm bảo riêng và đó là

giá trị vô hình đối với một số người. Có vô vàn lí do khiến ta trả nhiều tiền cho thứ gì đó, nhưng chúng đều tập trung vào cảm nhận của ta về cuộc mua bán. Nếu ta thấy việc mặc quần áo hàng hiệu thật thú vị, ta sẽ biện minh cho khoản chi này, cũng giống như vài người thích cảm giác sở hữu một bộ gậy đánh gôn thay vì thuê từ của hàng. Có

thể là họ cảm thấy tốt hơn khi mặc những bộ đồ đắt tiền hoặc chơi tốt hơn khi dùng những chiếc gậy của mình, do vậy chi phí mà hầu hết chúng ta coi là không cần thiết lại là khoản chi khiến họ vui vẻ bỏ ra.

Điều quan trọng trong việc đánh giá giá trị thực sự của bất kì thứ

gì là hỏi bản thân mình câu hỏi mà tôi đã bảo bạn hỏi tất cả những người khác: bạn có được gì từ nó?

GHI NHỚ

- Bạn thiết lập giá trị thực của một thứ gì đó bằng cách so sánh giá và thương lượng.
- Tỷ lệ tiền: thời gian thể hiện việc bạn tự làm một số việc thì đỡ tốn kém hơn.
- Một thứ đáng giá bao nhiêu không chỉ phụ thuộc vào giá trị mà còn vào sự tiện lợi và tin tưởng.

04

KIỂM SOÁT CHI TIÊU

Tôi đã nói khá nhiều về việc chịu trách nhiệm với tài chính cá nhân, và trong khi mọi người luôn tập trung để kiếm được nhiều tiền nhất và tối đa hóa thu nhập, việc tập trung kiểm soát những khoản chi tiêu dường như lại bị coi là việc vặt. Tôi đã nói đi nói lại rằng thông minh trong chuyện tiền bạc có nghĩa là cân đối được năm mảng chính trong đời sống tài chính – kiếm tiền, tiêu tiền, vay mượn, tiết kiệm, và đầu tư – kiểm soát tài chính có nghĩa là theo dõi chi tiêu của bạn.

Để tôi làm rõ điều này: chương này không nói tới việc phủ nhận bản thân về bất cứ thứ gì, mà là nếu bạn có ngân sách hạn hẹp hoặc đang cố gắng thoát nợ, lời khuyên ở đây sẽ giúp ích rất nhiều cho

bạn trong việc giải quyết vấn đề tài chính. Tôi hiểu rằng thật dễ lâm vào cảnh cuối tháng không biết tiền của mình đã đi đâu hết. Khi hóa đơn thẻ tín dụng được chuyển đến, luôn có vài giao dịch bạn không nhớ ra nổi, và khi nhìn vào bản sao kê ngân hàng, luôn có nhiều khoản ghi nợ hơn bạn mong đợi. Giờ chúng ta có thể rút tiền bất cứ

khi nào và trả cho bất cứ thứ gì, từ một châu rượu đái bạn đến tờ

báo bọc giấy bóng, thật dễ để chi tiêu thiếu kiểm soát. Nếu bạn áp dụng một số ý tưởng này, hóa đơn thẻ tín dụng và sao kê ngân hàng của bạn sẽ ngừng khiến bạn bất ngờ.

À

Ộ

Ã

Ấ

GHI LẠI VÀO MỘT MẪU GIẤY

Bạn của tôi có bốn đứa con và ít nhất một lần trong ngày bọn trẻ

sẽ nói: “Mẹ, con có thể có... được không?” Cô ấy quá chán – và không thích – việc phải nói: “Không” nên bắt đầu yêu cầu lũ trẻ ghi lại điều chúng muốn và nếu đến sinh nhật hoặc Giáng sinh mà chúng vẫn muốn thứ ấy, cô ấy sẽ mua cho chúng. Nhờ vậy mà cô không bị

làm phiền nữa, lũ trẻ cũng không bướng bỉnh vì lúc nào cũng bị bảo:

“Không”. Khi sinh nhật chúng tôi, cô ấy xem danh sách mà lũ trẻ đã lập và bạn biết điều quan trọng là gì không? Chúng không còn thích ít nhất phân nửa số món đồ được viết ra trong đó. Ghi lại những thứ

bạn muốn mua thực sự là cách hay để đảm bảo rằng bạn không tiêu tiền vào những thứ bạn sẽ sớm nhận ra là mình không cần.

Tôi không khuyên rằng bạn chỉ nên mua đồ vào sinh nhật hay Giáng sinh, nhưng có lẽ để những thứ đó lại khoảng một tháng là ý khá hay. Bằng cách ghi lại mọi thứ bạn muốn, rồi đến cuối tháng mới quyết định mình muốn mua gì nhất, hẳn bạn sẽ ít có khả năng chi tiêu quá tay. Đây là một thói quen tốt mà bạn cần rèn luyện và duy trì để

đảm bảo tài chính của mình không rơi vào trạng thái báo động đỏ.

Bạn cũng nên tìm hiểu, phát triển những thói quen giàu có và loại bỏ

thói quen nghèo khó được tiết lộ trong cuốn sách "Rich habits, poor habits: Sự khác biệt giữa người giàu và người nghèo".

TRONG VÍ BẠN CÓ GÌ?

Bạn mang theo mình bao nhiêu chiếc thẻ Thẻ thanh toán? Thẻ tín dụng? Có thể là cả hai? Một chiếc thẻ để có thể dùng tài khoản tiết kiệm? Thẻ của cửa hàng nào đó? Bạn càng có nhiều thẻ, bạn càng dễ tiêu pha mà chẳng nghĩ ngợi gì: nếu một chiếc thẻ bị từ chối, bạn luôn có thể thanh toán bằng thẻ khác. Nếu bạn không mang theo phương tiện thanh toán, bạn buộc phải nghĩ ngợi chút khi mua: nếu bạn phải quay lại vào ngày khác để thanh toán, tôi cá là các khoản chi tiêu của bạn sẽ giảm mạnh. Dĩ nhiên, điều đó không thực tế

nhưng khi bạn giới hạn những gì mình mang theo, có lẽ chỉ một thẻ

tín dụng và một thẻ thanh toán, ít ra bạn có thể chi tiêu ít hơn hạn mức.

Nếu bạn biết mình đang có vài thói quen chi tiêu xấu, sao không cứng rắn hơn với bản thân bằng cách chỉ mang theo tiền mặt trong vài tuần và xem việc này tạo ra khác biệt gì. Đếm tiền và đưa tận tay tiền thực qua quầy thanh toán giúp bạn nhận ra mua thứ gì đó thực sự tốn chút tiền.

CHI TIÊU LẶT VẶT

Giống như việc tất cả chúng ta có thể có nhiều thời gian hơn để

làm những việc mình thực sự quan tâm nếu chúng ta ít xem TV đi, ta cũng có thể có thêm ít tiền trong túi vào cuối tháng nếu ta ngừng việc mua cà phê, báo, xổ số và hàng ngàn những thứ khác mà ta đã chi tiền không suy nghĩ. Làm sao mà việc mua mấy thứ chỉ đáng vài đồng lẻ có thể thật sự ảnh hưởng đến tài chính tổng thể của bạn

chứ? Nó sẽ ảnh hưởng đến bạn nếu bạn mua chúng với số lượng lớn!

Chi tiêu ngẫu nhiên có thể thực sự tăng lên theo thời gian. Bạn có nhận ra rằng những cốc cappuccino giá 1,79 bảng bạn mua ở nhà ga mỗi sáng sẽ tốn 8,95 bảng mỗi tuần không? Điều đó có nghĩa là bạn đang tiêu khoảng 450 bảng tiền cà phê mỗi năm! Cũng ổn thôi nếu bạn cố tình chi 450 bảng cho cà phê, nhưng nếu bạn còn không nhận ra mình tiêu khoản đó, tôi nghĩ việc vạch ra ngân sách sẽ giúp bạn có nhiều tiền hơn cho những thứ thật sự quan trọng.

Sau khi chi những khoản cần thiết – tiền thuê nhà, hóa đơn, thực phẩm, đi lại,... – hãy tính xem bạn còn lại bao nhiêu tiền mỗi tháng.

Bây giờ hãy quyết định xem trong số tiền còn lại đó, bạn sẵn sàng tiêu bao nhiêu và coi đó là ngân sách hàng tháng của bạn. Nếu bạn là người có vấn đề trong chi tiêu, tôi khuyên bạn hãy ngày, đừng mang theo bất kì chiếc thẻ nào, thay vào đó hãy rút ra số tiền bạn được phép tiêu trong tuần vào mỗi thứ Hai. Bằng cách này, khi đã tiêu hết hạn mức tuần, bạn sẽ không tiêu thêm được nữa.

GHI CHÉP CHI TIÊU

Sau vài tháng – thậm chí vài tuần cũng có thể có ích – hãy ghi chép mọi thứ bạn chi tiêu. Việc này không chỉ giúp bạn thấy được mình lạm vào ngân sách nhanh đến thế nào mà còn chắc chắn tiết lộ

cho bạn biết mình đang tiêu tiền một cách có kiểm soát cho những khoản gì và mất kiểm soát ở đâu. Hầu hết chúng ta đều có một điểm

yếu trong chi tiêu – trò chơi điện tử, cá cược, giày dép, tải nhạc, bánh

trái – và việc ghi chép là cách tốt nhất mà tôi biết để xác định đâu là những khoản chi tiêu mà bạn phải cẩn thận. Có rất nhiều khía cạnh trong cuộc sống nơi việc chi tiêu có thể bị ẩn sau sự thức tỉnh của chúng ta – một bữa trưa ngẫu hứng với đồng nghiệp, nhặt lấy vài vật dụng cứu hộ từ một cửa hàng nào đó, cho lũ nhỏ ít tiền tiêu vặt – và chỉ có một bản ghi chép dạng viết mới có thể giúp bạn lôi những chi tiêu ngấm này ra ánh sáng. Mua hàng trên mạng nhiều khả năng chính là cách dễ nhất để bạn quên mất việc bản thân vừa chi tiền cho thứ gì. Khi bạn thanh toán cho cửa hàng, đó chỉ là một món hàng đựng trong bao nilon, những sản phẩm bạn mua chỉ thành đồ thật khi nó được vận chuyển đến, và bạn có thể cảm thấy việc chi tiêu của mình chẳng ảnh hưởng mấy đến tình hình tài chính.

VÌ SAO BẠN MUA MÓN ĐỒ ẤY?

Vô vàn báo cáo trong nhiều năm qua đã kết luận rằng chúng ta tự

mua những “món quà”, “phần thưởng” cho chính mình. Những báo cáo này cũng cho thấy vài người đam mê mua sắm hết như những người cuồng xem bóng đá hay nghiện rượu vậy. Cảm giác phấn chấn khi mua một thứ gì đó mới đã được chứng minh là có tính gây nghiện.

Nếu bạn nghĩ có thể mình có vấn đề nghiêm trọng trong tiêu dùng, có lẽ bạn nên tự hỏi bản thân vì sao bạn cảm thấy buộc phải mua đồ. Cuộc sống có điều gì đó khiến bạn quá áp lực đến mức bạn cần mua đồ chỉ để cảm thấy tốt hơn không? Có lẽ chi tiêu không phải là vấn đề, có thể có điều gì đó không ổn trong cuộc sống của bạn, và

nếu bạn giải quyết được nó, bạn sẽ cảm thấy tốt hơn để kiểm chế không mua quá nhiều đồ.

GHI NHỚ

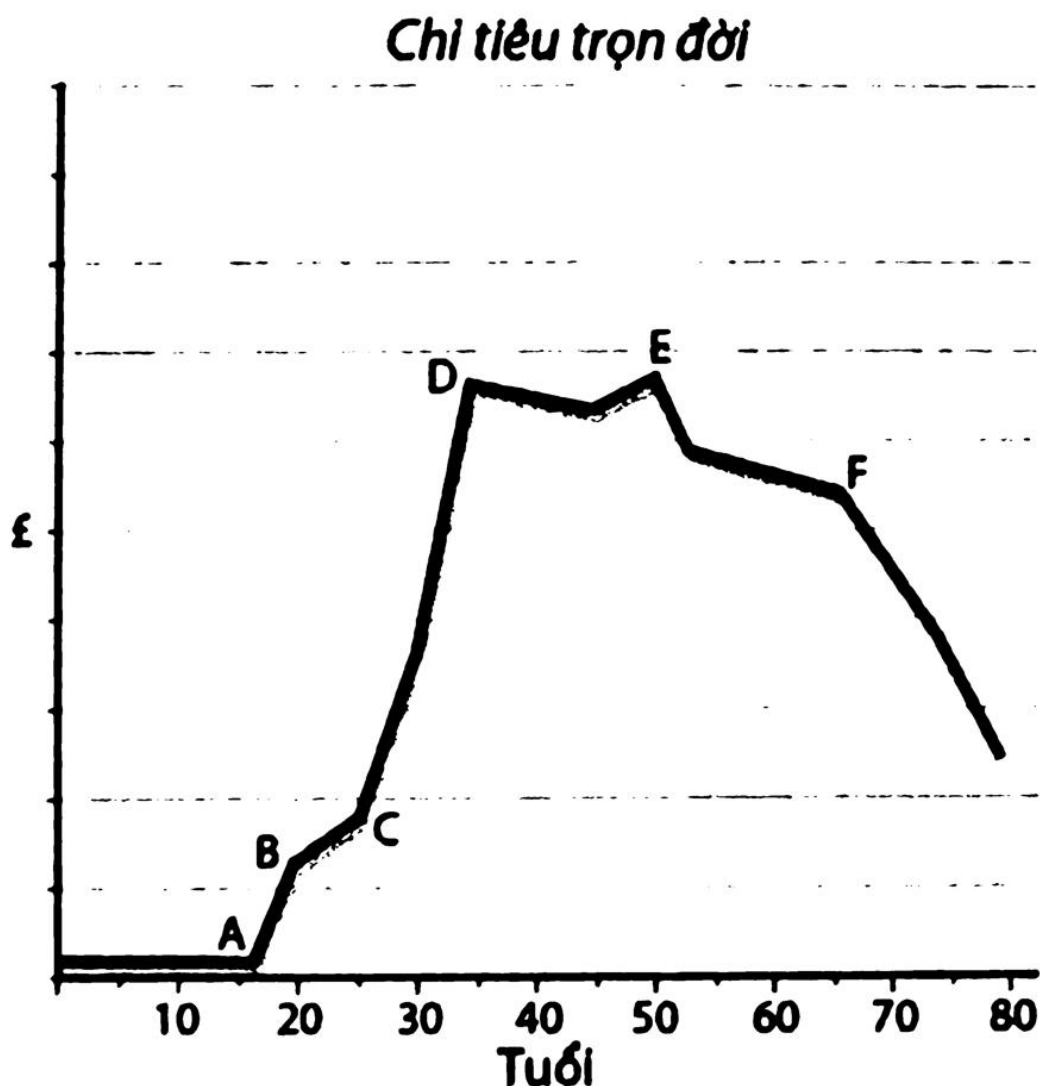
- Lên ngân sách cho những khoản tiêu vặt vĩnh.
- Ghi lại những thứ bạn muốn mua: xem lại danh sách điều bạn ao ước một tháng một lần và ưu tiêu cho khoản chi cần thiết.
- Chỉ lấy ra đủ số tiền theo đúng ngân sách hàng tuần – hết tiền thì hết tiêu.
- Ghi chép lại những khoản chi sao cho bạn có thể đánh giá toàn diện thói quen tiêu dùng của mình.

05

CHI TIÊU TRỌN ĐỜI

Ở những phần trước của cuốn sách, chúng ta đã xem xét thu nhập trọn đời và những biến động có thể dự đoán về thu nhập của ta. Đó không phải là một sự ngạc nhiên to lớn rằng cũng có những thời điểm trong đời khi ta chi tiêu nhiều hơn những người khác. Việc dự đoán được khi nào bạn có khả năng phải chịu phí gia tăng là bước đầu tiên trên con đường đảm bảo rằng bạn sẽ đủ khả năng chi trả cho chúng.

Đây là biểu đồ mô tả chi tiêu mà tôi cho là của một người Anh điển hình:

Chẳng cần phải thông minh đến mức thiên tài để đoán được một người phải tiêu những gì trong những cột mốc của cuộc đời. Ở điểm A, họ có lẽ là một sinh viên đang sống kham khổ, ở chung cùng bạn bè trong một căn hộ. Ở điểm B, họ bắt đầu tự lập và phát sinh những khoản chi tiêu thêm do sống một mình. Ở điểm C, họ bắt đầu lập gia đình và chi tiêu của họ tăng vọt. Ở điểm D, có một giai đoạn được củng cố lại sau khi đã chi tiêu cho việc cải thiện nhà cửa và nuôi dạy con cái tuổi ba mươi, nhưng ở điểm E bọn trẻ vào đại học và cần hỗ trợ tài chính từ cha mẹ.

Tại điểm F, khoản vay thế chấp đã được trả xong và các khoản chi tiêu giảm xuống đáng kể khi con họ độc lập về tài chính, và tình hình chi tiêu tiếp tục chậm lại.

Tôi cá đây là đường cong chi tiêu của hàng triệu người, chênh lệch giữa mỗi người khoảng vài năm. Thậm chí nếu đường cong của bạn không đi theo mô hình này, trong đời bạn cũng có nhiều thời điểm cần dự

trữ tài chính nhiều hơn. Rõ ràng là nếu bạn không mua nhà, bạn sẽ không có khoản chi tiêu những năm hai mươi, ba mươi tuổi giống như trên biểu đồ này và chi tiêu của bạn cũng không giảm xuống khi khoản thế chấp được trả hết.

DỰ ĐOÁN

Nếu bạn có thể dự đoán khi nào mình cần nhiều tiền hơn, bạn có thể đưa ra những quyết định thông minh hơn, điều đó sẽ giúp bạn đảm bảo rằng bạn có đủ số tiền mặt khi cần thiết.

Giờ hãy nghĩ một chút về các loại sự kiện xảy ra trong đời mà sẽ cần nhiều tiền hơn:

- Chi trả cho việc học hành;
- Tiết kiệm để đặt cọc hoặc mua căn nhà đầu tiên;
- Tăng lượng tiền trả thế chấp để có ngôi nhà lớn hơn;
- Con cái;
- Giúp bọn trẻ khi chúng học đại học và có thể giúp chúng mua nhà.

Có thể bạn sẽ có những khoản khác phải chi khi về già. Nếu bạn biết mình muốn mua một cái du thuyền khi nghỉ hưu, hãy dự đoán khoản chi phí mà bạn có thể để dành ngân sách cho nó, và hãy kiếm tiền để trả cho nó khi có cơ hội.

CON CÁI

Tất cả chúng ta đều biết rằng nuôi dạy con cái là tốn kém nhưng dường như với tôi, chi phí mỗi năm bỏ ra cho chúng ngày một đắt đỏ

hơn. Tôi có sáu đứa con nên tôi biết chi phí phát sinh bất ngờ và tăng nhanh đến thế nào. Tôi không chỉ nói đến việc mua xe đẩy, cũi và tã lót.

Đối với hầu hết mọi người, lập gia đình có nghĩa là chuyển đến một ngôi nhà lớn hơn và đắt tiền hơn, vì vậy trước khi bạn mua bất cứ thứ gì cho em bé, chi tiêu của bạn đã tăng mạnh.

Rồi đến những chi phí chăm sóc trẻ nhỏ (dù chính phủ có giúp đỡ

dưới dạng tín dụng thuế nếu thu nhập của hộ gia đình dưới 58.000 bảng), khi chúng lớn lên bạn sẽ phải trả tiền đồng phục học sinh, chi phí đi lại giữa nhà và trường, các câu lạc bộ sau giờ học, bữa trưa làm sẵn, những chuyến đi thực nghiệm... Danh sách này dài đến mức tôi viết hết cuốn sách này luôn cũng được. Nghiên cứu bởi Công ty Bảo hiểm Liverpool Victoria vào năm 2008 đã đưa ra con số khổng lồ cho việc nuôi một đứa trẻ từ lúc mới sinh đến năm hai mươi tuổi – 186.000 bảng! Và con số ấy không bao gồm tiền học phí. Bạn có thể thêm 73.000 bảng vào nữa nếu bạn muốn gửi con đến học ở trường tư thục. Chính việc biết mình muốn lập gia đình và mang đến cho lũ trẻ một cuộc sống đủ đầy đã cho tôi động

lực để bắt đầu kinh doanh và tạo ra của cải. Tôi thực sự không biết chúng tôi sẽ phải xoay xở ra sao nếu không cố gắng đến vậy.

Với tất cả những số liệu này, bạn có thể loay hoay với những con số

chừng nào chúng ngừng hiển hiện trước mặt. Nếu bạn không trả tiền chăm sóc lũ trẻ hoặc con bạn không đi học đại học, chi phí sẽ giảm xuống một nửa nhưng nuôi dưỡng một đứa trẻ vẫn tốn tiền khủng khiếp. Và đó là mới tính một đứa thôi. Trong khi “kinh tế quy mô” đồng nghĩa với việc nuôi đứa con thứ hai không tốn kém như đứa

đầu nhưng gia đình càng đông thành viên, hóa đơn của bạn càng dài.

LẬP KẾ HOẠCH

Nếu bạn đặt đường cong chi tiêu lên trên đường cong thu nhập, bạn có thể bắt đầu nhìn ra được những thời điểm trong đời mà bạn cần tiết kiệm cũng như những lúc bạn có thể tiêu pha thoải mái. Nếu thu nhập của bạn tăng lên trong những năm hai mươi tuổi trước khi chi tiêu nhảy vọt vào những năm bạn ba mươi, bạn phải lựa chọn: tiêu ngay khi kiếm được hoặc để dành đến khi cần đến. Đó là quyết định của bạn, nhưng ít nhất giờ đây bạn đã có được thông tin để đưa ra một quyết định có căn cứ. Bạn có thể cảm thấy số tiền dư ra sẽ được tiêu một cách tốt hơn cho việc chấp nhận rủi ro mà bạn có thể không đủ khả năng kiểm soát khi bạn có những trách nhiệm trong tay, hoặc bạn có thể muốn là một người tiết kiệm hợp lí.

Tương tự, nếu bạn có thể thấy rằng mình đang ở trong giai đoạn mà chi tiêu vượt quá thu nhập nhưng bạn có thể dự đoán việc chi tiêu sẽ giảm đi hoặc thu nhập sẽ tăng lên, bạn biết mình sẽ không bao giờ lâm vào cảnh nợ nần.

Nếu bạn dự đoán được rằng những năm tới đây sẽ phải chi tiêu nhiều hơn, giờ là lúc lập kế hoạch xem bạn sẽ trả khoản tiền tăng thêm đó ra sao bằng cách chắc chắn rằng lương của bạn sẽ tăng hoặc tăng thu nhập bằng cách khác.

Việc biết được khi nào có thể mạo hiểm với tiền – đầu tư, chi tiêu thoải mái, hay khởi nghiệp chẳng hạn – sẽ ngăn chặn được việc rơi vào thảm họa. Và bởi chúng ta biết khi nào mình cần vay mượn và đầu tư, việc đánh giá rủi ro là nền tảng để đưa ra quyết định sáng suốt.

GHI NHỚ

- Chi tiêu của chúng ta biến động trong suốt cuộc đời.

- Dự đoán các giai đoạn cần chi tiêu nhiều giúp bạn chi trả cho chúng dễ dàng hơn.
- Biết được khi nào chi tiêu của mình sẽ tăng và giảm cho phép bạn tính toán thời điểm đưa ra các quyết định tài chính một cách khôn ngoan hơn.

06

CÁCH TỐT NHẤT ĐỂ MUA MỘT CHIẾC

XE

Sau nhà cửa, xe cộ thường là thứ đắt nhất chúng ta sẽ mua.

Nếu bạn mua một cách sáng suốt bạn không chỉ tiết kiệm cho bản thân chút tiền mà còn tiết kiệm được cả ngàn bảng, và nếu làm sai bạn có thể bị xử đẹp một khoản tiền lớn. Những chiếc xe là thứ xa xỉ với một số người nhưng là thứ thiết yếu đối với hầu hết chúng ta –

đặc biệt là những người ở xa trung tâm thành phố. Do đó, tôi sẽ

dành chút thời gian để trình bày cách tốt nhất để mua một chiếc xe.

Thật dễ dàng để mua một chiếc xe tốt hơn – và đắt hơn chiếc xe mình thực sự cần. Những người bán hàng được đào tạo để khiến chúng ta mua thêm vài tính năng và rốt cục là ta mua một chiếc xe đẹp hơn hoặc to hơn chiếc mình định mua. Nếu chi phí là mối lo ngại chính của bạn, hãy mua chiếc xe nhỏ nhất phù hợp với nhu cầu và đừng lo nghĩ quá nhiều về việc trả thêm tiền cho mấy tính năng bổ

sung. Luôn nhớ rằng bất kì tính năng bổ sung nào cũng nên phù hợp với kiểu dáng và mẫu mã xe – ví dụ, ghế bọc da trong một chiếc Fiat Punto sẽ là một sự lãng phí tiền của, nhưng nếu chiếc Audi TT mà không có mấy cái đó thì bạn khó mà bán được nó.

CHI PHÍ VẬN HÀNH

Sau khi thanh toán cho chiếc xe, bạn sẽ phải trả thêm những khoản chi phí khác.

Nếu bạn vay mượn để mua nó, rõ ràng là bạn có khoản nợ phải trả nhưng thậm chí nếu bạn trả bằng tiền mặt thì vẫn còn một loạt chi phí vận hành nữa. Vì vậy, khi tính toán xem mình có đủ tiền mua một chiếc xe không, bạn cũng cần tính toán chi phí khi vận hành nó.

Nếu bạn có hồ sơ lái xe tệ hại, là nam trẻ tuổi hoặc lái một chiếc xe mạnh mẽ, chi phí bảo hiểm xe sẽ cao hơn phí bảo hiểm dành cho một phụ nữ bốn mươi tuổi chưa từng bị phạt. Dĩ nhiên, mức độ chi trả bảo hiểm mà bạn cần và công ty bạn mua bảo hiểm cũng tạo ra khác biệt lớn. Vì vậy, việc đầu tiên phải làm là đăng nhập vào một trong vô số các trang web so sánh bảo hiểm và xem xem liệu bạn có thể trả ít hơn không.

Trong khi bạn có thể mua một chiếc xe cũ với giá rẻ hơn, phí bảo trì thường xuyên có thể khiến nó trở nên đắt hơn khi bạn sử dụng.

Những chiếc xe cổ điển và danh tiếng không chỉ đắt đỏ mà còn tốn kém thêm tiền bảo hiểm và có thể khó sửa chữa. Dù bạn lái chiếc xe nào đi nữa thì bạn sẽ vẫn phải trả phí đường bộ. Có vẻ như những chiếc xe có động cơ càng lớn thì bạn càng phải trả nhiều thuế hơn, do đó mua một chiếc xe nhỏ hơn sẽ giúp bạn giảm khoản phí này.

Bạn cũng có thể phải trả phí đỗ xe ở khu dân cư, phí đỗ xe tại nơi làm việc, có thể cả phí đường bộ và phụ phí khi chạy xe vào trung tâm thành phố, chưa kể đến xăng xe. Thế nhưng, chúng chưa phải là những khoản phí lớn nhất bạn mất khi sở hữu một chiếc xe...

MẤT GIÁ

Ngoại trừ một số rất nhỏ các trường hợp, xe cộ là tài sản mất giá.

Khấu hao là chi phí ẩn của việc sở hữu một chiếc xe và thực tế đáng buồn là ngay khi bạn mua nó, giá của chiếc xe đã ít hơn số tiền bạn

trả cho nó rồi. Đây là chi phí thực bạn cần phải tính toán khi sở hữu một chiếc xe nếu muốn khôn ngoan hơn trong việc dùng tiền.

Bạn trả phí khi mua một chiếc xe mới bởi vì ngay khi bạn lái nó ra sân trước, chiếc xe đó đã thành xe cũ: không ai có thể nói rằng nó còn mới nguyên. Một số mẫu xe sản xuất đại trà mất một nửa giá trị

của chúng trong ba năm đầu tiên, không cần biết công tơ mét chỉ bao nhiêu kilomet, chiếc xe có những tính năng bổ sung nào, hay bạn chăm sóc nó cẩn thận ra sao. Nếu bạn mua một chiếc xe mới tính với giá 10.000 bảng, bạn sẽ may mắn nếu bán được một nửa giá trong ba năm sau đó. Đối với rất nhiều người, số tiền 5.000 bảng nhiều hơn tổng tiền họ phải bỏ ra cho bảo hiểm, bảo trì, xăng xe và chỗ để xe trong vòng ba năm ấy. Sự mất giá nhanh nhất diễn ra trong năm đầu tiên. Sau ba năm, tỷ lệ mất giá của xe có thể được tối giản bằng số

kilomet mà xe đã chạy và điều kiện của xe. Chỉ có những chiếc xe thực sự được sưu tập là có cơ hội giữ giá trị dài hạn – và chỉ khi chúng được để trong gara đẹp để và được bảo trì tốt.

Vì vậy thật hợp lí khi mua một chiếc xe đã được sử dụng vài năm.

Và bởi một số mẫu xe mất giá nhanh hơn các mẫu khác, mua một chiếc có mẫu mã và kiểu dáng mất giá chậm nhất có thể là một việc làm thông minh. Nói chung thì, những hãng xe bền đẹp theo thời gian là BMW, VW, Audi và những chiếc xe sản xuất bởi các nhà sản xuất hàng đầu khác. Tin hay không tùy bạn, một yếu tố khác ảnh hưởng đến giá cả là màu sắc. Có thể khá nhàm chán nhưng những chiếc xe đen, xanh dương, bạc và đỏ sẽ giữ giá tốt hơn những chiếc màu da

cam, hoa cà, và vàng chuối, lí do hay ho cho việc này là những màu sắc đó hấp dẫn nhiều người hơn. Thị trường càng lớn, bạn càng có thể tính được giá cao hơn. Bạn có thể kiểm tra giá trị khấu hao của một số mẫu mã và kiểu dáng xe trên trang (www.parkers.co.uk).

TÀI CHÍNH

Chọn lựa cách thanh toán hợp lý khi mua xe có thể ảnh hưởng đến chi phí thực tế bạn phải bỏ ra. Nhiều đại lý cung cấp gói trả góp 0% cho những mẫu xe mới bởi thường thì họ chỉ bán được hàng theo cách đó! Nghiêm túc mà nói, thực ra không có chênh lệch giá nhiều giữa những chiếc xe mới và những chiếc xe đã qua sử dụng hai năm, cách duy nhất họ có thể thay đổi tình hình buôn bán chúng là khiến chúng dễ dàng được mua theo cách trả góp hơn.

Nhìn chung, giao dịch tài chính càng tốt, xe càng có khả năng mất giá nhanh hơn, thế nên đừng bị ảnh hưởng bởi lãi suất thấp hay 0%

nếu bạn thực sự không thích chiếc xe đó. Nếu gói tài chính của đại lý không đưa ra mức lãi suất thấp (hoặc không lãi suất), đừng cảm thấy mình phải xoay xở tiền nong để mua xe thông qua họ. Nếu bạn xem xét các khoản cho vay từ các ngân hàng phổ thông, khả năng cao là bạn sẽ tìm được môi rẻ hơn.

TRAO ĐỔI

Hầu hết các đại lý sẽ trả tiền cho chiếc xe bạn đang dùng và giá trị

trao đổi của chiếc xe hiện tại có thể đóng vai trò quan trọng trong việc

quyết định giá bạn phải trả cho chiếc xe mới. Khiến bạn nhầm lẫn giữa giá trị của chiếc xe mới và giá trị bán lại của chiếc xe bạn đang đi là một kỹ thuật mà các đại lý thường sử dụng để đánh tráo giá trị

thật của chiếc xe họ đang bán cho bạn. Nếu chiếc xe bạn đang đi có thể bán lại được với giá 1.000 bảng, không thể nào người ta trả bạn 3.000 bảng được, nếu thế thì hơi quá. Sự thực là nếu họ trả nhiều hơn giá trị của chiếc xe cũ thì là bởi họ có cố để bạn nghĩ họ đang giảm giá chiếc xe họ muốn bán.

Khi mua một chiếc xe, tôi luôn thương thảo mà không cho họ biết tôi có một chiếc xe để bán. Tôi muốn lấy giá thấp nhất có thể, sau đó mới hỏi họ xem họ trả cho chiếc xe của tôi bao nhiêu. Cho họ biết quá sớm rằng tôi có thứ để bán khiến họ có thể hồ biến các con số.

Mặc dù hơi rắc rối, nhưng có lẽ bạn luôn bán được chiếc xe cũ với giá tốt hơn thông qua vài tin rao vặt hoặc rao bán trên eBay.

KHẢO SÁT

Dĩ nhiên cách mất tiền nhanh nhất cho một chiếc xe là mua kiểu khù khờ, và thực tế là những chiếc xe mới đi kèm với bảo hành là thứ hấp dẫn nhất về chúng. Khi bạn mua một chiếc xe cũ, bạn có thể

kiểm tra lịch sử và đảm bảo rằng nó không bị cầm cố, đã gây tai nạn hay bị xóa khỏi danh sách của một công ty bảo hiểm trước đó. AA thực hiện những kiểm tra này, các trang như carcheck.com và hpi.co.uk cũng vậy: họ tính phí khoảng 20 bảng và có thể giúp bạn tiết kiệm cả đồng tiền – giải quyết cho bạn một vấn đề đau đầu.

Bạn có thể biết được chiếc xe mình định mua có giá khoảng bao nhiêu bằng việc xem các tạp chí xe hơi, các website về xe như

whatcar.co.uk, autotrader.com và pistonheads.com. Khi nghiên cứu xong, bạn thậm chí còn thấy đủ tự tin để mua chiếc xe tiếp theo ở

buổi đấu giá. Những buổi đấu giá đem đến những vụ mặc cả hời, và nếu bạn đã hoàn thành việc kiểm tra HPI, bạn có thể có chiếc xe bạn muốn ở mức giá mà những đại lí bình thường không bao giờ bán cho bạn. Dĩ nhiên nếu bạn quen một anh thợ cơ khí, hãy hỏi xin lời khuyên bởi nếu không biết mình phải xem xét những gì, biết đâu sau khi mua bạn sẽ bỏ ra một đồng tiền để sửa chữa chiếc xe của bạn.

GHI NHỚ

- Bạn phải trả một khoản phí bảo hiểm cho việc mua một chiếc xe mới.

- Cùng với chi phí mua xe, bạn cần tính toán chi phí phát sinh khi sử dụng chiếc xe đó.
- Khấu hao là chi phí ẩn của việc mua xe—những chiếc xe mới mất một nửa giá trị trong ba năm đầu tiên.
- Tránh mắc sai lầm nghiêm trọng và tốn kém khi trả tiền để kiểm tra HPI cho bất kì chiếc xe nào bạn mua.

07

CÁCH THANH TOÁN

Bạn có thể ngạc nhiên khi nghe rằng phương thức thanh toán có thể ảnh hưởng đến việc quyết định mua hàng có thông minh hay không. Dù bạn mua gì đi nữa, bạn luôn được lựa chọn phương thức thanh toán nên tôi chỉ muốn tóm tắt nhanh những lựa chọn khác nhau cho bạn.

TIỀN MẶT

Giờ đây không còn nhiều doanh nghiệp thích trả bằng tiền mặt.

Một đại lý bán xe cũ có thể từng giảm giá đáng kể cho việc thanh toán bằng tiền mặt, nhưng giờ phải đối phó với sự giám sát chặt chẽ

hơn từ chính quyền. Tiền mặt thường đi cùng với rắc rối. Trên thực tế, luật của tiền ngăn họ nhận một khoản tiền mặt lớn. Một doanh nghiệp có nhiều tiền mặt là mục tiêu của lũ trộm (và những nhân viên ăn cắp vặt – các bên bảo hiểm gọi đây là “trượt” bởi dường như tiền cứ thế “trượt” xuống cống mà mất hút!). Doanh nghiệp này cũng phát sinh chi phí để giữ tiền mặt, ví dụ như dùng Securicor thay vì chuyển tiền tự động một cách đơn giản. Ngày nay, tiền chỉ có sức mạnh thương lượng đáng kể khi ta mua những món đồ nhỏ từ các doanh nghiệp nhỏ. Ví dụ, một thợ sửa điện nhận sửa một lỗi kĩ thuật nhỏ có

thể muốn nhận 30 bảng tiền mặt hơn là 35 bảng kí séc, nhưng giờ

đây giá trả bằng tiền mặt và giá thanh toán qua các phương thức khác gần như không có gì khác biệt.

Mặc dù tiền mặt không giúp bạn mặc cả được nhiều hơn, nó có thể giúp bạn lên ngân sách. Nếu bạn lấy ra một khoản tiền chi tiêu hàng tuần bằng tiền mặt, sau đó bỏ hết thẻ ở nhà, bạn sẽ chẳng có cách nào mà tiêu “lạm” vào ngân sách của mình. Theo tôi thì, đó là giá trị thực của tiền mặt ngày nay.

THẺ GHI NỢ

Những khoản thanh toán bằng thẻ ghi nợ được trừ thẳng vào tài khoản vãng lai của bạn. Thường thì bạn không bị tính phí khi sử

dụng thẻ ghi nợ, nên đây là một cách thanh toán thông minh. Tuy nhiên, thanh toán bằng thẻ ghi nợ cũng có nhiều nhược điểm.

Bạn có thể nghĩ rằng ngân hàng không ủy quyền thanh toán nếu bạn không có đủ tiền trong tài khoản để trả cho giao dịch, nhưng trừ

khi tài khoản của bạn đã nợ tiền nghiêm trọng, khả năng cao là giao dịch thanh toán vẫn được thực hiện, thậm chí nếu bạn tiêu quá mức, hay tệ hơn là vượt quá giới hạn khấu chi đã thỏa thuận, bạn không chỉ phải trả lãi suất cho các khoản mua đó mà còn bị phạt một khoản phí “thấu chi không ủy quyền” nữa.

Thẻ ghi nợ rất thuận tiện nhưng bởi chúng liên kết với tài khoản ngân hàng của bạn nên thường bị các đối tượng lừa đảo nhắm tới.

Nếu bạn nghĩ một cơ sở nào đó hơi mờ ám, đừng dùng thẻ tín dụng để mua hàng từ họ và đảm bảo rằng không có ai nhìn lén được khi

bạn ấn mã PIN. Mặc dù các ngân hàng nhìn chung sẽ hoàn trả khoản tiền bị lấy một cách trái phép từ tài khoản của bạn, nhưng việc này mất thời gian và đồng nghĩa với việc bạn không có đủ tiền để trả cho các khoản trích nợ trực tiếp cho đến khi được hoàn lại tiền.

Tuy nhiên, lợi thế của thẻ ghi nợ là khi bạn mua một thứ gì đó, bạn thanh toán ngay cho món đó và không bị sốc khi nhìn vào hóa đơn thẻ tín dụng của mình được ngân hàng gửi đến.

THẺ TÍN DỤNG

Tôi dùng thẻ tín dụng để chi trả cho khá nhiều thứ bởi những chiếc thẻ này có bốn ưu điểm nổi bật nhưng cũng có một hạn chế. Ta hãy bắt đầu với ưu điểm trước:

1. Bạn không bị thu phí giao dịch khi sử dụng thẻ tín dụng (trừ khi, bạn rút tiền mặt hoặc sử dụng ở nước ngoài).

2. Khi thanh toán phí giao dịch, nhiều đơn vị phát hành thẻ bảo hành cho những món hàng bạn mua. Nếu có chuyện gì xảy ra với món đồ đó trước khi bạn mang nó về nhà, bạn sẽ được chi trả bảo hiểm. Điều này đặc biệt có lợi khi bạn mua vé máy bay: nếu công ty du lịch bị phá sản, bạn sẽ lấy lại được tiền. Hai người bạn của tôi –

Dragons Theo Paphitis và Peter Jones – tiếp quản một công ty đã phá sản chuyên tổ chức những chuyến phiêu lưu đặc biệt và gói du lịch hằng ngày có tên là Red Letter Days. Những khách hàng đã thanh toán cho công ty đó bằng thẻ tín dụng nhận được bồi thường từ công ty phát hành thẻ của họ, còn tất cả mọi người khác phải chờ

xử lý hành chính để được thanh toán. Khác với thẻ ghi nợ, nếu

những kẻ lừa đảo sao chép hoặc đánh cắp thẻ tín dụng của bạn, chúng đang lấy cắp tiền của công ty phát hành thẻ chứ không phải của bạn và việc đổi lại thẻ tín dụng sau đó dễ dàng hơn nhiều so với việc đổi lại tài khoản ngân hàng.

3. Rất nhiều công ty phát hành thẻ mang đến cho khách hàng những ưu đãi – hoàn tiền khi mua sắm, thêm dặm bay, điểm Nectar hoặc khuyến mại đặc biệt. Những ưu đãi này khiến thẻ tín dụng trở

thành phương thức thanh toán cực kì thông minh khi bạn có thể mua được vé máy bay miễn phí tới tận Úc!

4. Hầu hết thẻ tín dụng không tính lãi từ ngày giao dịch; trên thực tế, bạn thường chỉ phải trả lãi sau vài tuần kể từ khi sao kê được gửi đến. Vì vậy nếu bạn mua thứ gì đó vào đầu tháng Ba thì phải đến đầu tháng Tư hóa đơn mới được gửi đến và có lẽ bạn không phải tất toán cho đến giữa tháng Tư—điều này có nghĩa là tiền ngồi yên trong tài khoản nhận lại của bạn trong khi bạn mua sắm bằng tiền của công ty phát hành thẻ.

Còn nhược điểm KHÔNG LỖ là gì ư? Lãi suất. Nếu mua bất cứ

thứ gì bằng thẻ tín dụng, suy cho cùng bạn phải trả nhiều hơn so với số tiền mặt bạn phải bỏ ra. Và nếu bạn không tất toán đủ hóa đơn mỗi tháng, lãi suất trên thẻ tín dụng có thể khiến bạn phát khóc. Tôi sẽ nói kĩ hơn về điều này trong phần vay mượn nhưng thông điệp tôi muốn đưa ra ở đây là: hãy dùng thẻ tín dụng chứ đừng để thẻ tín dụng điều khiển bạn.

THẺ THANH TOÁN CỦA CỬA HÀNG

Thẻ thanh toán của cửa hàng có một lợi thế lớn: khi bạn dùng nó, bạn thường nhận được chiết khấu cho món hàng đầu tiên hoặc voucher giảm giá cho lần mua sau. Lí do các cửa hàng có thể chi trả

cho những khoản chiết khấu này là bởi họ sẽ kiếm được lại tiền trong tất cả những giao dịch tương lai. Lãi suất tính bởi các nhà bán lẻ luôn đứng đầu trong những mức lãi suất mà các công ty thẻ tín dụng thu, thậm chí lãi được tính ngay từ ngày bạn mua hàng. Tôi nghĩ thanh toán bằng thẻ của cửa hàng là cách ngu ngốc nhất khi mua sắm trừ

khi bạn nhận ưu đãi miễn phí xong thì bỏ thẻ luôn như cách tôi làm.

TRẢ THEO TUẦN

Một số doanh nghiệp có mô hình kinh doanh bao gồm việc cho phép khách hàng trả tiền hàng tuần cho những thứ mà họ không đủ

khả năng thanh toán ngay. Thay vì trả 200 bảng cho một cái máy rửa bát mới, bạn trả một phần của số tiền ấy theo từng tuần. Những doanh nghiệp vận hành kiểu này mang đến một dịch vụ hữu ích cho những ai không thể thanh toán tiền mua đồ ngay, nhưng bạn phải tự

hỏi mình rằng họ được gì từ việc làm đó. Câu trả lời là “rất nhiều tiền”.

Thông thường, để được trả góp hàng tuần bạn phải chịu mức lãi 29% một năm, nghĩa là thay vì mua chiếc máy giặt với giá 200 bảng, bạn phải trả 260 bảng đấy chỉ là nếu bạn trả được hết trong vòng một năm. Những giao dịch kiểu này thường dành cho thời hạn trả dài hơn và việc phải trả đến 300 bảng cho món hàng 200 bảng cũng không có gì là lạ. Tổng số tiền phải trả mỗi tuần có thể bằng 50% số

tiền bạn phải trả nếu thanh toán ngay khi mua. Bất cứ khi nào bạn mua hàng, hãy luôn yêu cầu người bán hàng cho bạn biết “tổng số

tiền phải trả” để bạn có thể so sánh giá trị thực sự của món đồ mới mua với món đồ được bán ở nơi khác. Con số chung chung của những giao dịch này có vẻ ít nhưng về lâu về dài lại là tổn kém.

TRẢ SAU

Nhiều nhà bán lẻ cung cấp hình thức thanh toán này như một dạng hỗ trợ tài chính cho các khoản mua lớn, điển hình là ghế sofa và các đồ gia dụng khác. Những nhà quảng cáo thường chào mời với khẩu hiệu “Không phải thanh toán trong một năm, lãi suất 0%” và nó có vẻ tuyệt vời đến không thể tin nổi. Nhưng, bạn phải tự hỏi: họ

được lợi gì từ việc này? Sao việc đó có thể hợp lý về mặt tài chính được? Câu trả lời ngắn gọn là không nếu bạn tuân thủ đúng kế

hoạch thanh toán, nghĩa là họ hy vọng bạn không thanh toán được đúng hạn.

Những giao dịch này thường được chào mời cho những món hàng cần được vận chuyển để họ có thể chắc chắn có được địa chỉ

thật của bạn. Tại thời điểm mua hàng, bạn sẽ được yêu cầu điền vào một mẫu thỏa thuận tài chính, trong đó bạn đồng thuận rằng khoản thanh toán trong tương lai sẽ được trừ trực tiếp từ tài khoản của bạn.

Đến đây cũng vẫn chưa có gì quá vô lý nhỉ? Sau thời gian bạn không phải trả tiền, thường là khoảng một năm, khoản thanh toán đầu tiên sẽ tự động bị trừ khỏi tài khoản của bạn. Vẫn ổn mà. Nhưng nếu bạn lỡ hạn thanh toán, bạn sẽ ước gì mình đã đọc kỹ mấy điều khoản nhỏ

nhỏ trong bản thỏa thuận kia. Đôi khi những hình thức phạt của những gói tài chính tốt–đến–không–thể–tin–được này rất nặng nề.

Người ta có thể phạt bạn bằng việc tính lãi cao trên tổng giá của món hàng đó, tính từ ngày mua hàng. Giả dụ bạn mua một chiếc ghế sofa giá 1.000 bảng, sau năm đầu tiên, bạn bắt đầu phải trả 27,77

bảng một tháng trong vòng ba năm nhưng bạn lại lỡ không thanh toán được trong năm cuối cùng. Họ có thể tính lãi cho bạn lên đến 35% và tự động tính lãi 35% không chỉ cho khoản bạn phải trả trong năm cuối cùng mà tính trên khoản bạn phải trả trong vòng bốn năm

—

mức phạt này có thể cao hơn cả giá chiếc sofa.

Giống như thẻ tín dụng, những giao dịch “trả sau” có thể thực sự

có ích với những khách hàng đang thiếu tiền mặt nhưng hãy thật cẩn trọng vì một số giao dịch sẽ khiến bạn gặp rắc rối về sau.

TRÍCH NỢ TRỰC TIẾP

Tôi chẳng lấy làm lạ khi những công ty tiện ích thường xuyên đưa ra chiết khấu cho khách hàng sử dụng trích nợ trực tiếp. Các thành viên trong các câu lạc bộ sức khỏe của tôi trả bằng trích nợ trực tiếp và việc biết chắc chắn rằng họ sẽ đăng ký hàng tháng mà không thể

lệch đi được cho phép tôi điều hành doanh nghiệp hiệu quả hơn với những mức phí cạnh tranh hơn. Không những biết được tiền sẽ

được đóng đều đặn, tôi còn chẳng mất chút phí ngân hàng hay phí gia tăng nào khi sử dụng dịch vụ chuyển phát đảm bảo cũng như phí xử lý thẻ tín dụng.

Việc ký ủy nhiệm trích nợ trực tiếp cho phép ngân hàng thanh toán trực tiếp cho các công ty có thể giúp bạn tiết kiệm tiền. Bạn thường nhận được khuyến mãi khi trả tiền cho bất kì dịch vụ gì như

bảo hiểm, bảo hiểm sự cố, thẻ tập gym, thuê bao truyền hình, đăng ký tạp chí bằng trích nợ trực tiếp. Nếu không nhận được chiết khấu trực tiếp, bạn hãy hỏi về phí trích nợ trực tiếp, có lẽ bạn sẽ thấy nó rẻ

hơn.

Đảm bảo trích nợ trực tiếp có nghĩa là bạn có thể dùng nó bất cứ

lúc nào, nhưng nếu việc hủy bỏ này khiến bạn nợ tiền bất cứ nhà cung cấp nào, nó sẽ tự động chấm dứt hợp đồng của bạn với họ và cho phép họ tìm cách thanh toán thông qua các phương tiện khác.

GHI NHỚ

- Phương thức thanh toán bạn chọn có thể thực sự ảnh hưởng tới số tiền bạn phải trả.
- Những ưu đãi của thẻ tín dụng – như hoàn tiền và voucher thường đi cùng những khoản phạt nếu bạn không thanh toán sao kê đầy đủ.
- Nếu bạn trả góp, rốt cuộc bạn sẽ luôn phải trả nhiều tiền hơn.

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Hiện tại, bạn có những tài sản gì? Trong ba năm gần đây, tài sản của bạn đang tăng giá hay giảm giá?
2. Bạn thường mua những thứ bạn thích hay những thứ bạn cần?
3. Thứ tự ưu tiên sử dụng tiền của bạn là gì?
4. Bạn đã bao giờ “kiểm kê” các khoản chi của mình chưa? Bạn “kiểm kê” chúng bao nhiêu lần một lần?
5. Bạn có thể chia sẻ cách bạn kiểm soát chi tiêu không?

PHẦN 04

VAY MƯỢN

01

NỢ TỐT, NỢ XẤU

Tôi biết chắc chắn rằng mình sẽ không thể giàu có – không thể trở nên giàu có – nếu tôi không vay mượn. Mọi doanh nhân khởi nghiệp mà tôi biết đều sử dụng nợ để tạo ra lợi nhuận và hầu hết những người sống thoải mái khi về hưu mà tôi biết đều có bảo đảm tài chính nhờ việc họ từng nợ dưới dạng thế chấp nhà.

Nhưng nợ có cái tên xấu. Nên chúng ta chỉ nói về nó khi nhắc đến những người đang vật lộn trong cảnh nợ nần – trong nhiều trường hợp là những người khốn đốn vì nợ – và từ đó ta nghĩ đến nợ như một thứ gì đó đáng sợ.

Vậy thì sao những món nợ lại tốt với người này và kinh khủng với người kia? Đó là bởi nó được chia thành nợ tốt và nợ xấu. Học cách phân biệt hai loại nợ này giúp bạn thay đổi đời sống tài chính. Nợ,

cũng giống bản chất tiền tệ, là một công cụ và nếu được sử dụng đúng cách, nó sẽ thực sự tạo ra tiền.

Tóm lại, tôi tin rằng nợ tốt khi bạn mượn tiền để đầu tư và nợ xấu khi bạn mượn để tiêu xài. Hãy để tôi giải thích...

NỢ TỐT

70% người Anh sống ở nhà riêng và phần lớn nhà cửa đất đai được mua nhờ sự hỗ trợ của một khoản thế chấp. Mọi người vui vẻ

vay nợ để mua một ngôi nhà bởi, theo thời gian, giá cả của ngôi nhà ấy có khả năng tăng trong khi quy mô khoản thế chấp vẫn giữ

nguyên (hoặc giảm đi khi họ trả dần).

Vay đơn giản thế này: giả dụ bạn mua một ngôi nhà trị giá 250.000

bảng. Bạn đặt cọc 50.000 bảng và thế chấp 200.000 bảng. Mười năm sau bạn bán ngôi nhà đó, lúc này giá trị của nó đã tăng lên thành 300.000 bảng. Bạn trả ngân hàng 200.000 bảng thế chấp và được lãi 100.000 bảng, tương đương 100% lợi nhuận từ 50.000 bảng đầu tư

ban đầu. Rõ ràng, thị trường nhà đất có nhiều biến động, nhưng lịch sử cho thấy những thị trường này luôn khởi sắc sau một thời kì suy thoái, thế nên khả năng cao là việc vay tiền mua nhà cửa đất đai có thể giúp bạn kiếm tiền.

Nhưng việc vay nợ còn có khả năng sinh lời nhiều hơn thế. Sau 10 năm trả tiền vay thế chấp, có thể bạn đã trả được khoảng 80.000

bảng trong tổng 200.000 bảng. Thay vì trả hết 200.000 bảng cho ngân hàng, bạn chỉ cần trả 120.000 bảng, và giữ lại được 180.000 bảng tiền bán nhà cho riêng mình. Thậm chí nếu giá trị của nhà đất không tăng lên sau 10 năm sở hữu, bạn vẫn có thể trả nợ, đây là lí do rất nhiều người cố gắng xoay sở để có nhà riêng hơn là đi thuê. Trong chương tiếp theo về Nhà đất, ta sẽ nói về việc nếu tài sản nhà đất bị mất giá thì sao.

Vay mượn để đầu tư là phương pháp kiếm tiền đã được thử

nghiệm và kiểm chứng. Trong những năm đầu sự nghiệp khi tôi đang cho xây dựng một nhà dưỡng lão, bắt đầu vận hành doanh nghiệp nhà chăm sóc sức khỏe, tôi không thể mượn đủ số tiền cần thiết cho việc xây dựng. Sau khi bán tất cả những gì mình có, tôi vay 30.000

bảng từ thẻ tín dụng – chắc cỡ tương đương 100.000 bảng ngày nay

– để trả cho bên xây dựng. Mọi người xung quanh bảo tôi liều quá, nhưng tôi không nghĩ theo hướng đó: tôi biết là ngay khi nhà dưỡng lão được xây xong, tôi có thể thế chấp nó rồi trả lại khoản đã vay. Tôi không chỉ đầu tư vào bất động sản mà còn đầu tư vào việc kinh doanh mới và cuối cùng tôi đầu tư vào chính mình.

Những nhà đầu tư chuyên nghiệp nói về nợ bằng thuật ngữ “đòn bẩy vốn” để chỉ việc sử dụng nợ để thu lời nhiều hơn lãi suất phải trả.

Vài năm trước tôi đã thực hiện một vụ “mua đòn bẩy” khi mượn tiền để mua một chuỗi câu lạc bộ sức khỏe. Trong kinh doanh, chúng ta tìm kiếm cái gọi là hệ số lợi nhuận trên vốn sử dụng (ROCE) để đánh giá khoản đầu tư. Trong trường hợp này, chuỗi các câu lạc bộ thể

thao tốn của tôi 90 triệu bảng và tạo ra 9 triệu bảng lợi nhuận mỗi năm, điều này mang lại cho tôi tỷ lệ hoàn vốn là 10%. Nhưng bằng cách tận dụng khoản mua này, tôi tăng mạnh ROCE của mình khi sử

dụng 20 triệu bảng tiền mặt và 70 triệu bảng tiền nợ. Tôi trả lãi cho khoản nợ, khiến tiền trả hàng năm là 4,2 triệu bảng, vậy là tôi còn lại 4,8 triệu lợi nhuận. Với khoản đầu tư 20 triệu bảng, tôi thực sự thu được ROCE là 24%.

Vay nợ cho phép tôi tạo ra lợi nhuận. Nếu bạn có thể hiểu được việc đó, thật dễ hiểu vì sao tôi nghĩ nợ là một điều tốt.

NỢ XẤU

Nợ có thể được coi là “xấu” vì hai do chính. Thứ nhất đó là khoản vay để tiêu pha, thay vì đầu tư vào một tài sản có khả năng gia tăng giá trị bạn lại mua những thứ mất giá hoặc không có giá trị – như

những chuyến nghỉ dưỡng hay giải trí chẳng hạn. Lợi thế của việc mượn tiền để chi tiêu chính là bạn có được thứ bạn muốn ngay lập tức, nhưng mặt khác bạn bị tính lãi cho những gì bạn mượn. Giả dụ

bạn vay 1.000 bảng từ ngân hàng với lãi suất 11,79% trả trong một năm để đi du lịch. Đến cuối năm bạn phải trả lại ngân hàng khoản tiền gốc 1.000 bảng – thuật ngữ trong ngành là “nợ gốc” – cộng thêm 117,90 bảng tiền lãi. Nói cách khác, kì nghỉ của bạn tốn thêm 117,90

bảng so với việc bạn thanh toán mà không vay nợ. Tuy nhiên, nếu bạn có đủ khả năng trả nợ và bạn thực sự tận hưởng kì nghỉ đó, thì khoản tiền thêm này có thể là cái giá mà bạn vui vẻ trả.

Lí do thứ hai – và nghiêm trọng hơn nhiều – là khi bạn không thể

trả được nợ. Nếu bạn vay nợ khi đang có một công việc rồi mất việc và không thể trả nợ được, khả năng cao là người cho bạn vay sẽ bắt đầu khởi kiện bạn để đòi lại khoản “nợ gốc” và bất kì khoản lãi nào tới hạn. Cuối cùng, điều này nghĩa là những người bảo lãnh sẽ đến nhà bạn và lấy đi bất cứ thứ gì có giá trị

trong nhà. Khá là tệ nếu lâm vào tình cảnh này và đó là lí do vì sao bạn cần suy nghĩ cẩn trọng, kĩ lưỡng trước khi vay nợ. Thậm chí khoản nợ được đảm bảo bởi một tài sản tăng giá trị cũng có thể là khoản nợ xấu nếu bạn không kịp trả nợ.

Nợ tốt hay xấu còn chịu ảnh hưởng của một yếu tố cuối cùng –

lạm phát. Lạm phát là tỷ lệ giá cả tăng lên mỗi năm, nếu tỷ lệ lạm phát ở mức 5% thì để mua một thứ gì đó giá 1 bảng vào năm ngoái, bạn phải bỏ ra 1,05 bảng vào năm nay. Điều này có nghĩa là giá trị

của đồng bảng bị giảm đi, nếu bạn mượn tiền vào năm ngoái, khoản tiền bạn mượn bị giảm mất giá trị trên thực tế. Theo thời gian, lạm phát làm giảm giá trị thực của khoản tiền mà bạn nợ, khiến bạn dễ

dàng chi trả hơn. Vì vậy, vay nợ vào thời kì lạm phát cao có thể được coi là một điều tốt. Dĩ nhiên, ngược lại, giảm phát ảnh hưởng đến tiền của bạn. Nếu tỷ lệ giảm phát là 5%, giá cả giảm đi, một món đồ

giá 100 bảng đến năm nay chỉ còn 95 bảng. Những thời kì giảm phát kéo dài tăng khoản tiền bạn nợ lên đáng kể. Trong giai đoạn này, vay nợ khiến bạn mất nhiều hơn lãi suất phải trả.

ĐÒN BẨY

Khi một doanh nghiệp vay nợ, bên cho vay sẽ muốn biết doanh nghiệp này có thể được "bẩy lên" nhiều đến thế nào. Việc hiểu lí do các ngân hàng làm vậy và quyết định mức độ đòn bẩy lí tưởng của riêng mình giúp bạn đảm bảo món nợ tốt không biến thành nợ xấu.

Đòn bẩy chỉ mối quan hệ giữa tài sản và nợ. Nếu bạn có 100

bảng tài sản và 50 bảng tiền nợ, đòn bẩy của bạn là 50%. Khi doanh nghiệp mượn tiền, ngân hàng có thể khẳng định rằng đòn bẩy không được giảm xuống dưới mức nhất định để đảm bảo họ không bị ảnh hưởng bởi suy thoái trong kinh doanh. Ngân hàng coi tỷ lệ đòn bẩy quan trọng đến mức các doanh nghiệp phải ký giao ước đảm bảo tỷ lệ đòn bẩy nằm trong giới hạn được thỏa thuận, nếu doanh nghiệp phá vỡ giao ước, ngân hàng có thể yêu cầu trả nợ ngay lập tức.

Đòn bẩy của bạn càng cao thì bạn càng đang ở thế mạo hiểm, và tôi cá là các doanh nghiệp phá sản trong thời kì suy thoái thường có tỷ lệ đòn bẩy quá cao. Vậy mức độ đòn bẩy cá nhân của bạn nên là bao nhiêu? Nếu bạn còn trẻ và mới chỉ mượn một khoản thế chấp

90% để mua ngôi nhà đầu tiên thì tỷ lệ đòn bẩy của bạn sẽ rất cao, điều đó nghĩa là không có câu trả lời cố định nào cho tất cả. Nói chung, bạn cần giảm dần mức đòn bẩy của mình khi có tuổi sao cho

đến lúc về hưu bạn không còn nợ nần nữa (cụ thể tỷ lệ đòn bẩy là 0%). Nếu phần lớn tài sản của bạn bị ràng buộc ở nhà đất, những đợt tăng giá nhà đất sẽ khiến mức đòn bẩy của bạn có khả năng tự động giảm nhiều hơn. Nếu bạn không sở hữu một tài sản tăng giá nào thì bạn chỉ giảm được đòn bẩy bằng cách trả nợ. Tôi không thể cho bạn biết tỷ lệ đòn bẩy của bạn nên là bao nhiêu nhưng tỷ lệ này càng thấp thì định vị tài chính của bạn càng được đảm bảo.

GHI NHỚ

- Vay mượn để đầu tư là nợ tốt.
- Vay mượn để chi tiêu là nợ xấu.
- Trả lãi cho các món hàng khiến chúng đắt hơn giá niêm yết.
- Nợ cho phép bạn thúc đẩy đầu tư và thu lời nhiều hơn từ vốn vay.
- Lạm phát giảm giá trị khoản vay của bạn trong khi giảm phát làm tăng giá trị khoản vay đó.
- Hãy đưa ra một mức đòn bẩy phù hợp và tuân theo mức đó.

02

MỘT SỐ KHOẢN NỢ TỐT HƠN

NHỮNG MÓN NỢ KHÁC

Ta đã nói về nợ tốt nợ xấu rồi, đó là những thứ cơ bản, đã đến lúc chuyển qua nói về thang đối chiếu của các khoản nợ từ “rất tốt”

tới “rất xấu”. Ví dụ điển hình cho nợ rất tốt là một khoản nợ không đảm bảo cho một tài sản gia tăng giá trị ở mức lãi suất rất thấp. Ta tạm bỏ qua các khoản thế chấp một lát, trường hợp nợ xấu nhất là một khoản nợ được đảm bảo bằng tài sản của bạn, thường là nhà đất, với mức lãi suất cao và phí thu xếp lớn. Chương này tập trung

xác định các loại nợ mà bạn có thể vay và cách chọn loại nợ phù hợp với mục đích.

Bạn nhớ lại xem, ở đầu cuốn sách tôi đã nói một trong những điều thông minh nhất bạn có thể làm trong bất kì giao dịch nào là tự

hỏi đối phương được lợi gì từ việc làm của họ. Câu trả lời cho câu hỏi đó có thể giúp bạn thực sự hiểu cách vận hành của ngành cho vay. Nhớ rằng các ngân hàng không thích mạo hiểm và nếu bạn có thể cung cấp cho họ hồ sơ tín dụng đẹp, một số tài sản đảm bảo cho khoản nợ, họ sẽ thấy việc cho bạn vay có ít rủi ro. Những khách hàng vay nợ rủi ro thấp có xu hướng nhận được lãi suất cạnh tranh. Tuy nhiên, nếu bạn có hồ sơ tín dụng tệ hoặc không thể đưa ra bất kì tài sản thế chấp nào, ngân hàng sẽ có khả năng muốn thể hiện sự rủi ro

họ cảm nhận được khi cho bạn vay bằng cách tính lãi suất cao. Đó chính là tỷ lệ rủi ro trên lợi nhuận (risk: reward) – bạn càng có ít rủi ro với bên cho vay thì bạn càng được trả mức lãi suất thấp.

Các bên cho vay thường luôn tìm cách cố gắng giảm rủi ro không thu hồi được nợ và một trong những cách họ sẽ làm là cố gắng bán cho bạn thứ gọi là Bảo hiểm đảm bảo thanh toán (PPI). Bằng việc chi thêm một khoản phí bảo hiểm hàng tháng, PPI sẽ thanh toán khoản bạn còn nợ nếu bạn không đủ khả năng chi trả trong một số trường hợp nhất định (mặc dù việc tiêu pha quá mức chắc chắn không phải là một trong số các trường hợp này!). PPI từng bị báo đài phê phán rất nhiều, nó thường xuyên được bán không đúng mục đích cho những người không thể đòi quyền lợi bảo hiểm (thường là những người làm việc tự do) hoặc bị bán quá mức, khiến những người vay nghĩ rằng họ có thể đòi bảo hiểm trong những trường hợp mà bảo hiểm không chi trả. Giờ đây PPI đã được điều chỉnh tốt hơn nhiều, nhưng nếu ai đó cố gắng thuyết phục bạn mua PPI cùng với khoản nợ của mình thì đừng cảm thấy đó là điều bắt buộc. Không có yêu cầu pháp lí nào về việc này nhưng nếu bạn quan tâm đến việc được bảo hiểm, hãy tham khảo thêm bởi bạn gần như chắc chắn sẽ tìm được gói PPI với mức giá tốt hơn từ nhà cung cấp khác – bảo hiểm không nhất thiết phải được mua từ bên cho vay.

KHOẢN VAY ĐẢM BẢO VÀ KHÔNG ĐẢM BẢO

Khi tiếp cận bên cho vay để vay một khoản nợ, bạn có thể nhận được hai loại: vay đảm bảo và không đảm bảo. Khoản vay đảm bảo

nghe có vẻ tốt hơn đúng không? Ừ thì, để tôi nói bạn nghe, nó không tốt hơn đâu. Người cho vay sẽ luôn cố gắng đảm bảo khoản tiền họ

cho bạn vay bằng tài sản của bạn. Điều này có nghĩa là nếu bạn không thể thanh toán khoản vay, họ sẽ có quyền thu hồi nó bằng tài sản đảm bảo và lấy chúng đi từ tay bạn. Những người cho vay thích cho vay có đảm bảo bởi họ sẽ có ít rủi ro hơn, bù lại thì bạn thường phải trả mức lãi suất thấp hơn. Tuy nhiên, hiếm khi sự chênh lệch lãi suất giữa khoản vay đảm bảo và không đảm bảo đủ lớn để bạn mạo hiểm vay một khoản vay đảm bảo. Thậm chí nếu bạn nghĩ chắc chắn bạn không thể mất việc và luôn đủ khả năng thanh toán thì khi trải qua sóng gió, bạn sẽ biết rằng cuộc đời đầy những điều khó lường.

Mặc dù vậy, vẫn có những khoản vay luôn cần đảm bảo. Những khoản vay thế chấp chắc chắn là khoản vay đảm bảo dựa trên tài sản nhà đất. Rất nhiều khoản vay mà tôi từng vay trong sự nghiệp của mình cũng được đảm bảo bằng ngôi nhà của tôi, bởi các ngân hàng muốn chắc chắn rằng tôi được khuyến khích để thực hiện kế hoạch kinh doanh của mình: một người chủ doanh nghiệp biết rằng anh ta có thể sẽ mất căn nhà mà con cái đang sinh sống sẽ có thể được tin tưởng hơn để đảm bảo doanh nghiệp của anh ta vẫn duy trì được khả năng thanh toán.

LÃI SUẤT VÀ PHÍ

Trước khi chuyển sang thảo luận về những hình thức cho vay khác nhau, tôi muốn nói về lãi suất. Khi bạn đang tìm nơi để vay tiền, bạn nên tham khảo nhiều nơi để tìm khoản vay rẻ nhất hết như việc

bạn ngó nghiêng để mua một chiếc máy giặt rẻ nhất vậy. Bởi lãi suất càng cao thì bạn càng phải trả nhiều. Những khoản nợ tốt đi kèm lãi suất thấp nhất có thể. Khi lãi suất thấp, bạn có khả năng chi trả cho

việc vay nợ nhiều hơn, điều đó có nghĩa là lãi suất thấp tạo cơ hội tăng mạnh tỷ lệ ROCE. Lãi suất cao có thể khiến một số giao dịch không thể thực hiện được.

Giống như vật dụng làm bếp, thường thì tiền nào của nấy. Những khoản vay luôn được quảng cáo kèm mức lãi suất, vậy nên điều đầu tiên bạn cần tìm kiếm là mức lãi suất thấp nhất hiện hành. Nhưng lãi suất thấp không hẳn đã là khoản cho vay rẻ. Một số bên cho vay tính thêm phí thu xếp, có thể lên tới 2% tổng giá trị khoản vay trong khi những bên khác tính phí hoàn trả sớm, đó là việc bạn sẽ phải chịu một khoản phí khi bỗng dưng bạn đổi vận và muốn thanh toán toàn bộ khoản nợ sớm hơn thời hạn. Có bên cũng tính phí quản lý nữa, về

cơ bản là người cho vay sẽ tính thêm 1% cho việc gọi điện cho bạn ba tháng một lần để hỏi xem mọi chuyện có ổn cả không. Bạn cũng cần kiểm tra xem những khoản phí có được cộng thêm vào khoản vay (trong trường hợp bạn sẽ trả lại cho những khoản đó) hay không, hay được trả trước.

Nếu bạn vay 1.000 bảng với lãi suất 10% trả trong một năm, mỗi tháng bạn phải trả 91,66 bảng (bảng tiền gốc 1.000 bảng cộng thêm 100 bảng tiền lãi chia cho 12 tháng) và tổng khoản tiền phải trả sẽ là 1.100 bảng. Nếu bạn thanh toán trong vòng hai năm, mỗi tháng bạn chỉ cần trả 50 bảng (bảng tiền gốc 1.000 bảng cộng 100 bảng tiền lãi mỗi năm chia cho 12 tháng) nhưng tổng khoản tiền phải trả của bạn tăng lên thành 1.200 bảng. Việc tăng thời hạn thanh toán khiến khoản bạn trả mỗi tháng giảm đi nhưng lại tăng tổng khoản tiền phải trả.

Nếu bạn được chọn bên cho vay, hãy chọn một tổ chức bạn có thể tin tưởng, kể cả nếu việc đó khiến bạn phải trả nhiều hơn cho khoản vay của mình. Nếu bạn gặp khó khăn khi trả nợ, thương thảo lại với công ty nổi tiếng sẽ khiến cuộc sống của bạn dễ thở hơn nhiều. Tuy nhiên, bạn nên nhớ rằng những khoản vay hời nhất không phải lúc nào cũng đến từ những bên cho vay có tiếng – những bên cho vay nhỏ lẻ không thể cạnh tranh về mặt hình ảnh hay ngân sách marketing nên họ cạnh tranh trong thương lượng. Nơi tốt nhất để

bạn so sánh những khoản vay tốt nhất là phần “lựa chọn hoàn hảo” trên báo và các trang như www.moneysupermarket.com.

Các khoản vay được đưa ra theo lãi suất cố định và lãi suất linh hoạt, và không phải lúc nào cũng là dễ dàng để biết được đâu mới là cách tiết kiệm nhất trong dài hạn. Nếu bạn cố định mức lãi suất trọn đời cho khoản vay và khi lãi suất tăng lên, bạn sẽ được lợi nhưng nếu lãi suất giảm xuống thì bạn sẽ tự hại mình.

Nếu lãi suất đang được đưa ra ở mức thấp trong lịch sử, thì lãi suất cố định có lẽ là lựa chọn thông minh, bởi việc biết chắc mình phải trả bao nhiêu sẽ khiến bạn yên tâm. Bạn cũng có thể cần kiểm tra xem khoản phải trả có cố định không. Khi bạn trả nợ, tổng nợ của bạn sẽ giảm đi, điều đó có nghĩa là về mặt lý thuyết những khoản bạn phải thanh toán cũng sẽ giảm đi, dù theo tiêu chuẩn thì các khoản phải trả duy trì ở mức ban đầu bởi bạn trả theo lãi suất phần trăm hàng năm (APR). Nếu bạn trả theo lãi suất hàng tháng, ban đầu khoản bạn trả sẽ cao hơn so với việc trả theo lãi suất năm nhưng sẽ

giảm thấp hơn khi bạn cần trả bớt nợ. Hãy hỏi xem tổng khoản tiền phải trả của bạn là bao nhiêu để xác định khoản vay nào có lợi hơn sau cả vòng đời của khoản vay.

Bạn cũng nên xác định xem liệu mình có bị tính phí quá cao cho các dịch vụ tài chính không, nếu có hãy phản nản trước hết là với ngân hàng, nếu không được bạn có thể trình lên Cơ quan Dịch vụ

Tài chính. Theo kinh nghiệm của tôi, những người sẵn sàng đập vài cánh cửa và làm ầm lên một chút sẽ được giảm hoặc miễn giảm các khoản phí. (Tiện thể thì nó cũng giống như phiếu phạt đỗ xe vậy. Nếu bạn phản nản về phiếu phạt đỗ xe sát vạch, khả năng cao là phiếu đó sẽ được thu hồi).

NHỮNG CÂU HỎI DÀNH CHO BẤT KÌ BÊN CHO

VAY NÀO

Dù bạn vay tiền ở đâu và để làm gì, cách tốt nhất để biết mình có đang vay một khoản vay đúng đắn cho mục đích chính đáng hay không là đưa ra một số câu hỏi. Đừng ký kết bất cứ thứ gì cho đến khi bạn nhận được câu trả lời cho những câu hỏi sau:

- Lãi suất cố định hay linh hoạt?
- Các khoản trả nợ có cố định không?
- Trả hết nợ sớm có bị phạt gì không?
- Nếu tôi lỡ một đợt trả nợ thì sao?
- Có cần bất cứ đảm bảo gì không?
- Tổng khoản tiền phải trả là bao nhiêu?
- Tôi sẽ phải nói chuyện với ai khi có vấn đề – người ở chi nhánh hay tổng đài?

THẺ TÍN DỤNG

Tôi đã nói một chút về thẻ tín dụng rồi nên bạn biết rằng tôi nghĩ chúng rất hữu ích. Tôi thanh toán hóa đơn thẻ tín dụng bằng trích nợ trực tiếp mỗi tháng nên không bao giờ bị tính lãi và cũng không trả một đồng phí nào. Tôi cũng nhận được hoàn tiền 1% cho những khoản tiêu của mình nên cứ vài tháng một lần họ trả tiền vào tài khoản của tôi. Việc cung cấp thẻ cho tôi khiến công ty phát hành thẻ bị lỗ, nên họ phải kiếm lời từ những khách hàng khác.

Họ kiếm lời bằng cách tính lãi những khách hàng thanh toán muộn và tìm những cách mới để khiến bạn tiêu tiền của họ.

Rất nhiều đơn vị phát hành thẻ có tỉ suất ban đầu đặc biệt, thường thấp đến 0%. Lúc nào cũng vậy, khi thứ gì đó quá tốt đến mức không thể là thật thì thường không thật. Mặc dù tỉ suất 0% tạo ra một tiêu đề đẹp, nhưng những phần ghi chú nhỏ chắc chắn sẽ tiết lộ

rằng mức 0% này chỉ áp dụng với những thanh toán trả bằng thẻ tín dụng chứ không phải hình thức tạm ứng tiền mặt. Nếu bạn chuyển số dư tài khoản từ thẻ cũ sang thẻ mới, bạn có khả năng sẽ bị thu một khoản phí trên số dư đó (thường trong khoảng giữa 2% và 5%).

Khi thời gian miễn lãi suất kết thúc, nhìn chung bạn sẽ được áp dụng tỉ suất tiêu chuẩn và nếu bạn chưa tắt toán số dư trước khi việc đó xảy ra, bạn sẽ bắt đầu phải trả nhiều hơn nhiều so với mức cần thiết.

Các đơn vị phát hành thẻ đôi khi cũng phát hành séc để bạn có thể dùng để trả cho những khoản bạn không thể trả bằng thẻ tín dụng thông thường – ví dụ, trả cho bên xây dựng hay thanh toán những khoản nợ khác. Trước khi bạn sử dụng những tờ séc này, hãy xem kĩ những lưu ý nhỏ bởi bạn không nên mặc định rằng khi dùng séc thanh toán, bạn sẽ bị thu mức lãi suất bằng mức lãi suất

dành cho việc quẹt thẻ – đôi khi thanh toán bằng séc có mức lãi cao hơn nhiều.

Các công ty thẻ tín dụng cũng tính phí cho thanh toán quá hạn –

thậm chí trong cả thời gian ban đầu – và nếu bạn không tắt toán toàn bộ số dư mỗi tháng, bạn thường sẽ bị tính lãi cho toàn bộ số dư chứ

không chỉ riêng phần chưa thanh toán.

Theo tôi, thẻ tín dụng là một phương thức quản lý tiền mặt tốt trong ngắn hạn nhưng không tốt để vay tiền dài hạn. Có thể bạn là người không ngại đổi thẻ ba tháng một lần để hưởng tỉ suất tốt nhất nhưng bởi họ phạt nặng khi bạn bị lỡ thanh toán nên hơn hết, về lâu về dài,

bạn cần tìm đơn vị phát hành thẻ luôn áp dụng mức phí thấp, lãi suất khiêm tốn.

VAY NGÂN HÀNG

Hầu hết những người tôi biết đều nhận được thư từ ngân hàng vài lần một năm để chào mời cho vay. Nếu bạn có hồ sơ ngân hàng và xếp hạng tín dụng (hồ sơ theo dõi về khả năng thanh toán) tốt, các ngân hàng chỉ thích cho bạn vay tiền và chẳng quan tâm tới việc bạn làm gì với khoản vay đó. Họ muốn bạn có một kì nghỉ, mua một chiếc xe, đi chơi đêm, thậm chí làm nhiều việc hơn bạn vẫn làm.

Khá rõ rồi, so với việc tiết kiệm rồi chi tiêu cho những thú ấy thì tốt hơn là chi trả bằng những khoản trả góp bị tính lãi vào hóa đơn.

Nhưng nếu bạn đủ khả năng trả nợ thì đồng ý nhận khoản vay kì lạ của ngân hàng cũng không phải điều vô trách nhiệm nhất bạn có thể làm. Rốt cuộc, một kì nghỉ đúng thời điểm cũng đáng để trả thêm vài phần trăm tiền lãi. Vấn đề với những khoản vay này nằm ở chỗ bạn có thể quen thói vay tiền, trước khi trả hết khoản này đã kịp vay khoản khác, rồi khoản khác nữa.

Luôn sống trên mức mình kiếm được và giật gấu vá vai với những khoản nợ là việc làm vừa không lành mạnh vừa tốn kém. Nợ

nần là lí do chính dẫn đến trầm cảm và có thể bạn lừa gạt được mình trong thời gian ngắn nhưng rất ít người nói với bạn rằng sống trong nợ nần liên miên là cách sống hay. Dù khó mà chấp nhận được điều đó, có những lúc bạn không thể thực sự bao biện cho việc vay mượn để chi tiêu. Đôi khi bạn phải sống mà không vay mượn để tiêu.

THẤU CHI

Hầu hết các ngân hàng cung cấp cho khách hàng của họ một khoản thấu chi – một con số thỏa thuận mà khách có thể được vay mà

không cần xin vay – trên tài khoản vãng lai. Thấu chi có thể rất tiện dụng nếu bạn được thanh toán trễ hoặc có một khoản chi phí bất ngờ. Nếu thấu chi của bạn tính lãi 15% và bạn phải trả nợ 100 bảng trong 3 ngày, bạn sẽ chỉ phải trả vài đồng bởi lãi suất được tính theo ngày. Nếu bạn chưa từng có khoản thấu chi nào, có lẽ ngân hàng sẽ tính lãi cho bạn cao hơn một chút, nhưng quan trọng là bạn cũng sẽ bị phạt với mức phí lên tới 40 bảng. Vấn đề xảy ra nếu bạn không thể thanh toán thấu chi bởi điều đó nghĩa là bạn phải trả lãi suất cao hơn nhiều so với việc bạn vay nợ ngân hàng (lãi suất ngân hàng thường chỉ bằng khoảng một nửa lãi thấu chi). Thấu chi nhanh và tiện lợi nhưng chỉ có lợi thế về chi phí cho việc vay trong thời gian rất ngắn.

Một số ngân hàng không tính phí thu xếp thấu chi (dù khi có nhiều loạn trong lĩnh vực ngân hàng thì một khoản phí không phải vấn đề), tiêu vào dự trữ thấu chi chỉ tốn của bạn tiền lãi. Tuy nhiên, nếu bạn vượt quá thấu chi, thường bạn sẽ bị phạt.

VAY VỐN SINH VIÊN

Tôi có nói nợ tốt khi bạn mượn để đầu tư và việc vay mượn để chi trả cho học tập thông qua vay vốn sinh viên có thể coi là đầu tư cho tương lai – và khả năng tạo thu nhập tiềm năng, bởi những sinh viên tốt nghiệp đại học có xu hướng kiếm được nhiều hơn những người không học đại học. Tuy nhiên, tôi nghĩ bạn cần cẩn thận với nó. Vốn vay cho sinh viên trung bình hiện nay là 17.500 bảng (theo một cuộc khảo sát năm 2008 thực hiện bởi push.co.uk) và có khả năng tăng lên đến hơn 20.000 bảng đối với sinh viên mới. Cá nhân tôi nghĩ rằng đây là một gánh nặng khổng lồ cho bạn khi bắt đầu sự nghiệp.

Điều đầu tiên bạn phải tự hỏi mình là bạn nghĩ tấm bằng của mình có giá trị như thế nào? Nếu bạn biết bạn muốn làm gì, bạn có nghĩ mình sẽ có lợi thế hơn khi tích lũy ba đến bốn năm kinh nghiệm làm việc thay vì đi học để có bằng cấp không? Nếu nghề nghiệp bạn lựa chọn không yêu cầu bằng cấp chuyên môn, có lẽ đây là điều bạn nên cân nhắc. Bạn cũng nên tìm hiểu xem liệu mình có thể học bán thời gian hay học quá bốn năm thay vì ba năm không, như vậy bạn có thể kiếm việc làm thêm và giảm thiểu sự phụ thuộc vào món nợ.

Làm việc trong các kì nghỉ lễ cũng là một cách để ít vay nợ nhất.

Trong một số ngành nghề, lĩnh vực tư nhân có thể tài trợ hoặc cấp vốn cho sinh viên, và bạn nên tìm hiểu bất cứ nguồn thu nhập khả dĩ nào trước khi vay tiền. Danh nghĩa sinh viên có thể giúp bạn kiếm được thu nhập từ việc đi làm mà không phải chịu khoản thuế

khấu trừ tại nguồn – trường đại học của bạn sẽ có thông tin về

những phương pháp tăng thu nhập khác. Điều quan trọng nhất là chi tiêu dè xẻn hết mức có thể khi bạn còn là sinh viên, từ đó hạn chế tối đa số nợ cuối cùng của bạn – sống trong kí túc xá thay vì ở nhà riêng và làm việc chăm chỉ hết mức có thể là cách hợp lí để giảm khoản tiền bạn cần vay mượn.

Điểm hay của các khoản vay sinh viên so với các khoản nợ khác là số tiền bạn nợ chỉ bị tính lãi theo mức lạm phát nên nhìn chung thì chúng duy trì ở mức cố định. Một lợi ích nữa là bạn chỉ phải bắt đầu trả nợ khi thu nhập gộp hàng năm của bạn cao hơn 15.000 bảng, trên mức đó bạn phải trả 9% thu nhập của mình. Nếu bạn kiếm được 16.000 bảng một năm, bạn sẽ trả 7 bảng mỗi tháng và nếu bạn kiếm được 35.000 bảng mỗi năm, số tiền cần trả là 150 bảng. So trung bình các khoản nợ thì vay vốn sinh viên là hình thức nợ ít tổn kém nhưng việc hạn chế số nợ khi còn là sinh viên vẫn rất quan trọng.

GIA ĐÌNH VÀ BẠN BÈ

Vay tiền từ bạn bè và gia đình có nhiều ưu điểm so với các nguồn vay khác, ưu điểm lớn nhất chính là bạn thường có thể vay nhanh.

Không cần điền vào biểu mẫu nào, không cần kiểm tra tín dụng, không phải đợi năm ngày để tiền được chuyển vào tài khoản. Tuy

nhiên việc này cũng đi kèm những hạn chế và bạn nên cân nhắc trước khi hỏi vay tiền những người bạn yêu quý.

Trước hết, hãy chắc chắn 100% về việc họ có mong muốn bạn trả

lãi hay không. Thứ hai, hãy xác định một khung thời gian trả nợ, thứ

ba hãy đảm bảo rằng cả bạn và người cho vay đều hiểu rằng khoản vay sẽ được trả dần theo từng đợt hay trả tất cả một lúc. Khoảng 10

năm trước, tôi mượn 12.000 bảng của một người trong gia đình và chúng tôi đã thực sự viết một bản thỏa thuận để cả hai bên cùng hiểu vấn đề. Khoản nợ được trả dần 100 bảng một tháng, không lãi suất trừ khi tôi lỡ đợt thanh toán. Và bạn biết không? Mỗi thanh toán được thực hiện đúng như vậy cho đến khi tôi trả hết nợ sau cả một thập kỷ.

Nếu ai đó cho bạn mượn khoản đặt cọc để mua một căn hộ, hãy chắc chắn rằng người ấy có đang nghĩ mình sẽ nhận được cổ phần trong giá trị của căn hộ đó không và điều gì sẽ xảy ra nếu cổ phần đó giảm giá trị thấp hơn khoản vay ban đầu khi giá nhà đất sụt giảm. Và nếu ai đó cho bạn vay tiền để bắt đầu kinh doanh, bạn cần thảo luận xem việc họ cho bạn vay tiền có đồng nghĩa với việc họ có bất kì tiếng nói nào trong cách vận hành doanh nghiệp hay không, cũng như liệu khoản vay có cho họ cổ phần trong công ty không.

Vay tiền từ những người bạn biết có thể dễ dàng nhưng cũng có thể là ác mộng. Những vấn đề thường nổi lên khi cả hai bên cùng không bàn bạc chi tiết. Nếu bạn thân với ai đó đủ nhiều để hỏi vay tiền, bạn cũng nên đủ hiểu họ để có thể nói chuyện với họ một cách chính xác về việc khoản vay sẽ được trả ra sao và nếu không thể trả

thì hậu quả sẽ thế nào.

Ớ

GHI NHỚ

- Những khoản vay đảm bảo nhìn chung tiết kiệm hơn nhưng bạn sẽ phải mạo hiểm với tài sản của mình.
- Hãy kiểm tra xem bạn có bị tính bất kì khoản phí nào khi vay nợ không.
- Tăng thời gian trả nợ khiến các khoản thanh toán từng đợt giảm nhưng tăng tổng khoản phải trả.
- Thẻ tín dụng mang đến nhiều thuận lợi và ưu đãi nhưng tính lãi suất cao.
- Thấu chi hiệu quả về mặt chi phí đối với những món nợ nhỏ, ngắn hạn.

03

XỬ LÝ NỢ

Hàng triệu người Anh đang nợ nần. Một số người biết cách trả

nợ nhưng phần lớn mọi người đang mắc kẹt trong vòng luẩn quẩn vay nợ mới để trả nợ cũ hoặc chỉ trả được số tiền tối thiểu mỗi tháng, điều đó có nghĩa là họ đang ngày một chìm sâu hơn trong nợ

nần. Nếu bạn đang vật lộn với những khoản nợ của mình, bạn có thể

cầu cứu sự giúp đỡ từ một số nơi. Văn phòng tư vấn công dân (www.citizensadvice.org.uk) hoặc tìm văn phòng gần bạn nhất qua cuốn danh bạ Trang Vàng) nổi tiếng trong việc giúp người dân đối mặt với những vấn đề về nợ. Bạn có thể gọi đến National Debtline

(0808 808 4000) hoặc Dịch vụ Tư vấn Tín dụng Khách hàng (0800 138

1111). Dù bạn đã biết hay chưa thì đây là lời khuyên của tôi về việc thoát nợ.

ĐỐI MẶT VỚI VẤN ĐỀ

Một trong những lí do khiến mọi người vướng vào nợ nần là họ

không thích nói chuyện về tiền bạc, và trừ khi chuyện này thay đổi nếu không mỗi bước tiếp theo của bạn sẽ càng khó khăn hơn. Tin vui là một khi bạn đối mặt với vấn đề, mọi việc có khả năng sớm trở nên tốt hơn.

Bước đầu tiên cần làm là tính tổng các khoản nợ của bạn – vay ngân hàng, thẻ tín dụng, thẻ của cửa hàng, vay từ bạn bè và gia đình, thấu chi – rồi xem bạn đang nợ bao nhiêu (bỏ qua khoản thế

chấp nếu bạn có). Trong khi trải nghiệm quá trình đau thương này, hãy ghi lại mức lãi suất mà bạn phải trả cho mỗi khoản nợ và tổng các khoản thanh toán nợ thường xuyên mỗi tháng là bao nhiêu –

điều này giúp bạn quyết định mình sẽ trả từng khoản nợ ra sao.

XỬ LÝ VẤN ĐỀ

Khi bạn đã có thể tính được tổng số nợ của mình, nhiệm vụ của bạn là bắt đầu tìm cách xóa nợ. Nếu số nợ khiêm tốn, bạn chỉ cần tối đa hóa thu nhập và giảm chi tiêu xuống mức tối thiểu là đủ: khoản chênh lệch bạn tiết kiệm được mỗi tháng có thể đủ để giảm dần nợ.

Nhưng nếu bạn có khoản nợ khá lớn, bạn phải hành động quyết liệt hơn.

Việc đầu tiên cần làm là sắp xếp các khoản nợ theo thứ tự quan trọng. Dù công ty thẻ tín dụng có thúc giục bạn – thậm chí gọi điện cho bạn hằng ngày, thì họ cũng không có quyền lấy nhà của bạn.

Khác với những công ty tiện ích, họ không thể ngừng cung cấp dịch vụ thiết yếu của bạn. Vậy nên hãy ưu tiên trả trước những khoản nợ

đe dọa lấy đi ngôi nhà của bạn nếu bạn không trả được nợ. Khi tôi bắt đầu một trong những doanh nghiệp đầu tiên của mình, tôi phải làm điều này và chọn không trả tiền cho một trong những nhà cung cấp của tôi. Khi họ gửi cho tôi một bức thư từ luật sư nói rằng họ sẽ

khởi kiện tôi ra tòa, tôi cảm thấy thực sự thoải mái bởi tôi biết quá

trình tố tụng phải mất đến vài tháng. Trong khi đó tôi có thể tập trung đáp ứng yêu cầu của các chủ nợ khác và giữ được nhà để sống.

Nếu bạn đã đến giai đoạn không biết mình có trả nổi nợ không, thì đó là lúc bạn nên nói chuyện với các bên cho vay và xem liệu mình có thể thương lượng cách trả nợ không. Nếu tình hình tài chính của bạn chỉ là tạm thời, họ có thể đồng ý với thời gian tạm dừng thanh toán hoặc giảm lãi suất để giúp việc trả nợ bớt khó khăn hơn.

Hoặc họ có thể gia hạn khoản vay, việc này cũng sẽ giảm khoản bạn phải trả mỗi tháng.

Nếu bạn không nói chuyện với họ và giải thích vấn đề, họ không thể giúp bạn. Bạn càng giải thích ít về việc vì sao mình không kịp trả

nợ, họ càng có khả năng bắt đầu quá trình thu hồi nợ từ bạn. Nếu bạn từng xoay xở vài lần, bạn có thể đàm phán một thỏa thuận cuối cùng với họ. Giả sử bạn nợ công ty thẻ tín dụng 2.000 bảng và họ

được thuyết phục rằng bạn sẽ không bao giờ có khả năng trả món nợ đó, họ có thể chấp nhận một khoản tiền trả ít hơn và hủy phần còn lại của món nợ đó. Họ thà có 1.200 bảng từ bạn còn hơn không lấy lại được gì. Bạn có thể tự đàm phán hướng giải quyết này với họ

hoặc nhờ qua các hãng tư vấn nợ. Nếu bạn có thể thương lượng hướng giải quyết cuối cùng với tất cả các chủ nợ, bạn có thể giảm

tổng số nợ đi đáng kể. Tất cả những gì bạn cần bây giờ là tiền để thanh toán những khoản theo thỏa thuận kia.

Nếu bạn trúng số thì đây không còn là vấn đề nữa, nhưng hầu hết mọi người trả những khoản nợ khó khăn bằng việc vay thêm nợ

mới. Vào thời điểm tôi viết cuốn sách này, lãi suất cơ bản đang ở

mức 1%, mức thấp nhất trong lịch sử ngân hàng tại Anh. Theo truyền thống thì, những khoảng thời gian lãi suất thấp là thời điểm tuyệt vời

để giải quyết những khoản nợ của bạn: bạn có thể vay tiền với lãi suất thấp và sử dụng số tiền đó để trả khoản vay cũ ở mức lãi suất cao hơn. Vậy là bạn chỉ còn một khoản phải trả hàng tháng thấp hơn, dễ quản lý hơn nhiều. Tuy nhiên, tại thời điểm này, các khoản vay thì rẻ nhưng do khủng hoảng tín dụng, bạn cũng khó mà vay được.

Các khoản vay "hợp nhất nợ" được quảng cáo thường xuyên như là một giải pháp thần kì cho những vấn đề về nợ, thậm chí giúp bạn trả hết nợ mà vẫn còn ít tiền tự thưởng cho mình. Bạn sẽ là một tên ngốc nếu vay nhiều hơn mức bạn thực sự cần thiết: trả hết nợ

trước, sau đó tự thưởng cho bản thân. Lời khuyên của tôi là tránh bất kì người nào đang đặc biệt nhắm vào những đối tượng vay nợ: họ có thể nghĩ ra những sản phẩm và kĩ thuật bán hàng bằng hiểu biết của mình về việc làm việc với những khách hàng dễ tổn thương và có thể

sợ hãi về tài chính. Tôi linh cảm là những chuyên gia cho vay kiểu này không mang đến cho bạn những giao dịch tái cấp vốn tốt nhất, bạn tốt hơn là nên nói chuyện với những bên cho vay truyền thống có tiếng.

GHI NHỚ

- Điều đầu tiên cần làm là xác định xem bạn đang nợ nhiều đến thế nào.

- Ưu tiên trả những khoản nợ được đảm bảo bằng tài sản và nhà của bạn.
- Nếu bạn không bao giờ có đủ tiền để trả nợ, bạn có thể thương lượng để trả hết một khoản ít hơn.
- Những thời kì có lãi suất thấp thì thường là thời điểm tốt để tái cơ cấu lại những khoản nợ của bạn bằng những khoản vay rẻ hơn.

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Bạn hiểu như thế nào về nợ tốt và nợ xấu?
2. Bạn có những khoản nợ tốt, nợ xấu nào?
3. Tại sao bạn có những khoản nợ đó?
4. Những “khoản nợ” có giúp được gì cho bạn không?
5. Bạn sẽ trả hết nợ trong bao nhiêu lâu nữa? Kế hoạch của bạn để xử lý nợ là gì?

PHẦN 05

TIẾT KIỆM VÀ ĐẦU TƯ

01

BA LÝ DO BẠN NÊN TIẾT KIỆM

Khi lãi suất tiết kiệm thấp hơn tỷ lệ lạm phát đặc biệt khi bạn bị trừ thuế – và ngân hàng phá sản mang theo số tiền tiết kiệm của bạn như những gì diễn ra vào năm 2008, chẳng có gì đáng ngạc nhiên khi nhiều người cảm thấy tiết kiệm chẳng được lợi lộc gì. Trong khi những người vay nợ nhận được sự giúp đỡ của chính phủ, thì những người có trách nhiệm và dành dụm được ít tiền thì như bị và

vào mặt. Tôi thấy tiết kiệm có lợi ích riêng của nó và dù lãi suất có thể nào đi nữa thì những người tiết kiệm một phần thu nhập của mình sẽ luôn thịnh vượng. Nhưng theo Khảo sát Tiết kiệm NS&I năm 2007, 12% người Anh không có khoản tiết kiệm nào, 23% khác thì để dành được ít hơn 1.000 bảng, 40% dân số đất nước không có gì đảm bảo an toàn nếu một ngày thu nhập của họ bất ngờ cạn kiệt.

Thật đáng sợ.

Có hai lí do khiến mọi người không tiết kiệm: hoặc là họ không có khả năng tiết kiệm, hoặc là họ không thấy việc đó quan trọng. Tôi hy vọng lí do đầu tiên không còn áp dụng cho bạn nữa khi những thay đổi mà tôi nói đến trong cuốn sách này giúp bạn còn chút tiền trong túi mỗi cuối tháng, nên tôi sẽ giải quyết lí do thứ hai. Tôi hiểu rằng nếu bạn chỉ còn lại 20 bảng vào cuối tháng, mong muốn có được một buổi đêm quẩy trong quán rượu mới hấp dẫn làm sao, nhưng thậm

chí để dành 20 bảng mỗi tháng thôi cũng có thể tạo nên điều khác biệt.

Khi bạn tiết kiệm cho điều gì đó cụ thể, bạn dễ để dành tiền hơn vì bạn có thể thấy mình ngày một tiến gần đến đích. Khi tôi tiết kiệm tiền để mua ngôi nhà đầu tiên, tôi làm việc theo ca ở tiệm bánh và nhận tất cả những việc mà họ giao cho tôi. Tôi chắc chắn chẳng thích gì cái trò bưng bê mấy cái khay bánh và chạy quanh, nhưng tôi đã làm thế bởi tôi hài lòng khi biết rằng một phần lớn trong thu nhập của mình được chuyển thẳng đến tài khoản tiết kiệm. Thực tế, việc tiết kiệm là nguồn động lực đối với tôi, nó giúp tôi làm công việc mà tôi chẳng thích thú gì với một nụ cười tươi trên môi. Theo tôi, có ba lí do hợp lí để tiết kiệm.

LÍ DO 1: CHO NHỮNG NGÀY KHỔN KHÓ

Trong năm ngoái, đã bao lần bạn phải chi những khoản phát sinh bất ngờ? Có thể là mái nhà bị dột, xe hỏng hoặc máy giặt bỗng ngừng hoạt động. Tôi nghĩ ngày nay khá khó để trải qua một năm mà không phải chi cho khoản nào ngoài ngân sách dự kiến. Việc có tiền

dành cho lúc khó khăn khiến bạn không quá buồn khổ khi phải chi cho những khoản khó tránh khỏi này nữa. Và việc có tiền để dành sẽ khiến bạn không phải vay mượn trong trường hợp khẩn cấp và vì thế mà bạn cũng không phải trả những khoản lãi không cần thiết.

Trên thực tế, bạn sẽ kiếm được tiền lãi nếu gửi số tiền dành cho những ngày khó khăn ấy vào một tài khoản tiết kiệm thay vì rút lợn.

Do bạn sẽ cần đến số tiền này bất cứ lúc nào, bạn nên gửi nó vào tài khoản tiết kiệm có thể rút ra được ngay khi cần. Điều này đồng nghĩa với việc bạn sẽ không có được mức lãi suất tiền gửi tốt nhất –

bạn có thể kiếm được mức lãi tốt hơn nếu bạn sẵn sàng buộc mình phải tiết kiệm trong một khoảng thời gian nhất định – nhưng ít ra bạn sẽ không phải trả tiền phạt khi muốn rút tiền mà chưa đến hạn.

LÍ DO 2: QUỸ ĐỂ “BỎ HẾT”

Có tiền trong ngân hàng mang đến cho bạn sự tự do và tự tin nhất định, giúp tinh thần bạn tốt hơn nhiều. Thử tưởng tượng nếu bạn có đủ tiền trong ngân hàng để nói thẳng với lão sếp là: “Bỏ hết, tôi không muốn làm nữa, tôi nghỉ việc”, mới tuyệt vời làm sao?

Theo nguyên tắc, quỹ “bỏ hết” này cần có đủ tiền để bạn có thể

chi tiêu trong ba tháng cho đến khi tìm được việc mới. Vậy nên để

tính xem bạn cần có bao nhiêu tiền trong quỹ này, hãy quay lại bảng ngân sách và xem mình cần tiêu bao nhiêu (nhớ là bạn không phải tốn tiền đi lại từ nhà đến chỗ làm trong thời gian đó, chi phí liên quan đến công việc sẽ giảm xuống nên có lẽ khoản tiền bạn cần sẽ ít hơn bạn nghĩ đấy).

Việc có tiền tiêu ba tháng trong tài khoản giúp loại bỏ rất nhiều nỗi lo khi cân nhắc những lựa chọn tài chính. Bạn không có áp lực phải nhận công việc ngay khi người ta đề nghị, bạn có thể thương lượng

manh mẽ hơn về chế độ lương bởi bạn biết rằng mình có thể bỏ đi nếu không đạt được những gì mình muốn. Khi có quỹ “bỏ hết”, bạn không sợ những dòng tin trên báo buổi sáng bởi ngoài kia nền kinh tế có tồi tệ ra sao cũng chẳng ảnh hưởng đến bạn. Cuộc sống, nhờ quỹ “bỏ hết”, mà dễ dàng hơn vô cùng.

Khả năng là bạn cũng sẽ không cần động đến quỹ “bỏ hết” trong tình huống khẩn cấp. Nếu bạn nghỉ việc, có lẽ bạn cũng cần báo trước, nếu bạn bị đuổi, bạn có lẽ sẽ lấy được khoản thanh toán cuối cùng. Điều đó có nghĩa là bạn có thể gửi quỹ “bỏ hết” của mình vào tài khoản tiết kiệm thông báo với mức lãi suất cao hơn, chỉ cần bạn báo trước cho ngân hàng hoặc có thể gửi quỹ “sử dụng mô hình 30, 60 hoặc 90 ngày để thông báo về ý định rút tiền của mình. Về cơ bản, bạn càng báo trước được sớm, mức lãi suất bạn nhận được càng cao.

LÍ DO 3: BẠN CÓ LỰA CHỌN

Ngay từ đầu sách, tôi đã nói về việc những đồng tiền riêng lẻ không có nhiều ý nghĩa nhưng việc gom góp những khoản tiền nhỏ có thể bắt đầu tạo ra khác biệt. Đó là lí do vì sao những khoản quyền góp từ thiện nhỏ có thể tạo ra ảnh hưởng lớn đến vậy. Nếu bạn có thể học cách tiết kiệm, việc bạn có thể làm tốt là tích lũy những đồng tiền tiêu vặt đến khi có thể làm điều gì đó hữu ích với chúng.

Tiền nhỏ giọt không khiến bạn có sức tiêu thực sự, nhưng tích mấy đồng tiền lẻ thành một khoản tiết kiệm bền vững có thể

mang đến cho bạn quyền khi thương lượng thật sự. Trên thực tế, nó mang đến cho bạn sức mạnh tài chính trong mọi lĩnh vực của đời sống – nếu bạn muốn bắt đầu kinh doanh hay mua nhà riêng, những khoản tiết kiệm là công cụ giúp bạn có được thứ mình muốn.

Việc có một khoản để dành kha khá mang đến cho bạn những lựa chọn trong cuộc sống mà bạn không có được ngay tức khắc. Với tôi,

đây là lí do quan trọng nhất để tiết kiệm. Phung phí tiền vào những món đồ vô ích chẳng tạo nên thay đổi gì trong cuộc sống của bạn những tiết kiệm số tiền ấy mang đến cho bạn lựa chọn để thay đổi nếu bạn muốn.

Nếu bạn vẫn chưa chắc mình sẽ dành khoản tiền tiết kiệm vào việc gì, cứ giữ chúng trong các tài khoản tiết kiệm có kì hạn với mức lãi suất cao nhất. Nếu bạn có thể báo với ngân hàng hoặc tổ chức tín dụng nhà ở rằng mình sẽ không rút tiền trong một năm, hai năm, hay có thể là năm năm, họ sẽ đưa ra cho bạn lợi ích tốt hơn đáng kể cho khoản tiết kiệm. Dù bạn gửi tiền ở đâu, hãy lưu ý mức bảo vệ hiện có của Chế độ Bồi thường Dịch vụ Tài chính (www.fscs.org.uk). Hiện nay, người gửi tiết kiệm được bảo đảm sẽ nhận lại 50.000 bảng đầu tiên trong số tiền tiết kiệm của họ ở mỗi ngân hàng, nên nếu bạn đủ

thông minh để gửi được nhiều tiền hơn thì hãy đảm bảo là mình rải các khoản tiết kiệm ra. Nếu chẳng may một trong số các ngân hàng và tổ chức tín dụng nhà ở mà bạn gửi bị phá sản thì bạn vẫn được bảo vệ hoàn toàn.

Bạn cũng nên theo dõi tỷ lệ lạm phát vì tỷ lệ lạm phát cao có thể giảm sức mua của khoản tiết kiệm mà bạn có. Nếu bạn để dành 100 bảng và nhận được mức lãi suất 5% vào thời điểm tỷ lệ lạm phát cũng đang là 5%, bạn sẽ chẳng được lời lãi gì (bạn nhận được lại 105

bảng, nhưng 105 bảng ấy giờ chỉ đủ để bạn mua món đồ giá 100 bảng vào năm ngoái). Trên thực tế, còn tệ hơn thế bởi bạn phải trả tiền thuế cho 5 bảng kia, với mức thu tiêu chuẩn thì bạn chỉ còn 4 bảng sau thuế, vậy là tiền của bạn thực sự có giá trị ít hơn so với

năm ngoài. Ngược lại, trong giai đoạn giảm phát, giá trị thực của khoản tiết kiệm tăng lên bởi giá trị của nó tăng theo mối tương quan với chi phí sinh hoạt.

GHI NHỚ

- 40% người Anh không có dự phòng an toàn tiết kiệm.
- Tiết kiệm giúp bạn đối mặt với những trường hợp khẩn cấp và đảm bảo an toàn cho bạn.
- Những loại tài khoản tiết kiệm khác nhau có mức lãi khác nhau
  - bạn nên tham khảo xung quanh.
- Tỷ lệ lạm phát (giảm phát) ảnh hưởng đến giá trị thực của khoản tiết kiệm.

02

TIẾT KIỆM BẰNG CÁCH NÀO

Gần đây tôi có nói chuyện với một người bạn, cô ấy vừa chuyển nhà và tìm thấy cuốn sổ tiết kiệm của một tài khoản tiết kiệm mà cô ấy đã quên. Cuốn sổ tiết kiệm có số dư 100 bảng và cô ấy chưa từng động tới số tiền ấy trong 10 năm liền. “Trong đó có bao nhiêu tiền?”

tôi hỏi cô ấy, mong lãi suất gộp sau cả một thập kỉ sẽ được kha khá.

“Khi tôi nhận nó từ chi nhánh địa phương, họ nói số dư là 102 bảng”.

Hai đồng lẻ cho 10 năm tiết kiệm ư? Tôi không thể tin nổi!

Tính ra bạn tôi nhận lãi suất trung bình một năm là 0,2%. Nếu cô ấy gửi tiền vào tài khoản với mức lãi 5% một năm thì sau 10 năm cô ấy đã có khoảng 162 bảng rồi. Rõ ràng, đảm bảo rằng bạn gửi tiết kiệm vào đúng loại tài khoản có thể tạo ra khác biệt lớn. Và việc để

dành tiền trong một khoản thời gian đủ dài cho phép bạn hưởng lợi từ lãi kép. Lãi kép nghĩa là thay vì nhận 5% lãi trên 100 bảng tiền gốc vào năm thứ hai, bạn nhận được 5% lãi trên tổng của 100 bảng cộng với số lãi năm trước, trong trường hợp này là 5 bảng. Giả sử lãi suất duy trì ở mức 5%, ở năm thứ 2, tiền lãi là 5,25 bảng, trong năm thứ ba là 5,51 bảng và cứ như vậy.

TIẾT KIỆM THƯỜNG XUYỀN

Hãy nhìn lại ngân sách bạn đã lập lúc trước và tính xem thay vì tiêu thì bạn có thể tiết kiệm được bao nhiêu mỗi tháng. Dù là vài đồng bạc lẻ hay vài trăm bảng, tôi khuyên bạn nên thiết lập việc thường xuyên chuyển số tiền đó từ tài khoản vãng lai sang tài khoản tiết

kiệm. Sau đó quên luôn nó đi. Nghiêm túc đấy. Cứ coi như khoản tiền bạn chuyển vào tài khoản tiết kiệm là khoản tiền bạn đã tiêu để thanh toán hóa đơn tiền điện hay nạp thẻ điện thoại đi. Hãy quên là bạn có nó và quên với việc để dành một số tiền nhất định mỗi tháng. Theo thời gian, bạn sẽ thấy việc để ra một khoản cố định thường xuyên trở

nên dễ dàng hơn bởi tình hình tài chính của bạn được điều chỉnh theo cam kết tiết kiệm.

Bạn càng để tiết kiệm được lâu thì càng tích lũy được nhiều và có nhiều lựa chọn hơn. Những khoản tiết kiệm thường xuyên có một điểm lợi lớn là chúng thường thu hút được mức lãi suất cao nhất.

Các ngân hàng không đủ khả năng trả lãi cao nhất cho những khoản tiền gửi lớn nhất, vì vậy họ khuyến khích tiết kiệm bằng cách đưa ra mức lãi suất hấp dẫn cho số tiền gửi thường xuyên nhỏ hơn. Những mức lãi suất cao hơn này đôi khi được đưa ra vào năm đầu tiên, nên sau 12 tháng bạn chỉ cần tìm kiếm một loại tài khoản tiền gửi lãi cao ở một ngân hàng khác. Có điều mới không làm vậy.

TỔNG CÁC KHOẢN TIẾT KIỆM

Thật dễ để gửi tiền vào tài khoản tiết kiệm rồi nghĩ mình đã xong việc. Giống như bạn tôi, người đã bỏ đi lãi suất của bao nhiêu năm trời trong sổ tiết kiệm bị lãng quên, nếu bạn không để ý đến những khoản tiết kiệm của mình, khả năng cao là chúng sẽ không mang đến lãi cho bạn. Nếu bạn để dành một khoản kha khá, bạn nên chú ý đến tin tức tài chính. Trước hết, hãy đảm bảo tiền của bạn đang được gửi trong tài khoản được đảm bảo bởi Cơ chế Bảo hiểm Dịch vụ Tài

chính, Cơ chế này đảm bảo cho 50.000 bảng đầu tiên của mỗi khoản tiền gửi. Chỉ có khoản tiền được gửi trong ngân hàng có giấy phép mới được chi trả, vì vậy hãy kiểm tra xem ngân hàng bạn gửi tiền có an toàn hay không.

Điều tiếp theo bạn cần làm là chia tổng số tiền đó ra thành nhiều phần, một phần gửi vào tài khoản tiết kiệm có thể tiếp cận tức thời cho các trường hợp khẩn cấp, một phần gửi vào tài khoản thông báo để lấy ra khi bạn cần – như khi mất việc chẳng hạn, và một phần bạn có thể tiết kiệm dài hạn mà không động tới.

Kể cả trong giai đoạn lãi suất thấp, sẽ vẫn có một số ngân hàng và tổ chức tín dụng nhà ở đưa ra những mức chào mời tốt hơn bình thường cho khách hàng mới, khảo giá để tận dụng mức lãi ban đầu này là một việc làm thông minh. Nếu bạn sẵn sàng luân chuyển tiền một cách thường xuyên, việc đó sẽ tạo ra khác biệt lớn trong khoản tiền mà bạn kiếm được. Nhưng hãy kiểm tra những lưu ý nhỏ trong thỏa thuận: đôi khi những giao dịch có vẻ quá tốt lại đi kèm một số

mánh khoe lừa gạt, ví dụ nếu bạn rút tiền quá sớm hoặc để số dư xuống thấp hơn mức cố định nào đó.

Bạn hãy theo dõi các bảng “lựa chọn hoàn hảo” trên phụ lục báo cuối tuần để tìm những giao dịch mới. Và nếu bạn không chắc mức lãi suất mình đang nhận từ khoản tiết kiệm là bao nhiêu, hãy gọi cho ngân hàng và hỏi.

TIẾT KIỆM TỐI ƯU THUẾ

Tất cả những người đóng thuế ở Anh phải trả thuế cho tiền lãi mà họ kiếm được từ khoản tiết kiệm. Ngân hàng tự động trừ 20% từ lãi họ trả bạn nhưng nếu bạn là người đang phải đóng thuế ở mức cao, bạn sẽ không phải trả thêm thuế khi điền thông tin hoàn thuế. Khi lãi suất thấp, trả thuế cho tiền lãi khiến việc tiết kiệm trở thành công cốc, đó là lí do vì sao bạn cần tối ưu thuế hết mức có thể cho khoản tiết kiệm của mình.

Một cách để làm điều này là gửi tiền vào những ngân hàng hải ngoại ở các vùng lãnh thổ không tính thuế. Tuy nhiên, bạn nên cẩn trọng: hàng ngàn người gửi tiết kiệm chọn gửi tiền không mất thuế ở

chi nhánh Guernsey của Icesave, và khi công ty mẹ phá sản vào tháng 9 năm 2008, những người này mới nhận ra rằng họ không được bồi thường theo Cơ chế Bảo hiểm Dịch vụ Tài chính và thế là họ mất luôn khoản tiết kiệm của mình. Những người gửi tiền ở chi nhánh ở Anh của Icesave thì nhận được lại khoản tiền của họ.

Một lựa chọn khác là sử dụng hết hạn mức của ISA (Tài khoản tiết kiệm cá nhân) của bạn. Mỗi năm, chính phủ cho phép bạn gửi một số tiền nhất định mà không bị tính thuế. Tại thời điểm tháng 9

năm 2008, hạn mức cho tiết kiệm tiền mặt là 3.600 bảng. Với một tài khoản tiết kiệm cá nhân, tiền trong tài khoản được miễn thuế trọn đời, vậy nên nếu bạn sử dụng hết hạn mức cho phép mỗi năm, bạn có thể từ từ tích lũy những khoản tiết kiệm đáng kể mà không bao giờ phải trả thuế (dĩ nhiên là trừ khi chính phủ thay đổi quy định trong tương lai). Với lợi thế thuế này, tài khoản tiết kiệm cá nhân nên dùng để tiết kiệm dài hạn thay vì dùng cho khoản tiền mà bạn nghĩ mình sẽ cần đến lúc này lúc khác hay trong trường hợp khẩn cấp. Một khi bạn đã rút tiền ra khỏi tài khoản tiết kiệm cá nhân, bạn không thể gửi

tiền vào lại đó mà được miễn giảm thuế như trước nữa. Bạn cũng có thể sử dụng hạn mức tài khoản tiết kiệm cá nhân để đầu tư vào cổ

phiếu, ta sẽ nói đến phần này ngay sau đây.

GHI NHỚ

- Tối đa hóa tiền lãi bạn nhận được từ khoản tiết kiệm bằng cách chọn lãi suất cao nhất có thể.
- Tiết kiệm một chút mỗi tháng dần dần sẽ thành một khoản đáng kể.
- Hãy đảm bảo rằng khoản tiền gửi của bạn được bảo vệ bởi Cơ chế Bảo hiểm Dịch vụ Tài chính.
- Bạn có thể tiết kiệm đến 3.600 bảng mỗi năm vào tài khoản tiết kiệm cá nhân mà không bị đánh thuế.

03

PHÁT TRIỂN CHIẾN LƯỢC ĐẦU TƯ CỦA RIÊNG MÌNH

Nếu tiết kiệm là cách an toàn nhất cho tương lai thì đầu tư là cách mạo hiểm nhất. Dù có những rủi ro, tôi vẫn nghĩ một khi bạn rùng rỉnh hơn với những khoản tiết kiệm, bạn có thể bắt đầu tìm kiếm những lựa chọn đầu tư. Trong khi tiết kiệm chẳng bao giờ giảm đi, đầu tư thì có. Hãy đọc cuốn "101 bí quyết làm giàu của người Do Thái" để tìm hiểu thêm về cách kinh doanh, đầu tư thông minh và tạo ra sự giàu có khổng lồ của một dân tộc vĩ đại. Những khoản đầu tư

luôn luôn được chào mời dựa trên lợi nhuận mà họ đưa ra trong khi rủi ro lại nằm ở những chi tiết ở phần in nhỏ, nên để tôi viết to cho các bạn rõ:

GIÁ TRỊ CỦA KHOẢN ĐẦU TƯ CÓ THỂ TĂNG HOẶC GIẢM.

Tuy nhiên, ở đâu có rủi ro, ở đó có cơ hội kiếm lời. Và nếu bạn có chiến lược đầu tư đúng đắn, khoản lời thu lại có thể khá lớn.

Tôi đã thử nghiệm nhiều lựa chọn đầu tư khác nhau, nên tôi muốn bạn liên tục tự hỏi mình câu hỏi quen thuộc: "Họ được lợi gì từ

đó?" Không ai trong chúng ta thích trả thêm tiền cho những dịch vụ

tài chính và tham vấn, nhưng tôi phải miễn cưỡng thừa nhận rằng trừ khi người ta được khuyến khích để kiếm tiền cho chính mình, nếu không họ sẽ chẳng được khuyến khích để kiếm tiền cho bạn. Một vài người điều hành những quỹ đầu tư lớn tính phí đến 20% lợi nhuận, nhưng bởi vì họ khẳng định có thể tạo ra một khoản thanh toán lớn đến thế, họ có động lực nghiêm túc để tạo ra khoản lời cực lớn cho nhà đầu tư của mình.

Nếu bạn chưa sẵn sàng hoặc không thể tự quản lý những khoản đầu tư của mình, bạn sẽ ở trong tình thế phải tìm kiếm một nhà đầu tư chuyên nghiệp để giao phó toàn bộ số tiền mặt của mình. Do đó, quan trọng nhất là tìm được công ty và cá nhân có khả năng quản lý quỹ của bạn tốt nhất. Cá nhân tôi thì thấy mình làm việc quá vất vả

để kiếm tiền nên không tin tưởng để giao tiền cho ai cả. Tôi luôn tự

đầu tư, những doanh nghiệp và những công ty duy nhất tôi sở hữu cổ phần là những công ty mà tôi gây dựng. Lần duy nhất tôi mất tiền trong sự nghiệp của mình là khi tôi mua cổ phiếu trị giá 1 triệu bảng của một công ty mà tôi dự định sẽ mua lại, nhưng công ty đó phá sản trước khi tôi kịp thu tóm. Điều này dạy tôi rằng nghiên cứu thời cơ

đầu tư là vô cùng quan trọng. Ớn giời, đó không phải tất cả số tiền mà tôi có và tôi không chịu nhiều ảnh hưởng khi mất đi số tiền đó.

Bạn nên nghĩ xem mình sẵn sàng chịu rủi ro đến đâu khi tiếp tục đọc cuốn sách. Dưới đây là một số quy tắc của tôi về cách đầu tư an toàn và hiệu quả.

Á

Ê

1. CHỊU TRÁCH NHIỆM

Bất cứ khi nào bạn đầu tư tiền bạc vào chứng khoán, cổ phiếu và những tài sản nhà đất mua để cho thuê, cách tốt nhất để đảm bảo thu lời nhiều nhất có thể là chịu trách nhiệm với đồng tiền mình bỏ ra.

Thậm chí nếu bạn chỉ định một nhà quản lý quỹ hay chuyên viên tư vấn tài chính thay mặt bạn đầu tư, việc bạn xem xét lựa chọn của những chuyên gia ấy vẫn rất quan trọng. Nếu bạn chọn một công ty đầu tư do bản thân đánh giá cao một vị quản lý cụ thể nào đó, bạn sẽ

muốn biết liệu người quản lý ấy có chuyên việc và không phụ trách quỹ đó nữa hay không. Có trách nhiệm nghĩa là tham gia, đồng nghĩa với việc bạn phải để mắt tới tin tức, có vậy bạn mới có thể thảo luận với tư vấn tài chính của mình về những lựa chọn đầu tư một cách thấu đáo. Chịu trách nhiệm nghĩa là không đổ lỗi cho ai khác hay đổ lỗi cho thị trường, chu kỳ kinh tế hoặc vận rủi khi bạn không thể thu lại khoản lợi mong muốn. Khi nhìn quanh những người giàu có nhất mà tôi biết, họ có chung một đặc điểm đó là sẵn sàng chịu trách nhiệm cho những quyết định tài chính của mình.

2. DÀN TRẢI LỢI NHUẬN

Tôi đã nói khá nhiều về những chu kỳ kinh tế, vậy nên một trong những câu hỏi quan trọng bạn cần tự hỏi mình là khi nào bạn muốn nhận lại lợi nhuận từ khoản đầu tư. Giả sử bạn đang đầu tư cho việc về hưu sau 20 năm nữa, nhưng thời điểm sau 20 năm đó lại rơi vào thời kì suy thoái, thị trường chứng khoán và nhà đất sụt giảm. Vào

thời điểm bạn muốn lấy tiền, khoản đầu tư lại có giá trị thấp hơn dự

kiến của bạn. Bất kì ai trong chúng ta cũng không làm gì được nhiều với chu kỳ kinh tế, nhưng ta có thể dự phòng trước.

Trong bối cảnh này, bạn có thể chọn nghỉ hưu muộn hơn nhưng cách tốt nhất để đối mặt với những gì tệ nhất mà chu kỳ kinh tế mang lại là mở rộng cơ hội để thu lợi nhuận. Việc lập kế hoạch sao cho những khoản đầu tư không kết thúc vào cùng một thời điểm tức là bạn có thể cách ly bản thân khỏi những điều tồi tệ nhất mà thị trường ném vào mình.

Dàn trải những khoản đầu tư của mình thành các khoản ngắn hạn – trung hạn – và dài hạn là cách tốt nhất để làm điều này. Hãy tìm kiếm những khoản đầu tư an toàn hơn để đầu tư dài hạn, bớt rủi ro hơn cho trung hạn và trong ngắn hạn bạn có thể đầu tư một số

tiền nhỏ vào một vài lựa chọn may rủi hơn. Nếu bạn sẵn sàng quản lý những khoản đầu tư ngắn hạn, mua đi bán lại chúng ở những thời điểm cơ hội nhất, bạn sẽ tạo ra cơ hội để kiếm rất nhiều tiền.

3. DÀN TRẢI ĐẦU TƯ

Nguyên tắc vàng trong đầu tư là dàn trải rủi ro thông qua việc không đầu tư toàn bộ tiền vào một vụ đầu tư mạo hiểm (dù là nếu bạn đang đầu tư vào chính doanh nghiệp của mình thì đây cũng là quy luật mà bạn phải phá bỏ). Nếu bạn đến gặp người môi giới chứng khoán để xin lời khuyên, có lẽ anh ấy sẽ bảo bạn đầu tư vào một loạt cổ phiếu ở nhiều thị trường khác nhau. Nếu bạn đến gặp một chuyên gia nhà đất, người ta sẽ bảo bạn đừng sử dụng tất cả số

tiền bạn có để mua một sản nghiệp mà chia khoản tiền đó ra và mua hai mảnh đất khác nhau với sự trợ giúp của các khoản thế chấp.

Nhìn chung, các nhà tư vấn chuyên nghiệp phải cẩn trọng: nếu họ mạo hiểm với tiền của khách hàng mà không có kết quả tốt, họ sẽ

bị loại ra khỏi lĩnh vực. Tuy nhiên, nếu họ tạo ra một khoản lợi khiêm tốn, họ sẽ có thêm một năm để điều chỉnh cho đúng.

Nói chung, đây là một lời khuyên tốt, nhưng tôi không thấy bạn nên chia nhỏ khoản đầu tư tới mức không cho mình thu lời khi có cơ

hội. Nếu bạn mua cổ phiếu có giá 1 bảng ở một ngàn công ty, bạn không hề đầu tư – hoặc không hề mạo hiểm, nếu bạn thích nói theo cách này – đủ để thu lại lợi nhuận hay món hời. Chiến lược của tôi là chia tiền ra thành những loại đầu tư khác nhau. Quan trọng nhất là ngôi nhà bạn sống. Mua một sản nghiệp đang hoàng để vui vẻ sống và đủ khả năng chi trả là nền tảng trong chiến tranh lược đầu tư của tôi. Bạn không chi trả khoản vay thế chấp một cách từ từ mà nếu sản nghiệp đó tăng giá trị – lịch sử cho thấy là nó sẽ tăng, dù chỉ từ từ –

tất cả những khoản bạn thu được từ đó đều được miễn thuế.

Sau đó, tôi sẽ đầu tư một phần tiền còn lại vào thị trường chứng khoán (tôi sẽ nói chi tiết hơn ngay sau đây) kết hợp giữa các công ty, quỹ và lĩnh vực khác nhau. Bạn nên đầu tư một số cổ phiếu để

hưởng lợi từ tăng trưởng dài hạn và một số khác cho thu nhập ngắn hạn. Việc đầu tư thêm vào một bất động sản cho thuê vừa mang đến cho bạn lợi nhuận khả dĩ từ vốn trong dài hạn vừa đem lại thu nhập khá ổn định. Trong tất cả các trường hợp, tính toán thời gian thâm nhập thị trường là tối quan trọng. Không giống như việc mua nhà, bạn có thể cản trước thời gian đầu tư trùng với thời điểm thị trường đang lên. Thâm nhập vào thị trường lúc suy thoái là một điều bất hợp

lí. Chìa khóa để đầu tư thông minh là không cần vội vã khi không cần thiết.

4. DÀN TRẢI RỦI RO

Cuối cùng, một chiến lược toàn diện tốt bao gồm việc đầu tư vào những vụ cá cược an toàn, nhưng thỉnh thoảng mạo hiểm một phần tài sản vào những loại đầu tư mang đến cơ hội thu lợi cao. Tỷ suất rủi ro: lợi nhuận nghĩa là bạn dễ mất tiền khi rủi ro lớn nhưng cũng có nghĩa là bạn sẽ thu được khoản lợi lớn khi mọi thứ đi đúng hướng.

Trong thực tiễn, điều này có thể đồng nghĩa với việc mua cổ phiếu của những doanh nghiệp khởi nghiệp đầu tư mạo hiểm tuy thú vị nhưng rủi ro thông qua Thị trường Đầu tư Thay thế (AIM) cũng như mua những cổ phiếu của mấy công ty blue-chip nhằm chán nhưng an toàn hơn trên sàn chứng khoán chính. Hoặc bạn có thể đầu tư tiền vào bất động sản – khoản đầu tư truyền thống – một ít cho trái phiếu, một ít cho cổ phần. Việc biết rằng mình có thể thu lại tiền từ những khoản đầu tư an toàn hơn giúp bạn xoa dịu những mất mát nếu các khoản đầu tư mạo hiểm hơn thất bại.

GHI NHỚ

- Đầu tư có thể phát triển hoặc mất mát.
- Những khoản đầu tư mạo hiểm hơn đôi khi mang lại lợi nhuận tốt nhất.
- Bạn có thể giảm thiểu rủi ro bằng việc phát triển một chiến lược đầu tư đúng đắn.
- Có nhiều loại đầu tư khác nhau và cơ hội rộng mở mang đến cho bạn sự linh động lớn nhất.

04

SỞ HỮU NHÀ RIÊNG (NẾU CÓ THỂ) Dù giá nhà đất có thể lên hoặc xuống – và dù lúc viết những dòng này tôi nhận thấy hàng ngàn chủ sở hữu nhà ở đang vật lộn với thực tế đáng buồn về “vốn chủ sở hữu âm” – tôi vẫn nghĩ sở

hữu một căn nhà riêng là một trong những quyết định tài chính thông minh nhất bạn có thể đưa ra. Và lịch sử cũng đã cho ta thấy thị

trường nhà đất luôn phục hồi lại.

Để tôi chứng minh cho bạn. Giả dụ bạn mua một căn nhà trị giá 100.000 bảng trong lúc thị trường tài chính ổn định. Nếu bạn vay một khoản thế chấp để trả cho căn nhà ấy, cuối cùng sau khi trả xong nợ

bạn sẽ sở hữu căn nhà đã mua. Nếu bạn thuê vẫn căn nhà ấy, bạn sẽ phải trả tiền thuê mãi mãi. Tôi nhớ khi mình mua ngôi nhà đầu tiên, một người bạn hỏi rằng tôi có lo sợ việc phải nợ nhiều quá không (giờ nghĩ lại thấy hơi buồn cười vì tôi mua căn nhà ấy chỉ với 12.000 bảng!). Tôi hiểu vì sao cô ấy quan tâm điều đó bởi chúng tôi phải tiết kiệm rất vất vả mới đủ tiền đặt cọc và chẳng còn chút tiền nào để mà sắm đồ đạc! Dù chúng tôi lúc ấy chỉ ở trong một căn phòng để tiết kiệm tiền mua đồ cho những phòng còn lại, tôi vẫn nghĩ

cách làm của chúng tôi hợp lí hơn là đi thuê nhà. Tôi kể với bạn rằng cô ấy mới thực sự nợ nần nhiều hơn tôi bởi cô ấy vẫn còn phải trả

tiền thuê nhà sau khi tôi đã thanh toán hết khoản vay thế chấp. Như

tôi thấy, khoản tiền thuê nhà của cô ấy chẳng khác gì khoản nợ mà cô phải trả trong phần còn lại của cuộc đời.

Kể cả nếu giá nhà đất không tăng, tôi tin rằng việc bạn mua nhà thì lợi hơn là thuê, đặc biệt là bởi các khoản trả góp vay thế chấp luôn luôn thấp hơn tiền thuê. Tuy nhiên, trong dài hạn, lịch sử cho thấy giá nhà đất luôn tăng, mang đến cho chủ sở hữu cơ hội tuyệt vời để thu được chút tài sản. Và theo luật pháp hiện thời, bất kì khoản lợi nào do giá nhà tăng đều được miễn thuế.

Khác với nhiều loại đầu tư khác, bạn có nhiều quyền kiểm soát với căn nhà của mình. Dù bạn chẳng thể quyết định hàng xóm của mình là ai, bạn có thể chọn mua nhà trong khu vực có khả năng duy trì giá trị hoặc ngày càng được ưa chuộng – một yếu tố lớn ảnh hưởng đến việc ngôi nhà của bạn sẽ tăng giá trị đến mức nào. Bạn cũng có thể trang trí nhà cửa theo cách khiến nó giữ hoặc tăng giá, cải tạo nhà cửa để giá trị của ngôi nhà tăng nhiều hơn khoản bạn chi ra để nâng

cấp. Không chỉ có vậy, bạn còn có thể sống trong đó và biến nó thành tổ ấm cho gia đình mình!

VAY THẾ CHẤP

Hầu hết nhà cửa ở Anh được mua với một khoản vay thế chấp và có hai lí do thuyết phục để lí giải điều này. Thứ nhất, rất ít người đủ khả năng để mua cả căn nhà mà không cần vay, thậm chí kể cả

họ có đủ tiền đi chẳng nữa, việc mua nhà với một khoản vay thế chấp là hợp lí về mặt tài chính. Để tôi giải thích: ví dụ bạn có 50.000 bảng

tiền đặt cọc và bạn mua căn nhà giá 200.000 bảng với 150.000 là vay thế chấp. Nếu, đến lúc bạn bán, ngôi nhà có giá 300.000 bảng, bạn có thể thu được tất cả khoản lợi đó và ngân hàng chỉ nhận lại đúng khoản tiền vay thế chấp. Vì ngân hàng không chiếm cổ phần trong tài sản nhà đất của bạn, bạn có thể sử dụng khoản thế chấp để tạo đòn bẩy thu lợi nhuận từ 50.000 bảng của mình. Bằng cách kết hợp tiền của bản thân với tiền của ngân hàng, bạn có mức tăng trưởng cho khoản đầu tư 200.000 bảng thay vì 50.000 bảng.

Thị trường nhà đất không chỉ tăng giá theo thời gian, lạm phát cũng liên tục làm giảm giá trị thực của khoản tiền bạn có. Trong khi điều này khiến những người tiết kiệm khá buồn lòng, lạm phát là mối lợi đối với những người đi vay vì theo thời gian, khoản tiền bạn nợ sẽ

giảm đi. Nếu bạn vay một khoản thế chấp 150.000 bảng vào năm nay, trong mười năm nữa khoản nợ 150.000 bảng ấy dường như nhỏ hơn nhiều bởi lạm phát đã làm giảm giá trị của 150.000 bảng (đĩ nhiên, giảm phát tạo ra hiệu ứng ngược lại và tăng giá trị thật của khoản tiền bạn vay). Thậm chí nếu tài sản nhà đất của bạn không tăng mạnh về giá trị, ảnh hưởng của lạm phát khiến khoản tiền phải trả

hàng tháng trở nên dễ dàng xoay xở hơn qua thời gian, trong khi đó tiền thuê lại tăng lên.

Giờ thì tôi hy vọng mình đã thuyết phục được bạn rằng sở hữu một căn nhà là quyết định tài chính hợp lý kể cả trong thị trường chung cư, tôi muốn nói kĩ hơn về vay thế chấp. Vào bất kì thời điểm nào, sẽ luôn có nhiều sản phẩm cho vay thế chấp khác nhau trên thị

trường và khả năng cao là bạn khó có thể biết đâu là khoản vay thế chấp tốt nhất dành cho mình. Về cơ bản, có hai loại vay thế chấp – khoản phải trả theo tháng và vay chỉ tính lãi. Rõ ràng với khi vay thế chấp với khoản phải trả, hàng tháng bạn phải trả tiền gốc (và lãi, dĩ nhiên rồi), trong khi đó, một khoản vay thế chấp chỉ tính lãi yêu cầu bạn trả lãi theo đợt, cuối kì hạn bạn vẫn nợ tất cả khoản vay ban đầu hay còn gọi là “nợ gốc”. Do bạn đang không trả nợ gốc, khi vay thế chấp chỉ trả lãi, khoản phải trả mỗi tháng là ít hơn. Tuy nhiên bạn cần có kế hoạch để trả nợ gốc – có lẽ là qua việc tiết kiệm, đầu tư hoặc chuyển sang tài sản nhà đất ít giá trị hơn – nếu không bạn sẽ lâm vào tình trạng phải trả tiền vay thế chấp như một khoản thuê nhà.

Việc chọn loại thế chấp theo khoản phải trả hay chỉ tính lãi khá là dễ dàng. Bạn cũng phải chọn từ những phương án dưới đây nữa: **LÃI SUẤT CỐ ĐỊNH**

Vay thế chấp theo lãi suất cố định đảm bảo bạn chỉ phải trả một khoản lãi nhất định trong thời hạn nhất định. Nếu bạn lo lắng về việc lãi suất có thể tăng lên thì lãi suất cố định là lựa chọn mang lại sự an tâm. Tuy nhiên, đôi khi những khoản vay thế chấp này đi kèm theo phí quản lý và phí trả nợ trước hạn nếu bạn bán nhà trước khi thời hạn vay cố định kết thúc. Và nếu lãi suất giảm bạn sẽ chịu mức lãi cao hơn. Cuối thời hạn cố định, có thể bạn sẽ buộc phải tuân theo lãi suất biến đổi tiêu chuẩn của bên cho vay (đôi khi được quảng cáo bằng chữ viết tắt SVR) trong một thời gian hoặc trả tiền phạt. Lãi suất biến đổi của bên cho vay hiếm khi mang đến cho bạn giá trị tốt.

THỂ CHẤP THAY ĐỔI THEO LÃI SUẤT CƠ BẢN

Những khoản vay này đảm bảo tuân thủ lãi suất cơ bản, đôi khi là trong toàn bộ thời gian vay thể chấp. Chúng thường là 1–2% cao hơn mức lãi suất cơ bản (dù một số lãi suất ban đầu thấp hơn lãi suất cơ bản), nếu lãi suất giảm thì khoản phải trả của bạn sẽ giảm nhưng nếu lãi suất tăng thì hàng tháng bạn cũng phải trả nhiều tiền hơn.

LÃI SUẤT BIẾN ĐỔI

Nếu bạn định vay thể chấp trong một thời gian ngắn, việc chọn lãi suất biến đổi theo bên cho vay có vẻ hữu ích bởi những khoản vay này thường không đi kèm phí quản lý hay phí trả nợ trước hạn. Khi bạn tính toán chi phí ban đầu và kết thúc của một số khoản vay thể

chấp, trả nợ theo tháng ở mức cao hơn trong thời gian vay nợ là cách tiết kiệm hơn.

VAY THỂ CHẤP LÃI SUẤT KHẢ BIÊN CÓ GIỚI HẠN

Lãi suất của những khoản vay thể chấp loại này có mức trần và mức sàn. Nếu lãi suất của Ngân hàng Anh tăng lên 10% nhưng bạn đã thỏa thuận mức trần là 7% thì ngân hàng chỉ tính của bạn mức đó thôi. Nhưng nếu Ngân hàng Anh tính lãi xuống còn 2% mà bạn đã đồng ý mức sàn 5% thì bạn sẽ phải trả theo mức cao hơn này. Tôi nghĩ những giao dịch kiểu này tạo ra mặt trái khi lãi suất giảm trong khi bảo vệ bạn khi lãi suất tăng.

VAY THỂ CHẤP BÙ ĐẮP

Nếu bạn có tiền tiết kiệm, một số khoản vay cho phép bạn bù đắp tiền bạn đã tiết kiệm vào số tiền bạn vay. Giả sử bạn vay thể chấp

100.000 bảng và có 10.000 tiền tiết kiệm, với kiểu vay thể chấp bù đắp bạn chỉ phải trả tiền lãi cho 90.000 bảng, điều này tiết kiệm hơn việc trả lại cho toàn bộ 100.000 bảng và nhận lãi tiền gửi của 10.000 bảng.

Những khoản vay thế chấp kiểu này có vô vàn biến thiên, quan trọng là bạn phải tham khảo để tìm được khoản tốt nhất. Các bảng

“lựa chọn hoàn hảo” trên báo có thể có ích nhưng hầu như nhất định cần đến một người môi giới vay thế chấp để tìm ra giao dịch tốt cho mình. Đừng quên hỏi xem họ được lợi từ đâu: một số nhà môi giới được trả hoa hồng để bán những sản phẩm tài chính nhất định, nên hãy đảm bảo rằng bạn biết chắc họ có được khuyến khích để giới thiệu mỗi này thay vì mỗi khác không. Sau đó bạn có thể đánh giá để xem đó có phải là lời khuyên tốt nhất hay không.

ĐẶT CỌC

Có một sự thật về các khoản vay thế chấp mà bạn nên biết – bạn cần có một khoản đặt cọc. Dù có một thời gian đầu thập kỉ các nhà cho vay cho khách hàng vay 100% – thậm chí 125% khoản nợ trong một số trường hợp – các ngân hàng thường chỉ cho vay thế chấp đối với những người đã tiết kiệm được một khoản đặt cọc. Như tôi đã nói, các ngân hàng không thích mạo hiểm, vì vậy bằng cách yêu cầu bạn có một khoản đặt cọc họ giảm thiểu được việc chạm tới rủi ro vì hai lí do. Đầu tiên, nếu bạn có một khoản đặt cọc, khả năng là bạn có trách nhiệm về tài chính nhưng thứ hai, quan trọng là, khoản đặt cọc bảo vệ ngân hàng khỏi việc tài sản nhà đất bạn mua có khả năng giảm giá trị. Nếu bạn mua một ngôi nhà giá 200.000 bảng với 20.000

bảng tiền đặt cọc và khoản vay thế chấp cho 180.000 bảng, sau đó bạn bán nhà và bị lỗ, chỉ thu được 180.000 bảng do thị trường nhà đất giảm 10% thì ngân hàng vẫn thu lại được tất cả tiền nhưng bạn không còn lại chút nào cho mình. Bởi ngân hàng không yêu cầu lợi nhuận từ bất kì khoản tăng trưởng nào, họ cũng không nhận bất cứ thua lỗ nào.

Khoản đặt cọc của bạn càng cao thì bạn càng bảo vệ ngân hàng khỏi rủi ro. Khi rủi ro được giảm đi, họ sẵn sàng thu ít lợi nhuận hơn, đó là

lí do vì sao những mức lãi suất thấp nhất được dành cho khách hàng đặt cọc nhiều nhất.

Khi thị trường nhà đất có nhiều khởi sắc, các khoản thế chấp thường là 90 và 95% nhưng khi thị trường đi xuống, các ngân hàng bắt đầu yêu cầu khoản đặt cọc lớn hơn trước khi họ vui vẻ cho vay.

Thị trường nhà đất càng xấu đi, ngân hàng càng nhận ít rủi ro và họ thay đổi loại vay thế chấp cho khách hàng đồng thời thay đổi mức phí đối với khoản vay thế chấp.

Việc khoản vay thế chấp bạn nhận được lớn đến đâu không chỉ

liên quan đến việc bạn đặt cọc nhiều hay ít mà còn liên quan đến mức thu nhập của bạn. Thông thường thì các ngân hàng cho vay một khoản gấp ba hoặc bốn lần lương của người đi vay. Nếu bạn kiếm được 20.000 bảng một năm thì bạn có thể hy vọng ngân hàng sẵn lòng cho bạn vay khoảng 60.000 đến 80.000 bảng.

CHI PHÍ BỔ SUNG

Khi bạn mua tài sản nhà đất, bạn sẽ dễ bỏ qua những khoản chi phí bổ sung. Chi phí cho nhân viên tư vấn pháp lí, thuế trước bạ, tiền

chuyển đổi, sửa chữa, phí cho đại lí bất động sản, tiền trả cho môi giới – những khoản này có thể thực sự làm tăng số tiền bạn phải trả

lên nhiều. Việc biết trước mình có khả năng phải tiêu tốn bao nhiêu tiền sẽ giúp bạn dự trù ngân sách cho những khoản ấy: 1. Thuế trước bạ

Đây là khoản thuế mà bạn phải trả khi mua bất kì tài sản nhà đất nào có giá hơn 125.000 bảng (con số này được tăng lên tạm thời ở

mức 175.000 bảng vào tháng 12 năm 2008 để thúc đẩy thị trường bất động sản phát triển). Với tài sản nhà đất có giá từ 125.000 đến 250.000 bảng, thuế trước bạ được tính là 1% giá bán (cụ thể, nếu

bạn mua một căn nhà giá 240.000 bảng thì bạn phải trả 2.400 bảng thuế

trước bạ), mức thuế 3% được tính cho tài sản có giá từ 250.000 đến 500.000 bảng, và với những tài sản có giá lớn hơn 500.000 bảng, bạn phải trả thuế trước bạ ở mức 4% giá bán.

2. Sang tên

Thuật ngữ này mô tả những công việc pháp lý liên quan đến việc mua nhà đất. Bạn có thể không cần đến chuyên viên pháp lý nhưng tôi khuyên là hãy để họ lo thủ tục này. Những chuyên viên pháp lý đưa ra mức phí dao động phụ thuộc vào giá bán của tài sản, hình thức cho thuê theo hợp đồng hay toàn quyền sử dụng, liệu bạn có mua rồi bán ngay không và việc mua bán đó có thuộc một chuỗi hay không. Chi phí có thể chênh lệch lớn và dịch vụ cũng vậy. Cá nhân tôi sẽ vui vẻ trả thêm tiền cho chuyên viên pháp lý tự trả lời điện thoại và nhanh nhẹn. Hãy dự trù ngân sách khoảng 400 đến 1.000 bảng cho khoản phí này nhưng bạn nên khảo giá từ ba công ty trước khi chỉ định người lo thủ tục sang tên cho mình.

3. Phí chuyển đồ

Nếu đó là căn nhà đầu tiên bạn mua, bạn có thể tự chuyển nhà hoặc nhờ vài người bạn giúp đỡ. Chi phí sẽ chẳng nhiều hơn tiền thuê một chiếc xe tải và mua vài chiếc pizza để cảm ơn. Nếu bạn có nhiều đồ đạc, việc tự chuyển đồ sẽ khó khăn và căng thẳng hơn khi không có sự sắp xếp nào khác. Mức phí chuyển đồ phụ thuộc vào khoảng cách từ nơi chuyển đi đến ngôi nhà mới của bạn, việc dễ

dàng tiếp cận và lượng đồ đạc cần chuyển. Bạn hãy tham khảo giá của vài công ty chuyển đồ và hy vọng phí chuyển đồ rơi vào khoảng 500 đến 1.000 bảng cho đồ đạc của một ngôi nhà có 2–3 phòng ngủ.

4. Phí sắp xếp

Một số sản phẩm cho vay thế chấp bao gồm các khoản phí trả

trước bổ sung cho việc quản lý các khoản phải trả hàng tháng. Trong hầu hết các trường hợp bạn có thể cộng chúng vào khoản nợ của mình nhưng bạn cũng có thể thanh toán trước. Trong một số trường hợp, bên môi giới – người đã sắp xếp tài chính cho bạn, có thể đòi hỏi một khoản phí.

5. Phí cho đại lí

Nếu bạn bán một tài sản nhà đất có sẵn, khả năng là bạn sẽ bán qua một đại lí bất động sản, điều đó có nghĩa là bạn sẽ phải trừ

khoản phí cho họ từ giá bán. Các đại lí bất động sản luôn tính phí từ

1% đến 2% (cộng VAT) trên giá bán. Với một tài sản nhà đất trị giá 200.000 bảng, đại lí tính phí 1,5% sẽ đưa cho bạn hóa đơn 3.450,25

bảng, giả định VAT là 1,5%.

6. Sửa chữa và nâng cấp

Thậm chí kể cả khi bạn mua một ngôi nhà mới tinh, có lẽ bạn vẫn sẽ phải tự làm một số việc. Với những ngôi nhà cũ, chi phí cho một căn bếp mới, phòng tắm mới, rèm và thảm sẽ nhanh chóng tốn thêm

của bạn nhiều tiền. Với những hạng mục nâng cấp lớn, bạn nên khảo giá từ vài nhà thầu xây dựng trước khi trả giá cho ngôi nhà bạn sẽ

mua, sao cho bạn có một cái nhìn thực tế về việc ngôi nhà đó thực sự tốn của bạn bao nhiêu tiền để có thể ở được.

7. Mua sắm đồ đạc

Lúc trước tôi có nói, khi mua căn nhà đầu tiên tôi đã không có đủ

tiền để sắm nội thất và phải sống trong một căn phòng cho đến khi tiết kiệm đủ tiền để hoàn thiện ngôi nhà. Nếu bạn không sẵn sàng sống như vậy, bạn cần dự trù ngân sách trước cho những thứ bạn sẽ cần.

Tin vui là nếu bạn mua một tài sản nhà đất như một cách đầu tư

thì hầu hết những khoản chi này có thể được trừ đi từ khoản thuế lãi vốn mà bạn phải trả cuối cùng. Nếu bạn mua nhà để sống, tin vui là ít nhất giờ bạn đã biết mình mong đợi điều gì!

KHẢ NĂNG CHI TRẢ

Trên đây tôi đã nói đến lợi ích của việc sở hữu nhà, nhưng việc này cũng có một nhược điểm. Nếu bạn mua nhà đất với giá cao trong thời kì thị trường bùng nổ, sau đó thị trường đi xuống bạn có thể nhận thấy mình phải trả cho khoản vay thế chấp nhiều hơn giá trị

căn nhà, tình cảnh này được gọi là “vốn sở hữu âm”. Vào thời điểm tôi viết những dòng này, giá nhà đất đã giảm 16% so với năm trước đó (và dĩ nhiên con số này không bao gồm những tài sản nhà đất không thể bán được khi thị trường ảm đạm), khiến hàng ngàn người lâm vào tình trạng vốn sở hữu âm. Điều này khiến bạn khá bức bối

nhưng không đến mức thảm họa nếu bạn có thể chi trả cho các khoản thanh toán thế chấp hàng tháng và bạn vui vẻ sống trong ngôi nhà của mình.

Tuy nhiên, nếu thu nhập của bạn giảm đi hoặc khoản thanh toán thế chấp tăng lên khiến bạn không thể đủ khả năng chi trả, bạn sẽ

gặp khó khăn. Nếu bạn không trả kịp những khoản phải trả hàng tháng, bên cho vay sẽ bắt đầu khởi kiện bạn để đòi lại tài sản nhà đất. Bạn được bảo vệ khỏi việc thu hồi tài sản này dưới hình thức trợ

giúp của nhà nước (nếu khoản vay thế chấp của bạn nhỏ hơn 400.000 bảng) nên ngay khi bạn nghĩ mình có thể gặp khó khăn, bạn nên nói chuyện với bên cho vay và tìm kiếm lời khuyên từ một tổ

chức như Cục Tư vấn Công dân. Nếu tài sản nhà đất của bạn bị thu hồi, có khả năng bên cho vay sẽ cố gắng bán nó – có thể là qua đấu giá – để lấy lại tiền. Họ sẽ không quan tâm đến việc còn lại bao

nhieu cho bạn và nếu giá bán thấp hơn giá trị khoản vay thế chấp, bạn sẽ

vẫn phải chịu trách nhiệm trả khoản chênh lệch.

Trong suốt cuộc khủng hoảng nhà đất vừa qua, có những người chỉ đơn giản là gửi chìa khóa nhà họ tới hòm thư của ngân hàng và bỏ đi, mặc kệ món nợ của mình. Tôi nghĩ đó là điều tệ nhất họ có thể

làm. Một khi ngân hàng thu hồi lại tài sản nhà đất và (gần như luôn) bán nó với một mức giá lỗ thông qua đấu giá, chủ cũ của ngôi nhà vẫn nợ ngân hàng khoản tiền chênh lệch giữa giá bán và khoản vay thế chấp – nhưng họ không còn tài sản nào có thể tăng kịp giá trị để trả cho khoản nợ đó.

Bạn luôn phải cân nhắc tiền thuê nhà với chi phí phải trả cho một khoản thế chấp. Tháng này qua tháng khác bạn có lẽ chẳng được lợi gì nếu thuê nhà và về lâu dài gần như chắc chắn bạn sẽ thiệt hơn và

xếp hạng tín dụng của bạn sẽ bị hạ. Dù vốn sở hữu âm là đáng buồn nhưng việc giữ lại ngôi nhà – nhận người vào ở hoặc cho thuê hoàn toàn trong khi bạn chuyển tới nơi rẻ hơn – gần như chắc chắn là cách tiết kiệm và ít khổ sở nhất để có thể dần dần trả nợ.

Dĩ nhiên, bạn có thể đã mua một ngôi nhà mà mình không thích ở

trong đó, cảm dỗ khiến bạn muốn rời đi lớn hơn, vì vậy dù khối bất động sản đầu tư ấy có vẻ tốt đến đâu đi nữa, đó sẽ là khoản đầu tư

tốt hơn nếu nó cũng là một ngôi nhà hạnh phúc. Nếu bạn không vui vẻ khi sống trong căn nhà đó trong những lúc khó khăn, đừng mua nó. Khi bạn xem xét để mua một ngôi nhà nào đó, hãy tự hỏi mình những điều sau:

- Nó có đủ rộng cho gia đình bạn không?
- Hàng xóm xung quanh có tốt không?

- Có bất kì kế hoạch phát triển nào gần đó có thể ảnh hưởng (tích cực hoặc tiêu cực) đến giá trị của ngôi nhà?
- Tình trạng sửa chữa có tốt không?

Cách tốt nhất để chắc chắn mình không gặp rắc rối với những khoản phải trả hàng tháng cho việc vay thế chấp là tính toán xem bạn có thực sự đủ khả năng chi trả cho tài sản nhà đất đó ngay từ đầu không. Khi bạn vay thế chấp và được biết khoản bạn phải trả hàng tháng, hãy dừng lại và quyết định xem liệu mình có kiếm đủ tiền để

trả cho phần vay thế chấp đó cũng như các khoản buộc phải chi khác không. Chỉ đơn giản bởi ngân hàng sẵn sàng cho bạn vay không có nghĩa là bạn đủ khả năng chi trả khoản nợ.

Trong kinh doanh, khi tôi mở một doanh nghiệp vốn mạo hiểm mới hoặc đầu tư khoản vốn mới, tôi tiến hành phân tích độ nhạy, và tôi nghĩ bạn cũng nên làm thế với những khoản tài chính cá nhân

của mình. Phân tích độ nhạy bao gồm việc tính xem thu nhập của bạn có thể giảm đi bao nhiêu hoặc chi tiêu của bạn có thể tăng lên đến mức nào trước khi bạn rơi vào cảnh nợ nần. Hãy tính xem khoản phải trả hàng tháng cho việc vay thế chấp sẽ là bao nhiêu nếu lãi suất tăng lên 2%, 5%, hoặc 7%. Sau đó tính toán xem bạn cần kiếm được ít nhất bao nhiêu tiền để đủ khả năng trả kịp các khoản phải trả

đó. Tuổi tác có lẽ cũng đóng vai trò quan trọng trong việc quyết định mức độ thay đổi mà bạn cảm thấy hài lòng. Trong những năm hai mươi tuổi, bạn có thể cảm thấy thay đổi 10% – 20% giá tăng và 10%

thu nhập giảm – là thoải mái, nhưng trong những năm năm mươi tuổi, bạn có thể đã từng trải qua những cơn bão tài chính lớn hơn và có thể thoải mái với mức thay đổi 40% hoặc 50%.

GHI NHỚ

- Sở hữu một ngôi nhà có rất nhiều lợi thế so với việc thuê nhà.
- Loại vay thế chấp bạn vay có thể ảnh hưởng lớn đến các khoản bạn phải trả hàng tháng.
- Thậm chí nếu tài chính có trở nên khó khăn hơn và giá trị

của nhà bạn có giảm xuống đến mức vốn sở hữu âm, trả kịp những khoản phải trả do vay thế chấp vẫn là điều có lợi.

- Việc thực hiện phân tích độ nhạy cho phép bạn thấy tài chính của mình an toàn đến mức nào.

05

XEM TÀI SẢN NHÀ ĐẤT NHƯ MỘT

KHOẢN ĐẦU TƯ

Nhiều người, trong đó có tôi, coi tài sản nhà đất là một hình thức đầu tư dài hạn tốt. Thực tế là mọi người luôn cần một nơi để sống và những xu hướng nhân khẩu học nhất định cho thấy thị trường nhà đất ở Anh có khả năng phục hồi sau bất kì đợt suy thoái nào. Thứ

nhất, dân số nước ta đang tăng lên nhanh hơn tốc độ xây dựng nhà cửa; thứ hai, ngày càng có nhiều người kết hôn muộn; và thứ ba, chúng ta có tỷ lệ ly hôn khá cao. Ba điều này đồng nghĩa với việc nhu cầu về nhà ở sẽ tiếp tục tăng cao.

Quy luật cung cầu cho thấy tài sản nhà đất có khả năng tạo ra lợi nhuận dài hạn tốt. Những lợi nhuận thu được từ ngôi nhà của bạn, dù tiềm năng là đáng kể, có xu hướng không tạo nên sự khác biệt trong cuộc sống của bạn vì một lí do hết sức đơn giản: nếu nhà bạn tăng giá trị thì những ngôi nhà khác cũng vậy. Ngôi nhà của bạn có thể tăng giá trị từ 200.000 bảng lên 300.000 bảng, nhưng bạn chỉ dùng được 100.000 bảng tăng lên ấy nếu chuyển sang sống ở một nhà nhỏ

hơn hoặc rút lui khỏi thị trường nhà đất. Tuy nhiên, nếu bạn đã kiếm được 100.000 bảng từ tài sản nhà đất đầu tư, bạn có thể bán nó và dùng số tiền ấy vào bất cứ thứ gì bạn muốn (mặc dù bạn phải trả

thuế lãi vốn cho bất cứ khoản lợi thu được nào, và thu nhập bị tính thuế thu nhập). Nếu bạn có thể đầu tư vào nhà đất ngay từ điểm đầu của đường cong đi lên của giá nhà ở, bạn khó mà thua lỗ dù phải trả

phí và chi phí trả trước, nhưng điều đó không có nghĩa là không có cạm bẫy nào dành cho bạn.

MUA ĐỂ CHO THUÊ

Khi giá nhà đất tăng vào những năm 1990, hàng trăm nghìn người Anh đã tái thế chấp nhà của họ để giải phóng một số vốn chủ sở hữu mà họ đã gây dựng. Khoản phải trả hàng tháng cho khoản thế chấp cao hơn chút ít, bù lại họ có tiền đặt cọc để mua ngôi nhà thứ hai. Khoản phải trả hàng tháng cho các tài sản nhà đất này được chi trả bằng cách cho thuê chúng. Những nhà đầu tư mua để

cho thuê, và muốn nguồn vốn của họ tăng trưởng nhà hai ngôi nhà thay vì một và khi cả hai khoản vay thế chấp được trả hết, thu nhập từ một sản nghiệp có thể mang lại cho họ khoản lương hưu khi họ

sống trong ngôi nhà còn lại, thậm chí cả khi giá nhà đất không tăng.

Chẳng có gì lạ khi rất nhiều người trở thành chủ cho thuê nhà. Dĩ

nhiên, nhiều người không dừng lại ở hai sản nghiệp, ngay khi họ có đủ vốn sở hữu tích lũy trong danh mục đầu tư bất động sản của mình, họ đã tái tổ chức để giải phóng thêm vốn chủ sở hữu và mua một tài sản đầu tư khác.

Cuộc bùng nổ của trào lưu mua nhà cho thuê thoái trào khi tình trạng cung vượt cầu khiến thu nhập từ việc cho thuê nhà giảm mạnh.

Điều này khiến một số chủ nhà cạn tiền mỗi tháng. Những người có nhiều sản nghiệp lâm vào cảnh phá sản và bị thu hồi nhà cửa. Khi thị

trường nhà đất bắt đầu giảm vào năm 2007, nhiều chủ nhà phải đối mặt với tình trạng vốn chủ sở hữu âm. Những người từng mua nhà bằng các khoản thế chấp chi trả lãi hàng tháng nhận thấy các khoản nợ của mình trải dài bất tận, không chút hy vọng có thể trả hết. Chủ

cho thuê nhà có thể mất – và kiếm – tiền theo hai cách: trước tiên họ

phụ thuộc vào thị trường cho thuê nhà để kiếm lợi nhuận hàng tháng, tiếp đến thị trường nhà đất mang đến cho họ lợi nhuận từ vốn trong dài hạn. Phân tích độ nhạy đã khiến những chủ nhà không chuyên tránh được điều tồi tệ nhất xảy ra khi giá nhà đất sụt giảm.

Các ngân hàng cung cấp những khoản vay thế chấp chuyên biệt, với những khoản vay này khoản tiền họ sẵn sàng cho vay không chỉ

phụ thuộc vào giá mua nhà đất và thu nhập của người mua, mà còn phụ thuộc vào giá trị cho thuê của ngôi nhà đó. Do việc mua nhà để

cho thuê được xem là mạo hiểm hơn mua nhà để ở, các ngân hàng bù đắp rủi ro này bằng việc tính lãi suất cao hơn cho những khoản vay thế chấp thương mại. Họ có thể yêu cầu một số giao ước nhất định, có thể là mức phí cho thuê không được giảm xuống thấp hơn một Con số nhất định hoặc khoản vay thế chấp không được lớn hơn 80% giá trị của ngôi nhà. Vì vậy khi tiền thuê giảm hoặc giá nhà giảm, về lý thuyết bạn sẽ phá vỡ giao ước với ngân hàng và khoản vay sẽ

bị thu hồi.

ƯU ĐIỂM

Theo tôi, nhà đất là một khoản đầu tư tốt bởi bạn có thể giữ được nhiều quyền kiểm soát. Bạn có thể chọn mua căn nào và ở đâu, bạn

có thể quyết định cho ai thuê, khi nào thì tái thế chấp và khi nào thì bán. Đầu tư nhà đất cũng cho phép bạn có một khoản thu nhập hàng tháng cũng như tiềm năng tăng trưởng vốn. Và miễn là bạn mua nó với khoản vay thế chấp trả dần hàng tháng, những người thuê nhà sẽ trả nợ thay bạn một cách hiệu quả. Nếu bạn có thể quản lý thành công khoản đầu tư của mình trong suốt thời gian vay thế chấp, khi bạn trả xong nợ, bạn sẽ có một khoản thu nhập vĩnh viễn.

Tất cả chi phí bạn phải trả với tư cách chủ nhà đều được khấu trừ thuế, kể cả tiền lãi cho khoản vay thế chấp. Tuy nhiên, những chi phí này khá cao – do thuế trước bạ (4% đối với nhà đất có giá trị trên 500.000 bảng), phí cho đại lý nhà đất và các chi phí pháp lý. Hiện nay, bạn phải trả 18% thuế lãi vốn, mức thuế thậm chí còn thấp hơn thuế

thu nhập cơ bản 20%, cho bất kì khoản lợi nào thu được từ tài sản nhà đất. Nếu bạn là người nộp thuế cao, kiếm tiền thông qua đầu tư

thay vì qua thu nhập là một phương pháp rất tối ưu thuế. Nếu tài sản nhà đất đó trở thành ngôi nhà chính của bạn trong bất kì một khoảng thời gian nào, bạn còn có thể tránh được việc trả thuế lãi vốn trên một phần lợi nhuận.

NHƯỢC ĐIỂM

Đối với nhiều người, quản lý một tài sản nhà đất quá rắc rối nên thay vào đó, họ chọn đầu tư vào thị trường chứng khoán. Nếu bạn không sẵn sàng xử lý một lượng khá lớn rắc rối, đầu tư nhà đất có lẽ

không dành cho bạn. Vấn đề đầu đầu nhất là tìm và thỏa thuận với người thuê nhà. Mặc dù nếu bạn nhớ đến các đơn vị tìm người thuê

nhà, họ chỉ tính phí tối đa 8% tiền thuê hàng năm cộng thêm khoảng 5% nữa cho việc quản lý ngôi nhà. Rõ ràng, về mặt lợi nhuận tài chính, cách thông minh nhất là tìm người thuê nhà mà không cần đến sự hỗ trợ từ đơn vị chuyên nghiệp. Bạn có thể tìm người thuê qua quảng cáo hoặc truyền miệng, sau đó tự quản lý ngôi nhà của mình.

Một khi bạn đã tìm được người thuê nhà, bạn thực sự nên kiểm chứng về họ bằng cách tham khảo lời giới thiệu từ chủ lao động, chủ

nhà trước và ngân hàng của họ. Nếu không có những tham chiếu này, bạn có thể tổn kém tiền bảo hiểm, kể cả khi ngôi nhà của bạn chưa được trang hoàng gì. Bạn buộc phải ký gửi khoản tiền đặt CỌC

của người thuê nhà với Dịch vụ Bảo vệ Tiền gửi (www.depositprotection.com), đồng thời làm thủ tục cấp chứng nhận an toàn cháy nổ và điện.

Nếu bạn may mắn, người thuê nhà sẽ chăm sóc tốt cho ngôi nhà của bạn, luôn trả tiền thuê nhà và thuê trong nhiều năm. Nhưng nếu bạn không may mắn, người thuê nhà có thể không trả tiền nhà và hủy hoại ngôi nhà của bạn, gây ra tổn thất hàng ngàn bảng. Điều đó có nghĩa là bạn không thể cho thuê tiếp trước khi sửa sang lại, bạn sẽ gần như có những tháng “bỏ không” khi không thu được tiền nhà mà vẫn phải trả cho khoản vay thế chấp. Những chi phí dịch vụ và bảo trì có thể thực sự tổn kém nếu bạn chỉ hòa hoặc lỗ.

Một nhược điểm khác về đầu tư nhà đất là tính bất linh hoạt. Bạn phải mất vài tháng để bán được tài sản nhà đất kể cả khi thị trường đang phát triển, vậy nên nếu bạn muốn kiếm được tiền từ khoản đầu tư, bạn phải kiên nhẫn. Mặc dù bạn có thể tái thế chấp tài sản nhà đất một cách khá nhanh chóng để giải phóng vốn chủ sở hữu, nhưng

nhà đất không phải là tài sản lưu động. Và bởi bạn không thể kiểm soát thị trường, điều tốt nhất bạn có thể hy vọng là bạn tính toán mọi thứ đủ tốt để có thể mua nhà đất khi thị trường đang ở mức gần thấp nhất và bán đi khi giá cả gần đạt đỉnh tuyệt đối: mua và bán nhìn chung vào đúng thời điểm là đủ tốt rồi, kể cả với những nhà đầu tư

chuyên nghiệp. Với quá nhiều cạm bẫy tiềm tàng, việc phân tích độ

nhạy trước khi trở thành chủ cho thuê nhà là điều tối quan trọng. Bạn cần biết giá thuê nhà giảm xuống bao nhiêu hoặc khoản vay thế

chấp tăng lên đến mức nào thì bạn rơi vào cảnh nợ nần mỗi tháng. Bạn cũng cần biết mình có thể cầm cự qua bao nhiêu tháng bỏ không mỗi năm hoặc chi phí tu sửa lớn tới mức nào thì mình sẽ chịu tổn thất.

Tôi nghĩ mức 40% thay đổi là mức thoải mái tốt – hoặc là thu nhập của bạn giảm xuống 40%, hoặc thu nhập giảm 20% trong khi chi phí tăng 20%. Trừ khi bạn hài lòng với việc bù lỗ cho khoản đầu tư nhà đất trong ngắn hạn với hy vọng thu lại lợi nhuận dài hạn, mức đệm 40% là điều bạn nên tìm kiếm.

GHI NHỚ

- Đầu tư vào tài sản nhà đất thứ hai tạo điều kiện cho việc thu lợi nhuận từ vốn và nguồn thu nhập thường xuyên.
- Chi phí được khấu trừ thuế.
- Đối mặt với người thuê nhà có thể thực sự là việc đau đầu.
- Tài sản nhà đất không phải là khoản đầu tư linh hoạt.

06

CÁCH ĐẦU TƯ VÀO CHỨNG KHOẢN

VÀ CỔ PHIẾU

Như tôi đã nói, tôi chỉ có cổ phần và cổ phiếu trong những công ty của mình. Tôi thà đầu tư vào doanh nghiệp của mình hơn là công ty của người khác, nhưng bởi hầu hết mọi người không gây dựng doanh nghiệp của riêng mình, đầu tư vào doanh nghiệp của những người khác là điều khá cảm dỗ. Mặc dù những hỗn loạn trong thị

trường gần đây khiến vận may giảm bớt, hầu hết các chuyên gia tin rằng cuối cùng thì thị trường chứng khoán sẽ luôn tăng trưởng.

Trước khi tôi nói đến những gì tôi nghĩ về hướng tiếp cận nhạy bén trong đầu tư chứng khoán và cổ phiếu, tôi muốn chia sẻ một số lo ngại của mình.

VÌ SAO BẠN KHÔNG NÊN ĐẦU TƯ VÀO CỔ

PHIẾU

Mua cổ phần – quyết định xem mình nên mua trong lĩnh vực gì, nắm bắt lấy công ty nào, bán cổ phần của công ty nào... – là một thương vụ phức tạp. Đó là lí do vì sao hầu hết các nhà đầu tư phụ

thuộc vào người môi giới để đưa ra những quyết định về cách sử

dụng đồng tiền của họ. Là kiểu người nhất mực tin rằng mình sẽ

thành công khi chịu trách nhiệm về những quyết định tài chính của bản thân, tôi khá nghi ngờ về điều này. Không người môi giới nào quan tâm đến tiền của bạn nhiều bằng bạn dù mức hoa hồng họ có thể nhận được là bao nhiêu. Nếu một người môi giới đầu tư tiền của bạn một cách kém hiệu quả, họ chỉ không kiếm được tiền thưởng trong khi bạn mất đi số tiền mình tiết kiệm cả đời. Sự mất cân đối đó luôn khiến tôi không thoải mái nhưng không có nghĩa là tất cả nhân viên môi giới đều vô dụng – một số người có thể khiến bạn thực sự

trở nên giàu có.

Thị trường thực sự sụp đổ theo chu kỳ, dù là toàn bộ thị trường chứng khoán hay một lĩnh vực cụ thể, nếu bạn đầu tư cổ phần vào sai công ty, bạn sẽ mất rất nhiều. Trong khi số liệu thống kê thị

trường được biểu thị bằng đường cong đi lên theo thời gian, những con số khái quát hóa này che giấu sự sụt giảm nghiêm trọng của một số cổ phiếu riêng lẻ – những cổ phiếu khiến nhà đầu tư trắng tay. Tuy nhiên, nếu bạn thông minh và chú tâm, bạn có thể giảm thiểu hoặc thậm chí tránh được những mất mát này.

Năm 2008, nghiên cứu Vốn chủ sở hữu – Trái phiếu viên vàng được thực hiện bởi Công ty Barclays đã đánh giá tình hình hoạt động của thị trường chứng khoán trong 50 năm qua và phát hiện ra rằng khi lạm phát thay đổi, thị trường chứng khoán thu về lợi nhuận trung bình 7,2% một năm. Nghiên cứu cũng kết luận việc gửi tiết kiệm mang lại cho người gửi lợi nhuận 1% khi số liệu được điều chỉnh theo lạm phát. Vậy là, tôi đoán, so với gửi tiết kiệm thì đầu tư chứng khoán mang về lợi nhuận khá tốt. Với mức lợi nhuận đó, nếu bạn đầu tư 1.000 bảng, sau 10 năm tăng trưởng trung bình, cổ phiếu của bạn

sẽ trị giá 2.004 bảng. Một kết quả không tồi, nhưng thẳng thắn mà nói điều này không khiến tôi quá hào hứng. Tôi cũng hoài nghi về việc hầu hết mọi người mua chứng khoán và cổ phiếu với niềm tin mơ hồ

rằng cổ phiếu họ mua với giá 1 bảng có thể bán được với giá 100

bảng. Cũng cần phải chỉ ra rằng, nhìn chung, 50 năm qua là những năm bùng nổ. Nếu khảo sát 100 năm, bao gồm cả cuộc Khủng hoảng những năm 1930, tôi ngờ rằng con số kia sẽ thấp hơn đáng kể.

Mặc dù cuối cùng thị trường luôn tăng trưởng nhưng những cổ

phiếu riêng lẻ không phải lúc nào cũng tăng giá trị. Ta hãy xem xét chỉ

số FTSE 100, đây là chỉ số cổ phiếu của 100 công ty lớn nhất được niêm yết trên Sàn Giao dịch Chứng khoán Luân Đôn. Chỉ số này tăng theo thời gian bởi nó là chỉ số của những cổ phiếu bán chạy nhất.

Những công ty hoạt động kém bị loại ra khỏi danh sách 100 công ty lớn nhất và thế chỗ bởi những công ty mạnh hơn. Bạn hoàn toàn có khả năng sở hữu cổ phiếu của những công ty mất giá trong khi cả thị trường, về mặt tổng thể, đang tăng trưởng.

Để xác định công ty nào có khả năng phát triển tốt, ta cần nghiên cứu nhiều và đó là việc gần như chúng ta chẳng có thời gian để làm.

Thậm chí những người môi giới chứng khoán cũng chẳng đủ thời gian để nghiên cứu mọi công ty trên sàn chứng khoán (sàn chứng khoán Luân Đôn có hơn 900 công ty và trên thế giới có hàng ngàn công ty khác). Đó là lí do rất nhiều người môi giới đầu tư vào nhiều cổ phiếu một cách cảm tính. Khi họ thấy đối thủ mua – hoặc bán – cổ

phiếu nào đó, họ nghĩ hẳn đối thủ biết điều gì đó mà họ không biết nên cũng cứ thế làm theo. Vậy là giá cổ phiếu biến động rồi sụt giảm mạnh.

Tôi cho rằng vấn đề lớn nhất của mình với thị trường chứng khoán nằm ở chỗ những người giàu có nhờ mua bán cổ phiếu đều là những người giao dịch. Họ có thể thu được hàng triệu tiền hoa hồng từ khoản 7,2% lợi nhuận mà khách hàng có được. Chỉ là tôi không thoải mái lắm với việc đó. Những người môi giới thường tính một khoản phí cho việc thực sự mua hoặc bán cổ phiếu – điều đó có nghĩa là họ kiếm được tiền bất kể việc giao dịch đó là khôn ngoan hay không. Họ thường xuyên tính một khoản phí quản lý khoảng 1%

tổng tiền mà bạn đầu tư, điều này lần nữa có nghĩa là họ kiếm được tiền dù có làm việc đó tốt hay không.

Dù vậy, tôi không thể phủ nhận rằng trong năm 2008 – trước đợt khủng hoảng tồi tệ nhất của thị trường chứng khoán – người đàn ông giàu nhất thế giới không phải một doanh nhân hay nhà sáng chế

mà là một người buôn bán cổ phiếu. Và dù thị trường chứng khoán khủng hoảng, Warren Buffett, triệu phú người Mỹ vẫn có tài sản gấp 10 hoặc 20 lần tôi. Thế nên, chẳng có gì phải băn khoăn khi quá nhiều người đặt số phận của mình vào thị trường chứng khoán.

Một điều nhỏ nữa khiến tôi không muốn đầu tư vào cổ phiếu đó là giá bạn được báo không bao giờ là giá bạn trả. Giống như mua ngoại

tệ trước kì nghỉ vậy, cổ phiếu được mua vào với một mức giá và bán ra ở một mức giá thấp hơn. Đây được gọi là chênh lệch giá đặt mua/

đặt bán và đó là khoản hoa hồng được tính trên mỗi giao dịch để

kiểm soát mức hoa hồng thực. Nếu tôi mua một cổ phiếu giá 1 bảng, có lẽ tôi phải trả 1,02 bảng nhưng nếu tôi bán nó, tôi chỉ được 0,98

bảng. Nhìn chung, một cổ phiếu càng ít được giao dịch, mức chênh lệch này càng lớn. Nếu bạn nhận những con số này lên cho giao dịch lớn, khá nhiều tiền cứ thế mà biến mất.

À Ì

Ê

Ă

À

Ứ

VÀ VÌ SAO BẠN NÊN ĐẦU TƯ VÀO CHÚNG

KHOẢN VÀ CỔ PHIẾU

Khi một công ty được thả nổi trên sàn chứng khoán, công ty đó gây vốn được hàng triệu bảng từ các nhà đầu tư. Số tiền này được sử dụng để phát triển doanh nghiệp, tạo ra doanh thu, từ đó tăng giá trị của cổ phiếu. Bằng cách đầu tư vào cổ phiếu, bạn tạo điều kiện cho nền kinh tế phát triển và những doanh nhân khởi nghiệp như tôi tạo ra của cải. Bạn được lợi, nhưng tất cả chúng ta cùng được lợi từ

khoản đầu tư của bạn. Bạn có tiềm năng kiếm được khoản lợi khổng lồ, nhiều người thỉnh thoảng mua một lượng cổ phiếu nhỏ, những cổ

phiếu này tăng trưởng ngoạn mục và mang lại cho họ khoản tiền cực lớn. Và thậm chí nếu bạn không có được sự tăng trưởng vượt bậc thì

7,2% lợi nhuận cũng làm tăng gấp đôi số tiền của bạn sau mỗi 10 năm, thật tuyệt vời.

Giống như bất động sản, đầu tư dựa trên cổ phiếu mang lại cho bạn hai khoản lợi nhuận: thứ nhất là từ tăng trưởng vốn, thứ hai là từ

thanh toán cổ tức. Cổ tức là một phần lợi nhuận hàng năm được trả

cho cổ đông khi hội đồng quản trị quyết định rằng làm vậy là khôn ngoan. Miễn là bạn đủ trẻ để sống qua vài cuộc suy thoái kinh tế và bạn sẵn sàng thỉnh thoảng để mắt tới người môi giới – hoặc tự giao dịch – bạn có cơ hội để kiếm tiền. Bạn càng gần tới tuổi nghỉ hưu, chúng khoán và cổ phiếu càng trở nên mạo hiểm, thậm chí nếu bạn giữ chúng để hưởng cổ tức hơn là tăng trưởng vốn. Nếu bạn nghỉ

hưu và mong đợi có được thu nhập từ cổ phiếu của mình, thì khi thị

trường xuống giá đột ngột, bạn sẽ thấy mình có ít tiền để sống hơn

nhiều so với dự tính. Bạn càng nhiều tuổi, bạn càng có ít thời gian để

bù đắp cho những mất mát, vậy nên việc chuyển hướng đầu tư sang trái phiếu và trái phiếu viên vàng sẽ ít biến động hơn. Đầu tư vào thị

trường chứng khoán, dù tôi ghét phải nói điều này, là cuộc chơi cho những người trẻ.

Dĩ nhiên, bạn không phải đầu tư vào những công ty riêng biệt –

một tỷ lệ lớn số tiền đầu tư vào thị trường chứng khoán được thực hiện qua các quỹ. Bạn mua cổ được quản lý bởi một chuyên viên môi giới. Người này, đại diện cho quỹ, mua và bán những cổ phiếu riêng lẻ. Bằng cách nắm giữ cổ phiếu của nhiều công ty, bạn không chỉ

giảm thiểu rủi ro mà còn có khoản lợi nhuận đầy tiềm năng. Hàng ngàn quỹ được điều hành bởi hàng trăm công ty môi giới khác nhau.

Một số công ty chuyên về các lĩnh vực cụ thể – dược, công nghệ, hàng tiêu dùng..., một số tập trung theo khu vực (Nam Mỹ, Trung Quốc, châu Âu,...). Bạn không phải đầu tư tất cả tiền vào một quỹ.

Trong một năm, bạn có thể chọn đầu tư một chút tiền vào quỹ đầu tư

phát triển xanh, năm sau vào quỹ về viễn thông. Chiến lược này chia nhỏ rủi ro và bảo vệ bạn khi một lĩnh vực hoặc một nền kinh tế sụp đổ.

Nhìn chung, thị trường càng biến động, bạn càng có nhiều cơ hội để kiếm nhiều và mất nhiều. Năm 2008, giá cổ phiếu của nhà phát triển bất động sản Barratt đã giảm 96% so với mức đỉnh – một trong những đợt giảm giá mạnh nhất mà tôi đã từng nghe nói tới. Mặc dù điều này là khủng khiếp đối với bất kì ai nắm giữ cổ phiếu Barratt trước khi sụp đổ, đây lại là cơ hội cho những người khác để mua nó với giá hời rồi đợi đến khi dự báo nhà đất, và số liệu của Barratt, được cải thiện. Tương tự với ngành ngân hàng, những bất ổn gần

đây khiến cổ phiếu của các ngân hàng chỉ còn lại một phần giá trị

trước đó. Trong khi có thể sắp tới sẽ có nhiều biến động, những người tìm kiếm lợi ích lâu dài có thể coi đây là một cơ hội.

THUÊ MỘT CHUYÊN VIÊN MÔI GIỚI Cách tốt nhất để tìm một người môi giới là thông qua giới thiệu, nếu không bạn có thể tìm, bằng cách nghiên cứu. Việc đọc báo chí tài chính mang đến cho bạn những gợi ý về những nhà điều hành tài năng mà bạn có thể kiểm tra trực tuyến. Khi đã tìm được người môi giới quản lý tiền bạc cho bạn, bạn cần hỏi cô ấy hoặc anh ấy một số

điều sau:

Họ thuộc kiểu chuyên viên môi giới nào?

Một số người môi giới chỉ mua và bán cổ phiếu khi bạn yêu cầu.

Một số sẽ cho bạn lời khuyên sau đó hoàn thành giao dịch cho bạn.

Những người khác đơn giản sẽ mua và bán khi họ thấy phù hợp.

Họ tính những khoản phí nào?

Hãy tìm hiểu xem những chuyên viên môi giới này hưởng lợi ra sao và dịch vụ của họ tốn của bạn bao tiêu tiền. Tìm hiểu xem liệu có bất kì hình phạt nào được áp dụng khi bạn bán cổ phiếu không, và liệu họ có khấu trừ thuế tại nguồn không.

Bạn có thể thường xuyên nói chuyện với họ không?

Họ có số điện thoại miễn phí nào để bạn gọi khi cần đánh giá về một loại cổ phiếu không? Họ sẽ cung cấp cho bạn báo cáo hàng năm chứ. Hoặc liệu bạn có thể mất liên lạc hoàn toàn với họ không?

Điều gì sẽ xảy ra nếu họ rời công ty?

Nếu bạn chọn một chuyên viên môi giới cá nhân, ai sẽ quản lý quỹ của bạn khi họ rời đi?

Bạn cần chắc chắn rằng chuyên viên môi giới của mình hiểu tham vọng của bạn đối với khoản đầu tư. Bạn muốn thu nhập hàng tháng từ tiền trả cổ tức hay tăng trưởng dài hạn? Bạn có muốn đầu tư một cách có đạo đức và tránh những công ty thu lợi từ những thứ

như thuốc lá và dầu mỏ không? Việc phỏng vấn không nên chỉ từ

phía bạn: nếu người môi giới của bạn không hỏi bạn thật nhiều câu hỏi, tôi ngờ rằng họ chưa chắc đã có thể tạo ra lợi nhuận cho bạn.

TỰ GIAO DỊCH

Dĩ nhiên, bạn không cần đến một người môi giới. Mạng Internet khiến việc tự giao dịch chứng khoán trở nên dễ dàng – cái khó là

quyết định xem nên mua cổ phiếu nào. Hai giây tìm kiếm trên Google sẽ mang đến cho bạn vài website để tự giao dịch, ở đó bạn có thể

mua cổ phiếu với mức phí chung (thường khoảng 10 đến 15 bảng, mức phí này được giảm bớt nếu bạn thực hiện nhiều giao dịch) cộng thêm 0,5% thuế trước bạ cho tất cả giao dịch mua cổ phiếu. Một số

website tính phí xử lý hàng năm – có thể là một nửa phần trăm của tổng số cổ phiếu bạn nắm giữ.

Một số người bị cám dỗ về việc “giao dịch trong ngày”. Họ làm việc của một người môi giới tại nhà, họ bán và mua trong cả ngày tùy theo chuyển biến của thị trường. Tôi không bao giờ nên làm vậy : giao dịch trong ngày là cuộc chơi của chuyên gia, cần nhiều thời gian để có thể chơi tốt và sẽ tốn kém nếu bạn chơi kém. Thay vào đó, tôi

nghĩ bạn có thể học thêm một chút từ Warren Buffett, người đã tạo nên gia sản của mình bằng cách mua lượng lớn cổ phần trong các tập đoàn lớn – McDonald's, Coca Cola, Gillette – và nắm giữ những cổ phiếu này trong thời gian rất dài.

Nếu bạn làm việc trong một lĩnh vực cụ thể, hiểu biết tốt về

những nhà điều hành thông thái, và có thể nhận ra những xu hướng ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của công ty, bạn có thể có lợi thế tốt hơn nhiều chuyên viên môi giới khi đầu tư vào lĩnh vực của bạn.

Chọn ra một loạt những công ty mà bạn hiểu rõ và tin rằng sẽ phát triển tốt để đầu tư là chiến lược mà tôi cho là nhạy bén.

Thông thường, lượng cổ phiếu bạn giao dịch càng lớn thì phí giao dịch càng ít lạm vào số cổ phiếu ấy (dù mua 100 hay 1.000 bảng tiền cổ phiếu thì bạn vẫn phải trả cùng một mức phí, 12 bảng chẳng hạn). Tương tự, bạn càng giao dịch ít, phí giao dịch này càng làm vào lợi nhuận của bạn. Nếu bạn mới giao dịch, tôi khuyên bạn không nên nhảy vào thị trường với số tiền tiết kiệm của mình và mua hàng ngàn

bảng cổ phiếu. Sao bạn không chọn một vài cổ phiếu từ đầu và mua vài trăm bảng thôi? Hãy bỏ tiền trả phí giao dịch – coi như phí học tập – và xem điều gì sẽ xảy ra với những cổ phiếu của bạn. Bạn có thể thất vọng về độ tăng trưởng hoặc ngạc nhiên trước mức biến động của chúng, hoặc bạn có thể tiếc rằng mình đã không mua nhiều hơn. Việc bắt đầu với một số tiền nhỏ cho phép bạn nếm thử những gì mình có thể trải qua khi đầu tư tiền của vào thị trường và cảm nhận của bạn ra sao nếu dự định để cổ phiếu quyết định tương lai.

Sau giai đoạn mào đầu khiến bạn thấy mình phù hợp với việc xử

lý cổ phiếu, hãy nghiên cứu những công ty mục tiêu mà bạn hiểu và tin tưởng. Hãy đọc báo cáo thường niên của họ, đánh giá độ mạnh

của những công ty đó và dự đoán tăng trưởng của chúng, nếu bạn vẫn cảm thấy thuyết phục về việc những công ty này có khả năng phát triển, hãy mua một số cổ phiếu của họ. Đừng bao giờ mua nhiều hơn khả năng chi trả khi có thua lỗ của mình ở bất kì công ty nào, nhưng khi đã mua rồi, hãy học theo ngài Buffett và giữ số cổ phiếu ấy trong dài hạn. Đừng bị những biến động của thị trường khiến bạn hoang mang – cú để những người chuyên nghiệp giao dịch theo cách của họ trong thời kì hỗn loạn – và hãy đặt niềm tin vào lợi nhuận dài hạn mà thị trường thường mang đến như một truyền thống.

TỐI ƯU THUẾ

Thuế lãi vốn (CGT) là khoản thuế phải trả trên lợi nhuận thu được từ cổ phiếu, dù bạn có thể kiếm được 9.600 bảng mỗi năm trước khi trả 18% thuế lãi vốn cho phần còn lại của thu nhập. Tuy nhiên, bạn có thể mua tới 7.200 bảng tiền cổ phiếu như một phần của trợ cấp tài khoản tiết kiệm cá nhân. Tất cả những cổ phiếu được bán trong phạm vi tài khoản tiết kiệm cá nhân đều được miễn thuế lãi vốn và thuế thu nhập, vậy nên dù cổ phiếu mang lại thu nhập cho bạn qua cổ

tức hay tăng giá trị thì phần thu nhập ấy hoàn toàn được miễn thuế.

Dù bạn đầu tư vào thị trường chứng khoán nhiều đến đâu, mua 7.200

bảng cổ phiếu đầu tiên bằng tài khoản tiết kiệm cá nhân là việc làm hợp lí.

Bạn có thể thực hiện việc này thông qua các trang tự giao dịch hoặc nhà chuyên viên môi giới,

Ở

GHI NHỚ

- Cổ phiếu riêng lẻ có thể giảm giá trị kể cả khi thị trường tổng thể đang tăng trưởng. Và dĩ nhiên, ngược lại.
- Lợi nhuận trung bình – khi lạm phát thay đổi – trong 50 năm qua là 7,2% một năm.
- Nắm giữ cổ phiếu trong thời gian dài giảm thiểu ảnh hưởng bởi những đợt giảm giá cổ phiếu ngắn hạn.
- Nắm giữ nhiều cổ phiếu trong những thị trường khác nhau khiến rủi ro được giảm thiểu.
- Bạn không cần đến một người môi giới – bạn có thể tự giao dịch cổ phiếu trực tuyến.
- Bạn có thể dùng 7,200 bảng mỗi năm để mua cổ phiếu qua tài sản tiết kiệm cá nhân, nhờ vậy bạn sẽ không phải trả thuế cho bất kì khoản thu nhập hay lợi nhuận nào.

07

LƯƠNG HƯU CÓ PHẢI ĐIỀU GÌ ĐÁNG

MONG ĐỢI KHÔNG?

Trung bình, quãng đời làm việc của chúng ta bắt đầu vào tuổi hai mươi và kết thúc vào những năm sáu mươi tuổi. Chúng ta biết rằng tuổi thọ trung bình Anh hiện nay là hơn 80 tuổi, nghĩa là chúng ta cần phải kiếm đủ tiền trong 40 năm làm việc để chăm lo cho 60 năm cuộc đời. Nếu bạn không suy nghĩ về cách tích cóp cho bản thân lúc về

hưu thì khi ngày ấy tới, bạn sẽ phải sống dựa vào khoản trợ cấp của nhà nước, theo mức chính quyền có thể trợ cấp. Hiện nay, lương hưu cơ bản của nhà nước là 90,70 bảng một tuần. Tùy vào hoàn cảnh của bạn, mức này có thể đi kèm một khoản lương hưu thứ hai (thêm khoảng 40 bảng) và tín dụng hưu trí (đảm bảo cung cấp thu nhập tối thiểu là 124 bảng một tuần cho người độc thân và 189 bảng cho một cặp vợ chồng). Cũng có một số người về hưu được hưởng một số trợ cấp nhà ở và thuế hội đồng. Mức này vừa đủ sống, nhưng trong tương lai, không có gì đảm bảo rằng nhà nước vẫn có thể chu cấp nhiều như vậy.

Một số nhà kinh tế tin rằng dân số già của nước Anh giống như

một quả bom lương hưu hẹn giờ bên dưới nền kinh tế và một lúc nào đó sẽ phát nổ. Để đáp ứng nhu cầu của số lượng người nghỉ hưu ngày càng tăng trong khi quy mô lực lượng lao động giảm (dẫn đến

số tiền thuế thu được giảm đi), các chính phủ tương lai có thể sẽ

không có khả năng cung cấp khoản trợ cấp đủ sống. Vì vậy, nếu bạn còn đủ trẻ để thay đổi tình thế, tôi mong bạn suy nghĩ nghiêm túc về

việc làm thế nào để chi trả cho những năm tháng tuổi già.

Bạn có thể thích ý tưởng tiếp tục làm việc nhưng dù nhiều người lao động sẵn sàng làm vậy thì người sử dụng lao động lại không mấy hào hứng với một lực lượng lao động lớn tuổi, dù đã có quy định cấm phân biệt đối xử theo tuổi tác. Nguyên nhân là do người lao động lớn tuổi thường cần nhiều thời gian nghỉ ốm hơn, năng suất lao động của họ đã giảm đi và thường không có những kỹ năng cập nhật nhất.

Không phải nghề nào cũng đánh giá cao kinh nghiệm. Vì vậy bạn không thể trông mong mình sẽ được tiếp tục làm việc, dù gần đây tôi nghe nói rằng hiện nay, người Anh sẽ coi mình vẫn tuổi trung niên nếu họ chưa chạm ngưỡng bảy mươi.

Hiện vẫn còn một số người lao động được hưởng lợi từ các chương trình lương hưu do các tập đoàn lập ra nhằm khuyến khích và tặng thưởng cho những người gắn bó lâu dài. Chương trình này chi trả cho người lao động một số tiền theo tỷ lệ phần trăm mức lương chính thức cuối cùng của họ (thường là 66%) như một loại lương hưu trọn đời. Vì duy trì những chính sách này quá tốn kém nên dần dần chỉ có những người làm việc cho nhà nước – công chức, cảnh sát, cứu hỏa, các chuyên gia y tế – mới mong nhận được những thứ như chương trình lương hưu nói trên. Nhưng ngay trong chính những ngành này, người mới vào cũng hiếm khi được tham gia các câu lạc bộ lương hưu và phải dựa vào tiền nghỉ hưu tự thu xếp.

Phương thức thông thường để thu xếp tiền nghỉ hưu là thông qua một kế hoạch hưu trí cá nhân. Nhưng tôi không nghĩ rằng đây là hình thức phù hợp với nhiều người. Tôi cho rằng bạn không nhất thiết phải có quỹ lương hưu (nhưng có hai tình huống mà có quỹ

lương hưu lại là lựa chọn khôn ngoan hơn) nhưng bạn chắc chắn cần có một kế hoạch.

LƯƠNG HƯU TRUYỀN THỐNG

Hầu hết các quỹ lương hưu hoạt động theo cơ chế thế này: bạn gửi một phần thu nhập của mình vào quỹ của một trong số những dịch vụ lương hưu lớn, công ty này dùng quỹ đó đầu tư vào thị

trường chứng khoán, hy vọng giá trị số tiền của bạn sẽ tăng đáng kể.

Các dịch vụ lương hưu kiếm tiền bằng cách thu một tỷ lệ phần trăm trong tổng số tiền gửi của bạn như phí hàng năm (thường từ 0,5%

đến 2%), dù quỹ có làm ăn tốt hay không. Hầu hết các nhà quản lý quỹ hưu trí khá thận trọng vì họ chịu trách nhiệm về mức thu nhập tương lai của khách hàng. Vì vậy, họ sẽ tránh né các rủi ro và do đó thường bỏ lỡ những cơ hội béo bở nhất trên thị trường. Tuy nhiên, khi đầu tư vào một quỹ hưu trí, bạn đang hướng tới sự đảm bảo chứ

không phải sự tăng trưởng ngoạn mục. Do đó, mức lợi nhuận trung bình 7,2% của thị trường chứng khoán có lẽ là khá đủ.

Khi nghỉ hưu, bạn được quyền rút một khoản trị giá 25% quỹ hưu trí mà không bị đánh thuế và phải dùng phần còn lại để mua một

"niên kim". Niên kim là một sản phẩm bảo hiểm đảm bảo bạn sẽ có thu nhập trọn đời và thu nhập này phụ thuộc vào sức khỏe, tiền sử

bệnh gia đình và độ tuổi nghỉ hưu của bạn. Nếu bạn có gen xấu và công ty bảo hiểm không nghĩ rằng bạn có thể sống tới năm 90 tuổi, bạn sẽ nhận được khoản niên kim cao hơn so với khả năng nhận được một bức điện chúc mừng từ nhà vua vào ngày sinh nhật 100

tuổi. Niên kim được coi như bất kì nguồn thu nhập nào khác, nghĩa là bạn sẽ phải trả thuế cho khoản niên kim nhận được.

Để khuyến khích mọi người đóng góp vào quỹ hưu trí, chính phủ

đưa ra các ưu đãi thuế. Nếu bạn phải trả mức thuế cơ bản, hiện nay là 20%, chính phủ sẽ góp thêm vào lượng tiền đóng góp của bạn số

tiền bằng mức thuế bạn phải đóng. Vì vậy, với mỗi 80 bảng bạn nộp, chính phủ sẽ thêm vào 20 bảng. Nếu bạn nộp mức thuế suất cao hơn, mức đóng góp thường cao hơn: cứ mỗi 60 bảng bạn đóng góp, chính phủ sẽ thêm vào đó 20 bảng; nhưng bạn cũng có thể khiếu nại rằng khoản đóng góp của bạn xứng đáng thêm 20 bảng trợ cấp nữa khi bạn hoàn thành tờ khai thuế hàng năm. Vì bạn sẽ phải nộp ít nhất 20% của bất kì khoản thu nhập nào từ lương hưu nên lợi ích cho người nộp thuế ở mức cơ bản là không đáng kể, nhưng đối với người nộp mức thuế suất cao hơn, số tiền cũng là một món quà kha

khá. Nếu bạn là người nộp mức thuế suất cao thì bạn chính là một trong hai trường hợp tôi sẽ khuyên nên nộp quỹ lương hưu. Để đổi lại những lợi ích về thuế, chính phủ đặt ra các hạn chế cho quỹ hưu trí. Khác với những tài khoản tiết kiệm khác, bạn không thể động vào quỹ lương hưu nếu bạn chưa tới 55 tuổi và bạn không có lựa chọn nào khác ngoài mua niên kim bằng 75% giá trị quỹ – ngay cả nếu bạn cho rằng giá trị niên kim bạn nhận được quá ít. Theo tôi, chỉ có phần đóng góp trị giá 40% từ chính phủ mới bù đắp được cho những hạn chế và phần thuế đánh vào khoản lương hưu nhận được.

Tình huống còn lại mà tôi nghĩ nên nộp quỹ lương hưu cá nhân là khi người sử dụng lao động đóng góp vào phần quỹ ấy. Một số

nhà tuyển dụng đóng góp một lượng tương ứng cho mỗi khoản tiền bạn nộp quỹ (cao nhất thường là 5%). Khi đó, giả sử bạn có khả năng chi trả phần đóng góp của mình thì sẽ thật đại dột nếu không tham gia chương trình của họ. Tuy nhiên, hãy chắc chắn rằng khoản hưu trí của bạn có tính linh động và bạn có thể lấy đi khi thay đổi công việc.

Để được tư vấn thêm về lương hưu, hãy gọi tới Dịch vụ Tư vấn Hưu trí qua số 0845 601 2923.

LƯƠNG HƯU CÁ NHÂN TỰ ĐẦU TƯ (SIPP) SIPP là sản phẩm hưu trí tương đối mới dành cho những ai muốn có vai trò chủ động hơn trong việc quản lý đầu tư quỹ lương hưu. SIPP vẫn được hưởng những ưu đãi thuế tương tự như lương hưu cá nhân và còn cho phép người sở hữu đầu tư vào nhiều loại tài sản như trái phiếu viên vàng, các quỹ tín thác và bất động sản thương mại. Nếu bạn điều hành một doanh nghiệp nhỏ, mua địa điểm mở công ty dưới hình thức SIPP là một cách làm khá hợp lí.

Quỹ SIPP của bạn tự động trở thành chủ nhà của bạn và điều tuyệt vời là nó không những không phải nộp thuế cho khoản tiền thuê nhà bạn trả mà sẽ không bị tính thuế lợi nhuận bán tài sản nếu bạn bán bất động sản ấy trước khi nghỉ hưu. Dù bạn không sở hữu một doanh nghiệp, bạn chắc cũng thấy được rằng sở hữu bất động sản

thương mại như một phần của SIPP tạo ra lợi nhuận tốt hơn việc mua bất động sản để cho thuê.

Khi chọn SIPP, bạn có thể dịch chuyển các khoản đầu tư để thu lợi từ sự bùng nổ ở những thị trường nhất định chứ không bị gắn chặt vào những quỹ do người quản lý quỹ lương hưu truyền thống lựa chọn. Mỗi lần phân bổ lại các khoản đầu tư, bạn sẽ phải trả phí giao dịch. Tuy nhiên, những khoản phí này chẳng đáng là bao so với những lợi ích thu được khi tận dụng được các biến động của thị

trường chứng khoán. Thường thì các quỹ hưu trí truyền thống quá thận trọng nên sẽ không đầu tư vào những cơ hội như vậy. Cũng giống như đối với quỹ lương hưu truyền thống, bạn sẽ không nhận được thu nhập từ SIPP trước năm năm mươi tuổi (tăng lên 55 tuổi từ 2010)

ISA

Tôi tin rằng việc tận dụng các khoản phụ cấp ISA sẽ có lợi hơn cho hầu hết mọi người. Hiện nay, bạn có thể đầu tư 7.200 bảng một năm vào một ISA gồm 3.600 bảng tiền mặt và phần còn lại là cổ

phiếu, hoặc toàn bộ là cổ phiếu) và bạn sẽ không bao giờ bị đánh thuế vào tiền lãi hoặc tiền cổ tức nhận được từ ISA. Trên thực tế, bạn thậm chí không phải khai báo các khoản đầu tư ISA trong tờ khai thuế. Mặt tốt của hình thức này là bạn sẽ giữ lại được khoản hỗ trợ

thuế lợi nhuận bán tài sản để dùng cho các khoản đầu tư khác, khoản hỗ trợ này hiện đang ở mức 9.600 bảng một năm. Đây là thông

tin tuyệt vời cho bất cứ ai đã đầu tư vào một hình thức khác, như bất động sản chẳng hạn.

Nếu mỗi năm từ khi bốn mươi tuổi cho đến khi nghỉ hưu lúc 65

tuổi, bạn đầu tư phụ cấp ISA tối đa vào cổ phiếu và thu được lợi nhuận trung bình hàng năm là 7,2% (đã điều chỉnh theo lạm phát), tôi tính ra rằng bạn có thể tạo được một khoản lương hưu trị giá 468.000

bảng. Tôi không cho rằng nhiều người sẽ có dư ra 7200 bảng mỗi năm, nhưng nếu bạn có thể để ra 2.000 bảng một năm, tích lũy lương hưu của bạn sẽ đạt tới mức 130.000 bảng. Bạn có thể cho rằng lợi nhuận 7,2% một năm là mức không thực tế nếu tính đến sự rủi ro trên thị trường chứng khoán. Trong trường hợp ấy, bạn sẽ muốn điều chỉnh lợi nhuận xuống còn 5% một năm, nghĩa là nếu bạn bỏ ra 7.200 bảng một năm thì cuối cùng bạn sẽ thu được 366.000 bảng. Tuy nhiên, bạn cũng có thể nhìn nhận rằng các điều kiện hiện tại của thị

trường cho phép bạn mua từ một thị trường tiêu điều và thu được lợi nhuận cao hơn trung bình. Nếu bạn cho rằng mình có thể đạt được lợi nhuận trung bình là 8,5% trong 25 năm, tổng lương hưu của bạn sẽ đạt gần 620.000 bảng. Tất nhiên, có thể chính phủ tương lai sẽ

thay đổi các khoản phụ cấp và chế độ ISA. Nhưng nếu họ thay thế

các chính sách ưu đãi thuế PEP và TESSA, thì khi các quỹ ISA cho phép rút tiền, chúng sẽ được thay bằng các sản phẩm tiết kiệm tương tự.

Dựa trên con số 7,2% từ Barclay, tôi tính toán rằng đầu tư vào cổ

phiếu trong 25 năm sẽ mang lại cho bạn lợi nhuận 530%, tức là nếu bạn bỏ ra 7.200 bảng ở hiện tại thì trong thời gian 25 năm, quỹ này sẽ

có giá trị thực tế là 38.000 bảng vì 7,2% này đã tính cả lạm phát. Nói cách khác, nếu 25 năm nữa, bạn muốn có thu nhập hàng năm là

38.000 bảng, bạn cần để ra 7.200 bảng, tương đương 19% mức thu nhập mục tiêu.

Hãy suy nghĩ về những loại thu nhập bạn muốn có khi nghỉ hưu.

Hãy xem xét ngân sách của bạn xem khi nghỉ hưu, bạn còn phải chịu những chi phí nào và không phải chi trả cho những chi phí nào (chi phí đi lại khi đi làm, chắc chắn không còn nữa). Nếu bạn tính ra mình muốn đạt được thu nhập 20.000 bảng một năm, tôi đề nghị bạn góp 3.800 bảng mỗi năm vào một ISA từ mốc 25 năm trước năm bạn muốn nhận được thu nhập từ nguồn này.

Lí do tôi ủng hộ ISA hơn so với lương hưu là do tính linh hoạt của hình thức này. Bạn không cần phải đóng góp mỗi năm và cũng không cần đóng góp một số tiền cố định. Bạn có thể thanh toán một khoản lớn mỗi lần vào bất kì lúc nào trong năm hoặc góp dần trong suốt cả

năm cho đến khi chạm ngưỡng trên. Nhưng điều tuyệt vời thực sự

của hình thức này là bạn không nhất thiết phải nhận tiền về khi đã nghỉ hưu. Như vậy, giả sử, bạn bắt đầu gửi tiền vào ISA ở tuổi bốn mươi và rút tiền khỏi ISA đầu tiên khi 65 tuổi, rút tiền khỏi ISA thứ hai khi 66 tuổi và lần lượt như vậy. Đối với quỹ lương hưu, số tiền bạn nộp vào ở những năm năm mươi tuổi không có đủ thời gian để tích lũy được một khoản lợi nhuận đáng kể trước khi bạn phải chuyển nó thành niên kim. Những khoản đầu tư ISA thì vẫn sẽ tiếp tục tích lũy lợi nhuận. Nói cách khác, chưa quá muộn để chuẩn bị chu cấp lương hưu cho chính mình đâu.

Tất nhiên, sẽ khôn ngoan hơn nếu bạn không chỉ dựa vào mức lợi nhuận 7,2% từ thị trường vì con số này gồm cả lợi nhuận của những người tự quản lý các khoản đầu tư của mình. Nếu bạn không giữ vai trò chủ động trong việc lựa chọn và quản lý các khoản đầu tư

của bản thân, tôi dám cá rằng bạn sẽ nhận được lợi nhuận thấp hơn con số trên.

Bạn là người quyết định khi nào muốn lấy lợi nhuận chứ không phải là chính phủ hay công ty lương hưu! Nếu bạn nghĩ rằng ISA của bạn

đang tiến triển tốt và bạn muốn lấy lợi nhuận, hãy bán chúng, hay nếu bạn nghĩ rằng thị trường vẫn còn phát triển tiếp, bạn có thể

tiếp tục giữ chúng lại. Tất nhiên bạn không cần bán chúng theo thứ

tự bạn góp tiền vào. Nếu một trong những quỹ ISA hoặc khoản đầu tư cá nhân của bạn không đạt được lợi nhuận mong muốn, bạn có thể bỏ nó và đầu tư vào một khoản khác bằng số tiền ấy mà vẫn giữ

được ưu đãi miễn thuế đầu tư: bạn có thể chuyển đổi các quỹ ISA của mình bao nhiêu lần tùy ý mà không mất ưu đãi thuế nhưng sẽ

phải trả phí giao dịch. Nếu bạn đầu tư vào các quỹ quản lý, sẽ vẫn có phí ISA, thường là 1% hoặc 1,5% số tiền đầu tư nhưng nếu bạn quản lý ISA của bản thân, bạn sẽ chỉ phải chịu chi phí giao dịch (và thuế

trước bạ ở mức 0,5%), trả khi bạn mua cổ phần. Có thể bạn cũng sẽ

bị áp phí quản lý hàng năm khi tự môi giới giao dịch, thường là một khoản nhỏ chỉ ở mức 0,5%.

Nếu bạn nghĩ rằng ISA là phương án phù hợp với mình, bạn cần phải tìm hiểu một chút xem liệu bạn có tin mình đủ khả năng tự đầu tư phụ cấp ISA của bản thân hay không. Nhiều khả năng bạn sẽ

muốn nhận được sự giúp đỡ từ một cố vấn tài chính hoặc một nhà quản lý quỹ. Cả hai đối tượng này đều sẽ tính phí chuyên môn. Tuy nhiên, mỗi mùa xuân, các tờ báo tài chính sẽ tràn ngập các đánh giá về những quỹ đầu tư hiệu quả nhất, thích hợp với việc đầu tư ISA vì ngành tài chính muốn khuyến khích mọi người sử dụng hết phụ cấp ISA của họ trước khi năm tính thuế kết thúc vào ngày 05 tháng Tư.

Bạn có thể xem xét kỹ lưỡng các đánh giá và chọn quỹ đầu tư của riêng mình. Mỗi năm, bạn đều có thể làm lại điều này, chọn các quỹ

và nhà quản lý quỹ có thành tích tốt giúp bạn phân bổ các khoản đầu tư. Nếu bạn đã tự nhận lấy công việc ấy, bạn sẽ tiết kiệm được phí cố

vấn tài chính (đặc biệt nếu nhà tư vấn cũng chỉ đã đọc các tạp chí bạn đọc). Bạn vẫn sẽ phải trả phí quản lý quỹ nhưng phí này thường dưới 1%). Khi dùng phương pháp này, bạn tự ủy thác cho chính mình nhiệm vụ thực hiện một cuộc đánh giá tài chính hàng năm, thay vì giao quyền kiểm soát cho những người không quan tâm nhiều (bằng bạn) đến thịnh vượng tài chính của bạn. Tôi nghĩ đó là một nước đi vô cùng thông minh.

BẤT ĐỘNG SẢN

Nhiều người trông cậy rằng giá trị của ngôi nhà họ đang ở sẽ chu cấp cho quãng đời hưu trí sau này. Nếu họ có thể bán một ngôi nhà giá 500.000 bảng và chuyển xuống ở một ngôi nhà 250.000 bảng, ngay lập tức, họ có một phần tư triệu được miễn thuế để đầu tư kiếm thu nhập. Đây không phải là một kế hoạch tồi, nhưng sẽ ra sao nếu bạn không thể bán tài sản của mình hoặc nó có giá trị thấp hơn rất nhiều so với bạn nghĩ? Và có thể bạn sẽ thực sự không muốn rời bỏ

ngôi nhà và những kỉ niệm ở nơi đó.

Tôi đã nói rằng bất động sản là một khoản đầu tư. Mặc dù bạn phải trả thuế lợi nhuận bán tài sản cho bất động sản thứ hai, khoản thuế sau cùng bạn phải trả có lẽ sẽ ít hơn bạn nghĩ nếu bạn trừ đi toàn bộ chi phí trong suốt thời gian đầu tư và bạn không phải trả tiền

thuế lãi cho các khoản Trợ cấp Miễn trừ Hàng năm (AEA), hiện là 9.600 bảng (nếu bạn chưa dùng ưu đãi này cho hạng mục nào khác thuộc danh mục đầu tư của bạn).

Giả sử, ở tuổi bốn mươi, bạn mua bất động sản để cho thuê với giá 150.000 bảng, trong đó đặt cọc 50.000 bảng và thế chấp 100.000

bảng. Bây giờ hãy giả sử giá trị của bất động sản này tăng chỉ 5%

một năm và bạn bán nó khi bạn 65 tuổi và đã thanh toán hết khoản thế chấp. Giá bán sẽ là 484.000 bảng, có nghĩa là bạn đã thu được khoản chênh lệch vốn là 334.000 bảng. Nếu chi phí mua, bảo

trì và bán là 25.000 bảng, bạn hãy trừ con số đó và phí AEA hàng năm là 9.600 bảng khỏi doanh thu, bạn sẽ phải trả thuế lãi cho 299.400 bảng.

Tuy nhiên, đây thực sự là một giao dịch có lợi cho bạn vì thuế sẽ được tính dựa trên lợi nhuận của bạn so với giá mua. Bạn chỉ trả 50.000 bảng, thì giá trị khoản thế chấp, trong trường hợp này 100.000

bảng, sẽ là khoản lợi nhuận được miễn thuế. Vì vậy, mặc dù tổng số lợi nhuận thực tế của bạn 434.000 bảng, bạn chỉ phải nộp thuế cho 299.000 bảng trong số đó. Theo quy định hiện hành, bạn phải trả thuế

lãi ở mức 18% của khoản lợi nhuận, nghĩa là nộp 53.892 bảng cho nhân viên thuế, hay 12,4% số lợi nhuận của bạn, ít hơn nhiều so với khi phải trả thuế thu nhập nếu số tiền đó là lương.

Trái với việc sử dụng chính ngôi nhà đang ở để chi trả tiền nghỉ

hưu, mặt tốt khi có một bất động sản thứ hai là dù giá trị của nó thấp hay cao cũng không quan trọng, chỉ cần bạn vẫn cho thuê được là bạn đã có lợi. Nó vẫn sẽ tạo cho bạn một nguồn thu nhập cho đến thời điểm thích hợp để bán đi.

Tất nhiên, có một cách để hoàn toàn tránh được khoản thuế lãi đánh vào bất động sản đầu tư: mua bất động sản dùng cho lúc nghỉ

hưu dưới dạng một khoản đầu tư. Khi thích hợp, bạn bán nhà của bạn và chuyển sang ở bất động sản đầu tư. Nhà của bạn sẽ không bị tính thuế lãi.

LỰA CHỌN KHÁC

Tôi hiểu rằng có rất nhiều lời khuyên trong này chưa thực sự thuyết phục những người trên 45 tuổi. Họ không còn đủ thời gian để hưởng lợi nhuận gộp của thị trường. Nhưng tôi vẫn sẽ khuyến khích bạn nghiêm túc xem xét tài khoản phụ cấp ISA. Bạn có thể không còn đủ thời gian để tích góp lợi nhuận kịp cho lúc nghỉ hưu ở tuổi 65 nhưng đến khi bạn 70 tuổi, lợi nhuận kép sẽ biến khoản đầu tư của bạn thành một lượng tiền đáng kể.

Nếu bạn không thực sự tăng được khoản tiết kiệm trong giai đoạn sự nghiệp sau thì bất kì khoản đầu tư dạng cổ phiếu nào cũng sẽ không mang về cho bạn nhiều thu nhập khi ở tuổi 65 (và có lẽ quá rủi ro nếu xét cả chu kỳ thị trường). Nếu bạn sở hữu nhà riêng, bạn vẫn có thể nghĩ đến việc mua bất động sản đầu tư với một chút vốn chủ sở hữu trong ngôi nhà của mình. Mặc dù có thể tới khi nghỉ hưu, bạn vẫn chưa trả hết thế chấp nhưng khoản thanh toán thế chấp sẽ

bị giảm giá trị thực do lạm phát trong khi tiền thuê bạn nhận được sẽ tăng lên. Trong vài năm đầu khi nghỉ hưu, tiền thuê sẽ là khoản thu nhập bổ sung cho bạn và khi bạn đã trả hết thế chấp, khoản tiền này sẽ đủ để nuôi sống bạn.

Nếu đây không phải lựa chọn phù hợp với bạn thì có lẽ hướng đi thích hợp nhất cho bạn là không làm gì cả. Tôi hoàn toàn nghiêm túc đấy. Một khoản tiết kiệm ít ỏi khi nghỉ hưu sẽ khiến bạn nhận được ít trợ giúp hơn từ chính phủ vì phần lớn thu nhập sẽ bị tính khi thẩm tra khả năng tài chính. Nếu bạn có khoản tiết kiệm cao hơn mức 6.000 bảng mà các nhà chức trách đặt ra, mức tín dụng và trợ cấp hưu trí bạn được nhận sẽ giảm đi.

Vậy bạn nên làm gì nếu bạn thấy thu nhập của mình tăng đột biến trong những năm năm mươi tuổi, đủ để chu cấp phần nào cho tương

lai? Bạn có thể thử đầu tư vào các loại tài sản như ô tô cổ, rượu vang ngon, tem hiếm và nghệ thuật. Đây là ví dụ về những thứ bạn có thể

bán khi bạn cần thêm thu nhập. Tới đây, có lẽ thông điệp đã rõ ràng: bạn bắt đầu nhìn nhận nghiêm túc về việc tích lũy cho thời gian hưu trí càng sớm thì thời gian bạn được hưởng lợi từ sự phát triển thị

trường và lãi kép càng kéo dài. Điều này cũng có nghĩa là bạn có thể

góp những khoản nhỏ hàng tháng để đầu tư vào bất cứ hình thức tiền lương hưu nào bạn chọn.

GHI NHỚ

- Bạn cách thời điểm nghỉ hưu càng xa, bạn càng khó có thể

chắc chắn rằng trong tương lai, chính phủ sẽ có khả năng trợ cấp cho bạn một khoản lương hưu đủ sống.

- Bạn tích trữ từ bây giờ được càng nhiều, thu nhập của bạn khi về hưu càng khả quan.

- Chế độ lương hưu truyền thống có lợi nhất nếu bạn là một trong hai đối tượng: người nộp thuế mức cao nhất hoặc nếu người sử

dụng lao động đóng góp vào lương hưu của bạn.

- Tài sản tiết kiệm cá nhân có tính linh hoạt cao hơn và mọi thu nhập bạn nhận được từ nguồn này sẽ không bị tính thuế.

- Hướng dẫn sơ bộ: bạn cần đầu tư 19% tổng số thu nhập bạn muốn có khi nghỉ hưu từ thời điểm 25 năm trước khi cần dùng, tức là nếu bạn đầu tư 3.800 bảng từ năm nay, bạn sẽ có mức thu nhập 20.000 bảng vào 25 năm sau.

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Bạn có phải là một người tiết kiệm không?

2. Lí do mà bạn tiết kiệm tiền là gì?
3. Trong ba năm gần đây, bạn tiết kiệm được bao nhiêu tiền? Bạn tiết kiệm bằng cách nào?
4. Bạn có tham gia hoạt động đầu tư nào không? Kết quả của những hoạt động đầu tư của bạn như thế nào?
5. Bạn đã có nhà riêng chưa? Sau khi đọc xong cuốn sách này, bạn có kế hoạch mua đất hay mua nhà không? Tại sao?
6. Kế hoạch tài chính của bạn trong những năm nghỉ hưu là gì?

PHẦN 06

KẾ HOẠCH

01

KẾ HOẠCH TÀI CHÍNH CÁ NHÂN

Trong kinh doanh, lập kế hoạch chính là nền tảng cho tăng trưởng.

Đối với tất cả các doanh nghiệp mới, tôi đều khuyến khích chủ doanh nghiệp viết kế hoạch kinh doanh trong đó vạch rõ công ty đó làm gì, kiếm tiền bằng cách nào và phát triển ra sao. Sau nhiều năm, tôi đã trở thành kẻ hâm mộ cuồng nhiệt của các kế hoạch kinh doanh vì khi bạn viết lại một thứ gì đó, nó trở nên đáng tin cậy và khả thi hơn. Vì vậy, phần cuối cùng của cuốn sách này sẽ bàn về cách viết kế hoạch cá nhân của chính bạn để bạn có thể hoạch định tương lai tài chính của bản thân. Viết ra kế

hoạch sẽ tăng khả năng kế hoạch đó được chuyển thành hành động và cuối cùng là của cải.

Tôi hy vọng rằng khi kết thúc bài tập này, bạn sẽ lập ra được một tài liệu dài từ 5 đến 10 trang để lưu lại. Mong rằng bạn sẽ giữ lại kế hoạch này và sử dụng nó để đánh giá sự tiến bộ của bản thân cũng

như coi đây là bản đồ chỉ dẫn dùng khi bị lạc trong mê cung tài chính. Thật khó để biết bạn đang đi đâu nếu không có bản đồ. Kế hoạch bạn sắp viết chính là tấm bản đồ ấy – là hướng dẫn giúp bạn đi đến mục tiêu tài chính của bản thân nhanh nhất có thể.

Đọc tới đây, có lẽ bạn đã hiểu khá rõ những cách khác nhau để tăng sự giàu có của bản thân – bạn có thể chọn kiếm nhiều tiền hơn, tiết kiệm nhiều hơn, đầu tư nhiều hơn và chi tiêu ít hơn vào những thứ phù phiếm.

Tôi hy vọng bạn cũng đã phần nào mừng tượng được biểu đồ thu nhập và chi tiêu trọn đời mình trông như thế nào và những khát vọng tài chính

của bạn là gì. Trong kế hoạch này, chúng ta sẽ sử dụng tất cả những gì đã thảo luận từ đầu tới giờ để lập ra một kế hoạch giúp bạn tích lũy nhiều của cải nhất có thể.

CỦA CẢI TRỌN ĐỜI

Của cải trọn đời rất khác với thu nhập trọn đời. Tới tuổi bốn mươi hay năm mươi, có thể bạn sẽ không có một mức lương khá ổn nữa nhưng các khoản tiết kiệm và đầu tư bạn thực hiện trong những năm vẫn còn thu nhập sẽ tiếp tục mang về lợi nhuận. Theo tính toán, các nhà đầu tư thu được mức lợi nhuận 7,2% từ các thị trường chứng khoán. Con số này cho thấy nếu cộng dồn trong 10 năm, nhiều khả năng khoản tiền đầu tư sẽ

tăng gấp đôi sau một thập kỷ, sau khi đã tính đến lạm phát. Theo truyền thống, thị trường nhà ở cũng mang lại lợi nhuận tương tự nếu tính cả yếu tố lạm phát. Điều này có nghĩa là nếu bạn đầu tư 10.000 bảng lúc hai mươi lăm tuổi thì khi bạn ba mươi lăm, khoản đầu tư của bạn sẽ trị giá 20.000

bảng. Đến tuổi bốn mươi lăm, giá trị này sẽ tăng gấp đôi một lần nữa lên mức 40.000 bảng. Bạn nhìn nhận nghiêm túc về tài chính cá nhân càng sớm, bạn sẽ thu được phần thưởng trong thời gian càng dài.

Trong kế hoạch này, tôi muốn bạn bắt đầu nghĩ về của cải trọn đời của bản thân và cách cân bằng năm yếu tố thu nhập, chi tiêu, vay, tiết kiệm và đầu tư để tối đa hóa sự giàu có của bản thân. Chỉ cần bạn sẵn sàng tích cực tham gia vào các hoạt động tài chính của bản thân thì tôi không nghĩ

rằng mong muốn giá trị các khoản đầu tư tăng gấp đôi mỗi 10 năm là vô lí.

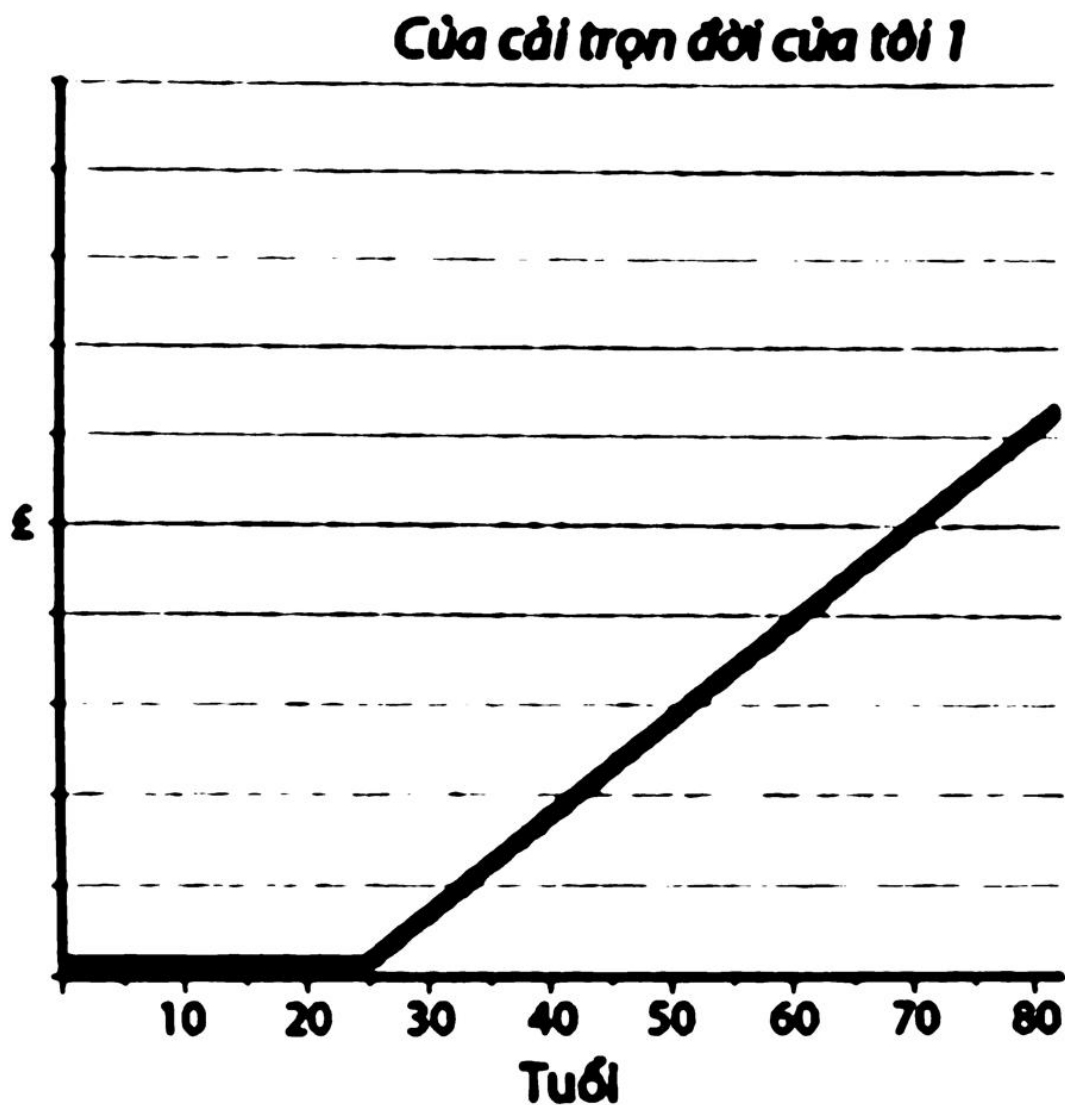
Đó là lí do vì sao cấu trúc của kế hoạch này dựa trên thứ tôi gọi là Lên kế

hoạch theo Cột mốc – xác định được mong muốn tài chính của bạn tại các mốc sinh nhật ba mươi, bốn mươi, năm mươi và sáu mươi tuổi. Tuổi hiện tại của bạn sẽ quyết định điểm bắt đầu kế hoạch. Nhưng dù bạn bao nhiêu

tuổi, của cải bạn tích lũy được trong tương lai rất gần có thể được dùng để

mang lại lợi nhuận lớn hơn trong tương lai xa.

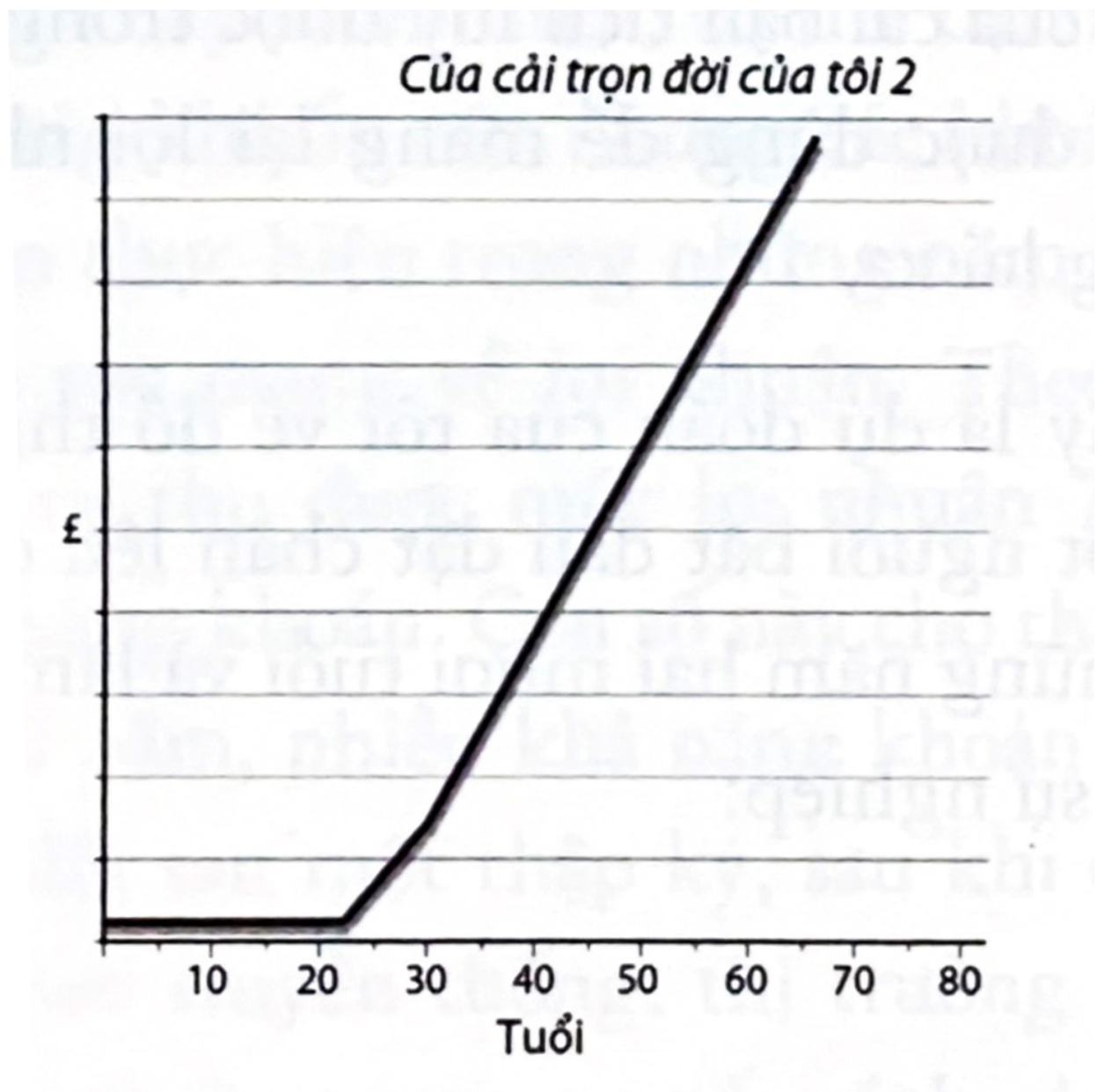
Dưới đây là dự đoán của tôi về đồ thị của cải trọn đời của một người bắt đầu đặt chân lên các nấc thang tài sản ở những năm hai mươi tuổi và làm việc ổn định trong suốt sự nghiệp:

Con số của cải tạo ra trong thực tế phụ thuộc vào quy mô của các tài sản đã mua.

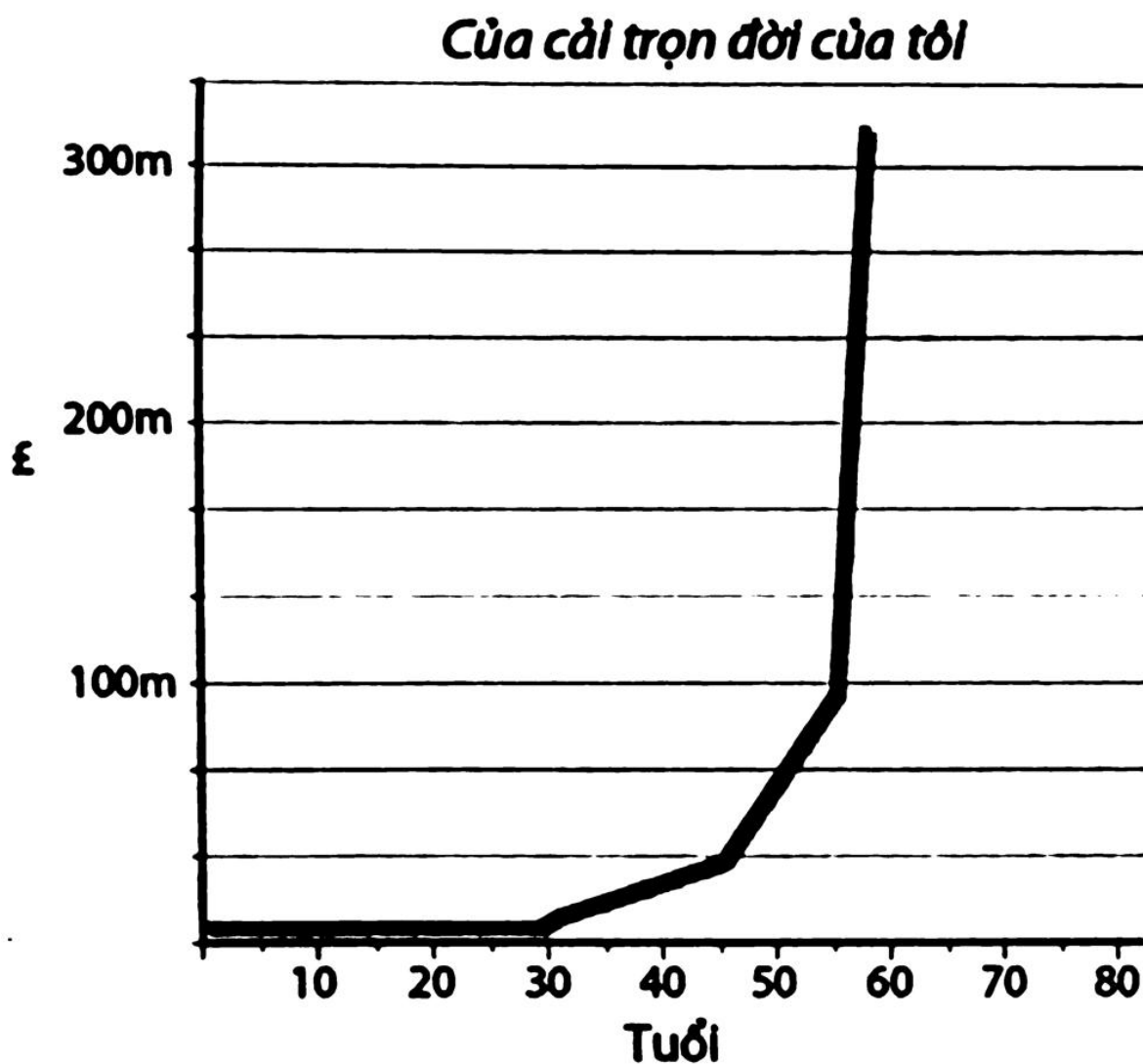
Dưới đây là biểu đồ của cùng một người, nhưng lần này người đó không chỉ được hưởng lợi từ việc giá nhà tăng mà còn sử dụng hết trợ

cấp ISA hàng năm sau tuổi ba mươi.

Bây giờ, nếu bạn nghĩ rằng như vậy đã là tốt thì hãy cùng xem đồ thị của một người làm ra của cải.

Đó thật sự là đồ thị của cải cả đời của chính tôi và tôi hy vọng nó cho thấy rằng dù bắt đầu muộn và không có vốn, ai cũng có thể tạo ra của cải và thay đổi hoàn toàn triển vọng tài chính của bản thân. Vì vậy, tôi muốn bạn nghĩ về cách làm thế nào bạn có thể tích lũy của cải trong suốt cuộc đời mình, bằng bất động sản, đầu tư hoặc sự tinh tường trong kinh doanh?

KẾ HOẠCH

GIÁ TRỊ RÒNG CỦA BẠN

Nếu coi việc lập kế hoạch là tạo ra bản đồ cho tài chính tương lai thì bạn cần biết nơi bắt đầu. Do đó, hãy bắt đầu phần đầu tiên của kế hoạch bằng việc xác định giá trị ròng hiện tại của bạn. Để tìm được giá trị này, tôi muốn bạn lập một danh sách tất cả những thứ bạn sở hữu. Nhà ở, xe cộ, TV, bộ sưu tập đĩa CD, quần áo, nội thất, dụng cụ tự làm đồ tại nhà, cuốn Mills & Boon cũ, MỌI THỨ. Bây giờ, hãy tưởng tượng rằng bạn đang bán toàn bộ cuộc sống của mình trên eBay – số tiền bán tài sản bạn nhận về là bao nhiêu? Hãy gọi con số này là Tổng Tài sản của bạn.

Nhưng tất nhiên, tài sản của bạn không cho biết bạn đáng giá bao nhiêu.

Để biết được điều này, chúng ta còn cần tìm ra những khoản bạn đang nợ.

Việc này có thể khiến một vài người thấy đau khổ nhưng để hiểu thấu tiền bạc, bạn phải đối mặt với những khoản nợ của mình. Nếu bạn chưa làm điều này, hãy gom hết sao kê thẻ tín dụng của bạn, sao kê thẻ cửa hàng và sao kê ngân hàng lại và ghi ra những khoản nợ hiện có, dù ở

hình thức thấu chi, vay ngân hàng hay nợ thẻ tín dụng.

Bây giờ hãy quay lại với danh sách tài sản. Có mục nào trong danh sách đó được mua bằng tiền đã vay không? Bạn có đang thế chấp nhà không? Bạn còn khoản vay nợ nào chưa thanh toán khi mua xe hơi không? Có hợp đồng mua bán ghế sofa hay TV không? Thêm từng khoản vay vào danh sách các khoản nợ. Hãy gọi con số này là Tổng Nợ.

Còn bây giờ đến phần quyết định. Bạn phải trừ các khoản Nợ phải trả

khỏi phần Tài sản để tìm ra giá trị ròng của mình.

Có thể bạn sẽ nghĩ rằng thật tốt nếu con số tính ra là số lớn hoặc ít nhất không bắt đầu bằng dấu âm! Tất nhiên đó là trường hợp ta mong muốn nhưng nếu bạn có một khoản thế chấp lớn và bạn còn khá trẻ thì có khả năng tổng số nợ bất động sản của bạn sẽ dễ dàng bỏ xa giá trị của toàn bộ những tài sản khác. Mấu chốt là con số nhỏ không phải con số

sai và con số lớn cũng không nhất định là con số cần đạt được. Trên thực tế, viết vào một con số không trung thực mới là điều sai duy nhất.

Nếu kết quả là một con số tạm ổn, kế hoạch tài chính cá nhân của bạn sẽ tăng tối thiểu gấp đôi giá trị ròng của bạn trong vòng một thập kỉ. Nếu tài sản ròng của bạn rất nhỏ, những việc bạn làm nhằm sắp xếp các khoản tài chính của mình trong ngắn hạn sẽ giúp bạn gạt hái được những phần thưởng trong dài hạn.

NĂM TIẾP THEO

Trước khi bạn viết bất cứ điều gì khác vào kế hoạch, hãy lấy nhật kí ra. Hãy ghi chú lại ngày hôm nay và đưa ra một cam kết với chính mình rằng một năm sau, bạn sẽ ngồi xem lại kế hoạch này và đánh giá tiến triển tài chính của bản thân. Vậy thì, bạn đặt cho mình những mục tiêu nào cho năm tới?

Bạn cần quyết định ưu tiên tài chính trước mắt của bạn là gì. Vị trí của bạn trên đồ thị giàu có trọn đời sẽ quyết định các lựa chọn bạn có. Những lựa chọn này có thể gồm:

- Giảm nợ;
- Tăng thu nhập;
- Tăng khoản tiết kiệm;
- Mở một tài khoản trợ cấp ISA hoặc quỹ lương hưu;

- Khởi sự kinh doanh;
- Mua bất động sản để ở;
- Mua bất động sản để đầu tư.

Phần còn lại của mục này đề ra cách làm thế nào để đạt được những ưu tiên bạn đặt ra. Viết ra tiêu đề cho năm khía cạnh trong đời sống tài chính của bạn – thu nhập, chi tiêu, vay, tiết kiệm và đầu tư – và nghĩ về

cách áp dụng những điều bạn đã học được trong cuốn sách này vào mỗi khía cạnh trên để đạt được những ưu tiên của bản thân.

Trong một kế hoạch kinh doanh, điểm mấu chốt là phải đưa ra được những dự báo thực tế về các dự kiến tài chính của bạn. Tương tự, hãy xác định bạn sẽ thay đổi hồ sơ tài chính của mình ra sao cho mỗi khía cạnh trong đời sống tài chính của mình. Vì vậy, thay vì chỉ nói rằng bạn sẽ

giảm nợ, tôi muốn bạn viết rõ rằng bạn sẽ giảm khoản nợ đi bao nhiêu phần. Tới đây, bạn nên biết được mỗi tháng mình có bao nhiêu tiền không dùng tới hoặc bạn có thể tăng thu nhập thêm bao nhiêu hay bạn có thể bán những gì trên eBay. Từ đó, hãy đưa ra một số tiền trả nợ chắc chắn. Mục tiêu của bạn là giảm nợ đi 50% đúng không? Dù con số bạn chọn là 10% hay 100%, hãy viết nó xuống.

Điều tiếp theo trong một kế hoạch kinh doanh là nêu được cách thức đạt được mục tiêu. Kế hoạch cá nhân của bạn cũng cần nêu ra được điều đó. Hãy viết ra cách bạn sẽ dùng để trả hết nợ. Bạn sẽ giảm chi tiêu, đàm phán với những người cho vay hay kiếm thêm thu nhập? Tôi muốn bạn có thể viết ra một thứ gì đó giống như thế này: Tôi hiện có các khoản vay và nợ thẻ tín dụng trị giá 12.000 bảng. Tôi tính rằng trong 12 tháng tiếp theo, tôi có thể giảm các khoản chi tiêu đi 150

bảng một tháng và có thể tăng thu nhập thêm 80 bảng. Như vậy, mỗi tháng tôi sẽ có thêm 230 bảng để trả nợ. Sau 12 tháng, tôi sẽ trả thêm

được 2.760 bảng tiền nợ và giảm được 23% tổng số nợ. Thêm số tiền trên vào số tiền nợ hiện đã trả, nếu tôi tiếp tục trả thêm, tôi sẽ trả hết nợ trong thời gian ba năm.

Sau đó hãy ghi các con số vào một phần riêng:

Tổng nợ 12.000 bảng

Thanh toán vượt mức mỗi tháng 280 bảng

Số nợ giảm được trong năm đầu tiên 23%

Nhìn rõ ràng những con số trên giấy trắng mực đen giúp bạn dễ dàng hiểu được những gì bạn đang cố gắng đạt được và bạn cũng có thể sẽ tự

hỏi mình liệu bạn có thể làm được nhiều hơn như vậy không. Nếu bạn bắt buộc bản thân mình thực sự cố gắng trong suốt một năm, liệu bạn có tăng được thu nhập không? Nếu bạn tập trung hết sức vào việc trả nợ, liệu bạn có thể giảm một nửa số nợ không?

Bạn nên liệt kê chi tiết như trên cho từng mục tiêu tài chính của bạn trong năm tiếp theo. Đặt ra một con số cụ thể về mức tăng tiền tiết kiệm, thu nhập đầu tư, mức giảm chi tiêu và nợ. Sau đó, đề ra cách thực hiện để đạt được điều đó và tự hỏi liệu những mục tiêu này có khả thi không.

Nếu có, hãy tự hỏi liệu bạn có thể làm được nhiều hơn thế không. Nếu bạn đang mua bất động sản, xác định xem bạn sẽ cần bao nhiêu tiền đặt cọc, thị trường sẽ ra sao trong năm tới và tìm hiểu các lựa chọn thế chấp phù hợp hiện có trên thị trường để có thể phác thảo một cách chính xác những tác động tài chính của vụ mua bán này.

Bạn thay đổi trên càng nhiều khía cạnh, giá trị ròng của bạn tăng càng nhanh. Đến cuối phần này, bạn cần viết ra được một vài đoạn về từng lĩnh vực tài chính chủ chốt, đặt ra mục tiêu cho lĩnh vực ấy và làm thế

nào để đạt được các mục tiêu đề ra.

CỘT MỐC TIẾP THEO

Bây giờ tôi muốn bạn bắt đầu suy nghĩ về điều bạn muốn đạt được ở mốc sinh nhật tiếp theo. Rõ ràng là mốc thời gian bạn cố mừng tượng càng ở xa thì càng khó dự đoán chính xác, nhưng với một chút hiểu biết thông thường, bạn vẫn có thể đưa ra một lộ trình hợp lý để đảm bảo tài chính.

Bạn có thể muốn đặt ra cho bản thân mục tiêu tăng gấp đôi giá trị ròng hoặc có 25.000 bảng gửi ngân hàng hoặc làm giảm tỉ số nợ từ 60% xuống còn 30%. Có lẽ bạn sẽ thích nêu ra mục tiêu theo kiểu ít cụ thể hơn và viết điều gì đó theo kiểu: “Tôi muốn khi ấy đã chuyển đến một ngôi nhà lớn hơn” hoặc “Tôi muốn quản lý một phòng ban tại cơ quan” hoặc “Tôi muốn mở công ty riêng”.

Khi đã đặt ra các mục tiêu tài chính, bạn cần tìm cách vận dụng năm yếu tố tài chính – thu nhập, chi tiêu, vay, tiết kiệm và đầu tư – để đạt được mục tiêu của mình. Một lần nữa, hãy đặt tiêu đề cho mỗi yếu tố ấy và nêu rõ những bước bạn sẽ thực hiện với từng yếu tố để biến ước mơ của bạn thành hiện thực. Nếu bạn có thể lên kế hoạch làm thế nào để tới được nơi bạn muốn tới, khả năng bạn tới được đó sẽ tăng lên đáng kể.

Hãy nghĩ về mức độ đầu tư và nợ nần của bản thân: bạn có chắc rằng mình đang thoát khỏi thâm hụt và hướng tới dư dả? Hãy viết ra mức nợ bạn dự đoán cho cột mốc tiếp theo. Và nếu bạn đã bắt đầu tích lũy một chút của cải, bạn sẽ sử dụng chúng ra sao để được hưởng lợi từ lợi nhuận dài hạn mà các khoản đầu tư thường mang lại? Bạn có hy vọng khoản đầu tư hiện tại sẽ chín muồi ở cột mốc

tiếp theo hoặc những mốc sau nữa không? Với mỗi khoản đầu tư hiện có, hãy viết ra những gì bạn kì vọng sẽ thu được và thời điểm đạt được.

Điều tiếp theo cần xem xét là đường cong thu nhập của bạn. Nếu cột mốc tiếp theo của bạn trùng với khoảng thời gian bạn có khả năng kiếm được nhiều tiền hơn, hãy lên kế hoạch sẽ làm gì với phần dư ra – bạn sẽ

trả hết tiền mua nhà, mua thêm một bất động sản nữa hay tăng mức đầu tư? Và nếu bạn sắp phải trải qua giai đoạn có mức thu nhập thấp hơn, bạn cần điều chỉnh tiêu chuẩn sống ra sao để thích ứng?

VÀ CỘT MỐC SAU ĐÓ?

Bây giờ, hãy dành một chút thời gian suy nghĩ về cách bạn sẽ sống trong tương lai khi mọi thứ diễn ra thuận lợi. Khi bạn tưởng tượng mình ở

tuổi bốn mươi, 50, 60 và xa hơn nữa, bạn muốn có lối sống ra sao? Hãy nghĩ về việc bạn sẽ kiếm thu nhập bằng cách nào và bạn sẽ sống ở đâu.

Sau đó, viết ra một vài dòng về cuộc sống bạn muốn hướng tới. Tâm nhìn của bạn có đi theo những mong muốn từ cột mốc trước đó không? Hãy tự

hỏi liệu với những mốc thu nhập đã nêu, kì vọng của bạn có hợp lí không.

Nếu không, bạn cần làm gì? Bạn có cần thay đổi nghề nghiệp hay nghĩ ra cách tạo ra của cải không? Một vài giờ bạn dành ra để viết vài đoạn văn này sẽ giúp bạn có được những lựa chọn đưa bạn đạt tới mục tiêu của mình.

Về việc tăng tài sản ròng, bạn nghĩ với mô hình thu nhập và đầu tư

của bạn trong tương lai, bạn có thể đạt được điều gì? Có thể tăng gấp đôi mỗi 10 năm không? Có cách nào để bạn vượt qua tỷ lệ tăng trưởng đó không? Bạn có thể làm gì để đẩy nhanh tốc độ tăng của cái của mình?

Với mỗi mốc thời gian còn lại, hãy nghĩ một chút về những loại lựa chọn bạn sẽ phải đưa ra để được sống cuộc sống trong mơ. Bây giờ hãy tự hỏi chính mình xem trong ngắn hạn, bạn cần làm gì để hiện thực hóa những tham vọng dài hạn. Nếu cần thiết, hãy xem lại và sửa đổi các cam kết cho năm tiếp theo.

NGHĨ HƯU

Trước khi hoàn thành kế hoạch, hãy nghĩ xem bạn sẽ gây quỹ nghĩ hưu ra sao. Hãy suy tính liệu với mô hình thu nhập của bạn, bắt đầu kế

hoạch hưu trí truyền thống có phải lựa chọn hợp lý không hay bạn cần những phương án thay thế. Bạn nên trích ra bao nhiêu phần trăm trong thu nhập hiện tại của mình để có một khoản thu nhập tương đối ổn trong tương lai? Có khoản đầu tư nào bạn có thể tiến hành từ lúc này để thu được lợi khi già hơn không? Hãy viết một vài dòng nêu ra cách bạn để

dành cho tuổi già. Nếu bạn thấy không chắc chắn, hãy viết vào kế hoạch rằng đến giờ này năm sau bạn sẽ hoàn thiện chiến lược hưu trí của mình.

ĐÁNH GIÁ THƯỜNG NIÊN

Thực chất, đây chính là phần quan trọng nhất. Tôi muốn bạn cam kết rằng sẽ thực hiện quá trình này mỗi năm: lấy kế hoạch năm trước ra và đánh giá những gì bạn đã đạt được so với các mục tiêu của mình. Mọi thứ có theo đúng kế hoạch không? Nếu bạn không đạt được mục tiêu của mình, bạn có thể xác định lý do không? Và nếu bạn đạt được nhiều hơn mục tiêu đề ra, bạn có thể học được gì từ thành công ấy?

Hãy ăn mừng thành công của bạn nhưng nếu bạn thất bại, hãy chắc chắn rằng bạn hiểu được lí do.

Mỗi năm bạn nên đặt ra mục tiêu hàng năm và xem xét lại kế hoạch dài hạn. Tôi nghĩ rằng tham vọng của bạn sẽ thay đổi khi bạn già đi và mục tiêu ngắn hạn của bạn sẽ chịu tác động của các chu kỳ kinh tế chung cũng như chu kỳ tài chính cá nhân của bạn.

Mỗi năm, hãy tự hỏi ưu tiên của bạn là gì và, quan trọng hơn, đang có những cơ hội nào. Có chuyện gì đang xảy ra trên thế giới có thể tác động

– tích cực hoặc tiêu cực – lên tài chính của bạn không? Trong các chu kỳ

kinh tế có những thời điểm tốt để tiết kiệm, những cơ hội để kiếm được

nhiều hơn thông thường, có những thời điểm khó khăn cho việc đầu tư

và những thời điểm nên bán đi. Mỗi năm, hãy đánh giá xem bạn đang ở

đâu trong chu kỳ cá nhân và trong chu kỳ kinh tế chung, cũng như tìm ra những cơ hội và chạm bẫy phía trước. Hãy xác định bước đi tiếp theo trong sự nghiệp và tính toán xem liệu bạn có đủ điều kiện có được công việc phù hợp khi cơ hội đến không.

Một phần khác của việc đánh giá hàng năm là xem xét các sản phẩm tài chính bạn có và tự đánh giá xem liệu những khoản tiết kiệm và đầu tư

của bạn đã hoạt động đủ tốt chưa và bạn có sử dụng hiệu quả những khoản nợ của mình không. Tìm gặp và nói chuyện với một số cố vấn tài chính, đọc báo và theo sát Ngân sách. Bạn càng am hiểu tình hình, bạn càng có khả năng trở nên giàu có.

Khi bạn đã cập nhật kế hoạch cá nhân, hãy để nó ở một nơi an toàn để bạn có thể dùng nó như tấm bản đồ hướng dẫn bạn đưa ra những quyết định quan trọng. Nếu bạn gặp khó khăn khi đưa ra một sự lựa chọn tài chính, hãy lấy kế hoạch của bạn ra và đọc lại. Nếu vấn đề nan giải trong câu hỏi khiến bạn tiến gần đến hoặc xa khỏi các mục tiêu của bạn, hãy liên hệ lại kế hoạch của bạn với những tham vọng cuộc sống và nghề

nghiệp. Viết những khoản tài chính của bạn ra thật rõ ràng sẽ giúp hóa giải những bí ẩn của tiền bạc và giúp bạn dành lại quyền kiểm soát. Tôi hứa với bạn rằng bạn càng đặt nhiều trách nhiệm vào tài chính của mình, bạn càng thu lại được nhiều hơn.

Một biểu mẫu cho kế hoạch của bạn

1. Giá trị ròng

Tài sản £

Nợ £

Giá trị ròng £

	Thu nhập*	Chi tiêu	Vay mượn	Tiết kiệm	Đầu tư
2. Năm tiếp theo (Ưu tiên tài chính)					
3. Cột mốc tiếp theo (Mục tiêu + tham vọng)					
4. Những cột mốc tiếp theo (Mục tiêu + tham vọng)					

* Tăng thu nhập thêm x % bằng cách a, b và c.*

5. Nghỉ hưu

Mục tiêu + tham vọng

Phác thảo cách đảm bảo tài chính cho những điều trên

HÀNH ĐỘNG - ACTION

1. Theo bạn của cải trọn đời là gì?

Của cải trọn đời giống và khác thu nhập trọn đời như thế nào?

2. Kế hoạch tài chính của bạn trong một năm tới là gì?

Trong ba và năm năm tới là gì?

3. Cuốn sách này giúp bạn như thế nào về việc sử dụng tiền?

4. Bạn dự định chia sẻ những chìa khóa thông minh về việc sử dụng tiền cho những ai?

BẢNG THUẬT NGỮ

AER

Viết tắt của thuật ngữ Annual Equivalent Rate (Lãi suất tương đương hàng năm) và là tỉ suất lãi của tiền gửi tiết kiệm. Thường cao hơn mức lãi suất thực tế vì có tính đến cả tác động của lãi kép trong một năm.

AIM

Viết tắt của thuật ngữ Alternative Investment Market (Thị trường Đầu tư Thứ cấp) là nơi giao dịch cổ phần của các công ty nhỏ và mới. Các khoản đầu tư AIM có rủi ro cao hơn nhưng tiềm năng thu về lợi nhuận lớn hơn so với Thị trường Chứng khoán thông thường.

ANNUAL RETURN – LỢI NHUẬN HÀNG NĂM/BÁO

CÁO THƯỜNG NIÊN

Từ này có hai ý nghĩa. Ý nghĩa thứ nhất dùng để chỉ lợi nhuận kinh tế bạn thu được từ khoản đầu tư của mình trong vòng một năm.

Ý nghĩa thứ hai đề cập các báo cáo mà những công ty hữu hạn phải nộp lên nơi Đăng kí Hoạt động hàng năm.

Ê

NIÊN KIM

Khoản thanh toán hàng năm của một công ty bảo hiểm thay cho việc thanh toán một khoản tiền lớn trong một lần. Theo quy định của pháp luật, bạn phải mua niên kim bằng 75% giá trị quỹ hưu trí của mình.

APR

Lãi suất phần trăm hàng năm. Là mức lãi suất dùng khi quảng bá các khoản vay, giúp so sánh giữa các sản phẩm. Lãi suất hàng tháng là 1,5% tương đương với APR ở mức 19,56%.

TRÁI PHIẾU

Trái phiếu là một sản phẩm tài chính cho phép các công ty (và chính phủ) quyên tiền mà không mất đi cổ phần. Khách hàng mua trái phiếu sẽ được bảo đảm được chi trả tiền lãi và nhận lại được khoản đầu tư ban đầu vào một ngày định sẵn trong tương lai. Trái phiếu có hai ưu điểm so với các khoản đầu tư khác: đảm bảo thu nhập và đảm bảo khoản đầu tư sẽ được hoàn trả (trừ khi công ty phá sản). Tuy nhiên, có khả năng khoản đầu tư ban đầu sẽ không thể tăng nhanh bằng lạm phát. Bạn không cần giữ trái phiếu cho đến khi kết thúc thỏa thuận mà có thể trao đổi trái phiếu, nghĩa là bạn có thể nhận được mức giá cao hơn khoản tiền đã bỏ ra.

Ê

Ê

MUA—ĐỂ—CHO—THUÊ

Hành động mua nhà để cho thuê thay vì dùng làm nơi ở chính.

THUẾ LÃI VỐN (CGT)

Loại thuế đánh vào phần giá trị tăng lên của tài sản khi tài sản đó được bán đi. Hiện tại thuế suất cố định là 18% đối với các khoản lãi trên ngưỡng miễn thuế 9.600 bảng một năm. Trường hợp ngoại lệ là Giảm thuế cho Doanh nhân khi thanh lý tài sản kinh doanh, lúc này doanh nhân phải nộp 10% cho một triệu bảng đầu tiên (đây là khoản miễn giảm trọn đời).

VẬT THỂ CHẤP

Vật đảm bảo mà các ngân hàng yêu cầu từ người vay khi phát hành một khoản vay. Nếu bạn vay tiền để thành lập một doanh nghiệp, họ có thể yêu cầu bạn lấy nhà làm vật thể chấp.

GIẢM PHÁT

Trái ngược với lạm phát. Giảm phát xảy ra khi giá của hàng hóa và dịch vụ có chiều hướng đi xuống. Nghĩa là nếu hàng hoá có giá 100 bảng vào năm ngoái và chỉ còn có giá 95 bảng trong năm nay thì tỷ lệ giảm phát sẽ là 5%.

Ổ Ứ

CỔ TỨC

Khoản thanh toán mà cổ đông nhận được từ công ty. Cổ tức thường tăng theo lợi nhuận của công ty. Đợt chi trả cổ tức thuộc quyền quyết định của ban lãnh đạo công ty và không bắt buộc.

VỐN SỞ HỮU

Trong bất động sản, vốn sở hữu của một tòa nhà là giá trị của bất động sản đó trừ đi các khoản nợ thế chấp chưa thanh toán.

QUỸ ĐẦU TƯ

Hầu hết các công ty môi giới chứng khoán cung cấp dịch vụ quỹ

có quản lý cho các nhà đầu tư. Khách hàng mua cổ phần của quỹ rồi quỹ mua cổ phần trong các công ty tư nhân. Hình thức này san đều nguy cơ đầu tư thị trường chứng khoán. Cổ phần được giao dịch theo các điều kiện thị trường và khách hàng không có ý kiến chủ

động trong những giao dịch này.

TỈ SỐ VỐN VAY

Thường thể hiện dưới dạng phần trăm, tỉ số vốn vay của cá nhân hoặc công ty thể hiện mối liên hệ giữa nợ và vốn của cá nhân hoặc công ty đó. Nếu bạn vay 5 triệu bảng để mua một công ty trị giá 10

triệu bảng, tỉ số vốn vay của bạn là 50%. Tỉ số vốn vay càng thấp, rủi ro của người cho vay càng ít đi và công ty (hoặc cá nhân) cũng ít bị

tổn thương hơn khi chi phí đi vay tăng lên.

TRÁI PHIẾU VIỀN VÀNG

Trái phiếu viền vàng là trái phiếu do chính phủ phát hành. Trái phiếu viền vàng có thể được giao dịch như những loại trái phiếu khác. Giá của loại trái phiếu này thường giảm khi lãi suất và lạm phát gia tăng. Khi lãi suất và lạm phát thấp, trái phiếu này có giá trị hơn.

Thu nhập từ trái phiếu viền vàng có bị đánh thuế nhưng được miễn thuế thu nhập bán tài sản.

TỔNG GIÁ TRỊ

Giá trị thanh toán trước khi khấu trừ thuế.

CÓ LỜI (MÀU ĐEN)

Thuật ngữ sử dụng trong lĩnh vực tín dụng, nghĩa là làm ra lợi nhuận hoặc có khả năng thanh toán.

CÓ LỜI (MÀU ĐỎ)

Một người nào đó ở trạng thái “màu đỏ” nghĩa là đang ở trong cảnh nợ nần. Đây là một thuật ngữ kế toán vì số âm thường được ghi bằng màu đỏ, chứ không phải màu đen, trong bảng cân đối kế

toán. Một điều khá đáng lo ngại là trong một cuộc khảo sát, các cố vấn tài chính của Sesame ghi nhận rằng 12% thanh thiếu niên nghĩ rằng ở trong tình trạng “màu đỏ” nghĩa là đang xấu hổ!

IFA

Tư vấn tài chính độc lập. Bạn có thể tìm thấy một nhân viên tư vấn địa phương tại trang web unbiased.co.uk.

LẠM PHÁT

Trái ngược với tình trạng giảm phát, lạm phát là sự dịch chuyển tăng lên của giá hàng hóa và dịch vụ, thường được thể hiện ở dạng tỷ lệ phần trăm hàng năm.

LÃI SUẤT

Tỷ lệ phần trăm các ngân hàng trả cho khoản tiền gửi tiết kiệm của người gửi hoặc thu trên các khoản vay của người đi vay. Thông thường, người gửi tiết kiệm nhận được lãi suất thấp hơn so với mức người đi vay phải chịu. Nếu bạn đang tiết kiệm, bạn cần tìm nơi có lãi suất cao nhất, còn nếu bạn đi vay, bạn sẽ muốn tìm nơi có lãi suất

thấp nhất. Ví dụ: nếu bạn gửi 10.000 bảng vào một tài khoản tiết kiệm có mức lãi suất 5% thì khi hết một năm, bạn sẽ có 10.500 bảng trước khi khấu trừ thuế.

Ngân hàng Trung ương Anh quy định lãi suất quốc gia nhưng nhiều khả năng ngân hàng của bạn sẽ không tính lãi suất tiền bạn vay hoặc gửi tiết kiệm theo con số chung này. Thông thường, các ngân hàng

thương mại cho vay với mức lãi suất cao hơn lãi suất quốc gia một chút và trả lãi suất tiền gửi thấp hơn lãi suất quốc gia một lượng nhỏ.

ISA

Tài khoản tiết kiệm cá nhân cho phép bạn đầu tư miễn thuế lên đến 7.200 bảng (trong đó có thể có 3.600 bảng tiền mặt).

ĐÒN BẦY VỐN

Một cách gọi khác của tỉ số vốn vay hoặc vay để đầu tư. Bạn có thể dùng một khoản vay như “đòn bẩy” để giúp tiền của bạn tạo ra lợi nhuận cao hơn.

NỢ

Đôi khi được dùng để chỉ các khoản nợ nhưng cũng có thể để nói tới một tài sản hoặc khoản đầu tư có khả năng bị giảm giá trị.

LIBOR

Lãi suất Liên ngân hàng Luân Đôn. Đây là mức lãi suất dùng khi các ngân hàng cho nhau vay tiền. Trong những thời điểm thuận lợi, mức này thường chỉ cao hơn lãi suất của Ngân hàng Trung ương Anh khoảng 1 hoặc 2%. Con số này càng cao hơn so với lãi suất của Ngân hàng Trung ương Anh thì thị trường càng thận trọng hơn và chi phí vay khách hàng của các ngân hàng phải chịu càng cao.

TÀI SẢN LƯU ĐỘNG

Tiền mặt hoặc loại tài sản có thể dễ dàng được trao đổi hoặc chuyển thành tiền mặt.

TÀI SẢN ÂM

Khi giá trị của một tài sản thấp hơn giá trị khoản vay dùng để mua tài sản, thường là bất động sản.

GIÁ TRỊ THỰC

Số tiền thanh toán sau khi đã khấu trừ thuế và NIC.

NICs

Các khoản Đóng góp Quỹ Bảo hiểm quốc gia (NICs) cũng được khấu trừ từ thu nhập như thuế thu nhập. Số tiền chính xác áp dụng cho người lao động làm thuê và tự làm chủ là khác nhau và phụ

thuộc vào việc liệu những khoản đóng góp này có được trả vào lương hưu hay không. Hầu hết người lao động đóng góp 11% thu nhập của mình cho mức thu nhập từ 105 bảng cho đến 770 bảng một tuần và 1% cho những phần cao hơn mức này.

TIỀN NỢ GỐC

Số tiền ban đầu người cho vay cung cấp cho người vay, chưa tính lãi suất. Ví dụ, nếu bạn có một khoản thế chấp chỉ trả tiền lãi thì bạn chỉ phải trả tiền lãi trên nợ gốc, không phải trả chính số tiền nợ

gốc; tất nhiên, đến cuối hạn thế chấp, vẫn cần thanh toán tiền gốc.

SUY THOÁI KINH TẾ

Một giai đoạn trong chu kỳ kinh tế khi nền kinh tế co lại chứ không mở rộng thêm. Thông thường, các công ty sẽ rơi vào hoàn cảnh lợi nhuận giảm nhưng chi phí không đổi, dẫn đến dư thừa sức lao động và phải đóng cửa.

ROCE

Hệ số Thu nhập trên Vốn sử dụng. Thuật ngữ này khác với ROI vì bạn có thể tính nó cả khi bạn dùng tiền đi vay để đầu tư thay vì đầu tư bằng tiền của chính mình. Nếu bạn bỏ ra 25 bảng và vay mượn thêm 75 bảng (với tiền lãi là 5 bảng) để đầu tư 100 bảng và nhận lại được 125 bảng, thì lợi nhuận ròng của bạn là 20 bảng, và ROCE của 25 bảng bạn bỏ ra là 80%.

ROI

Ti suất hoàn vốn đầu tư. Nếu bạn đầu tư 100 bảng vào một hạng mục và nhận lại được 125 bảng, ROI của bạn là 25%.

KHOẢN VAY CÓ ĐẢM BẢO

Một khoản vay được bảo đảm bằng một tài sản, điển hình là nhà ở, có thể bị tịch thu nếu bạn không thể trả nợ.

MỨC CHÊNH LỆCH

Sự khác biệt giữa giá mua và giá bán cổ phiếu và tiền tệ.

LẠM PHÁT ĐÌNH TRỆ

Sự kết hợp đáng sợ giữa lạm phát và tình trạng trì trệ, nền kinh tế không tăng trưởng nhưng giá cả tiếp tục leo thang.

Ế

THUẾ

Khoản tiền trích từ lợi nhuận để nộp lên chính phủ nhằm chi trả

cho các dịch vụ. Có rất nhiều loại thuế nhưng loại thuế có tác động lớn nhất lên hầu hết mọi người là thuế thu nhập. Thuế suất thu nhập hiện hành là 20% cho mức thu nhập từ 6.035 bảng tới 40.835 bảng và 40% đối với mức thu nhập cao hơn mức trên. Thu nhập dưới 6.035

bảng được miễn thuế.

TÍN DỤNG THUẾ

Khoản tiền chính phủ chi trả cho người lao động có thu nhập thấp, đặc biệt là cho các bậc cha mẹ đang phải trang trải cho việc chăm

sóc trẻ em. Một người lao động độc thân, không có con có thể nhận được trợ giúp dưới hình thức tín dụng thuế nếu thu nhập của họ dưới 12.800 bảng một năm. Người lao động là cha mẹ phải chi trả cho việc chăm sóc trẻ em có quyền hưởng trợ giúp nếu thu nhập của hộ gia đình ở mức dưới 58.000 bảng mỗi năm.

CÁC KHOẢN VAY KHÔNG BẢO ĐẢM

Một khoản vay được phát hành mà không yêu cầu tài sản đảm bảo. Thông thường, các khoản vay không có bảo đảm phải chịu lãi suất cao hơn một chút so với khoản vay có bảo đảm.

VAT

Thuế Giá trị gia tăng (Thuế GTGT). Một loại thuế bổ sung áp dụng cho hầu hết hàng hóa và dịch vụ (tuy nhiên nhiều mặt hàng thiết yếu như lương thực và sách vở được miễn thuế) và thuế suất tiêu chuẩn thường là 17.5%. Vào ngày 01/12/2008, thuế suất này tạm giảm còn 15% trong vòng 13 tháng. Một số hàng hóa và dịch vụ chịu thuế suất GTGT thấp hơn. Các công ty và cá nhân có doanh thu trên 67.000 bảng có nghĩa vụ đăng ký thuế GTGT, điều này có thể trợ

giúp cho dòng tiền. Nhiều doanh nghiệp nhỏ thấy rằng họ có lợi hơn khi đăng ký thuế.

Document Outline

- [GIỚI THIỆU](#)
- [PHẦN 01](#)
  - [LÝ THUYẾT TIỀN TỆ](#)
    - [01 | Tiền là công cụ – bạn phải học cách sử dụng](#)
    - [02 | Dừng lo lắng, ngưng mơ mộng – hãy bắt đầu nghĩ](#)
    - [03 | Lập ngân sách là hữu ích](#)
    - [04 | Đồng tiền này giá trị hơn đồng tiền kia](#)
    - [05 | Họ nhận được gì từ đó?](#)
    - [06 | Hãy có tổ chức](#)
    - [07 | Việc nắm bắt và cập nhật thông tin thực sự đáng giá](#)
    - [08 | Biết về những chu kỳ](#)
    - [Action](#)
- [PHẦN 02](#)
  - [KIỂM TIỀN NHIỀU HƠN](#)
    - [01 | Tối đa hóa lương của bạn](#)
    - [02 | Gia tăng thu nhập](#)
    - [03 | Thu nhập trọn đời](#)
    - [04 | Trở nên giàu có](#)
    - [Action](#)
- [PHẦN 03](#)
  - [CHI TIÊU](#)
    - [01 | Giá trị thực sự của tài sản](#)
    - [02 | Bạn có thật sự cần nó không?](#)
    - [03 | Món đồ này thực sự đánh giá bao nhiêu?](#)
    - [04 | Kiểm soát chi tiêu](#)
    - [05 | Chi tiêu trọn đời](#)
    - [06 | Cách tốt nhất để mua một chiếc xe](#)
    - [07 | Cách thanh toán](#)
    - [Action](#)
- [PHẦN 04](#)
  - [VAY MƯỢN](#)

- [01 | Nợ tốt, nợ xấu](#)
- [02 | Một số khoản nợ tốt hơn những món nợ khác](#)
- [03 | Xử lý nợ](#)
- [Action](#)
- [PHẦN 05](#)
  - [TIẾT KIỆM VÀ ĐẦU TƯ](#)
    - [01 | Ba lí do bạn nên tiết kiệm](#)
    - [02 | Tiết kiệm bằng cách nào](#)
    - [03 | Phát triển chiến lược đầu tư của riêng mình](#)
    - [04 | Sở hữu nhà riêng \(nếu có thể\)](#)
    - [05 | Xem tài sản nhà đất như một khoản đầu tư](#)
    - [06 | Cách đầu tư vào chứng khoán và cổ phiếu](#)
    - [07 | Lương hưu có phải điều gì đáng mong đợi không?](#)
    - [Action](#)
- [PHẦN 06](#)
  - [KẾ HOẠCH](#)
    - [01 | Kế hoạch tài chính cá nhân](#)
    - [02 | Kế hoạch](#)
    - [Action](#)
    - [Bảng thuật ngữ](#)